

חטיבת בני אור במבצע "צוק איתן" להתאמן, להילחם, ללמוד ולנצח

קובי סגל

"Bney Or" Brigade in Operation "Protective Edgen"

To practice, To fight, To learn and To win

Jacob Segal

עריכה: עדי לרנר

עיצוב גרפי: סטודיו זאב אלדר

תמונות: באדיבות חטיבה 460

הדפסה: דפוס חן

הספר נכתב במסגרת פרויקט של חיל החינוך
בהובלת אל"ם (מיל') ד"ר בני מיכלסון

© כל הזכויות שמורות להוצאת "מערכות", בית ההוצאה לאור של צה"ל

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר, כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מערכות

בית ההוצאה לאור של צה"ל
נוסד בתרצ"ט 1939

תוכן העניינים

5	הקדמה אל"ם (מיל') בני מיכלסון
6	מבוא קובי סגל
8	פתח דבר
11	מבני חיל לבני אור: התפתחות תורת השריון של צה"ל
20	חטיבת ההכשרות: מבנה, ויעדים בשגרת אימונים ובלחימה
24	הדרך ל"צוק איתן"
32	בית-הספר הלוחם: למידה, לקחים והכנות
41	"פרחים בקנה" - כך פותח והוטמע הדור החדש של החימוש
45	מבית-ספר לצוות קרב חטיבתי
54	ראשון בתנועה - סוף: גדוד שחק בקרב
102	ניצחון על האויב וגם על אי הוודאות - גדוד עוז יוצא לקרב
130	בין בט"ש, אימון וקרב: גדוד שלח עובר ללחימה
153	ראש הרב-תחומי: גדוד הסיוע הקרבי, הופעת בכורה של יכולות וציונים לשבח
162	ההולכים לפני המחנה: פלוגת הסיור של "בני אור"
175	אחים לנשק: המפח"ט, מגלן, גדוד אלון וכוחות נוספים בצק"ח בני אור
196	ואחרי ככלות הכל: חזל"ש, סיכומים, למידה ולקחים
200	מוסר הלחימה: רוח צה"ל וחטיבת "בני אור"
206	אחרית דבר גיא חסון, תא"ל, קצין השריון הראשי
209	נספח תמונות חטיבת בני אור במבצע "צוק איתן"

הקדמה

אל"ם (מיל) בני מיכלסון*

מבצע "צוק איתן" החל ב־8 ביולי 2014 ונמשך 50 ימים עד 26 באוגוסט 2014. ב־17 ביולי נכנס צה"ל לפעולה קרקעית ברצועת עזה במגמה לאתר את המנהרות ההתקפיות ולהשמידן. במהלך הלחימה ניהלו חיילי צה"ל קרבות עזים עם המחבלים מחמאס. כבר במהלך המבצע, באוגוסט 2014, החליט חיל החינוך והנוער לאסוף עדויות של לוחמים שהשתתפו בקרבות לשם הפקת ערכות הדרכה בנושא מורשת קרב של צה"ל מן המבצע. הצורך הזה עלה מן השטח באופן מובהק על־ידי מפקדי השדה ברמות השונות. זאת בין היתר כלקחים שנלמדו ממלחמות העבר, בייחוד ממלחמת לבנון השנייה, שבהן לא נעשה מאמץ כזה באופן סדור ושיטתי מיד עם סיום הלחימה ומחסור בחומר אותנטי הורגש גם שנים רבות לאחר מכן. כשמוסיפים לכך את היעדר האיסוף והתיעוד ביחידות שמתחת לרמת החטיבה, ברור שיש לעשות מאמץ ולהירתם בהקדם למשימה החשובה הזאת.

חיל החינוך והנוער גייס מתחקרים רבים בהנחייתי לכתובת מורשות הקרב של החטיבות והזרועות שנטלו חלק במבצע "צוק איתן" בסמוך לאירועים, ולפני שהחיילים והמפקדים יחזרו למסלול החיים התקין שלהם או יפוזרו ליחידות. ספר זה הוא אחד התוצרים של הפעילות הזאת.

---

* אל"ם (מיל) בני מיכלסון, לשעבר ראש המחלקה להיסטוריה של צה"ל.

מבוא

במשך עשרות שנים נחשב חיל השריון לחיל אפור ומרובע. בדיחות מרושעות רבות קשרו בין הצבע השחור של כומתת השריונר ובין שגרת החיים של לוחמיו. מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים שינו את הראייה הזאת.

השריון הפך במידה רבה למוביל בשדה הקרב היבשתי, ולכוח המכריע קרבות ומלחמות. מלחמת לבנון הייתה המלחמה האחרונה שבה פעלו עוצבות גדולות של שריון. בשנים שאחריה המלחמה - שבהן לחם צה"ל באינתיפאדות, במלחמת לבנון השנייה ובמבצעים ברצועת עזה - לא היה צורך בשימוש מסיבי של כוחות משוריינים. במערכת הלחימה של צה"ל עבר הדגש אט אט משימוש נפרד בכוחות משוריינים או בכוחות חי"ר לשימוש של צוותי קרב משולבים המורכבים ומפורקים מודולרית לפי צרכי שדה הקרב המודרני.

במבצע "צוק איתן" הופעלו צווי קרב משוריינים - יחידות משולבות ברמה החטיבתית שעיקרן גדודי שריון. במבצע לחמה לראשונה מאז מלחמת לבנון השנייה גם חטיבת ההכשרות של השריון ככוח מאוגד. החטיבה, שבימים כתיקונם אינה מתפקדת ככוח לוחם אלא כחטיבת הכשרות שבה עובר לוחם השריון את כל המסלול הארוך של טירונות, לימוד מקצועות השריון, אימון הצוות, המחלקה והפלוגה ואימוני מפקדי הטנקים ואחריהם אימוני קציני השריון - נהפכה בהתרעה קצרה מאוד לכוח לוחם. כוח שרוב לוחמיו הם מן הטובים שבלוחמי החיל. החטיבה, שהופעלה ככוח לוחם כמעט בן לילה, לחמה במקצועיות, והשיגה את כל מטרות הלחימה - הן אלה שניתנו לה והן אלה שניתנו לכוחות המשנה שסופחו לצוות הקרב החטיבתי. למעט האירוע רב הנפגעים שהתרחש בפיצוץ מרפאת אונר"א ב-30 ביולי 2014, שבו נהרגו כמה מלוחמי יחידת מגלן שסופחה לצוות הקרב, סיימה החטיבה את הלחימה ללא טנק אחד שהושמד וכמעט ללא נפגעים.

לחימתה של חטיבה 460 בעשרות ימי הלחימה של מבצע "צוק איתן" הוכיחה עד כמה הדימוי של חיל השריון כחיל אפור של שחורי הכומתות שונה מן המצב במציאות. מבצע "צוק איתן" לא היה דומה למלחמות העבר. האויב כמעט שלא נראה בשטח, למעט רגעים קצרים שבהם הגיח וניסה לפגוע, ואז שב ונעלם אל המסתור שבבטן האדמה. יתרון הפתעה היה שמור לו, ולכך נוספה העובדה

שלמלחמה הזאת הוא התכונן במשך כמה שנים בשטח מבוצר מן הצפופים בעולם. מול כל אלה התמודדה החטיבה ובהצלחה מלאה.

לחימת השריון בכלל, וזו של חטיבה 460 בפרט, התאפיינה בצירוף של כמה מרכיבים בלתי ניתנים להפרדה: מסירות, רעות, מקצועיות וטכנולוגיה. הצוותים שלחמו ביחידות שוקמו כמעט יש מאין מול אויב חמקמק ובלתי נראה מעל הקרקע ומתחתיה. הם מילאו תפקידים כמעט ללא התרעה, עם מעט מאוד אימונים מקדימים, אבל הם עשו זאת עם הרבה אמונה בצדקת הדרך, במקצועיות, ומעל לכול ברעות גדולה.

נפלה בחלקי הזכות הגדולה לשמוע את סיפוריהם של לוחמי החטיבה: החל באלה העומדים בראש שדרת הפיקוד וכלה בלוחמים ובאנשי הצוות. לצערי, לא עלה בידי לשמוע את כל הסיפורים של כל הלוחמים. מאלה ששימשו "שליחי ציבור" עלו הפרטים שהרכיבו את התמונה הכוללת. סיפורים של לחימה מסוג חדש ובטכנולוגיות חדישות אך בד בבד לחימה לפי אותם ערכים שהנחו את כל מלחמות ישראל: הדבקות במטרה, המקצועיות, אומץ הלב ומעל לכול - הרעות ואחוות הלוחמים.

תודתי לכל אלה שהיו לי לעזר במחקר, בעיון ובמלאכת הכתיבה: בראשם מפקדי החטיבה בעבר, ובהווה אל"ם אמיר אבשטיין ואל"ם גיא חסון, שהקדישו לי שעות רבות מזמנם היקר לשיחות בארץ ומעבר לים; סרן עומר קסלר, קצינת החינוך הבלתי נלאית של החטיבה שהייתה לי לעזר רב באיסוף החומר ובאיתור המפקדים והלוחמים. תודות לכל הלוחמים ומפקדיהם שהקדישו לי מזמנם היקר ופתחו בפני את סגור לבם. אחרונים חביבים, תודות לארבעת ילדיי: נדב, אופיר, הראל ואילון אשר ללא סבלנותם ועידודם לא היה בא הספר הזה לעולם.

הספר מוקדש באהבה, בהערכה ובענווה גדולה ללוחמי חטיבת בני אור ולחבריהם מכל יתר המסגרות שלחמו תחת פיקוד צוות הקרב החטיבתי ב"צוק איתן". הוא מוקדש לנופלים ולבני משפחותיהם ולכל חיילי חטיבת ההכשרות של השריון - חטיבת בני אור.

קובי סגל

כרמי יוסף, תשע"ט

פתח דבר

צה"ל, כמו כל צבא בעולם, מורכב בעיקר משני מערכים האחראיים על תפקודו השוטף. כל צבא מודרני עומד על שתי רגליים: מערכי בניין הכוח ומערכי הפעלת הכוח. בצה"ל מתחלקת האחריות בין שתי הפונקציות האלה בין החילות והזרועות המופקדים בעיקר על פיתוח תורת הלחימה, ההצטיידות באמל"ח, הארגון והאימונים. החילות אחראים על הכשרתם של הלוחמים ותומכי הלחימה השונים: לדוגמה, חיל הרגלים, ובראשו קחצ"ר (קצין חי"ר וצנחנים ראשי) אחראי על הכשרת לוחמי הרגלים; חיל השריון, ובראשו קשנ"ר (קצין שריון ראשי) אחראי על הכשרת לוחמי השריון ועל הפעלת כלי הרכב המשוריינים העומדים לרשותם. מז"י (מפקדת הזרוע לבניין הכוח ביבשה) אחראית על שניהם וכן על יתר יחידות הדרג המסתער והדרג המסייע הלוחמים ביבשה (ההנדסה, התותחנים, והאיסוף הקרבי). במקביל עוסקת הרגל, או הזרוע השנייה, בהפעלת הכוח. הזרוע הזאת מורכבת מפירמידת פיקוד שבתחתיתה היחידות הבסיסיות מהמחלקה והפלוגה עד האוגדה, הגיס והפיקוד. המטכ"ל משמש כמפקדת זרוע היבשה המפעילה אותו באמצעות הפיקודים המרחביים.

בשל הרצון למיצוי הכוח משמשים בסיסי ההדרכה בצה"ל באופן מסורתי גם כמסגרות לחטיבות לוחמות, המצטרפות יחד עם השלמות מילואים לסדר הכוחות של צה"ל בעתות מלחמה. כך המצב בנוגע לבית-הספר לקצינים (בה"ד 1) וכך גם בנוגע לבית-הספר לשריון. יתרה מזו, בעבר היה מקובל שמפקדים בכירים מתחום בניין הכוח ישמשו מפקדי עוצבות בעת מלחמה. המצב הזה בא לידי ביטוי מובהק במלחמות העבר כאשר מפקד גיסות השריון במלחמת ששת הימים ישראל טל היה מפקד עוצבת הפלדה (אוגדה 162) במלחמה, וראש מה"ד אריאל שרון היה מפקד האוגדה שכבשה את אבו עגילה. כך היה גם בנוגע לבית-ספר לשריון - חטיבה 460 במלחמת יום הכיפורים ירדה לסיני והפכה לעוצבה לוחמת של פיקוד הדרום.

מטבע הדברים, מכיוון שיחידות העוסקות בהכשרת לוחמים מיועדות גם להילחם בשדה הקרב, האמינו רבים שההכשרה של מפקדיהן גבוהה יותר מכיוון שהגיעו לתפקידי ההדרכה לאחר שהוכיחו עצמם כמפקדים בשדה, ולכן

הם יוכלו לעמוד טוב יותר במצבי הקיצון של לחימה בשדה הקרב. בקיץ 2014 התברר שתפיסת העולם הזאת הוכיחה שוב את עצמה. בית־הספר להכשרות לוחמי שריון, חטיבה 460 - חטיבת בני אור, הופעל ככוח לוחם של צוות קרב חטיבתי. בלחימה התברר שוב, ובדרך הנחרצת ביותר, כי לוחמי שריון העוסקים בהדרכה ובהכשרה מסוגלים להיות לוחמים המבצעים את המוטל עליהם על הצד הטוב ביותר. דווקא הכשרתם המקצועית הממושכת הופכת אותם ללוחמים טובים בשדה הקרב - גם בנתוני פתיחה גרועים יחסית.

החטיבה לחמה לא כחטיבת שריון אלא כצוות קרב מעורב הכולל אלמנטים משמעותיים של חי"ר והנדסה לצד מסגרות השריון האורגניות. הפיקוד המיומן בימי שגרה להכשיר לוחמים במקצועות השריון השכיל להפעיל בלחימה את המדריכים והמפקדים מבית־הספר עצמו - לצד חניכים מזדמנים ולצד יחידות אחרות שסופחו כאמור לחטיבה ממסגרות אחרות ושונות, בין היתר צוותים מיחידת מגלן שצורפה לצוות הקרב החטיבתי. כל אלה לחמו יחדיו בשטח עירוני צפוף מאוד, מבוצר וממוקש, שטח רווי מלכודות לטנקים מכל מין וסוג ונשק נ"ט מגוון. הכוח לחם ללא יתרון הפתעה. הניידות שלו הייתה מוגבלת מאוד בשל תנאי השטח הבנוי. הוא הופעל בהתרעה קצרה יחסית, וכמעט ללא אפשרות להתאמן ללחימה. חלק מצוותי הטנקים לא הכירו כלל זה את זה, ונפגשו לראשונה בבטנה של המרכבה סימן 4 עם היציאה לקרב.

למרות כל אלה, למרות הצורך לעשות מטמורפוזה ולהפוך מבית־ספר לחטיבה לוחמת ולמרות הצורך לאמץ וללמוד במהירות תוכנית לחימה שונה ולא מתוכננת, היה "צוק איתן" סיפור הצלחה. החטיבה עמדה בכל המשימות שהוטלו עליה בלי לאבד ולו טנק אחד.

התוצאות האלה הוכיחו כי בפרפראזה על אמרתו המפורסמת של מארק טוויין השמועות על מותו של הטנק ככלי לחימה בשדה הקרב המודרני היו מוקדמות מדי. הטנקים של בני אור וכן המפקדים והמדריכים, שנהפכו בהתרעה של שעות ללוחמים, המציאו מחדש את עצמם ואת לוחמת השריון בכלל בשדה הקרב המודרני. הם גם הוכיחו כי בית־הספר הצבאי יכול בהכנה מתאימה להפוך בהתרעה קצרה מאוד ליחידה לוחמת, שאיכותה אינה נופלת מזו של

יחידות לוחמות אחרות שהוכשרו לחימה ולא עסקו בהדרכה ובהכשרה. חטיבת ההכשרות של בני אור יצאה ממבצע "צוק איתן" כשהיא עומדת היטב על שתי רגליה: על זו של בית-ספר שתפקידו להכשיר ולחנך את לוחמי השריון של צה"ל, וגם על זו של גוף לוחם ומתמרן בעל מיומנויות לחימה גבוהות ויכולות הסתגלות לתנאים לא מוכרים.

סיפורה של החטיבה במהלך "צוק איתן" הוא סיפורו של האדם הלומד, החושב והנלחם - האדם שבטנק שניצח למרות נתוני הפתיחה הקשים.

ההישג הזה לא הושג יש מאין.

במשך כל קיומה של מדינת ישראל התפתחה בצה"ל תורת השריון. תחילתה בקומץ עלוב של כלים משוריינים שהושגו באקראי ובלוחמים יהודים ואחרים שהגיעו מכל רחבי תבל להתנדב לצבא הישראלי, במסגרת גדוד שכל אחת מפלוגותיו דיברה בשפה שונה (רוסית, אנגלית, עברית ויידיש). תורת השריון של צה"ל התפתחה במשך שנים רבות של לימוד, הדרכה וגיבוש תורת, ושיאה במלחמות ישראל שבהן השתתפו הן בוגרי בית-הספר והן מוריו, מדריכי השריון, הנהפכים בעת לחימה ללוחמים מן השורה. כך היה בכל מלחמות ישראל, וכך היה גם ב"צוק איתן". סיפור ההצלחה של המבצע בעזה תחילתו כאמור שנים רבות קודם לכן - שנים שבהן גובשה תורת הלחימה של השריון ונוצרה ההכרה בכך שבית-הספר שבו נלמדת התורה הזאת יהפוך בעת הצורך ליחידה לוחמת מן הטובות שיפעלו במסגרת המאמץ להשיג הכרעה בשדה הקרב.

מבני חיל לבני אור: התפתחות תורת השריון של צה"ל

כבר עם פרוץ מלחמת העצמאות, והפיכתם של ה"הגנה" האצ"ל והלח"מ ממיליציות מחתרתניות לצבא מודרני, התברר הצורך הדחוף להכשיר לוחמי שריון שיוכלו לתפעל את מעט הטנקים שהחלו להגיע בדרכים-לא-דרכים לצבא שזה עתה נולד. הצורך הזה הביא לכך שזמן רב לפני שהחייל הבריטי האחרון עזב את הארץ, ואף לפני הקמת גדוד השריון הראשון בצה"ל, הוחלט בפגישה שהתקיימה ב־18 במרס 1948 בין יצחק שדה מפקד הפלמ"ח ובין יצחק רבין, מפקד גזרת ירושלים במטה הפלמ"ח על הקמת בית-ספר לשריון בנתניה שנקרא בסיס הדרכה 11.¹ באביב 1948, כאשר התנהלו ברחבי הארץ קרבות עזים בין ערביי ארץ-ישראל ובין ארגוני המחתרת היהודיים עבר בסיס הדרכה 11 מנתניה למחנה תל ליטווינסקי - תל השומר. כשפלטו צבאות ערב לישראל מיד לאחר הכרזת המדינה ב־14 במאי נפסקו ההדרכה וההוראה בבסיס. מפה ומשם נאספו אט אט מעט הטנקים שקובצו אליו: טנקים שהוברחו מעבר לים (טנקי שרמן אמריקניים שנרכשו באיטליה וטנקי הוצ'קיס H-39 שנרכשו מאוחר יותר בצרפת); טנקים שנתפסו שלל בשדות הקרב נגד הסורים בצפון (שלושה טנקי רנו 35 צרפתיים); טנקים שהושלכו על-ידי הצבא הבריטי בעת עזיבתו את הארץ (שני טנקי שרמן שדורדרו אל תחתית נחל אורן שבכרמל) או הגיעו בדרכים כאלה ואחרות מן הבריטים (שני טנקי קרומוול שגנבו חיילים בריטים שערקו והצטרפו לשורות ה"הגנה"). כל אלה הועברו לידי הצבא החדש שהוקם יש מאין. הטנקים האלה, יחד עם כמה משוריינים מאולתרים, חולקו בין שבע הפלוגות של גדוד 82, גדוד השריון הראשון בצה"ל, שממנו צמחה לאחר מכן חטיבה 8 - החטיבה המשורינית הראשונה בפיקודו של "הזקן" יצחק שדה, מפקדו המיתולוגי של הפלמ"ח.² עוד בעיצומם של הקרבות, במהלך קיץ 1948, הכין שדה תוכניות כיצד יהפכו מפקדי החטיבה לאחר שיסתיימו הקרבות לסגל ההדרכה של בית-הספר

1 עמיעד ברזנר, **ניצני השריון**, מערכות ומשרד הביטחון - ההוצאה לאור, תל-אביב, 1995, עמ' 107-101.

2 שם, עמ' 106.

לשריון, ומחזורים חדשים ילמדו מפיהם את תורת השריון. שנה שלמה עברה עד שהתממשו התוכניות האלה.

לאחר שהסתיימה המלחמה חזר אט אט הצבא הצעיר למתכונת של התארגנות ואימונים. כבר בתחילת 1949 נפתח קורס א', שבו ניסו להכשיר לוחמים במקצועות השריון, ובכללם תותחנות וקשר. ואולם, הקורס לא הצליח למלא את ייעודו מכיוון שלחניכים לא הייתה אפשרות להתאמן על טנקים שהיו פזורים עדיין בשדות הקרב של מלחמת העצמאות, והם נאלצו להסתפק בתחליף: משוריינים.³

בספטמבר 1949 הוחלט לקדם את תחום ההדרכה, ולשם כך הוקם במחנה רמלה מרכז אימונים ותגבורות לחיל השריון, שלימים נהפך לבה"ד 5 ולבית-הספר לשריון. ב-1954 עבר בית-הספר לבסיס ג'וליס (מחנה עמנואל). היה זה המעבר הרביעי של בסיס ההדרכה של השריון בתוך כחמש שנים. הפעם, הוא נשאר במקומו תקופה ארוכה מאוד - למעלה מ-30 שנים.⁴

במהלך מלחמת סיני הופסקו האימונים בבית-הספר לשריון, ומרבית אנשי סגל הפיקוד והמדריכים השתתפו בלחימה בשני כוחות עיקריים. הכוח הראשון היה של מפקדי וצוערי קורס קציני שריון שסופח לחטיבה 37; הכוח הזה ספג אבדות כבדות בלחימה בגזרת אום כתף והושמד כמעט לחלוטין. הכוח השני, בסדר גודל פלוגתי, סופח לחטיבה 11, והוביל את ההתקדמות ואת כיבוש רצועת עזה.⁵

בשנים שלאחר מלחמת סיני - שבה הוכחה חשיבותו הרבה של השריון כחלק מרכזי בכוח האש והתמרון של צה"ל המיועד להשיג הכרעה מהירה במקרה של עימות צבאי תוך העברת הלחימה לשטח האויב - הורחב בית-הספר וקיבל מעמד של חטיבה, שנקראה עוצבת בני חיל (חטיבה 454). בחטיבה הזאת

3 צה"ל בחילו: אנציקלופדיה לצבא ולבטחון, כרך 7 - חיל השריון, רביבים הוצאה לאור וספריית מעריב, מאת אריה חשביה, תל-אביב 1981, עמ' 29.

4 מתוך יד לשריון, חטיבת בני חיל - חטיבה 454.

5 חיל החינוך, עוצבת "בני אור" חוברת הדרכה לצעדת השריון ה-25 - מורשת חטיבה 8,460, באפריל 2015.

שולבו המפקדים והחניכים של בית־הספר לשריון שבו הם עברו את מסלול הלוחם בחיל ואת הכשרת הצמ"פ (צוות, מחלקה ופלוגה) שאותה מקבל כל לוחם שריון בדרך לסיכת הלוחם הכסופה של הטנק עם תום ההכשרה.

בבסיס ג'וליס הוכשרו דורות של לוחמי שריון. בית־הספר לשריון נותר בו עד 1985. באותה השנה, בשל מחסור בשטחי אש, עבר בית־הספר לבסיס סיירים.

במהלך שנות ה־60 הופנמו הלקחים ממלחמת סיני בנוגע לחשיבות הגדולה של השריון כחיל המכריע בין חילות היבשה. בעקבות זאת נקלטו בצה"ל טנקים מודרניים יחסית, ובהם: הצנטוריון שוט ב־1962, ושנתיים לאחר מכן נקלט הפטון M-48 שנקרא בעברית מג"ח (מרכבות גיבורי החיל). שני סוגי הטנקים נהפכו לטנקי הכשרות לשריונאים שעברו באמצעותם את מסלול הכשרתם ללוחמים.

בית־הספר לשריון היה כור ההיתוך שבו עוצבו החיילים ושובו נוצר הממשק החיוני כל־כך שבין הלוחם ובין כלי המלחמה, שילוב שהוכיח שוב ושוב עד כמה נכונה האמרה שלפיה "האדם שבטנק ינצח". בבית־הספר למדו לוחמי השריון להכיר את הכלים, להשתמש בהם, ולהפוך אותם ביום פקודה לגורם המכריע בדרך לניצחון.

במלחמת ששת הימים, בדומה למלחמת סיני, פורק בית־הספר לשריון, ולוחמיו פוזרו בין כוחות לוחמים אחרים. 38 טנקי צנטוריון, וכן צוותים של סגל בית־הספר וחלק מאנשי המנהלה, סופחו לאוגדתו של האלוף אריאל שרון. גדוד 46, שכלל 47 טנקי מג"ח, הקצה כוחות לחטיבת הצנחנים הסדירה שתפקידה היה לאגף מדרום את האויב המצרי בגזרת רפיח ולהגיע מעורפו. מבין 47 הטנקים אוישו רק 21 בצוותים של בית־הספר לשריון. צוותים בודדים נשלחו גם לגדוד 63 בפיקודו של סא"ל נתקה ניר בחטיבה 14 שבפיקודו של אל"ם מרדכי (מוטק'ה) ציפורי. הצוותים לחמו לכיבוש מתחם אום כתף. הם הפעילו את טנקי הצנטוריון שאותם הכירו מן הקורסים בבית־הספר לשריון.⁶ במהלך הלחימה השמידו הטנקים של נתקה ניר את שריון האויב בקרב שריון

6 שייקה גביש, **סדין אדום**, כנרת, זמורה ביתן, תל־אביב, 2016, עמ' 179.

לילי. הלוחמים ניהלו את האש ללא ציוד לראיית לילה. הם הפעילו את זרקורי הטנקים ופגעו במטרותיהם בזו אחר זו - בדיוק כפי שלמדו ולימדו קודם לכן בבית־הספר לשריון שממנו גויסו כמה שבועות קודם לכן.⁷

כל הכוחות של החטיבה הוכיחו מבחינה מקצועית כי רמת הלחימה שלהם מצדיקה את הצבתם ככוחות מאומנים ויעילים מאוד העשויים להכריע כל קרב יבשה. במסגרת הלקחים המבצעיים שהופקו ממלחמת ששת הימים פרסמה מפקדת גיסות השריון ב־1970 פקודת ארגון חדשה לשעת חירום, שלפיה בעתיד לא יפורק בית־הספר לשריון בעת מלחמה וכוחותיו יפוזרו בין הגזרות השונות, אלא כוחותיו יילחמו כחטיבה אחת שתתבסס על צוות החניכים והמדריכים שבבית־הספר באותה עת. החטיבה הזאת תילחם עם הטנקים המשמשים אותה לאימונים.

בעקבות פקודת הארגון החדשה הוקמה בשנים שקדמו למלחמת יום הכיפורים חטיבה חדשה - בני אור, חטיבה 460 - מתוך סגל הקורסים הפיקודיים של בית־הספר (קורס מפקדי טנקים וההשלמה של קורס קציני השריון).⁸ החטיבה הייתה מורכבת משלושה גדודים - 71, 196 ו־198. מפקד החטיבה היה אל"ם גבריאיל (גבי) עמיר, והיא התבססה כולה על סגל המפקדים של הקורסים הפיקודיים בתוך בית־הספר לשריון. עמיר נכנס לתפקיד בתחילת 1973 לאחר סיום תפקידו כמפקדה של חטיבה 7. לצד הפיקוד על בית־הספר הוא קיבל מינוי חירום של מח"ט החטיבה החדשה 460. ב־5 באוקטובר 1993 - יממה לפני פרוץ הקרבות - ירדו לסיני מפקדי בית־הספר שנהפכו באחת ממורים וממדריכים ללוחמי שריון, ותחת פיקודו של עמיר השתתפו בקרבות הימים הראשונים של המלחמה. עמיר פיקד על הניסיונות לחלץ את לוחמי המעוזים המכותרים, על הניסיונות להדוף את המצרים, ולוחמיו נטלו חלק בהתקפת הנגד שהתקיימה ב־8 באוקטובר - התקפה שהסתיימה במחיר כבד של אבדות בנפש ובציוד.⁹ גדוד 196 נבנה על בסיס פלוגות מקורס מפקדי

7 אלישיב שמש, בהם יתור מכול, על סוד ההצלחה של צה"ל, מערכות ומשרד הביטחון - ההוצאה לאור, תל־אביב, 2005, עמ' 176.

8 אתר יד לשריון, חטיבת בני אור - חטיבה 460.

9 עדות גבי עמיר בפני ועדת אגרנט, פרוטוקולי ועדת אגרנט, אתר משרד הביטחון, 23 ביולי 1974, עמ' 3-4.

טנקים ומקורס קצינים, והוא סופח לחטיבות אחרות ולחם בגזרת כבירת ובכיבוש העיר סואץ.

גדוד 198 נבנה אף הוא על בסיס פלוגות מקורס מפקדי טנקים ומקורס הקצינים. הגדוד לחם תחת מפקדת חטיבה 460, והיה אחד הכוחות היחידים ששרדו את הלילה הנורא שבין 6 ל-7 באוקטובר, והמשיכו להילחם כגוף צבאי ולא הושמדו ונכתשו עד דק על-ידי צידי הטנקים החמושים באלפי טילי סאגר. אלוף פיקוד הדרום דאז אלברט מנדלר סיפר שהקשיב לדיווחי מח"ט בני אור גבי עמיר, ואלה היו עבורו מקור התקווה היחיד באותן שעות אפלות.¹⁰ מנדלר, שנהרג כמה ימים לאחר מכן, הכיר היטב את חטיבת בית-הספר לשריון, שאותם כינו בצדק רב לוחמי השריון הקרם של השמנת והדובדבן שבקצפת.¹¹ בהמשך מילא הגדוד חלק מכריע במבצע "אבירי לב" של חציית תעלת סואץ וטיהור הגדה המערבית שלה מיחידות מצריות ומסוללות הטילים. פעילות הגדוד הייתה מן המרכזיות שהובילו להכרעה ולניצחון במלחמה.¹²

גדוד 71 (רשף) נלחם תחת פיקוד חטיבה 7 בקרבות הבלימה ברמת-הגולן, ולקח חלק חשוב בבלימת הדיוויזיות הסוריות שניסו לשטוף את קו המוצבים הדליל שבצפון הרמה. הגדוד הוקם בתוך פחות מ-24 שעות לאחר שהחלה מלחמת יום הכיפורים ב-6 באוקטובר 1973. לוחמי ומפקדיו היו מדריכי בית-הספר לשריון, מדריכי שריון מבסיס האימונים בצאלים וכן קציני שריון מקורס קצינים בבה"ד 1.

בשעות הצהריים ב-6 באוקטובר 1973, עם פרוץ האש, נערך הגדוד עם שתי פלוגות באזור צומת וואסט (האמיר) שברמת-הגולן ופלוגה על ציר הנפט. הגדוד לחם בקרבות הבלימה ברמת-הגולן במסגרת חטיבה 7 בגזרה הצפונית, והשתתף בקרב עמק הבכא ובקרבות באזור הר חרמונית שבהם נפלו סגן מפקד הגדוד רס"ן גדעון ויילר ומפקד הגדוד סא"ל משולם רטס(כרמל) הי"ד ב-9

10 אילן כפיר, אחי גיבורי התעלה - סיפורם של הלוחמים שניצחו את המלחמה, ידיעות אחרונות, תל-אביב, 2003, עמ' 61.

11 ש.ש.

12 אהוד מיכלסון, "אבירי לב" - גדוד 184, מערכות ומשרד הביטחון - ההוצאה לאור, תל-אביב, 2003, עמ' 57-59.

באוקטובר. בימים שלאחר מכן הפסיק הגדוד להתקיים במסגרת גדודית, ופולוגותיו נלחמו תחת פיקוד חטיבה 7. בהמשך הלחימה קרסו גם המסגרות הפלוגתיות, וטנקי הגדוד המשיכו להילחם יחד עם גדוד 77 של חטיבה 7.

כאשר הלחימה ברמת הגולן נכנסה לשלב מתקפת הנגד והלחימה במובלעת הסורית הוקם הגדוד מחדש והשתתף בקרבות בתוך סוריה - זאת בעיקר על ידי חיילים ומפקדים שחזרו מחו"ל ושובצו לתפקידים בגדוד. בסיום המלחמה הפך לגדוד סדיר בחטיבה 188 שספגה אף היא מכה קשה במלחמה, וגם היא הוקמה מחדש תוך כדי הלחימה.

בעקבות המלחמה, כאשר התברר לראשונה שלבית הספר לשריון יש יכולות לחימה מוכחות, ולאחר הפעלתה לראשונה של חטיבה 460 כחטיבת שריון סדירה ואחודה, וכן בשל הצורך להותיר כוח לוחם רב יותר בקווי המגע, הוחלט להותיר את החטיבה גם בשגרה, והיא הופרדה מנהלתית מיתר החלקים של בית הספר לשריון. לנוכח המסקנה הזאת שתי החטיבות שבהן הוכשרו לוחמי השריון המשיכו להתקיים בשנים שלאחר המלחמה מבחינה מקצועית כבית ספר אחד אך כחטיבות נפרדות. בבית הספר לשריון התקיימו שלבי הטיروנות והמקצועות במסגרת חטיבת בני חיל (454), ואילו בחטיבה 460 התקיימו קורסי המפקדים וקורס הקצינים.

בסוף שנות ה-70 חלו שני שינויים פורצי דרך נוספים בחטיבה. האחד - החל מ-1977 במסגרת הניסיונות לשלב נשים בצה"ל נערך בבית הספר לשריון קורס מדריכות שריון. מאז אותו קורס נהפכו הנשים לחלק מרכזי במערך ההדרכה. תשע מדריכות השריון שסיימו את הקורס הראשון עשו לחילות השדה בצה"ל את מה שעשתה שנים לאחר מכן אליס מילר לקורס הטיס: הן פתחו את השערים בפני שילובן של הנשים בטרטוריות שסומנו בעבר כגבריות לחלוטין.

ב-1979 נקלט בבית הספר לשריון הטנק הישראלי הראשון בצה"ל - המרכבה סימן 1. בדומה להכשרת צוותי הצנטוריון והמג"חים בשני העשורים הקודמים, למדו הצוערים על הטנק החדש שתוכנן במטרה להבטיח הגנה אופטימלית

לאנשי הצוות לצד היותו כלי מלחמה רב עוצמה.

בעקבות חוזה השלום עם מצרים ועם השלמת נסיגת צה"ל מחצי האי סיני הועבר בסיס האימונים של החטיבה מאזור ביר אל-תמדה למחנה קציעות שבנגב. באפריל 1982 הועברה שוב החטיבה לבסיסי קבע בדרום הערבה: מחנה שיזפון ומחנה מגן סיירים על שמו של האלוף קלמן מגן, מפקד חטיבה 14 ומפקד אוגדת סיני במלחמת יום הכיפורים. שני המחנות נבנו על-ידי האמריקנים שהתחייבו להקים בעקבות פינוי בסיסי צה"ל מסיני במסגרת הסכם השלום. בד בבד עם בניית מחנות הקבע החדשים והמעבר אליהם המשיכו להתקיים קורסי ההכשרה הסדירים של מפקדי השריון.

ביוני 1982 - בעיצומה של ההתארגנות לבסיס החדש ובמהלכם השוטף של הקורסים - פרצה מלחמת שלום הגליל. כל הקורסים הפיקודיים הופסקו, וחטיבה 460, בפיקודו של אל"ם חגי כהן, נערכה בשטחי כינוס עורפיים בצפון הכינרת ככוח עתודה פיקודי. בניגוד ליתר יחידות השדה וחיל האוויר שנערכו מראש לקראת הלחימה בלבנון, נערכה החטיבה בחיפזון רב. את דרכה אל היעד שהוצב בפניה - כיבוש העיירה ג'זין שעליה הגן כוח שריון סורי של טנקי T-62 - עשתה החטיבה מאזור צפון הכינרת ועד לג'זין על שרשרות, זאת בשל היעדר מובילי טנקים. הפקודה שניתנה לחטיבה הייתה כיבוש מרחב ג'זין-כפר חונא והתקדמות בציר שבתון עד לכפר עין אל-תינה. ההיערכות לקרב נעשתה ללא מודיעין של ממש וללא תצלומי אוויר עדכניים.

מפקד החטיבה כהן הורה לאחר תצפית מפקדים קצרה לצאת לקרב על הגזרה. החטיבה מילאה במלואה את הפקודה שניתנה לה על אף נתוני הפתיחה הגרועים. עוד במהלך ההתקדמות אל היעדים פוצלה החטיבה, וגדוד 532 הועבר לאוגדה 162 והשתתף בהתקפה על עין זחלתא ועל מנצוריה. שני הגדודים האחרים - זה של קורס מפקדי הטנקים (קמ"ט) וזה של קורס קציני השריון (קק"ש) - המשיכו להתקדם לעבר העיירה ג'זין. ג'זין נכבשה על אף הכוחות הסוריים שהגנו עליה ושהיו מחופרים בשטחים שולטים. בהמשך הלחימה באזור הכפר עין אל-תינה נכנסו שניים מגדודי החטיבה - זה של קורס מפקדי הטנקים וזה של קורס קציני השריון - לקרב דו-צדדי עקוב מדם

שנערך מטווח קצר מאוד. הסיבות לכך היו: טעות בזיהוי, תיאום לא מספיק בין הכוחות, שאחד מהם נכנס לזירת הלחימה בלי שקיבל פקודה לכך, וכן קשיי תקשורת שנבעו מאזורי מיסוך שבהם לא ניתן היה לשמור על קשר בין הכוחות.

בקרב נפלו חמישה מלוחמי גדוד קורס קציני השריון: המג"ד סא"ל חיים (ספי) שאומן, המ"פ סרן אברהם (אבי) גבעתי, וחניכי הקורסים שהיו אנשי צוות הטנק סג"ם דרוו שש, סג"ם אמיר בנימיני וסמל ארו מנדיל. הקרב הסתיים רק לאחר שמ"פ ו', שהוביל את התנועה, זיהה כי הטנק שמולו הוא מסוג מרכבה. הוא שידר מיד לכל הכוחות לחדול מירי, במקביל זינק סג"מ רם אלון, הניצול היחיד והנהג של הטנק שנפגע, ורץ לקראת הטנק היורה, טיפס עליו למרות האש שנורתה אליו ורימון יד שנזרק לעברו והביא להפסקת הירי הדו צדדי.¹³

על אף נתוני הפתיחה הקשים, מחסור במודיעין, במובילים ובהכשרה משמעותית, החטיבה - שהפכה כאמור במהירות רבה מבית-ספר לכוח לוחם - עמדה בכל יעדיה במלחמה. המשימות שהוטלו עליה על-ידי פיקוד הצפון מולאו כולן בהצלחה מלאה. למרות הכאב והאבדות שספגה בקרב עין אל-תינה הצליחה החטיבה להשמיד כוח שריון סורי מבוצר ומוכן לקרב שנהנה מעדיפות טופוגרפית - זאת הודות לאומץ הלב של אנשיה ומיומנותם המקצועית. בזכות המיומנות הזאת התאפשר המעבר ללחימת שריון בשטחים קשים כמעט ללא הכנה - זאת על אף תנאי הפתיחה הגרועים.

בשנות ה-90 נעשו שינויים נוספים במסלול ההכשרה של בית-הספר והחטיבה. ב-1997 החלה תוכנית גדנ"ע שריון המיועדת לתלמידי בתי-ספר התיכוניים. ב-2001 אוחדו ההכשרות של טירוני השריון ושל הוראת מקצועות השריון למסגרת גדודית אחת - גדוד אדם (גדוד 195).

מאז תום מלחמת לבנון הראשונה לא הופעלה החטיבה במסגרת חטיבתית

13 תא"ל חגי כהן, "ללמוד מההצלחות - לחימת חטיבה 460 בשל"ג בראי הזמן שחלף", **מערכות** 444 (אוגוסט 2012), עמ' 65-66; בועז עמידרו, **חדל אש, צה"ל, צה"ל - ירי כוחותינו על כוחותינו, הכאב הבלתי נמנע של "האש הידידותית"**, מודן ומערכות, בן שמן, 2017, עמ' 201.

מלאה. עם פרוץ מבצע "חומת מגן" ב־2001 הופנו גדודי החטיבה 196 ו־198 ללחימה בגזרות קלקיליה ורצועת עזה; גדוד שלח (גדוד 532) הופנה לפעולות ביטחון שוטף ביהודה ושומרון כדי לשחרר כוחות באותה גזרה ללחימה בגזרות אחרות במרחב איו"ש.¹⁴ גם בנובמבר 2012, במהלך מבצע "עמוד ענן", הופנתה החטיבה כמכלול ליעדי לחימה, ואמורה הייתה להשתלב בלחימה כצוות קרב חטיבתי. בסופו של דבר היא לא הופעלה מכיוון שבמסגרת המבצע לא בוצע תמרון קרקעי משמעותי של כוחות השריון.¹⁵ למרות השנים הרבות שחלפו מאז הופעלה החטיבה ככוח לוחם, שמר הכוח כל העת על מוכנותו להפוך בהתרעה קצרה מאוד מבית־ספר לחטיבה לוחמת תוך המרת הידע שילוב הידע הרב שנצבר אצל צוותי ההוראה שבו ללחימה קרבית יעילה של יחידה משוריינת לוחמת.

14 חיל החינוך, 2015.

15 אל"ם (מיל") שאול נגר, "חטיבת ההכשרות - חטיבה מבצעית לוחמת", שריון - ביטאון עמותת יד לשריון 46 (נובמבר 2014), עמ' 48; ריאיון עם סרן גל בכר, מפקד פלוגה ר' בגדוד 532, 30 בנובמבר 2015.

חטיבת ההכשרות: מבנה, ויעדים בשגרת אימונים ובלחימה

**"ועולה וצומחת רעות גדולה/של אדם ואדם/של אדם ומכונה"
(שוש פלדי, "בעקבי הדרך")**

בשנת 2003, במסגרת צמצום בסיסים וסד"כ בצה"ל לשם התייעלות, אוחדה חטיבת בני חיל (454) עם חטיבה 460. חטיבת בני חיל נהפכה לחטיבת ההכשרות המאגדת את כל השלבים של הכשרת לוחם השריון. ריכוז כל מקצועות ההוראה וההדרכה תחת קורת גג אחת הביא לכך שלא פחות מתשע פלוגות צמ"פ הועברו לניהולה, להדרכתה ולפיקודה של חטיבת בני אור. החטיבה המורחבת הורכבה מחמישה גדודים וממפקדת החטיבה. כל אחד מן הגדודים מופקד על הכשרת תחום אחר בשריון, ומפקדיו מתמקצעים בתחום הייעודי שבו הם נועדו להכשיר את החניכים.

גדוד אדם (195) הוא גדוד בית-הספר לשריון המופקד על הכשרתו הראשונית של הלוחם - החל מיום גיוסו לצה"ל, עבור דרך טירונות השריון ועד הוראת מקצועות הלחימה השונים של הטנק. לגדוד יש היסטוריה ארוכה בתולדות השריון. הוא הוקם במסגרת חטיבה 500, ועם פירוקה היה לגדוד שבו מוכשרים ייחודית לוחמי חטיבה 7. עם איחוד כל מקצועות ההוראה בשריון במסגרת חטיבת ההכשרות הועבר הגדוד לפיקוד בחטיבת בני אור. על הגדוד פיקדו בעבר קצינים שהיו לשם דבר בהיסטוריה הצבאית של ישראל, ובהם: יוסי פלד, שבהמשך היה אלוף פיקוד הצפון; דני יתום, שבהמשך היה אלוף פיקוד המרכז וראש המוסד; גיא חסון, שהתמנה בהמשך למפקד חטיבה 460, ופיקד עליה במבצע "צוק איתן".

נקבע שבשני הגדודים הנוספים של החטיבה עוזו ושלח יפותח ויורחב הידע הראשוני והיעיוני שיוקנה לחייל במהלך הטירונות וקורס המקצועות כך שיהיה מצויד בידע מעשי שיכשיר אותו להיות לוחם שריון. במסגרת כל אחד מהם עובר לוחם השריון את שלושת השלבים במסלול ההכשרה שלו כטנקיסט. הוא

מוכשר בטירונות, שבה מוקנים לו כישורי הלחימה הבסיסיים כפרט. השלב השני של ההכשרה הוא שלב המקצועות של צוות הלחימה בטנק: הנהג, התותחן והטען-קשר. שלושת אלה הם צוות הלחימה הבסיסי, ועליהם מפקד המט"ק (מפקד הטנק). מעבר לתפקידו הפיקודי המט"ק אמור להיות בעל ניסיון בכל אחד משלושת המקצועות האלה. בגדוד עוברות הכשרה גם מדריכות השריון במסגרת קורס מדריכות. השלב השלישי והמסכם של ההכשרה הוא הצמ"פ. בשלב הזה לומדים החניכים לתרגם את הידע הראשוני והתיאורטי ברובו שאותו רכשו בטירונות ובשלב המקצועות ליישום מעשי. שלב הצמ"פ מוליך את החניך מרמת הלחימה של הפרט הבודד, שאליה הוכשר בטירונות, אל זו של לוחם כאחד משלושת אנשי הצוות. הכישורים שאותם הוא רוכש בצמ"פ הופכים אותו לחלק מצוות של טנק בודד. לאחר מכן הוא מקבל הכשרה במסגרת המחלקתית, ואחריה במסגרת הפלוגתית. עם סיום שלב הצמ"פ מוסמך החניך ללוחם, ומקבל את הסיכה הנכספת של לוחם שריון.¹⁶

הגדוד הראשון שבו הוכשרו לוחמי השריון היה גדוד עזוז (198) - גדוד הצמ"פ של חטיבה 188. בעבר הוכשרו בו, במסגרת הצמ"פ, גם לוחמי חטיבה 7. לאחר המעבר של החטיבה מסיני לקציעות בתחילת שנות ה-80 של המאה ה-20 התמקם הגדוד בעזוז - לא הרחק מניצנה, ונקרא על שם המקום. השם הזה מכבד גם בסיסמת הגדוד: "עזוז - גדוד מנצח". זהו הגדוד היחיד שנותר במחנה סיירים גם לאחר פינוי המחנה מגדודי החטיבה והקמת בית-הספר לאיסוף קרבי במקום ב-2009. עם המפקדים הבולטים שפיקדו על הגדוד במהלך השנים נמנים תא"ל אהוד גרוס, לימים קצין חינוך ראשי; תא"ל בני לידור, לימים מפקד עוצבת געש; ואלוף אייל זמיר, לימים המזכיר הצבאי של ראש הממשלה ואלוף פיקוד הדרום.

הגדוד השלישי הוא גדוד שלח (532) המשמש להכשרת הצמ"פ של לוחמי חטיבות 7 ו-401 ("עקבות הברזל"). עם מפקדיו בעבר נמנים תא"ל יצחק לב ארי, לימים ראש חטיבת ההדרכה במפקדת זרוע היבשה; ואל"ם צביקה צורן, לימים מפקד מחוז חיפה בפיקוד העורף.

הגדוד הרביעי הוא גדוד שחק (196) שבו מוכשרים מפקדי השריון. הוא כולל את ההכשרות של מפקדי הטנקים במסגרת קורס מפקדי טנקים ואת אלה של קציני השריון (קק"ש) המשלימים בו את ההכשרה לאחר סיום בית-הספר לקצינים בבה"ד 1 וקבלת סיכת המ"מ. סיסמת הגדוד היא "המעז מנצח", ואכן רבים ממפקדיו העזו וניצחו שנים רבות לאחר שסיימו את הפיקוד עליו. עם מפקדי הגדוד בעבר נמנים אלוף יעקב לפידות, לימים מנכ"ל המשרד לביטחון פנים; אלוף עמרם מצנע, לימים חבר כנסת ויושב-ראש מפלגת העבודה; שלמה ינאי, לימים מנכ"ל טבע ומכתשים אגן; האלוף גרשון הכהן.

הגדוד החמישי הוא גדוד 330 - בית-הספר לסיוע קרבי שבו מוכשרים לוחמים ומפקדים בתחומי הסיוע, התצפיות והמרגמות. בגדוד מוכשרים לוחמי הפלוגות המסייעות, וכן נעשות בו הכשרות לשימוש במערכות טכנולוגיות מתקדמות ללחימה המיועדות לסייע לכלל חטיבות השריון.

על כל חמשת הגדודים אחראית מפקדת החטיבה שתחתיה מאוגדים בין היתר כלל השירותים של תומכי הלחימה בבית-הספר להכשרות ובגדודים: השלישות, הרפואה, הקשר וכדומה.

בקיץ 2014 סדר-הכוחות של חטיבה 460 מנה כמעט שלוש חטיבות שריון רגילות. בחטיבה היו למעלה מ-500 טנקים וכלי רכב משוריינים (רק"ם).

על החטיבה מפקד אל"ם גיא חסון, שהחל למלא את תפקידו כשנה קודם לכן. חסון סיפר על האירוע ועל האתגרים שעמם התמודד מיד לאחר שנכנס לתפקידו.

באוקטובר 2013 קיבלתי את הפיקוד על חטיבה 460, עוצבת בני אור. הניסיון האישי שצברתי במהלך השנים, בעיקר בתפקיד כקצין אג"ם 162 מיד לאחר מלחמת לבנון השנייה, גרם לי להיות המפקד שאני כשפיקדתי על חטיבה 460. מנה לי ברור שעלי להכין את החטיבה לכך שעלולה לפרוץ מלחמה בתקופת כהונתי כמח"ט. הצורך להכין חטיבה העוסקת בהדרכה ובהכשרה של

לוחמים ומפקדים למלחמה חייב התאמות משמעותיות, ופעלנו בהתאם לכך. התפיסה שגובשה בחטיבה הגדירה מהי הכשרה איכותית ויעילה לנוכח האתגר שניצב בפנינו, בעיקר בגזרת עזה. היה ברור שהכשרה נכונה תכין את החטיבה לאתגרי המלחמה. לא נדרשו הסברים ושכנועים רבים. המפקדים הבינו מיד את האתגר הניצב בפנינו, והפכנו תוך זמן קצר לצוות מוכוון משימה – הכשרה רלוונטית ומוכנות למלחמה.¹⁷

תחת ניצוחו של המח"ט החדש וכלקח מן ההיסטוריה של החטיבה מוכשרים כל המדריכים והמפקדים בה לעזוב במקרה של מלחמה את ההדרכה והאימונים ולהפוך לכוח לוחם. במקרה כזה יהפכו שלושת גדודי הצמ"פ וקורסי המפקדים מיד לגדודי שריון הלוחמים במסגרות קרב של צוותי קרב חטיבתיים, ואילו הגדוד הרביעי של בית הספר לשריון, שבו לומדים חניכים, שעדיין לא סיימו את הכשרתם, לא ישולב בלחימה עצמה, אלא ימלא תפקידים אחרים שישחררו כוחות ללחימה.

המעבר הזה מבית ספר העוסק בהוראה ובהדרכה לכוח לוחם היה כאמור בעיקר נחלת העבר מכיוון שעברו שנים רבות מאז נלחמה לאחרונה חטיבת בני אור כחטיבה בפועל. בקיץ 2014 התנהלו העניינים בחטיבה במתכונתם הרגילה - קורסים של לוחמי שריון הסתיימו והחלו הכנות לקבלת חניכים אחרים, ואולם אז, השתנו הדברים תוך כמה ימים, כפי שקורה לא פעם במזרח התיכון, ובית הספר המסודר הפך בחיפזון רב ובלוחזמנים כמעט בלתי אפשרי לצוות קרב חטיבתי האמור להתמודד מול רצועת עזה וגדודי חמאס המבוצרים בה וממתנינים שנים לבואה של התקפה ישראלית במערך ביצורים מעל הקרקע ומתחתיה.

מבצע "צוק איתן" החל ללא כל תכנון מוקדם. למרבה המזל, הכשרתם הממושכת של לוחמי החטיבה הכינה אותם בדיוק להפתעות מן הסוג הזה.

הדרך ל"צוק איתן"

"אני שלום וכי אדבר המה למלחמה" (תהלים, קכ: 7).

בעיצומו של קיץ 2014 נמצאה חטיבת ההכשרות בעיצומה של פעילות שגרתית. חמש פלוגות הכשרה פעלו בגדוד אדם במקביל להכשרת דור חדש של לוחמי שריון. בגדוד שחק עמד להסתיים קורס מפקדי טנקים. טקס הסיום החגיגי, במעמד המפקדים הטריים ובני משפחותיהם, היה אמור להתקיים באתר ההנצחה של השריון בלטרון. איש לא ידע שמלחמה ממתנה ממש מעבר לפינה, אך סימני הסופה הלכו והצטברו באופק.

סיפורו של מבצע "צוק איתן" החל זמן רב לפני שנורו מאות הרקטות על ישראל בקיץ 2014. יש הטוענים שהמבצע החל עם השתלטות חמאס על עזה וייצורן המסיבי של הרקטות. אחרים סבורים כי החל עם מבצע "עופרת יצוקה" בתחילת 2009 או עם מבצע "עמוד ענן" בסוף 2012.

בעקבות ההתנתקות מרצועת עזה ב-2005, השתלטה הרשות הפלסטינית - בהנהגת פתח ומנגנוני הביטחון שלו - על רצועת עזה. כמה חודשים לאחר מכן נערכו הבחירות למועצה המחוקקת הפלסטינית שבה זכתה חמאס להישגים אלקטורליים בקלפיות על חשבון היריבים הפוליטיים - אנשי פתח בראשותו של מחמוד עבאס (אבו מאזן). כתוצאה מכך פרצו באותה השנה התנגשויות שהלכו ותכפו בין חמושים משני המחנות. תנועת חמאס - באמצעות הזרוע הצבאית שלה גדודי עז אל-דין אל-קסאם - ניצלה בכמה הזדמנויות את המאבק המזוין נגד האחים שלה כדי לירות מטחי רקטות מתוצרת עצמית לשדרות הסמוכה. בלילה שבין 15 ל-16 במאי 2006 שוגרו עשרות רקטות מרצועת עזה לעבר שדרות ויישובי עוטף עזה. במהלך הלילה נורו 19 רקטות, למחרת היום נורו 25, ובמהלך הימים הבאים נורו מאות רקטות נוספות. צה"ל הגיב בתקיפות ממוקדות ברצועת עזה שבהן נהרגו פעילי טרור והושמדו מחרטות לייצור רקטות. במקביל נערכה סדרת מעצרים של פעילי טרור ברחבי יהודה ושומרון.

העימות הפנימי הלך והתעצם, ובמהלך יוני השתלטו אנשי חמאס על מוסדות

השלטון של הרשות הפלסטינית ברחבי הרצועה, על ביתו של יאסר ערפאת - סמלה של הרשות, וגם על מעבר הגבול של רפיח וציר פילדלפי שאותו פינה צה"ל שנתיים קודם לכן. מאות רבות של פלסטינים, תומכי פתח ברובם, צבאו על מעבר ארז, וניסו להימלט מחמאס. כמה מהם קיבלו אישור לעבור לירדן ולמצרים, וחלק מהם נהרגו כתוצאה מירי מכוון על המעבר.

ב־15 ביוני 2007 נהפך ממשל חמאס בראשותו של אסמאעיל הניה לריבון האחראי ברצועת עזה. ישראל הטילה סגר יבשתי וימי שנועד להגביל את יכולתה של חמאס לייצר נשק ולהתבצר. למרות ההגבלות הצליחה חמאס לייצר כמויות גדולות והולכות של נשק רקטי תלול מסלול ופגזי מרגמות בקטרים שונים. בהדרת מומחים איראנים ובהכוונתם הלכו והשתכללו אמצעי הלחימה האלה. צה"ל, בעיקר חיל האוויר, תקף שוב ושוב מחרטות שעסקו בייצור הנשק, חיסל באמצעות סיכולים ממוקדים פעילי טרור והשתלט על ספינות שניסו להבריח נשק ועל ספינות אחרות שביקשו לפרוץ לעזה בנימוק של "הושטת עזרה הומניטרית". כל הפעולות האלה לא הביאו להכרעה, והפכו לסוג של "מעגל קסמים שוטה" הנמשך שוב ושוב: ירי רקטות, סיכול, ירי מרגמות על יישובים, וחוזר חלילה.

"גשמי קיץ" ו"חורף חם"

העימותים האלה הובילו מדי פעם לתגובה רחבת היקף של ישראל. עוד לפני ההתנתקות נערכו סבבי לחימה קצרים שכללו ירי רקטות מוגבל מהצד הפלסטיני, ובעקבותיו תקיפות אוויריות וירי תלול מסלול של צה"ל לצד פעילות קרקעית נקודתית כתגובה. כך, לדוגמה, נערכה פשיטה נרחבת יחסית ב־30 בספטמבר 2004, שכונתה "ימי תשובה", וב־25 בספטמבר 2005, חודש וחצי לאחר שהסתיימה ההתנתקות, נערך מבצע מוגבל נוסף - "גשם ראשון". סבב נוסף בין הצדדים החל כשנה לפני שחמאס תפסה את השלטון ברצועה כאשר ב־25 ביוני 2006 הותקף מוצב צה"ל ליד כרם שלום. בתקיפה נהרגו שני חיילים ונחטף החייל גלעד שליט. צה"ל יצא למרדף ולחיפוש במסגרת מבצע "גשמי קיץ". במהלך המבצע נערכו סריקות בניסיון לאתר את החייל החטוף, שלא השיגו את יעדן. במהלך מבצע "גשמי קיץ" נורו רקטות רבות אל יישובים ישראלים; מהירי נהרגו שני אזרחים ושלושה חיילים. במבצע נהרגו

277 מחבלים ו-117 אזרחים פלסטינים. על-פי ההסכם שהושג בסיומו צה"ל נסוג מן הרצועה, ובתמורה הפסיקה חמאס את ירי הרקטות. ההסכם הזה שרד כמה חודשים בלבד.

ב-27 בפברואר 2008 ביצע צה"ל סיכול ממוקד של כלי רכב ובו חמישה פעילי טרור ששבו מאימונים באיראן. כתוצאה מכך נורו אל עבר יישובי הנגב המערבי ואשקלון 42 רקטות; אחת מהן גרמה להרג אזרח ישראלי. למחרת, ב-28 בפברואר 2008, החל מבצע "חורף חם" שבמהלכו נכנסו לתחומי הרצועה כוחות קרקעיים בגזרות שג'אעיה וג'בליה. מטרתיו של המבצע, שתוכנן להימשך חמישה ימים, הושגו כבר ב-48 השעות הראשונות שלו: מערכי המחבלים קרסו מול פעולה קרקעית ממוקדת שלוותה בתקיפות אוויריות. הפלסטינים דיווחו על 163 הרוגים. על-פי מקורות ישראליים, חוסלו במהלך המבצע למעלה מ-120 מחבלים. 80 נוספים נפלו בשבי, הועברו לחקירה והועמדו לדין.

"עופרת יצוקה"

לאחר תקופת רגיעה קצרה חזר ירי הרקטות. ב-27 בדצמבר 2008 תקף חיל האוויר במבצע פתע, שכונה "עופות דורסים", מגוון רחב של מטרות, בין היתר טקס צבאי של חמאס. במכת האש הראשונה נהרגו כ-300 מאנשי חמאס, מהם 150 שוטרים ואנשי מנגנוני ביטחון. כך החל מבצע "עופרת יצוקה" שבמהלכו התמודד צה"ל לראשונה עם מנהרות תקיפה וקשר. בפעילות הקרקעית שנערכה במקביל חדרו כוחות חי"ר דרך שכונות זיתון ועלי מונטר עמוק לתוך השטח הבנוי של העיר עזה.

במבצע נהרגו 1,160 מחבלים. כמו כן נהרגו עשרה חיילי צה"ל (מחציתם כתוצאה מטעויות בזיהוי וירי של כוחותינו על כוחותינו) ושבעה אזרחים. בשל המספר הגדול של האבדות מכונה המבצע הזה בערבית "מג'זר ע'זה" (טבח עזה). חמאס שיפרה מאוד את יכולת הירי שלה, והשתמשה בטילי פג'אר 5 בעלי טווח של עשרות קילומטרים – טילים היכולים להגיע לכל חלקה הדרומי של ישראל.

מבצע "עמוד ענן"

ב־14 בדצמבר 2012 יצא צה"ל למבצע "עמוד ענן", שהחל בדומה למבצע "עופרת יצוקה" בהפתעה טקטית מכאיבה מאוד לחמאס. אחמד אל-ג'עברי, ראש גדודי עז אל-דין קאסם המכונה רמטכ"ל חמאס, חוסל בסיכול ממוקד. על היציאה למבצע הוחלט לאחר הידרדרות ממושכת - סדרת פיגועי ירי ומארבים לכוחות על גדר המערכת וירי הולך וגובר נגד מטרות אזרחיות בישראל. בניגוד למבצעים הקודמים, הדגש ב"עמוד ענן" היה על מאמץ האש ולא על מאמץ התמרון. במבצע הופעלו כוחות רבים של חיל האוויר, התותחנים וחיל הים לצד ירי של השריון. הפעלת כוחות החי"ר הייתה מוגבלת מאוד ונקודתית. אלפי חיילי המילואים שגויסו עם תחילת המבצע שוחררו בלי שנכנסו למגע עם האויב. במהלך המבצע תוכנן גם מבצע קרקעי גדול שהיה כרוך בתמרון, ולשם כך אומנו הכוחות. בין היחידות שנערכו חולקו גזרות הלחימה. בין יתר הכוחות שתוכננו לפעול היו גם גדודי חטיבת ההכשרות. אלה הפסיקו באחת את הכשרות החניכים, והועברו לשטחי כינוס על גבולה של הרצועה. בסופו של דבר לא הופעלה החטיבה, והגדודים שבו למחנה הבית להמשך שגרת הלמידה ובניין כוח השריון.

למרות המכות החוזרות והנשנות התנועה למדה, תכננה, הפיקה לקחים והשתפרה בקצב מהיר - זאת תוך קבלת עזרה רבה מידידיה האיראנים, הממנים ומדריכים אותה ומחמשים את אנשיה. מאז ירו אנשי חמאס באפריל 2001 את הרקטה הראשונה לעבר שדרות למדו לוחמיה להפעיל מערך רקטי גדול של טילים בעלי טווחים שונים, המכסים את חלקה הגדול של ישראל. בתחום לוחמת הקרקע מחולקת הרצועה לגזרות פיקוד חטיבתיות ולמתחמים הכפופים לשדרת פיקוד מסודרת ומנוהלים על-ידיה. במישור ההתקפי הושם הדגש של חמאס על ירי רקטות ופגזי מרגמה לצד פעילות ממנהרות התקפיות וחדירה לשטח ישראל ממנהרות לחימה. ב"עיר התחתית" של עזה ובפרבריה נחפרו עשרות קילומטרים של מנהרות מבוטנות.

במישור ההגנתי ניסתה חמאס לגרום ל"אויב הציוני", מספר רב של אבדות באמצעות ביצור, מלכוד ומיקוש של המרחב העירוני ברצועת עזה, מרחב, הנחשב לאחד מן הצפופים בעולם. ב־2006 הצליחה חמאס לתקוף באמצעות

מנהרת לחימה חיילים מגדוד 71 של חטיבה 188 של השריון ולחטוף את גלעד שליט. הפעולה עודדה מאוד את פיתוח טכניקת הלחימה הזאת. מתכנני המנהרות מאבזרים אותן במערכות חשמל וטלפון ובדיפוני בטון, המאפשרים גם אגירת נשק ומזון, וכך הן הופכות למקום מחסה נוח ובטוח לימי לחימה. הן נחפרות בכל רחבי העיר, ומקשרות שכונות ורבעים. חלק מהן חוצות את הגבול הבינ־לאומי הן למצרים והן לשטח מדינת ישראל.

הניסיון במלחמת וייטנאם הוכיח כי לצבא מערבי אין מענה של ממש למנהור כזה. במהלך המלחמה בנו הצפון וייטנאמים עיר תת־קרקעית כזאת באזור קו צ'י - כ־60 ק"מ מהו צ'י מין סיטי, סייגון לשעבר, בירת וייטנאם הדרומית. כיום, האזור הוא אחד מיעדי התיירות הפופולריים בוויטנאם, ומורי הדרך המקומיים מציגים בגאווה את המנהרות שבחלק מהן יש ארבעה מפלסים, ביניהם אגמים תת־קרקעיים, ואפילו מרכזים רפואיים גדולים, שכללו מחלקות כירורגיות ומרפאות מקומיות, מפקדות, כיתות לימוד וחדרי קשר, פיקוד ובקרה.¹⁸ הם רואים במנהרות האלה, שנחפרו בתנאים פרימיטיביים, את האמצעים שהובילו לניצחון על הצבא האמריקני הגדול והמודרני.

טכניקת המנהרות ההתקפיות פותחה מאוד גם על־ידי הצפון קוריאנים שחפרו קילומטרים רבים של מנהרות שחצו את קו הגבול שבין המדינות כגורם הפתעה טקטי נגד קוריאה הדרומית במלחמה עתידית. המנהרות האלה נחפרו בהיקף שהיה מאפשר להזרים דרך כל אחת מהן דיוויזיה שלמה בתוך פחות משעה עמוק אל תוך הטריטוריה של דרום קוריאה, והן נחשפו באקראי בסוף שנות ה־70. סיפורן עורר הדים רבים, והמנהרות העוברות מתחת לאזור המפורז ה־DMZ (שומר על־ידי ממשלת קוריאה שהפכה אותן לאתר תיירות מבוקש, שבו מבקרים מדי שנה עשרות אלפי תיירים מכל העולם).

המערך שבונה חמאס בעקבות סבבי הלחימה הרבה יותר מורכב מזה של קו צ'י, או של האזור המפורז בין קוריאה הדרומית וקוריאה הצפונית.

האתגר העומד בפני צה"ל בהתמודדות עם המנהרות ברצועת עזה גדול עשרת מונים מן האתגר שעמד בפני האמריקנים. זאת לא רק בשל ההיקף העצום של המנהרות אלא גם מכיוון שמחוץ להן הפכה רצועת עזה כולה ליעד מבוצר ענקי המציב בפני כל כוח תוקף אתגר של לחימה מעל האדמה ומתחתיה - לחימה מול אויב נחוש ומאורגן העושה שימוש במאות אלפי האזרחים כבמגן אנושי. בנוסף על ישראל להתמודד עם איום לפגיעה של טילים בעורף שלה.

היכולת להפעיל שריון בסביבה צפופה מאוד מוגבלת מטבעה גם מעל פני השטח. התכסית הטופוגרפית של שטחים חקלאיים, חממות ושטח בנוי בצפיפות רבה מקשה מאוד על לוחמת השריון. ההיסטוריה מלמדת שהניסיון לכבוש מרחב עירוני באמצעות כוח שריון עלול לגבות מחיר יקר מאוד מהצד התוקף. קרבות כמו קרב סטלינגרד במלחמת העולם השנייה והקרב על העיר סואץ בשלהי מלחמת יום הכיפורים הם דוגמאות אופייניות לפגיעות של הטנק המתמרן בין בניינים גבוהים, שכל אחד מהם עלול לשמש מחסה לצוות צידי טנקים המצוידים בנשק קטלני וחודר שריון.

עם שוך סבב הלחימה של מבצע "עמוד ענן" ברור היה שבכל פעילות קרקעית ברצועת עזה יהיה צורך להתמודד עם האתגרים האלה.

בעוד במחנה סירים נמשך סדר היום של לוחמי השריון המוכשרים למלא את תפקידם כלוחמים נערכו בעזה אנשי חמאס למשימות חטיפה ורצח.

ב-14 באפריל 2014 נפגש חסאם אל-קואסמה - ממשוחררי עסקת שליט, איש חמאס ותיק שהיה מעורב בפיגועים רבים - את בן דודו החברוני מרואן אל-קואסמה. השניים החליטו בהוראת דרגים בכירים יותר בחמאס להוציא לפועל מבצע חטיפה ורצח. חוסאם העביר מרצועת עזה באמצעות אמו של מרואן אלפי שקלים לרכישת ציוד ונשק, ומרואן גייס את חברו עאמר אבו עאישה לביצוע החטיפה. חוסאם, ומחמוד אחיו ציידו אותם בשני רובי M-16 ובשני אקדחים.

ב-12 ביוני 2014 בשעה 22:15 עצרו השניים במכונית שהשיג להם חוסאם

בטרמפיאדה במרכז גוש עצינן. למכונת עלו שלושה נערים: גיל-עד מיכאל שער, יעקב נפתלי פרנקל ואיל יפוח. הנערים לא חשדו בהם משום שהם היו מחופשים ליהודים חרדים. לאחר כמה דקות שלפו השניים אקדחים, הודיעו להם שנחטפו ודרשו מהן לכופף את ראשיהם. גלעד שער הצליח להתקשר בטלפון הנייד למשטרה ולדווח: "חטפו אותי", ואז נשמעו יריות. במוקד המשטרה שבו התקבלה השיחה סברו בתחילה שמדובר במתיחה, ולא התייחסו ברצינות לשיחה. רק למחרת בבוקר לאחר שאופיר, אביו של גיל-עד, פנה שוב ושוב למוקד הביטחון האזורי ודיווח על כך שבנו לא חזר הביתה, נזכר מישהו בשיחה. מיד לאחר מכן החל מבצע חיפושים נרחב שכונה "שובו אחים".

במבצע השתתפו יחידות סדירות של צה"ל, כוחות משטרה ושב"כ וכן מתנדבים אזרחים רבים. המבצע הסתיים ב־30 ביוני 2014 כשנמצאו גופות הנערים ליד העיירה חלחול. שבועיים לאחר מכן נעצר חוסאם אל-קואסמה. ב־14 בספטמבר אותרו שני הרוצחים כשהם מסתתרים בחברון. הם פתחו באש על כוחות צה"ל, וחוסלו במבצע משולב של היחידה למלחמה בטרור הימ"ם ושל שירות הביטחון הכללי.

במהלך החיפושים נעצרו חלק ממשוחררי עסקת גלעד שליט, ונתפסו אמצעי לחימה וחבלה רבים. במהלך החיפושים החל גם ירי מסיבי של רקטות ופצצות מרגמה על יישובי עוטף עזה וגם מעבר להם. לאחר שנמצאו גופות הנערים גבר קצב השיגורים והטווח שלהם. למשל, ביום הקודם נורו 2 רקטות, ואילו ב־30 ביוני 2014 נורו 14 רקטות ופגזי מרגמה, ובימים הבאים 6 ו־26 רקטות, טילים ופגזי מרגמה נוספים. גם חיל האוויר תקף מטרות בתחומי רצועת עזה, בעיקר אתרי שיגור, אחסון וירי. במקביל הגיעה התרעה מודיעינית כמה שבכוונת גוף טרור לבצע פיגוע מורכב כלל גזרתי תוך שימוש בתווח התנת-קרקעי או כוחות רגליים על פני הקרקע במרחבי סופה וכרם שלום. בעקבות המידע המודיעיני הוחלט על בניית צוותי קרב חטיבתיים שיתבססו על כוחות משולבים שיתקפו את רצועת עזה מכל עבר, ויסירו את האיום המידי של אלפי מנהרות הטרור העוברות שתי וערב ברצועה. לראשונה במלחמות ישראל לא יפעלו עוד החטיבות כגופים נפרדים אלא ככוחות אחודים המשלבים את מרב צורות הלחימה במסגרת פיקודית אחת. את מקום החטיבה המסורתית יתפוס

צוות הקרב החטיבתי שאליו יוכפפו גדודים בעלי מאפיינים שונים ומגוונים, שיסייעו הדדית ויהפכו את צוות הקרב של החטיבה לגוף עצמאי המסוגל להתמודד בהצלחה גם עם שדה קרב מורכב. במסגרת הזאת יפעלו גם צוותי הקרב הגדודיים, ומתחתיהם צוותי הקרב הפלוגתיים.

לקראת היציאה למלחמה בחמאס ובמנהרות הוקצו צוותי הקרב החטיבתיים. בין החטיבות והגדודים הועברו הכוחות שהיו דרושים להשלמת מסגרות מקבילות. לראשונה מאז מלחמת שלום הגליל עמדה חטיבה 460 לצאת למלחמה ככוח במסגרת החטיבתית.

אל"ם גיא חסון מפקד החטיבה היה הראשון בשרשרת הפיקוד שקיבל את ההוראה לבצע מיד את המעבר בין מערכת למידה ואימונים למערכת לוחמת. חטיבת ההכשרות הפכה כמעט מיד לצוות קרב חטיבתי - מן הגדולים והיעילים ביותר שבחר צה"ל להציב מול חמאס.

בית הספר הלוחם: למידה, לקחים והכנות

"התכנון הוא תמיד הכול, התוכניות הן לא כלום"
(הלמוט פון מולטקה הזקן)

עשרות שנים לאחר שנאמרה האמרה הזאת שב וקבע אותה הגנרל דווייט דיוויד אייזנהאואר, מפקד צבאות בעלות-הברית באירופה במלחמת-העולם השנייה, ולימים - נשיא ארצות-הברית.

משמעותה של האמרה הזאת היא שעל יחידה צבאית להיות מאומנת להתמודדות עם סיטואציה, ולא בהכרח עם מסגרות של זמן ומקום. תכנון להתמודדות יביא להתמודדות נכונה בכל מקום, בעוד שתוכנית סדורה ונוקשה משתבשת כמעט תמיד מיד עם תחילתם של אירועי הלחימה.

בניגוד למערכת למידה אקדמית או אפילו אקדמיה צבאית, קיימים כמה מאפיינים ייחודיים לחטיבת ההכשרות של השריון. הראשון הוא חומר הלימוד המועבר ומתורגל כדי שיהיה ישים ככל האפשר לביצוע, ולא ייוותר כחומר לימוד תיאורטי. מערכי השיעורים והתרגולות מכוונים כולם לאפשר לתלמיד ליישם אותם בצורה קלה ככל הניתן ביום פקודה, כאשר יהפוך חומר הלימוד ששונן ותורגל לידע שיציל חיים בשדה הקרב.

אייזנהאואר הדגיש שהידע הצבאי מתחלק לשני סוגים. הסוג הראשון - התוכניות הסדורות הנמצאות במעטפות בתוך כספות ומוסרות בפירוט רב כיצד יש להילחם במלחמה הבאה, והסוג השני הוא התכנונים - הכשרתם הייעודית של הלוחמים לבצע תרגולת מוגדרת נגד האויב. התוכניות מתגלות תמיד במלחמות כחסרות כל ערך מכיוון שהמלחמה היא, כדברי הוגה הדעות הצבאי קרל פון קלאוזביץ, "ממלכת אי הוודאות" שבה משתבש הכול כמעט מיד עם תחילת האירועים. הייעודיות של הלוחמים, היינו, הכשרתם המוקדמת, היא בעצם "הכול". הכשרה נכונה תאפשר ללוחם למצות מעצמו את המרב גם כאשר התוכניות משתבשות, כפי שקורה בפועל בדרך-כלל. לכן מסקנתו

הייתה שהתוכניות הן "לא כלום" ושהתכנונים הם "הכול".
 בחטיבת בני אור עוסקים בימי שגרה בתכנונים ההופכים את החייל חסר הניסיון לחייל בטירונות, וללוחם שריון לאחר לימודי המקצועות ומסגרת הצמ"פ המפרכת. לצד הנהלים הקבועים והתרגולות מאומן הלוחם להיות חייל חושב ולומד המסוגל בכוחות עצמו למצוא את הפתרונות למצבים מורכבים שלקראתם לא אומן. התקווה היא שאת הכישורים האלה יוכל החייל ליישם בלחימה בין אם יהיה בבטנו המוגנת של הטנק עם חבריו לצוות ובין אם יהיה עם לוחמי שריון אחרים שאותם הוא אינו מכיר אך עברו בדיוק את אותה הכשרה כמוהו.

דגש רב מושם גם על השילוב שבין הידע הטכני ובין הזירה שבה יתמודד הלוחם בעתיד. מחשבה רבה מושקעת בניתוח אופן פעילותו של השריון בהווה כדי לנסות להבין כיצד תיראה המלחמה הבאה ולהכין את הלוחם לקראתה ולקראת האתגרים שהיא תציב בפניו.

בשנים שקדמו ל"צוק איתן" הושם אפוא הדגש על מתארים שונים של קרב שעמם ייאלץ החניך להתמודד בכמה זירות, שאחת החשובות שבהן היא הלחימה ברצועת עזה. הדגשים העיקריים שהושמו במהלך הכשרת הלוחמים מעבר לשליטה בטנק ובכל מערכותיו היו על אימון לוחמים ופיתוח מערכות שיסייעו להם בכל היבטי הלחימה בטנק: התנועה, בקרת האש, ובעיקר ההגנה על אנשי הצוות. כמו כן הושם דגש על מסגרות וצורות לחימה עם כוחות שאינם שריון באותה זירה עצמה, בעיקר חי"ר, הנדסה קרבית וכוחות אוויר וארטילריה. מעבר לכל אלה, החניכים הוכשרו להכרת האויב, שיטות שיטות הלחימה שלו והיקף כוחותיו.

כל הדגשים האלה היו חלק בלתי נפרד של מחזורי ההדרכה בבית הספר. הם הפכו את הלוחם מחייל המבצע פקודות באופן טכני לחייל המודע לסביבתו ומסוגל להתמודד בהצלחה עם האיומים הצפויים לו בה. מפקדי בית הספר ומדריכיו עשו מאמצים להפנים את הידע וצורת החשיבה הדינמית הזאת.

הלך המחשבה הזה והמודעות לדרישות של שדה הקרב אפיינו את תוכנית

הלימודים של חניכי חטיבת ההכשרות. גיא חסון מפקד החטיבה השקיע מאמצים רבים כדי שהלוחמים יבינו את המאפיינים של שדה הקרב העתידי. קרבות שריון נרחבים בדומה לאלה שהתקיימו במדבר המערבי ב־1942, הקרב בקורסק במלחמת־העולם השנייה והקרבות ברמת־הגולן ובסיני במלחמת יום הכיפורים אינם קיימים כיום. בריאיון עם חסון הסביר:

האויב כיום הוא בעיקר גורמי טרור כמו חמאס וחזבאללה. האויב הזה מצויד בנשק נ"ט ארוך טווח, והוא מרבה להשתמש במטענים מוסווים ובמלכודים. הוא מוסווה היטב ונעזר במנהרות ובחללים תת־קרקעיים. הוא נחשף למשכי זמן קצרים מאוד, ואין הוא בולט כמטרות האופייניות לירי טנקים כבעבר. הוא מוטמע בקרב האוכלוסייה האזרחית ובשטחים הבנויים בצפיפות. כל אלה הציבו אתגרים לא פשוטים לצה"ל. פעולות צוותי הקרב הבין־חיליים חייבו קצב לחימה מהיר הרבה יותר. נדרש שיתוף פעולה הדוק בין המרכיבים השונים של כוחות היבשה ובינם ובין חיל האוויר. כדי לקדם את המוכנות לשינויים האלה בשדה הקרב ערכה חטיבת ההכשרות שינויים רבים מאוד במתכונת האימונים שלה בשנה וחצי שקדמו לפרוץ המלחמה. השינויים האלה כללו הכשרת הלוחמים בירי מסיבי מאוד, בעיקר לעבר מטרות חי"ר.

בניגוד בולט לעבר, כ־80% מן המטרות שאליהן אוגמן התותחן לירות היו מטרות כאלה. המודעות לכך שהמלחמה הבאה תיערך בשטח בנוי הפכה את תוכנית האימונים שבחרתי להקנות לחניכיי לכזאת היוצאת מנקודת הנחה שלפיה כשירות הלחימה בשטח בנוי היא הכשירות הבסיסית שאותה רוכש כל לוחם המוכשר כטנקיסט ולא כתוכנית אימונים מתקדמת. כל לוחם שריון הוכשר להתמודד בשטח בנוי מול חי"ר מחופר ומוסווה שמשכי החשיפה שלו קצרים מאוד.

אין הוא בולט כמטרות האופייניות לירי טנקים כפי שהיה בעבר אלא מוטמע בקרב אוכלוסייה אזרחית ובשטחים הבנויים בצפיפות. כל אלה הציבו אתגרים לא פשוטים לצה"ל, בייחוד לפעולות של צוותי

קרב רב־חיליים. נדרש קצב לחימה מהיר הרבה יותר, נדרש שיתוף פעולה הדוק וצמוד בתוך כוחות היבשה ובינם ובין חיל האוויר. כדי לקדם את המוכנות בשדה הקרב ערכנו שינויים רבים באימונים בשנה וחצי שקדמו למבצע. התחלנו לירות באופן מסיבי למטרות חי"ר, ו־80% מהמטרות שהתותחן הוכשר לירות בהן היו מטרות חי"ר. הגדרנו את כשירות הלחימה בשטח הבנוי ככשירות הבסיסית ולא ככשירות מתקדמת, וחייבנו את כולם להתאמן בה.¹⁹

חסון הצליח להטמיע את העקרונות האלה בלוחמי החטיבה הן במהלך החודשים הראשונים לתפקידו כמח"ט והן במהלך בקיץ שבמהלכו הידרדר במהירות המצב הביטחוני מפיגוע חטיפה למבצע "שובו אחים" ולמבצע "צוק איתן".

חסון ניסה להשריש את התובנות האלה בכל אחד מן הרכיבים של סדר הכוחות של החטיבה:

אחד האתגרים המשמעותיים ביותר שניצב בפני המפקדים הוא להכין את עצמם למלחמה הנכונה. משמעות הדבר היא ללמוד מלקחי המלחמות והמבצעים שהיו, אך להתכונן למלחמה הבאה, ולא לזו שהייתה. העניין המקצועי הזה העסיק ללא הרף הן אותי והן את כלל המפקדים בחטיבה, בעיקר את הדרג הבכיר - המטה והמג"דים. דנו הרבה באופן שבו אנחנו מכשירים את הלוחמים והמפקדים בחטיבה. ההבנה העיקרית הייתה שחייבים לבצע שינוי להכשרת החטיבה כדי שתוכל לעמוד במשימה הזאת.

פעלתי בראש ובראשונה להעמקת ההבנה בקרב כלל המפקדים שעוד במשמרת שלנו יכולה להיות מלחמה. האמונה ש"מחר מלחמה" חייבת להיות מתורגמת לאורח החיים של היחידה על כלל רבדיה. אין די רק בדקלום התובנה הזאת. חייבים שסדר היום יהיה

19 אל"ם שאול נגר (עורך), "השריון בצוק איתן מאז ולתמיד - השתנות האויב ושדה הקרב", **עלון השריון**, גיליון מיוחד לעצרת השריון, 1 באוקטובר 2014, עמ' 7.

כזה: ניהול הזמן, אופן האימונים וההכשרות, השיבוץ לקרב ועוד. ברור היה שהשלב הראשון הוא לעדכן ולתרגל את נוהל המעבר משגרה לחירום של החטיבה שהיה מורכב ביותר מעצם היותנו חטיבת הכשרה.

נושא המעבר משגרה לחירום קיבל כמעט מיד עם כניסתי לתפקיד את העדיפות הראשונה. בראש ובראשונה העמקנו בלקחי הפעלת החטיבה במבצע "עמוד ענן" שהתקיים קודם לכן. במבצע הזה ביצעה החטיבה מעבר משגרה לחירום מלא אשר היווה הזדמנות מצוינת עבורנו ללמוד ולהתאים את התהליכים. בהובלת קצין הלוגיסטיקה של החטיבה וקצין האג"ם, עדכנו את הפקודות והטמענו אותן בחטיבה. כלל יחידות החטיבה ביצעו ותרגלו כל ארבעה חודשים את התהליך המורכב. ואכן, כשנדרשנו לפעול, פקודת המעבר משגרה לחירום הותאמה למצב שבו החטיבה הייתה בהפעלה, והיא בוצעה בדיוק על-פי התוכנית. זו הייתה פתיחה מוצלחת וחשובה לחטיבה במעבר ממצב שגרה למצב של מלחמה.

המשימה השנייה הייתה התאמת ההכשרות למשימות של החטיבה. בעניין זה שאלנו את עצמנו לא פעם האם ההכשרה רלוונטית והאם היא יעילה יותר מבצעת החטיבה. בתחום זה לא פעם שאלנו עצמנו האם ההכשרה רלוונטית? והאם יעילה לתרחיש הייחוס שעמו מצפים מאתנו להתמודד? היה ברור מעבר לכל ספק שמוטלת עלינו האחריות להתאים את ההכשרה לאתגר המבצעי המצופה מלוחמים וממפקדים בקרב. ערכנו דיונים רבים בנושא. הועלו רעיונות רבים על-ידי קציני המטה והמפקדים. היה ברור שחייבים להשתנות, ודי מהר.

תרחיש ההכשרות הותאם הן להתמודדות עם האויב בעזה והן להתמודדות עם האויב בלבנון. עסקנו פחות באויב הסורי. הלחימה בשטח בנוי הפכה בכל ההכשרות להיות כשירות בסיסית. קורסי הפיקוד התחילו בביצוע אימונים מחוץ לבסיס האם שלנו בשיזפון

מתוך ההבנה העמוקה ששטחי האימונים חייבים להיות מותאמים לאתגר הלחימה. עשינו ככל שיכולנו על מנת לדמות שטח בנוי במדבר בשיזפון. זה לא היה פשוט, מכיוון שבבסיס לא היו מתקנים למתווה כזה של לחימה. לכן, במקביל, התחילה בניית מתקנים ייעודיים ללחימה בשטח בנוי (לש"ביות) בשיזפון. שינינו את המינון בירי – יותר ירי למבנים ולמטרות חי"ר. היה ברור כי זה האתגר המשמעותי עבורנו. לא חיכינו אפילו להשלמת בניית המתקן ובנינו "לש"ביות חול" – שאפשרו לנו לתרגל את רמת הצוות, בעיקר בתרגולות הבסיסיות הרלוונטיות ללחימה בשטח בנוי - לפחות ברמה הבסיסית.

התחום השלישי שאותו פיתחנו היה תודעת האויב. בהובלת קצין המודיעין של החטיבה, נכתבו ועודכנו המערכים בתוד"א. העמקנו עם המפקדים בנוהל הקרב לגזרת עזה. ביקרנו באוגדת עזה לא מעט. למדנו לעומק את לקחי האויב ממבצע "עופרת יצוקה" – המבצע האחרון שבו תמרן צה"ל ברצועת עזה. נוהלי הקרב חידדו מאוד את השפה המשותפת בחטיבה. השפה התחדדה בינינו המפקדים, ובתוך מפקדת החטיבה עם אנשי המילואים. ביצענו אימונים למכלול המודיעין ולמכלול סיוע האש. תוכנן אימון לפלס"ר ולפלה"ק לקראת סוף השנה – אימון שלא יצא אל הפועל. ההבנה העמוקה שאנחנו חייבים להתאים את ההכשרות לאתגר המלחמה הבאה, הייתה אחד מהתהליכים הרבים שביצעה החטיבה מאוקטובר מתוך ההבנה העמוקה כי "מחר מלחמה". אין לי ספק שהשינויים האלה גרמו לכך שהחטיבה הגיעה למלחמה כשהיא מוכנה יותר למלחמה - חטיבה המבינה את האתגר המבצעי העומד בפניה ומוכנה לו. יתרה מכך, אין לי ספק כי הלוחמים והמפקדים אשר סיימו את הכשרתם ושובצו בחטיבות המבצעיות ולחמו בשורותיהן במבצע, הגיעו מוכנים יותר. המשוב שקיבלה החטיבה מן המפקדים והלוחמים בחטיבות המבצעיות לאחר המבצע היה בסך־הכול חיובי. החבר'ה היו מוכנים למשימותיהם.²⁰

נוסף על הקניית המיומנות הטכנית בהפעלת כלי הנשק, הושקע מאמץ רב בשלושה דגשים על הכשרת הלוחם כדי לעמוד באתגרים האלה. הראשון שבהם הוא היכולת להשתלב מיד בכל מסגרת לחימה של שריון - בין שכלוחם בצוות ובין שכגוף צבאי בתוך מערכת גדולה יותר: מחלקה בפלוגת חי"ר או פלוגה בגדוד חי"ר. הדגש השני הוא היכולת לנהל בתוך המסגרת עצמה קרב משולב תוך מתן סיוע וקבלת סיוע מכל יתר הגורמים בשדה הקרב החדש: לוחמי החי"ר, ההנדסה הקרבית, "עוקץ", תותחנים ויחידות הסיוע של מודיעין השדה, תצפיות וחקירת שבויים, ובין כל אלה ובין הסיוע האווירי הצמוד. הקרב המשולב והבין-זרועי לא היה עוד נחלת הרצאות בבתי-ספר גבוהים לפיקוד ולמטה אלא מיומנות בסיסית הנדרשת מכל מי שמוסמך כלוחם שריון. הדגש השלישי הוא התאמת הלחימה למתווה המשוער של העימות הבא, כולל פיתוח מזורז של אמצעי הלחימה והכשרת הלוחמים להשתמש בהם.

כדי לאמן לוחם שריון להפוך לחלק אורגני של יחידה נשמרה בקנאות המסורת הקשוחה של אחידות האימון וההכשרה. האמרה השכיחה בשנות ה-60 "ריבוע השריון" היא בעצם ביטוי מחוספס יחסית לשאיפת ההתמקצעות שאפיינה את כל שלבי הכשרת הלוחם בטנק. הרעיון העומד בבסיסה של התפיסה הזאת הוא שיש ליצור אחידות בנהלים ובתרגולות כך שניתן יהיה בעת מלחמה לצוות ארבעה אנשי צוות שמעולם לא פגשו זה את זה, והם יוכלו לתפקד ללא קשיים.

מאמץ טכנולוגי רב הושקע בהפיכת הטנק למקום בטוח יותר לצוות מחד גיסא, וליעיל יותר מבחינת ניידות וכוח אש מאידך גיסא. כבר הדגמים הקודמים של המרכבה מוגנו היטב כדי לתת מענה לנקודות התורפה של הטנק: המבנה הפחוס של הצריח הפך אותו לפגיע פחות לפגיעות ישירות; הגחון וחלקו האחורי של הטנק עובו בשכבות פלדה עמידות למטענים; ו"שערות השולמית" מתחת לצריח נועדו לנטרל מטענים חלולים המנסים לנצל את אפקט מונרו כדי לחדור את נקודת התורפה שבין התובה לצריח. אל כל אלה הצטרפו במרכבה סימן 4 שלושה פיתוחים נוספים. הראשון - "מעיל הרוח", מערכת המקנה לטנק הגנה אקטיבית המזהה אוטומטית איום עליו ממטען חלול ומשגר מטען נגדי המנטרל אותו. פיתוח נוסף הוא "קרני החזיר" הנמצא בחלקו הקדמי של

הטנק המאפשר לו לנגוח במבנים ולפגוע בהם; והפיתוח השלישי - אמצעי בקרת אש המאפשרים זיהוי מהיר מאוד של איומים בזירת לחימה עירונית והתמודדות עמם.

חניכי בני אור למדו עוד בעת הכשרתם כלוחמים בשלבי לימוד מקצועות השריון והצמ"פ להיעזר באמצעים הללו וברבים נוספים. בבית-הספר לסיוע קרבי - גדוד 330 הם עוברים הכשרות מתקדמות בהפיכת הציוד הייעודי שמטרתו לאפשר להם שליטה טובה הרבה יותר בשדה הקרב. לעתים מותקן הציוד הזה על טנק אחד בלבד בכוח. הציוד מחייב הכשרה ייחודית, והוא מיועד להקנות גם לטנקים הנוספים בכוח. המחשבה, היצירתיות והפיתוח כוללים לא רק את מכלולי ההגנה של הטנק אלא גם את מכלולי ההתקפה, ביחוד את סוגי התחמושת השונים שנועדו לתת מענה ייעודי לכל אחד מבין האתגרים בשדה הקרב המודרני.

מערך המודיעין בחטיבה משמש חוליה מקשרת בין תפקוד החטיבה כגוף הדרכתי ובין בניין הכוח, שמירתו והכנתו ליום פקודה. בקיץ 2014 עמד בראש המערך רס"ן ליאור שובל, קצין המודיעין החטיבתי. שובל הגיע לתפקיד לאחר שמילא תפקידים קודמים במערך האיסוף החזותי של חיל המודיעין.

בריאיון עמו אמר:

למערכת המודיעין בחטיבה יש תפקיד כפול. בימי שגרה הוא בא לידי ביטוי בעיקר בתחום ההדרכה - שם הוא עוסק בבניין הכוח על-ידי לימוד והכרה של הגזרה והאויב הפוטנציאלי שעמו עשוי להתמודד לוחם השריון. לקראת מלחמה יעסוק המודיעין בהכנת הפקודה כאשר באופן טבעי ההתייחסות לתנאי השטח ולאויב הם נושאים הנמצאים בתחום השליטה והידע של מחלקת המודיעין. המטרה השנייה היא עדכון שוטף של המפקדים והחניכים כאחד בחטיבה על האויב שעמו אנו אמורים להתמודד.

זה מתחיל בשיעורי תודעת אויב לחניכי הקורסים המדריכים אותם

על האויב, שיטותיו, עוצמתו וצורת החשיבה שלו, ונמשך עם עדכון שוטף של כל הדרגים ממפקדי המחלקות ומעלה באמצעות קציני המודיעין הגדודיים. ההכנות ליציאה לקרב של מערך המודיעין בחטיבה לא החלו ביולי 2014 אלא חודשים רבים קודם לכן. הגענו ללחימה מוכנים מאוד - הן בנוגע לתשתיות של האויב והן בנוגע לצורת החשיבה ולתכנונים שלו.

לפני שגיא חסון מונה למפקד החטיבה התכוננו יותר ללחימה בגזרות אחרות, אך עם הגעתו של גיא החלו המאמצים להתרכז בכיוון של עזה. דרשנו להקצות לנו מתקן אימונים שיאמן את החניכים והמפקדים שלנו בשטח עירוני. מאחר שמתקן כזה לא ניתן לנו בתחילה בגלל אילוצי תקציב, יצרנו אותו במו ידינו: מתקן לחימה בשטח בנוי עשוי מחול, לוחות עץ והרבה אלתורים. שינינו את כל תוכניות הלימודים של החניכים בעקבות המידע המודיעיני שהיה בידינו בנוגע לחמאס. ידענו עליהם הרבה, והעברנו את הידע הלאה ללא הרף: מה זו פלוגת חמאס? מה זה גדוד? מה הם "הנוח'בא"? מה הם שלושת סוגי המנהור של האויב: מנהרות תקיפה, מנהרות הגנה ומנהרות הברחה, מהו אופי הקרקע ומהם אמצעי הלחימה שבידי האויב. כתוצאה מכל אלה, בלחימה עצמה היו אמנם הפתעות אך אלה היו הפתעות מצביות של יוזמה של האויב אך לא הפתעות ששינו לנו את המציאות שהכרנו חודשים רבים לפני היציאה לקרב.²¹

"פרחים בקנה" - כך פותח והוטמע הדור החדש של החימוש

נושא החימוש הייעודי לשדות הקרב השונים, שלהם יש מאפיינים שונים, הוא תחום חשוב ומרכזי בלוחמת השריון המודרני. שדה הקרב מתאפיין במטרות שונות הדורשות התייחסות שונה מבחינת תחמושת רלוונטית. קרב שריון בשריון, שבו נעשה שימוש בפגזים שמטרתם להבקיע את שריון הטנקים של האויב אינו דומה ללחימה שבה נעשה שימוש בתחמושת המיועדת לפגוע בכלי רכב רכים יותר שאינם משוריינים ולנטרל אותם. וכך שונה התחמושת, שייעודה להתמודד עם חיל הרגלים של האויב בשדה פתוח ובמחפורות, מתחמושת שייעודה פגיעה במבנים.

כדי לתת מענה לכל הצרכים פותחו על-ידי מפעלי התעשייה הצבאית במהלך השנים שקדמו לקיץ 2014 סוגים ייעודיים של תחמושת לכל אחת מצורות הלחימה.

פגז "רקפת" היה אחד הראשונים שפותח. שמו הרשמי של הפגז הוא-APAM MP-T M117/1 (ראשי תיבות של Anti-Personnel Anti-Material Multi-Purpose Tracer [פגז נותב רב תכליתי נגד אדם וחומר]).²² הפגז חולל מיני מהפכה בעולם החימוש. בעבר היה צורך בפגזים נפרדים בכל אחת מצורות הקרב, ואילו הפגז הזה נתן מענה ליותר מסוג מטרה אחד. אנשי הצוות יכולים לבחור בעצמם את המטרה שנגדה מופעל החימוש. הפגז יכול לשמש נגד אדם או כפגז נפיץ, וכך ניתן לחסוך בפגזים ובשטח אחסון. פגז "רקפת" נועד לתותחי 105 מ"מ. את התותחים האלה נשאו טנקי מרכבה סימן 1 וסימן 2, וכן טנקי המג"ח הוותיקים שהיו עדיין בשימוש חטיבות המילואים. תכונה נוספת של הפגז היא שהתרמיל שלו מתכלה, והדבר חוסך מאנשי הצוות את הצורך לפנות את התרמילים הריקים של הפגזים לאחר כל ירי. כל אחד מן הפגזים כולל שש דסקיות, ואלה יכולות בכוונן מתאים של הראש הקרבי של הפגז לשמש לארבע מטרות שונות. בעת ירי כפגז נפיץ הן מתפוצצות עם

הפגיעה במטרה רכה כמו ג'יפים ונגמ"שים.

התצורה השנייה של רקפת נועדה לפגוע בלוחמי חי"ר. בעת ירי נגד חי"ר מתרסקות הדסקיות ומתפזרות באוויר כשהן ממטירות מסדרון רסס לאורך כ-200 מטרים. השימוש הזה שכלל את פגזי הפלאשט הישנים שהיו בשימוש במלחמת וייטנאם והמטירו מטר רסיסי פלדה שנורו במסלול אופקי. הפלאשט לא יכול היה לפגוע בכוחות חי"ר מחופרים מכיוון שהיה עובר מעליהם, וגרוע מכך, לא תמיד הוא יכול היה לפגוע בחוליות של צידי טנקים. כאמור, פגז "רקפת" יכול להמטיר לאורך מסדרון של 200 מטרים רסיסים קטלניים המטהרים את השטח מלוחמי חי"ר של האויב ומצידי טנקים.

התצורה השלישית של "רקפת" נועדה לפגוע במסוקים, בעיקר במסוקי קרב. המטרה היא פיזור רסיסים ברדיוס קטן ומרוכז הרבה יותר שנועד לפגוע ברוטור או ברוטור הזנב של המסוק ולהשביתו. התצורה הרביעית והאחרונה נועדה לפגוע במבנים באמצעות הארכת הטווח של מסדרון הרסס. הארכת הטווח הביאה לכך שהדסקיות מועפות קדימה מעבר לטווח שנקבע (בדרך-כלל החלון) כדי ליצור רסס בתוך המבנה.

הפגז נכנס לשימוש זמן קצר לפני מלחמת לבנון השנייה, ומופע הבכורה שלו היה במהלך המלחמה. כמה שנים לאחר מכן פותח פגז ה"כלנית" - גרסה דומה של פגז רב תכליתי המיועד לתותחים שקוטרם 120 מ"מ שבהם צוידו טנקי המרכבה סימן 3 וסימן 4. יתרון בולט של "הכלנית" הוא שבניגוד לפגז "רקפת", המחייב טעינה ידנית ושיקול דעת של הטען לאיזו תצורה יש להזין את הפגז, ב"כלנית" מתבצעת הטעינה באופן אוטומטי על-ידי מרכז בקרת האש (בק"ש) שבטנק. פגז ה"כלנית" נכנס לשימוש במהלך 2010. עוד באותה השנה נעשה בו שימוש מבצעי - הן במבצעים ברצועת עזה והן נגד נגמ"ש מצרי מסוג "פאהד" שפרץ את גדר הגבול לאחר שנחטף על-ידי קבוצה של טרוריסטים אסלאמים. ב-2011 זכו צוות של משרד הביטחון/ מנת"ק, התעשייה הצבאית, רשף טכנולוגיות ומפקדת זרוע היבשה בפרס ביטחון ישראל על פיתוח הפגז ועל היישום המבצעי. בנימוקי הזכייה נכתב:

המערכת מקנה לכוחות השריון יכולות מבצעיות חדשות ומביאה לידי ביטוי יכולות טכנולוגיות והנדסיות מתקדמות, וכבר נעשה בה שימוש מבצעי. המערכת תורמת לביטחון המדינה. פגז הכלנית מהווה את חוד החנית של תחום חימוש הטנקים בעולם כולו, ויכול לשמש גם נגד אויב המסתתר בתוך בונקר או מבנה, ברכבים משוריינים קלים ובמסוקים, זאת על-ידי שימוש משתנה במטען הנמצא בפגז.

מבחינת לוחמי השריון מדובר בלחיצת כפתור אחת. פיתוח הכלנית מסייע להתאים את ייעודו של הטנק בשדה הקרב המודרני מכלי נשק מסורתי המיועד ללחימה נגד טנקים למערכת נשק עיקרית בקרבות היבשה וללוחמה בשטח בנוי.²³

ואולם אתגר הלחימה ברצועת עזה הפך את הדרישה לתחמושת נגד מבנים לדחופה הרבה יותר. שטח הרצועה מחייב ברה מידית של מטרות מסוגים שונים תוך שימת דגש על מטרות בתוך מבנים. בעבר מילא את התפקיד של לחימה נגד מבנים פגז ה"חלולך", ואולם הוא לא תמיד היה אפקטיבי משום שהטווח שלו היה קצר מדי, ולא אפשר פגיעות טובות ממרחק. פגז "כלנית" באחת מתצורותיו נתן מענה לחסרונות האלה של "חלולך", ואולם בשל מחירו הגבוה של פגז (כ-30,000 שקלים) ובשל העובדה שלא היה פגז ייעודי להתמודדות אך ורק מול מבנים, היה צורך בפיתוח מתאים יותר - הוחלט על פיתוח "חצב".

שמו הרשמי של "חצב" הוא HE-MP-T M339. זהו פגז טנק בקליבר 120 מ"מ מתוצרת התעשייה הצבאית, שנועד בעיקר נגד חי"ר מבוצר במבנים, אך גם נגד טנקים ורק"ם. התחמושת של "חצב" מגיעה בתצורת כדור, כלומר, פגז "חצב" אחוד עם תרמיל המכיל חומר נפץ הודף. לפגז ראש קרבי טאנדם. המטען הראשון הוא מטען חלול שמטרתו ליצור חור במטרה ולחדור אותה, והמטען השני הוא מטען נפיץ ומטרתו לגרום את הנזק העיקרי למטרה. ל"חצב" יש תצורת פעולה של "מפתח קיר" - השהיית תהליך הפיצוץ מרגע הפגיעה, זאת

²³ "פרס בטחון ישראל לאלוף (מיל') עמוס חורב ולמפתחי פגז ה'כלנית'", ISREAL DEFENCE, 5 ביולי 2011.

כדי לאפשר לפגז לחדור דרך הקיר ולגרום נזק לאנשים שבתוכו. טווח הירי של ה"חצב" גדול - 5 ק"מ.

ב־2011, שנה לאחר תחילת ההצטיידות ב"כלנית", החליט צה"ל לרכוש גם את ה"חצב" לצד ה"כלנית" במטרה להחליף את ה"חלולך" המזדקן. זאת משום שהלוחמה בשטח בנוי נהפכה לאחד ממתארי הלחימה העיקריים שעמם מתמודד צה"ל מאז תחילת המאה ה־21. מגוון השימושים ב"חצב" קטן יותר מזה של "כלנית", והוא פחות משוכלל ממנו, ואולם מחירו נמוך באופן משמעותי (המחיר של "חצב" כמחצית ממחיר "כלנית"). לפיכך הוא נבחר לשמש את חיל השריון הישראלי במקום "חלולך", ששימש בעבר גם נגד מבנים ומטרות חי"ר אך יעילותו הייתה נמוכה. פגזי "חלולך" הוסבו בהדרגה לצורכי אימונים, ואת מקומם תפס הדור החדש של הפגזים - "רקפת", "כלנית" ו"חצב".²⁴

לצד פיתוח מתמיד של סוגי תחמושת חדישים שוקדים בכל יחידות החטיבה על הטמעת הדור החדש של הפגזים והכשרת הלוחמים להשתמש בהם. ההטמעה הזאת מתחילה כבר בשלבי הלימוד בבית־הספר למקצועות שריון שבו נלמד הנושא באופן תיאורטי, ובאופן הרבה יותר אינטנסיבי בשלב הצמ"פ. לאחר מכן מיישמים הלוחמים את כל החומר שלמדו באופן תיאורטי על סוגי החימוש השונים בשדה הקרב. השילוב בין לימוד תיאורטי לתרגול חוזר ונשנה בכל מתאר אפשרי של קרב הופך בסופו של דבר את המדריכים והחניכים של בית־הספר לשריון ללוחמים מן השורה הראשונה, המיישמים היטב את כל מה שלמדו כדי להשיג במלואן את כל המטרות שהוצבו בפניהם, ללא נפגעים בנפש.

מבית־ספר לצוות קרב חטיבת

"המלחמה היא ממלכת אי־הוודאות"²⁵

לעתים תוכניות מוקדמות מתבררות כחסרות שימוש לאחר שמתחילה לחימה. כאשר רועמים התותחים לא רק המוזות משתתקות אלא גם סדר הנהלים. הוגה הדעות הצבאי קרל פון קלאוזביץ היטיב לתאר את המלחמה כשכינה אותה "ממלכת אי הוודאות". כל מה שהיה נכון עד לרגע שבו החלו התותחים לרעום מתגלה בבת אחת כחסר ערך. כך בדיוק התפתחו הדברים ביחס לתפקודה של חטיבת בני אור במבצע "צוק איתן". חטיבת ההכשרות של השריון אמורה הייתה להמשיך בהכשרת לוחמים גם כאשר קיימת פעילות מבצעית של צה"ל. כאמור, ב־1970 הוחלט שבית־הספר ייבנה על בסיס של שלושה גדודים שישולבו בלחימה רק במלחמות כוללות. בפועל השתתפו גדודי החטיבה בשדה הקרב במלחמת יום הכיפורים. החטיבה לחמה ככוח אורגני אחד ובסדר־כוחות חטיבתי במלחמת לבנון הראשונה, ועשרים שנים לאחר מכן לחמה החטיבה בהיקף מצומצם יותר במבצע "חומת מגן".

בתחילת יולי 2014 יצא צה"ל שוב למבצע רחב היקף נגד תשתיות הטרור בעזה. צה"ל פעל במלוא העוצמה מן הים, האוויר והיבשה כאשר מיטב הכוחות מתמרנים בשטח. על אף שחטיבת ההכשרה הייתה אמורה להמשיך ולהכשיר לוחמים גם כאשר מתרחשת פעילות צבאית, התקבלה החלטה לשלבה בלחימה בעזה כמעט מיד. ההחלטה לשלב את חטיבה 460 כצוות קרב חטיבתי מוביל במבצע הייתה מתבקשת - זאת בשל רמת הלחימה הגבוהה של אנשיה.

חסון קיבל את הפקודה בנקודת הזמן הגרועה ביותר מבחינת יכולת הלחימה של החטיבה: מיד לאחר סיום סדרה של קורסים ושחרור הלוחמים שהוכשרו כמפקדים וכלוחמים ליחידותיהם המקוריות. היה עליו להפוך את חטיבת ההכשרות בתוך פחות מ־24 שעות לצוות קרב חטיבתי היוצא לקרב. קושי נוסף התעורר בשל העובדה שהטנקים עצמם היו - לאחר שבועות רצופים של

25 רוברט אשלי לאונרד, *על המלחמה, מדריך קצר לקלאוזביץ*, מערכות ומשרד הביטחון - ההוצאה לאור, תל־אביב, תשל"ח-1977, עמ' 33.

תרגול - במצב מכני לא תקין שהיה רחוק מלהיות מתאים לכניסה ללחימה. לכל אלה נוספה העובדה שהיה צורך לגייס יחידות מילואים שלא היו כלולות בסדר-הכוחות האורגניים של החטיבה, וכן העובדה שגדודי החטיבה השתמשו בתחמושת שונה (חלק מטנקי המרכבה מן הדגמים המיושנים יותר צוידו בתחמושת 105 מ"מ, ואילו טנקי המרכבה סימן 3 וסימן 4 השתמשו בתחמושת של 120 מ"מ). ואם לא די בכך - בהתאם לפקודת המבצע, החטיבה הייתה אמורה להפריש שלושה מגדודיה למשימות אחרות של כוחות אחרים ולהיות קרוב כצוות קרב חטיבתי רק עם אחד הגדודים בגיבוי כוחות חי"ר לא אורגניים, וזאת במסגרת לחימה לראשונה בתולדותיה כצוות קרב חטיבתי המורכב מכמה כוחות ולא כחטיבת שריון כפי שהיה בעשרות השנים הקודמות. מפקד החטיבה אסף את המג"דים וסקר את הקשיים. הוא אמר שדווקא בגלל נתוני הפתיחה האלה, הוא סבור כי בני אור יוכלו לנצל לטובתם את המצב המורכב. בריאיון עמו אמר חסון:

הגענו למסקנה כי יש בעובדה שנותרנו רק עם שלד המפקדים והמדריכים של החטיבה יתרון לא מבוטל. בעצם הייתה לנו יחידה לוחמת בעלת רמת מקצועיות ייחודית של לוחמים המהווים את צוות בית-הספר לשריון ומדריכיו. הייתה זו חטיבה של מפקדים בלבד.

כך נוצרה עוצמה אנושית ומקצועית של חטיבה המורכבת מפלוגות שלמות שלוחמיהן כולם מפקדים. היו שם צוערי קורס קצינים, צוערי בה"ד 1 של השריון ומדריכי וחניכי קורס מפקדי טנקים. העובדה הזאת נתנה לנו את הכוח לעשות את מה שנראה במבט ראשון בלתי אפשרי. כך התגברנו על הפער המשמעותי הזה של היעדר האורגניות, פער שעלול להיות מאוד חשוב בעיקר בשלבים הראשונים של הלחימה ושעליו גישרנו בתוך לילה אחד על המעבר המסובך שבין פעילות שגרה לכזאת של חירום.²⁶

ביום חמישי, 3 ביולי 2014, גבר ברד הרקטות. 33 רקטות נורו על העיר שדרות

26 אל"ם שאול נגר (עורך), "משגרה לחירום במהירות - חטיבת הכשרות 460, חטיבה מבצעית לוחמת", השריון - עלון השריון, גיליון מיוחד לעצרת השריון, אוקטובר 2014, עמ' 6.

ועל יישובי עוטף עזה. באותו היום התקבלה ההחלטה לצאת למבצע צבאי, ולהפוך לשם כך את החטיבה לכוח לוחם. הבעיה הייתה שבאותן שעות בדיוק סיימו מאות חניכי בית־הספר את הכשרתם המקצועית בטקס מרשים באתר השריון בלטרון והתפזרו ליחידותיהם. האירוע החגיגי התרחש בדיוק בשעה שהתקבל הפקודה ההופכת בבת אחת את החטיבה מגוף העוסק בהוראה ובהכשרה לגוף לוחם הנכון לקרב. המעבר הזה נעשה במהירות עצומה.

על אף העובדה שהחטיבה הופעלה בן לילה בסוף השבוע שבו עזבו אותה חניכי הקורסים של מפקדי הטנקים, וגם צוות ההוראה והפיקוד עמד על סף פירוק, בוצעה הפקודה במלואה ובתוך כמה שעות. המעבר משגרה לחירום התרחש כאמור בעיתוי הגרוע ביותר האפשרי מבחינת היכולת לגבש את הכוח למסגרת לוחמת: מי שנותר במסגרת הם צוותי המדריכים וצוערי קורס הקצינים ובה"ד 1 וכן מפקדי הטנקים הטריים שנותרו במסגרת החטיבה כמדריכים ולא חזרו ליחידותיהם האורגניות. אלה היו מפקדים צעירים וחסרי ניסיון פיקודי שסיימו זה עתה את מסגרת קמ"ט (קורס מפקדי הטנקים). משמעות הדבר הייתה שצוותי הטנקים שנאספו בהילות היו לא אורגניים ורוב הלוחמים כלל לא הכירו זה את זה.²⁷

רס"ן עידן חמו, קצין האג"ם של החטיבה, סיפר:

למעשה, למרות ההפתעה שבה קיבלנו את הפקודה הזו בשעות הצהריים של יום חמישי, 3 ביולי 2014, הייתה באוויר תחושה של מלחמה מתקרבת. עוד קודם לכן קיבלנו מאוגדת עזה איתותים שמשוהו גדול הולך לקרות. נערכנו בנוהלי קרב והכנו פקודות ומודלים מתוך תחושת לחץ באוויר שמשוהו הולך לקרות. בשבועות שקדמו לאותו יום חמישי בילינו יום בשבוע, אני והמח"ט אל"ם חסון יחד עם קצין המודיעין של החטיבה רס"ן ליאור שובל בתכנונים. ביום שלישי, 1 ביולי 2014, מיד לאחר מציאת גופות הנערים ובמקביל לאש המתגברת קיבלנו פקודה למוכנות להפעלה.

זה היה הזמן, להוציא את כל התוכניות ולהתחיל ליישם אותן, וזה בדיוק מה שעשינו 48 שעות שלאחר מכן. ב-3 ביולי 2014, בעיצומו של טקס סיום קורס מפקדי הטנקים בלטרון, קיבלתי טלפון שלא לשחרר את מפקדי הטנקים שהיו אמורים להישאר להדרכה בסוף הטקס, אלא להותירם במסגרת גדוד הקורסים 196 ולהוציאם לחופשה. החברים שעמם עברו את הקורס יצאו עם סיום הטקס לסוף שבוע בבית, ואחריו חזרה ליחידות האם. הגדוד נותר עם אותה שדרת פיקוד של הקורס אך עם חניכים ללא ניסיון פיקודי כלשהו שהיו אמורים לשמש כאנשי צוות בלחימה. בניגוד לשני הגדודים האחרים, שבהם מורכבים הצוותים מסגל הפיקוד המכיר איש את רעהו, שילוב המפקדים הטריים שזה עתה סיימו את הקורס אינו מאפשר ציוות עם היכרות מוקדמת.

אלה לא היו צוותים אורגניים. זה היה רק חלק מהקושי. בעיקרון, חטיבה כזאת, שהופכת בחירום לצוות קרב חטיבתי ולגדודים לוחמים במסגרות של צוותי קרב אחרים, מביאה למצב שבו ניסיונם של חייליה הוא מכפיל כוח מטורף מחד גיסא, אך מאידך גיסא אין בכלל גיבוש. חלק מן המפקדים היו מ"פים שנכנסו לראשונה לתפקיד הזה רק עם קבלת הפקודה. בגדוד ההכשרות 196, לדוגמה, הפכו המפקדים והמדריכים ללוחמים עם ניסיון מקצועי אדיר. הלוחמים האלה שסופחו בהתאם לפקודה לצוות הקרב החטיבתי של חטיבת הצנחנים היו באיכות ראשונה במעלה. שם המשחק היה המקצועיות: למרות היעדר הגיבוש, הקצינים, המש"קים והחניכים שעד אתמול היו בקורס ושרבים מהם לא הכירו את חבריהם לצוות, התגבשו מיד ולחמו ביחד בהצלחה גדולה.²⁸

את אותו יום חמישי בלטרון זוכר היטב גם רס"ן שובל, קצין המודיעין החטיבתי:

ישבנו בישיבות סיכום של הקורסים בלטרון שבו נערכו הטקסים של סיום אימוני הצמ"פ והסמכת מפקדי הטנקים. ישבו שם חלק מן המג"דים לישיבות עבודה עם המח"ט. בשלב כלשהו קרא

גיא לי ולעידן חמו קצין המבצעים של החטיבה ואמר לנו: "צאו ותתחילו לבדוק את ההיערכות שלנו להפיכה לכוח לוחם ואת המשימות והגזרות שנקבל". המח"ט, סמך כנראה עלינו שהיכולות המודיעיניות שלנו לא מוגבלות רק לסדרי הגודל של גדודי חמאס בח'אן יונס ובמחנות הפליטים אלא גם למתרחש בצד השני של הגדר, אצלנו באוגדת עזה, והוא שלח אותנו "לרחרח" מה המשימות שיוטלו עלינו.²⁹

גדוד 195 (אדם), שהיה מופקד על הכשרתם הבסיסית של הטירונים, לא יכול היה להשתתף ישירות בלחימה מכיוון שלוחמיו עדיין לא הוכשרו כלוחמי שריון. לפיכך הועבר הגדוד והוכפף לאוגדה המרחבית של "אילת" (אגמ"ר/80), וכך שוחררו כוחות נוספים ללחימה.³⁰ במקביל הועברו מגדודי החטיבה לפיקוד מסגרות אחרות, ועל בסיס אלה שונתרו הוקם צוות קרב חטיבתי. גדוד 196 (שחק), שבו עברו חניכי השריון את הכשרותיהם כמפקדי טנקים וכקציני שריון, הועבר לצוות הקרב החטיבתי של חטיבת הצנחנים. גדוד 532 (שלח) הוכפף לצוות הקרב החטיבתי של חטיבת בית-הספר לקצינים, שנהפכה אף היא באחת ממסגרת לימודים והכשרה למסגרת לוחמת (צק"ח 261).

חטיבת בני אור נותרה עם גדוד עזו (198) בתוספת כוחות נוספים, שכללו גדוד חי"ר במילואים של בה"ד 1 (גדוד 8717), פלוגת סיוור, פלוגת רפואה וכוחות של הנדסה קרבית. לצוות הקרב החטיבתי של 460 צורפה גם יחידה מובחרת: סיירת מגלן.

החניכים שהיו בתפר שבין הלימודים העיוניים בבית-הספר למקצועות השריון ולפני שלב הצמ"פ לא שולבו עדיין בלחימה, והם חולקו בין הכוחות לתפקידי שמירה ועזרה בזיווד הטנקים והכנתם לקרב.

טוראי דוד רגב, שהתגייס ב־18 במרס 2014, למד לראשונה על מושגים כמו כוננות והקפצה בשלב המעבר שלו מן הטירונות לקורס הצמ"פ. וכך הוא סיפר:

29 ריאיון עם רס"ן ליאור שובל, רמת גן, 2016.

30 ריאיון עם אל"ם אמיר אבשטיין, 2015.

לקראת סוף הטירונות שלי ולאחר שסיימתי גם את פרק המקצועות, החלו דיבורים על כוננות בעזה. בתור חייל שרק התגייס לא ידעתי מה זה אומר ולמה לצפות. בערך שבועיים לפני הפעלת החטיבה הופקדנו חברי ואני על שמירת ש"ג הבונקר. לאורך כל השמירה שלנו נסעו משאיות הלוך ושוב לבונקר לשאת נשק, וכששאלנו מה מטרתם, הם ענו שהקפיצו את היחידה למקצועות קרביים. זו הייתה הפגישה הראשונה שלי ביחידה הזאת שבה שירתי בהמשך והן בלחימה ממשית הקשורה לצוק איתן.

היינו אמורים לעשות את הקליטה לגדוד 532 שבו היינו בשיזפון, אך יום-יומיים לפני כן הודיעו לנו שבגלל המתיחות המפקדה של 532 עולה לטקס סיום קורסי הצמ"פ והקמ"ט בלטרון ושם נעשה את הקליטה. הטקס היה ביום חמישי. נקלטנו בגדוד החדש, ומשם יצאנו הביתה. אלה שסיימו את הצמ"פ או את קורס מפקדי הטנקים הקמ"ט עלו משם ישירות, או מיד לאחר אותה שבת, לעזה. ביום ראשון חזרנו אנחנו, החיילים שבתפר בין הטירונות ובין הלוחמים המוסמכים לשיזפון. מיד כשהגענו ראינו את הרס"פ מעמיס ג'יפ האמר בדרך לעזה. נקראנו מיד כאשר רובנו עדיין על מדי א' נקיים שעמם הגענו מהבית לעזור לווד טנקים של הפלוגה. חילקו אותנו למשימות שונות של אבטחה, בבסיס ובסביבתו.

עד סוף אותו השבוע נותרו אך טנקים בודדים בכל הבסיס ואנו פלוגות הצמ"פ חולקנו כך: הפלוגות של חטיבה 188 היו בבסיס סיירים. הפלוגות של חטיבה 7 יצאו לחופשה רגילה כבר ביום חמישי, 3 ביולי 2014, בתום הטקס בלטרון. איני זוכר אם שתיים מהן או כל השלוש. הפלוגות של חטיבה 401 - פלוגה ש' עלתה לשמור בשטחי כינוס, פלוגה ר' עשתה תורנות מטבח כל השבוע ברצף, פלוגה ק' שמרה על כל שטחי הבסיס וגם על שערי הבסיס. האחרים שמרו על עמדות ההגנה ההיקפיות של הבסיס בזמן הזה.³¹

למרות הבהילות, ההפתעה ושלטונה הבלתי מעורער של ממלכת אי הוודאות עבד המח"ט בשלווה ובמרץ רב. לצד פיקוח והכוונה של שני הגדודים שעזבו את החטיבה לצוותי הקרב האחרים ולקליטתם (זה של חטיבת הצנחנים וזה של חטיבה 261 של בה"ד 1) הוא גיבש את צוות הקרב שלו, שהתבסס כאמור על גדוד 198 (עזוז) ועל כוחות נוספים. גם לאחר שהמח"ט העביר את הגדודים למסגרות אחרות של צוותי קרב, הוא נשאר עמם באופן לא פורמלי בקשר הדוק במשך כל ימי הקרבות. הקשר הזה היה לא רק תוצאה של חברות אישית עם המג"דים אלא הרבה יותר מכך. הדנ"א הארגוני של היחידה כולה היה של גוף המשלב הליכי למידה, הפקת לקחים ולחימה ברמת הפעילות היומית. המח"ט היה סמכות העל במישור המקצועי, והוא יכול היה למצוא את הפתרון המקצועי והנכון למגוון רחב מאוד של קשיים שעמם התמודד גדוד שריון המופעל במסגרת צוות קרב חטיבתי של יחידת חי"ר. המג"דים היו זקוקים להכוונתו ולייעוצו בנושאים שונים, ובהם חימוש ייעודי, לוגיסטיקה, ואפילו טקטיקה ותמרון, והם קיבלו את העצות הנכונות וההדרכה בשיחות חטופות ובמפגשים אקראיים במשך כל ימי הקרבות על אף שמבחינה פיקודית טהורה הם היו כפופים באותה העת למסגרות לוחמות אחרות.

בריאיון עמו סיפר אל"ם חסון:

כמעט מדי ערב היינו "נפגשים" לשיחה משותפת בקשר עם כל המג"דים. השיחה הזאת כללה את מפקדי הגדודים בצוות הקרב החטיבתי שעליו פיקדתי, אך גם עם המג"דים שהושאלו לצוותי קרב חטיבתיים אחרים. עבורי כמח"ט היו השיחות האלו חשובות מאוד במיוחד בשני מישורים. האחד, אישי - לדעת מה קורה עם כל אחד מהמג"דים שלי ומה עובר עליו, והמישור השני - לשמוע ממנו איך עבר היום שלו. לנתח ביחד דילמות וללמוד וללמד פתרונות שניתנו בפועל הן על-ידי בצוות הקרב של חטיבת בני אור והן על-ידם כלוחמי שריון בצוותי קרב אחרים המבוססים על יחידות חי"ר.³²

קצין המודיעין שובל הסביר:

המח"ט בחר להעביר מיד את שני הגדודים האלה לצוותי קרב אחרים מאחר שכל שדרת הפיקוד שלהם הייתה מנוסה מאוד, והוא הכיר היטב את מפקדי הגדודים והמ"פים. גדוד 196 הוכפף מיד לחטיבת הצנחנים בעוד גדוד שלח נשאר בשלב הראשון "לשבת על הגדר" כאשר ברור לגמרי כי הוא יופעל מבצעית, אך עד אז יש להמשיך במעין שגרת אימונים של מסגרת ההכנה לקורס העומד בפתח. המח"ט נתן הנחיות ברורות לשמור על כשירות ליציאה לקרב עד לקו האדום של חימוש הטנקים. לעומת שני הגדודים האלה, גדוד עזוז 198, שהמפקד שלו סא"ל אריה ברגר, היה חדש בתפקיד, ובעצם עדיין בתקופת חפיפה, וארבעה מתוך המ"פים שלו היו אף הם בתחילת תפקיד, נשאר במסגרת צוות הקרב החטיבתי שלנו, בהשגחה צמודה ובעצה טובה של המח"ט. בגלל הצוות הטרי של הגדוד, הקמב"ץ ואני הכנו לגדוד ב-10 ביולי 2014 אימון במרכז לאימון יחידות בצאלים. שבוע לאחר מכן המשכנו לגדוד 196, שנכנס בינתיים ללחימה עם חטיבת הצנחנים, לבדוק אם הכול בסדר שם ולעזור במידת הצורך. בינתיים, בעוד המח"ט מתרוצץ בין מפקד האוגדה ובין הגדודים אני וקצין המבצעים רס"ן עידן חמו ממשיכים בהכנות: עורכים תצפיות על הגזרה שניתנה לנו באזור שכונת ח'רבת ח'זעה, ומעבירים את המידע לכל מפקדי הגדודים שנותרו בצוות הקרב החטיבתי כולל מפקד גדוד אלון שהוא גדוד מילואים שעדיין לא גויס.³³

לצד המטלות המנהלתיות והשיבוצים, ניסה המח"ט לנצל כל רגע פנוי כדי לתדרך את האנשים כיצד ללמוד טוב יותר את השטח. הוא ביקש במיוחד להדריך את אנשי המילואים, שאותם הכיר מטבע הדברים פחות טוב, וניצל את הזמן המועט שנותר לו למפגש עם אנשי המילואים בצאלים. שם, לאחר שכוחות החטיבה הגיעו לשטחי הכינוס, הקפיד לעבור בין היחידות ולנהל שיחת מפקד עם האנשים בשטח לקראת המלחמה העומדת בפתח. חסון נזכר:

להסתכל לאנשים בעיניים, לתת דגשים, להסביר את התכלית,

ובעיקר לחזק ולתת תחושת ביטחון שכל כך חשובה במלחמה. שיחה אחת אני זוכר במיוחד - השיחה עם פלוגת הרפואה של החטיבה. פלוגת הרפואה של החטיבה היא פלוגת מילואים. לפלוגה תוכנן אימון לקראת סוף השנה, ואמור היה להיות המפגש הראשון שלי עמם. בפועל נפגשנו לראשונה לקראת המלחמה. המפגש הראשון עם פלוגת הרפואה התקיים במטווחים במתקן צאלים, בזמן שבו עשתה הפלוגה את ההכנות האחרונות למבצע. פגשתי את דן המ"פ והוא הציג בפניי את הפלוגה וסיפר על האימון האחרון ועל כשירות הפלוגה. הוא הדגיש כי האימון האחרון היה במתאר אחר ולא במתאר לחימה בעזה. מתאר לחימה בעזה עבור פלוגת הרפואה הוא שונה לחלוטין ממתאר לחימה עם הסורים. במתאר האחרון הפלוגה פועלת כגוף אחד, ואילו במתאר לחימה בעזה היא מתפצלת לצוותי רפואה קטנים המתגברים את הגדודים והפלוגות. הפלוגה לא התאמנה כך מעולם בעבר. המשכתי בדרכי ופגשתי את חיילי הפלוגה באחד המטווחים. הצגתי את עצמי והכנתי אותם לאתגר הצפוי בלחימה בימים הקרובים. למרות השינוי באופן הפעלת הפלוגה, זיהיתי הבנה עמוקה בנוגע לחשיבות המשימה ולמוטיבציה לסייע לכוחות הלוחמים. הרופאים הבכירים מפוזרים לגדודים ולפלוגות ועתידיים להילחם כך עד סוף המבצע. באותו שלב, לא העליתי על דעתי שנזדקק לעזרתם כבר בשעות הראשונות.³⁴

הכרת הכוחות הלוחמים וארגונם אינן המשימות היחידות של המח"ט. נוסף על היותו מפקד צוות הקרב החטיבתי של בני אור חבש המח"ט לראשו כובע שני: סמכות העל המקצועית-טכנית גם ביחס לפקודיו הכפופים באותה העת מבחינה ארגונית למסגרות אחרות. הוא הגדיר את התפקיד הנוסף שלו "אחריות משלח" - תפקיד הנמצא על התפר הדק מאוד שבין דוגמה אישית של מפקד ובין זה של מורה ומדריך למפקדים שאִתם הוא מכשיר את הדור הבא של הטנקיסטים בצה"ל.

ראשון בתנועה - סוף: גדוד שחק בקרב

**"שם השריונים, שם השריונים/שם השריונים מחכים לפקודה/מרכבות
הברזל ואנשי הפלדה!"**
(שריונים שישים ותשע" מאת יורם טהרלב).

כבר בצהרי יום חמישי, 3 ביולי 2016, מיד עם מתן פקודת הכוננות, היה על המח"ט לקבל במהירות החלטות. הראשונה שבהן הייתה עם איזה גדוד מבין השלושה להישאר כתשתית צוות הקרב החטיבתי ואילו גדודים יועברו לצוותי הקרב האחרים. בריאיון עמו המשיך ותיאר חסון את ההתרחשויות:

ההחלטה לא הייתה פשוטה, אבל קיבלתי אותה במהירות. השארתי את גדוד עוז (198), שבו עוברים את ההכשרות השריונאים של חטיבה 188, אצלי בצוות הקרב החטיבתי. הסיבה העיקרית לכך הייתה שהגדוד היה בדיוק בנקודת מעבר שבה הוחלפו מג"דים. המפקד הקודם של הגדוד סא"ל אלעד שוורץ בדיוק עזב, והמפקד שהחליף אותו סא"ל אריה ברגר היה אמור להגיע רק ביום ראשון לאחר כעשרה ימים.

המצב הזה חייב אותי כמח"ט לדאוג לחניכה מקרוב של המג"ד שרק ייכנס לתפקידו, וכמעט מיד לאחר מכן יצטרך לצאת עם האנשים שלו להילחם. ברגר, שנכנס זה עתה לתפקידו, היה הצעיר שבמפקדי הגדודים, ולכן רציתי שהוא יהיה לידי. לפיכך קבעתי שצוות הקרב החטיבתי יתבסס על גדוד עוז שבפיקודו. במקביל, שאלתי את עצמי איזה גדוד לשלוח לצוותי הקרב האחרים. החלטתי לשלוח את גדוד שחק (196), בפיקודו של רפי וולפסון, שבו מוכשרים מפקדי הטנקים וקציני החיל. זה היה גדוד נכון לקרב ומעל לכל - בעל ניסיון מקצועי רב מאוד, ולכן, יכולתי בראש שקט לתת את פקודת הכוננות הראשונית דווקא לגדוד הזה.

למרבה המזל, סדר-הכוחות של הגדוד הזה היה גדול מן הרגיל, וכך יכולתי להעביר את הגדוד לצוות הקרב של הצנחנים, אך במקביל לגרוע ממנו שתי פלוגות. האחת צורפה לצוות הקרב החטיבתי שלי, והשנייה צורפה לגדוד שלח (532) בפיקודו של סא"ל השאם אבראהים המנוסה והמקצועי שצורף לצוות הקרב החטיבתי של צוערי בה"ד 1 (261). הייתי שלם לחלוטין עם ההחלטה הזאת. גדוד הפיקוד של השריון הוא החזק ביותר בשריון מבחינה מקצועית. כל אחד מן המפקדים שבו נבחר בפינצטה, והוכיח את עצמו ברמה הגבוהה ביותר מבחינות מקצועיות, פיקודית ואנושית. הרגשתי שזה יהיה נכון לתת את הגדוד הזה לצוות הקרב של הצנחנים, ולהותיר כאמור שתי פלוגות נוספות אצלי ואצל אבראהים לחיזוק יכולת הלחימה ולשדרוגה. בדיעבד התברר שההחלטות האלה היו נכונות.³⁵

סא"ל רפי וולפסון מפקד גדוד שחק זכר היטב את הבחירה בגדוד שלו כגדוד שיופעל הראשון בחטיבה. וולפסון, בוגר מדרשיית נעם בפרדס חנה ושיבת מעלות, היה עם פרוץ הקרבות מג"ד עם ותק של קרוב לשנה. בריאיון עמו סיפר:

קיבלתי את הפיקוד על שחק ב-29 ביולי 2013 - כמעט שנה לפני המלחמה והכרתי אותו היטב. ב-3 ביולי 2014 הייתי בטקס סיום הקורסים שלנו באתר השריון בלטרון. שעה אחרי סוף הטקס - לאחר שהחניכים שלנו כבר פוזרו לחופשות שבת בית ואחריהן חזרה ליחידות שמהן נשלחו - קיבלתי שיחת טלפון ובה ההנחיה של המח"ט להיות מוכנים להקפצה. ההנחיה הזאת לא הייתה לגמרי בלתי צפויה, ומיד עם קבלתה ערכתי לעצמי חישוב מהיר כמה לוחמים יש לי לאיש ולציוות כל הטנקים של הגדוד. לרשותי עמדו בפלוגת ההשלמה של קורס קציני השריון סגל מלא, ואתם 12 חניכים שסיימו זה עתה את הקורס ושנתרו בחטיבה בהכנה להיות מפקדים במחזור הבא. לעומתם, בקרב קורס מפקדי הטנקים עמדו לרשותי רק מחצית מאנשי הסגל כשכל השאר הם חניכים שסיימו זה עתה את הקורס. הצוותים האלה לא היו אורגניים, וחלק גדול מהם לא הכירו כלל איש

את רעהו. למרות זאת, בטחתי בהם ללא סייג. היה לי ברור לגמרי שהקצינים בגדוד שלי הם מספר אחת בשריון, וכמותם גם המפקדים ובוגרי קורס מפקדי הטנקים. כולם היו הכי מקצועיים שיש.³⁶

בסופו של דבר, לא הוקפץ הגדוד באותו הערב, ולוחמיו שוחררו לבתיהם לחופשת סוף-שבוע. זו הייתה חזרה אחרונה לשגרה לפני שהגדוד שב למסלול המהיר מאוד שהוביל אותו לקרב.

במוצאי שבת הוזעקו כל לוחמי הגדוד לבסיס שיזפון. וולפסון סיפר: "הפעילו אותנו במוצאי שבת. הגענו במהלך הלילה ובשעות הבוקר המוקדמות לבסיס, ושם נמסר לנו שהחל מתשע בבוקר ימתינו לנו האוטובוסים שיעבירו אותנו אל שטחי הכינוס מול רצועת עזה לקראת היציאה לקרב".³⁷

ואולם, כדי לצאת לקרב הוא היה זקוק לשני רכיבים קריטיים שבלעדיהם אין סיכוי לבנות מסגרת כלשהי, בוודאי שלא מסגרת לוחמת: צוותים מיומנים וטנקים מוכנים ומצוידים לקרב. כאשר הוא והמ"פים שלו הגיעו לבסיס שיזפון בשעה המוזהרת הזאת של מוצאי שבת בין 5 ל-6 ביולי נראו שתי המטרות בלתי ניתנות להשגה, בוודאי שלא בתוך השעות הספורות של הלילה ותחילתו של שבוע חדש שבו עדיין לא הגיעו חניכי הקורס החדש לבסיס. וולפסון המשיך:

היינו חייבים בתוך שעות ספורות ליצור יש מאין טנקים שמסוגלים להילחם ולצוות צוותים שיאיישו אותם ויצליחו עד הבוקר להיות מוכנים כבר לצאת לקרב. הטנקים עצמם, מרכבה סימן 4, שסיימו כאמור רק בשבוע הקודם את החודשים הארוכים של קורסי מפקדי טנקים, ולצדם אלה של קורס קצינים, ניצבו שם, עירומים לגמרי. רק שלושה ימים קודם לכן, כאשר הסתיים הקורס, הזדכו עליהם ופורקו מהם כל מערכות הלחימה והוחזרו לאפסון. הפריט היחיד שנותר עליהם היה כיסא "הגנן", המדריך בקורס, שנותר מורכב על הצריח - פריט, שאותו חייבים לפרק מיד אם רוצים לצאת עם הטנק הזה להילחם.

36 ריאיון עם סא"ל רפי וולפסון, מודיעין, 13 בספטמבר 2015.

במהלך שעות הבוקר המוקדמות מאוד, ובעזרתם הברוכה של הנגדים ואנשי החימוש, פורקו הכיסאות והושבו לטנקים כל פריטי הציוד. הטנקים חומשו, זוודו ועברו הכנה מהירה ומחודשת. עם שחר, באור ראשון, כבר הייתה העבודה בעיצומה, ושעות ספורות לאחר מכן, לקראת הצהריים, הבחנתי כי 35 משאיות כבדות כבר מחכות להעמסה של הטנקים שעברו את הטיפול המהיר הזה כדי להסיעם לנקודת ההיערכות. רק אז הפנמתי לגמרי שזה אמיתי ושנחנו יוצאים למלחמה.

במהלך אותן השעות הצלחתי גם להרכיב את צוות הלוחמים של הגדוד: ציוותתי למשימות האלה מועמדים לקורס מפקדי טנקים, שסיימו זה עתה את הלימוד של המקצועות בצמ"פ, ואתם את כל חניכי קורס קציני השריון המתוכנן שעדיין לא החל, מפקדי טנקים שסיימו את החלק האג"מי של בה"ד 1 ועדיין לא התחילו את ההכנה לקורס קציני שריון, מחלקה מפלוגה של חטיבה 7 שעברה הסבה לטנקי מרכבה סימן 4 וכמה מן האנשים שסיימו את הטקס ביום חמישי לפני 72 שעות, והיו אמורים להתייצב אצלנו כמדריכים.

פלוגה נוספת קיבלתי מהצמ"פ של גדוד שלח ופלוגה נוספת שהייתה מורכבת אך ורק מסגלים של מדריכים בגדוד המקורי שלי. זה היה אמנם ערב רב של אנשים שרבים מהם לא הכירו כלל זה את זה, אבל היה לכוח הזה יתרון עצום: כמעט בכל טנק היה לי קצין בוגר של קורס קציני שריון. היו לנו בגדוד מפקדי פלוגות שזה גם תפקידם האמיתי בשגרה, וכך גם הסמ"פים. בנוסף - בכל מחלקה חוץ ממפקד המחלקה הרשמי היו עוד ארבעה-חמישה מפקדי מחלקות שתפקדו כלוחמים וכאנשי צוות. כל "הערב רב" המקצועי הזה הגיע בשעות הבוקר המוקדמות לשיזפון. כמעט כולם עם מדי א' בלבד ללא מדי ב', ובו במקום הופנו לאוטובוסים שהמתינו להם, הוקראו להם רשימות השיבוץ הקרבי שהכנו והציוות שלהם בלחימה. הם קיבלו מדי ב', והופנו מיד "לסיים את המלאכה" ולהשלים את הכשרת הטנקים ללחימה.

כשסיימו, אי שם לקראת שעות הצהריים הועמסו הטנקים על המובילים, והם עצמם עלו לאוטובוסים ולמפגש עם חברים לצוות ולפלוגה שרובם נפגשו לראשונה בחייהם. שעות ספורות לאחר מכן כבר היה הגדוד פרוש באזור קיבוץ מגן, ומוכן ליציאה לקרב. ברגע האחרון העברתי לגדוד 532 את פלוגה כ' (כינרת) של קורס מפקדי הטנקים בפיקודו של רס"ן עודד עדני מכיוון שהם היו מצוידים בטנקי מרכבה סימן 2 שנוזקו לחלפים אחרים ולתחמושת שונה, וקיבלתי במקומם את פלוגה ק' בפיקודו של סרן גל בכר שהייתה מצוידת בטנקי מרכבה סימן 4, כמו יתר כל הפלוגות שלי. בסך-הכול היו אצלי שבע פלוגות טנקים מוכנות ללחימה: שלוש פלוגות שלי בלחימה, פלוגת חרמ"ש במילואים, פלוגות כ' ול' שעברו למסגרת גדודית מקבילה, פלוגה ק' שהצטרפה אלינו ופלוגת המפקדה. כולן, כאמור, בתקן מלא ובמוכנות ללחימה.³⁸

ראשוני המפקדים שהגיעו לשיזפון לא השתייכו במקור לגדוד שחק, אלא דווקא לגדוד שלח (532) בפיקודו של סא"ל השאם אבראהים. סרן גל בכר פיקד על פלוגה ר' בגדוד שלח שעסקה בהכשרת הלוחמים של הצמ"פ מחטיבה 401 ללחימה בטנקי המרכבה סימן 4. יחד עמו נמצא סרן נתי ביטון מפקד פלוגה ק', שהיה בשלב של הכשרה לתפקיד מפקד הפלוגה.

לאחר פיזור הלוחמים ליחידותיהם עם תום הטקס שוחח מפקד גדוד שלח עם המ"פים שלו וביקש להקים מסגלי ההכשרות של הצמ"פ שתי פלוגות - האחת של סגל חטיבה 401 והשנייה של סגל חטיבה 7. שתי הפלוגות יצוידו בטנקי מרכבה סימן 4 ויועברו לכן לגדוד 196, בעוד שבפעולת הצרחה תעבור פלוגה המצוידת בטנקי מרכבה סימן 2 לגדוד 532 המצויד כולו בטנקים מן הסוג הזה. עם הידיעה הזאת - על המעבר הצפוי לגדוד 196 - יצא בכר לחופשת שבת בבית. החופשה שלו הסתיימה כבר במוצאי שבת - הוא הוזעק להגיע עוד באותו הלילה לשיזפון.

בשעת לילה מאוחרת הוא גילה את הטנקים שסיימו רק לפני פחות מ-48

שעות את הליך ההזדכות וההפשטה עם תום הקורס. שעה קלה לאחר מכן החלו להגיע המובילים ולהסתדר בשורה ארוכה לצד המשטח של הטנקים, מוכנים להעמיס אותם מיד כשיוכשרו. בכר ואנשי הסגל שלו שהקדימו והגיעו כבר בלילה, יחד עם נגדים ואנשי חימוש הסתערו על הטנקים והחלו בטיפול קדחתני שיכשיר אותם להעמסה וליציאה לקרב כבר למחרת בבוקר. עד לשעות הצהריים ביום ראשון סיימו בכר, ביטון ויהונתן בן דוד, מפקד פלוגה ש' בגדוד שלח, את העבודה על הטנקים, העמיסו אותם על מובילים, והם עשו את דרכם צפונה לעבר נקודת הכינוס שליד קיבוץ מגן.³⁹

את המעבר החד הזה שבין הטקס החגיגי בלטרון, היציאה לחופשה והחזרה הבהולה ממנה כשהגדוד אוסף את עצמו מחדש ונערך בתוך פחות מיממה לקרב חוותה במלוא העוצמה פלוגה ח', המכונה "חוד אלון" של הכשרות מפקדי הטנקים של חטיבה 401 בפיקודו של רס"ן נתי לסרי. לסרי (28) יליד לוד, נשוי ואב לתאומים, הוא קצין שריון ותיק ומנוסה מאוד. את דרכו הצבאית עשה במסגרת חטיבה 401, שבה הוכשר כלוחם שריון.

לאחר מכן שימש מפקד טנק ומפקד מחלקה בחטיבת ההכשרות. לאחר לימודים במכללה לפיקוד טקטי היה מפקד פלוגת ההכשרות, ולאחר מכן מפקד הפלוגה המבצעית בגדוד 52. במלחמת לבנון השנייה היה איש צוות טנק; במבצע "חורף חם" היה סגן מפקד פלוגה; במבצע "עופרת יצוקה" היה קמב"ץ ובמבצע "עמוד ענן" היה מפקד פלוגה. את מבצע "צוק איתן" הוא החל בסככות העץ שבחצר אתר יד לשריון ב-3 יולי 2014 אחר הצהריים. שם הוא נפרד יחד עם סגל המפקדים של קורס מפקדי הטנקים של חטיבה 401, שאותו הוביל בחודשים האחרונים בגדוד שחק, מחניכיו שחזרו לחטיבת האם כמפקדי שריון צעירים.

באווירה המבודחת של סוף קורס, תוך כדי אכילת הכיבוד שהוגש למשתתפי הטקס ולאורחיהם, הוא שמע לראשונה את הלחשושים על מלחמה העומדת ממש בפתח, ועל כך שייתכן שהחניכים שמהם הוא עומד להיפרד ימשיכו אתו לכיוון לגמרי לא צפוי במקום לחזור לחטיבה ששלחה אותם. לא צריך

להיות רמטכ"ל או שר ביטחון כדי להבין את הקשר שבין שמועות האלה ובין מהדורות החדשות שבהן דווח על ירי הולך וגובר מתחום הרצועה אל היישובים שמסביב. בריאיון עמו אמר לסרי:

אני נפרד מהחניכים שלי, שקיבלו רק עכשיו את הדרגות, בחיך אבל בלב דאגה ענקית. אם בעקבות כל השמועות האלה אקבל פקודה להתכונן לחימה אין לי בעצם פלוגה לפקד עליה, וגם לא טנקים שמוכנים לקרב. את הטנקים ניתן יהיה לצייד ולהכין במהירות לקרב אבל מי בדיוק יילחם בטנקים האלה אם אני שולח לדרכם את הלוחמים שהכשרנו בחודשים האחרונים? בכל הפלוגה נשאר לי עשרה סמלים וארבעה קצינים חוץ ממני. הכוח הזה יספיק בקושי בשביל לבנות שני צוותים וחוליה טכנית אחת, מוקטנת.⁴⁰

שיחת טלפון מהמג"ד אישרה את שחרורם הסופי של החניכים. בשיחה הוזכרה האפשרות שיהיה צורך לחזור לשיזפון כבר במוצאי שבת. בסופו של דבר לסרי שב לבסיס רק בשעות הבוקר של יום ראשון. כמו כל חבריו לצוות המפקדים, ובעצם כמו כל שריזנר אחר מול ארמדת מובילי הטנקים שהמתינה כבר בטור ארוך להעמסה, הוא הבין בבת אחת את המציאות: יוצאים לקרב. לסרי המשיך ואמר בריאיון:

מה שגיליתי באותו בוקר בבסיס הפתיע אותי. בחטיבת בני אור - בגלל אופייה המיוחד והמבנה שלה כבית-ספר ולא כיחידה אורגנית לוחמת - דברים קורים בדרך-כלל לאט וביישוב הדעת. התהליכים מורכבים יותר ובדרך-כלל אטיים הרבה יותר מאשר בגדוד מבצעי רגיל, עם צוות פיקוד ולוחמים קבוע משלו. דאגתי שבגלל הקשיים הארגוניים, התחלופה והערבוב בין הצוותים, ואפילו מצבם הטכני של הטנקים - זה יהיה תהליך ארוך יותר, אבל בפועל הכול פעל במהירות מטורפת.

כשהגעתי ב־09:30 למשטח גיליתי כי הנגדים ואנשי החימוש של החטיבה לא המתינו אפילו לפקודה. הם חזרו לבסיס כבר בשעות

הלילה ו"פשטו" על הטנקים שעליהם הזדכינו רק בסוף השבוע שעבר כדי להכניסם ללחימה. עד לשעות הבוקר המוקדמות הם הספיקו לפרק מרובם את כיסא "הגנן" שהיה מורכב על הצריח ואינו מאפשר שימוש בטנק בלחימה. לאחר מכן נפתחו מחסני החירום, והטנקים צוידו, חומשו וזוודו במהירות רבה בעזרתם של מעט אנשי הצוות שנותרו לי והרבה מאוד נגדים ואנשי חימוש שבאו כל אחד בשביל לתת כתף, להושיט יד ולהסיע הלוך ושוב את המלגוזות ומאגרי התחמושת שנפתחו. הם עבדו ללא הפסקה כל הלילה וכל היום שאחריו עד שהטנקים הועמסו על המובילים ונשלחו צפונה.

בסביבות השעה 06:00 התחילו להגיע החיילים החדשים שסיימו רק השבוע את קורס הלוחמים שבצמ"פ, והיו אמורים להתחיל קורס מפקדי טנקים. הם הגיעו לבושים במדי א' עם הדרגות וסמל הלוחם החדש שזה עתה קיבלו. אספתי אותם לשיחת פתיחה שבה הסברתי להם כי מהרגע הזה הם לא מתחילים קורס אלא הם לוחמים שיוצאים לקרב. מיד לאחר מכן הרכבנו רשימות שמיות וציוותים, והתחלנו להעלות אותם לאוטובוסים. במקביל ניסינו למצוא להם סרבלים ומדי ב'. זה לא היה פשוט. לא הכרתי אותם כלל, וחששתי מאוד מרמתם המקצועית לאור העובדה שהם היו חסרי ניסיון מבצעי כלשהו. רק במהלך המבצע עצמו למדתי להכיר, להעריך ולאהוב אותם. הכנתי את הצוותים כשבכל הפלוגה שלי, פלוגה כ', הצלחתי להרכיב בסך הכול שני צוותים אורגניים - זה שלי וזה של לידור ישעיהו הסגן שלי. כל השאר היו צוותים שנאספו באקראי מבוגרי הצמ"פ והחניכים בקורס מפקדי הטנקים.⁴¹

אווירת החירום הזאת והעבודה המטורפת להכשרת הטנקים הזכירו ללסרי סיפורים של ותיקי הקרבות על מלחמת יום הכיפורים, למשל: אבירם ברקאי בספרו **על בלימה**, שבו סיפר את סיפורו של חטיבה 188; אביגדור קהלני בספרו **עוז 77** שבו תיאר את גבורתם של לוחמי חטיבה 7 שגויסו בבהילות ויצאו לקרב מתוך ימ"חים חסרים ומוזנחים. כמו כן הוא נזכר בחטיבת המילואים 679

בפיקודו של אל"ם אורי אור, שסיימה תרגיל ברמת־הגולן ושבה מיד לאחר מכן להילחם ככוח השריון הראשון שעלה לרמה לבלום את הסורים. המהומה, המחסור והביזיונות של משלוח טנקים לא מוכנים לקרב הם זיכרונות כואבים לא רק של אותה חטיבת מילואים אלא של השריון הישראלי כולו.⁴²

התנחם בכך שלמרות הדמיון, הפעם - 41 שנים לאחר מלחמת יום הכיפורים - המציאות בכל זאת שונה. האויב אינו מאיים על עצם קיומנו, והחשוב מכול: הטנקים יוצאים בסופו של דבר כשהם מוכנים ומצוידים כהלכה למלא את תפקידם. את ההכנות האלה לקרב ואת המעבר המהיר מאוד משגרה לחירום ומבית־ספר לכוח לוחם מן השורה הראשונה תיאר גם סרן איתמר מיכאלי מפקד פלוגה ז' בגדוד שחק. מיכאלי (25), יליד כרמיאל ותושב חרב לעת שבעמק חפר, היה מפקד פלוגה טרי מאוד בפלוגת ההשלמה של קורס קציני השריון, תפקיד שהחל למלא רק שבוע קודם לכן לאחר שסיים את תפקידו הקודם - מפקד פלוגה ח' פלוגה מבצעית בגדוד 77. שבוע אחד - זה הזמן שעמד לרשותו כדי להכיר את הלוחמים שאותם היה צריך להוביל בקרב ולנצח. מיכאלי סיפר:

זה היה שבוע עמוס מאוד. במהלך השבוע הזה סיימתי עם החניכים שלי את הקורס תוך עיסוק בנושא ההכנה המנטלית שלהם כמפקדי שריון. לקראת סופו של אותו שבוע שמענו באמצעי התקשורת על מטחי טילים הנורים על יושבי עוטף עזה, ורפי המג"ד הודיע לנו טלפונית במוצאי שבת, 5 ביולי 2014, שניתנה פקודה ההופכת אותנו מפלוגה בקורס לפלוגה מבצעית האמורה להיכנס לחימה כבר למחרת - ביום ראשון בבוקר, 6 ביולי 2014.

הלוחמים שלי הגיעו ביום ראשון בבוקר, והחלו מיד בעבודה על הטנקים שניצבו עירומים לאחר שזה עתה הסתיים הקורס הקודם. לצד המשטח הגדול כבר המתינו לנו שלושים וחמישה המובילים שעליהם היינו אמורים להעמיס את הטנקים בדרכם צפונה לשטחי הכינוס. הכול נעשה מהר מאוד, שקט מאוד ומקצועי מאוד. הלוחמים,

42 אורי אור, **אלה האחים שלי**, ידיעות אחרונות, תל־אביב, 2003, עמ' 42-56; הרב חיים סבתו, **תיאום כוונות**, ידיעות אחרונות וספרי עליית גג, תל־אביב, 1999, עמ' 60.

עבדו עליהם בטיפולי ב' יחד עם גדודים אחרים. הפלוגה שלי לא הייתה הומוגנית ואחידה. במסגרת השגרה של קורס קציני השריון מורכבת הפלוגה הזאת משלושה סוגים שונים של טנקים. מחלקה אחת הייתה של מרכבה סימן 2/ב, מחלקה שנייה של מרכבה סימן 3 והמחלקה השלישית של מרכבה סימן 4.

מדובר לא רק בטנקים מסוגים שונים לגמרי ועם מעטפת ציוד שונה וחלפים שונים, אלא גם בטנקים בעלי חימוש שונה: הפגזים של מרכבה סימן 2 הם של 105 מ"מ, ואלה של שתי המחלקות האחרות הם עם תחמושת של 120 מ"מ. לכן, כדי לאפשר לי פיקוד על פלוגה מבצעית היינו חייבים ליצור אחידות של הטנקים בפלוגה. התכוננו למצב כזה, והנוהל במקרה של מעבר משגרה לחירום הוא ביצוע הצרחה - אני מקבל מחלקה אחת של טנקי מרכבה סימן 4 מההכשרה של חטיבה 7 בגדוד 532 ומחלקה נוספת מההכשרה של המט"קים של חטיבה 401. במקביל הייתי אמור להעביר את שתי המחלקות האלה לכוחות אחרים שישתמשו בהם ככוח אחיד. הנוהל המסובך הזה בוצע בתוך שעות ספורות כאשר על המשטח הגדול עובדים ללא הרף החניכים שלי על הטנקים כדי להכשיר אותם ליציאה לקרב.

הטנקים שעוד באותו בוקר היו עירומים ועם כיסא "הגנן" על הצריח שלהם, היו כבר באותו הערב בשעה 22:00 בשטחי הכינוס מוכנים ליציאה לקרב בעזה. החיילים שלי ביחידה שהורכבה היו מוכרים לי היטב. הם היו החניכים שלי עד אותו בוקר במסגרת קורס ההשלמה של קורס קציני השריון מחטיבות 7 ו-401. למעשה, כל צוותי הטנקים בפלוגה היו בוגרי בה"ד 1 וחניכי ההשלמה החילית. הפלוגה הייתה מורכבת כולה מקצינים. המדריך שלהם בבית-הספר לשריון, "הגנן" שימש כמפקד הטנק, וכל הלוחמים שלו גם הם היו קצינים. קראתי להם נבחרת ה-all stars של שריון, והם אכן היו כאלה. "הגננים" שלי נחשבים ללוחמים הטובים ביותר בשריון, וכך היו גם אנשי הצוות שלהם - קציני השריון של העתיד.⁴³

סגן הראל ישי, סגנו של מיכאלי, סיפר בריאיון עמו על התחושה המוזרה של שילוב בין אנדרלמוסיה ובין סדר ועבודה מקצועית: היינו פלוגה בלי צוערים בעקבות הפיזור לאחר סיום הקורס ביום חמישי, 3 ביולי 2014. היו שם רק אנשי סגל, ובראשם מפקד הפלוגה איתמר מיכאלי עצמו, שאפילו אותו בקושי הכרתי מכיוון שהוא היה בתפקיד רק שבוע. זה היה תפקיד ראשון שלי כסמ"פ, ולא עברתי אפילו חפיפה מסודרת. בשיחה טלפונית אתו הוא מסר לי כבר אחרי הטקס כי ייתכן שנוקפץ לפעילות חירום, ואכן זה מה שקרה במוצאי שבת. ביום ראשון סביב 05:00 בבוקר יצאנו ביחד דרומה לשיזפון. הגענו לשם לפני 07:00.

מיד כשהגענו מיכאלי הוזעק לקבל את הפקודה, ואני נדהמתי לגלות שם את כל המובילים כבר עומדים ומחכים לנו להעמסה של הטנקים. למרות שבמסגרת קורס קציני השריון הכשרנו את החניכים שלנו בעבר להילחם בטנקי מרכבה סימן 2 וסימן 3, בלחימה היינו אמורים לבצע הצרחה, ולקבל מגדודים אחרים טנקי מרכבה סימן 4. זה לא היה קל. הטנקים שסיימו זה עתה קורס לא היו במצב ראוי ליציאה לקרב. הסתערנו עליהם לצייד, לזווד ולפתור בעיות טכניות שנמצאו ברבים מהם. זה היה יום ארוך עם הרבה כאב ראש במהלכו. לצד טיפול אינטנסיבי מאוד בטנקים עצמם בנינו גם צוותים מצוערים שהיו אמורים להתחיל קורס חדש ושאת רובם המכריע לא הכרנו.

למרות הבלגן, מצב הטנקים והיעדר צוותים מסודרים היה הגדוד ערוך ומוכן ללחימה בתוך פחות מ-24 שעות. אני עצמי הועברתי במהלך אותו היום לשטח הכינוס במגן, ושם סייעתי בפריקת הטנקים. הגדוד כולו היה מוכן בטנקי מרכבה סימן 4 בעלי כשירות ללחימה, מצוידים היטב, עם צוותים מצוינים ועם כל הציוד הנחוץ ליציאה לקרב. אני הייתי היוצא מהכלל היחידי בגדוד כולו - התעקשתי להישאר עם מרכבה סימן 3. הטנק שלי צרך אמנם את אותו סוג תחמושת פגזי 120 מ"מ, אך היו לו חלקי חילוף שונים.⁴⁴

על הבוקר ההוא בשיזפון סיפר גם סגנו של לסרי, סגן לידור ישעיהו, סגן מפקד פלוגה ח' (חוד אלון) של קורס מפקדי הטנקים במרכבה סימן 4. ישעיהו, יליד

יפו שגדל בראשון לציון, התגייס לצה"ל ב־2011, ועבר את מסלול הלוחם והמפקד בחטיבה 401. כמו כל חבריו, הוא היה בטקס החגיגי בלטרון של סיום קורס מפקדי הטנקים, שבסופו פוזרו החניכים בחזרה ליחידותיהם למרות השמועות על הסופה שמתקרבת. כמו כל עם ישראל, הוא שמע באמצעי התקשורת על ההפגזה ההולכת וגוברת על יישובי עוטף עזה וקיבל תדרוך להיות מוכן לעבור מיד למתכונת חירום עם היחידה שלו - יחידה שנתרה כאמור עם המדריכים בלבד ללא החניכים שסיימו את הקורס.

הפקודה אכן הגיעה במוצאי שבת, ולמחרת עוד לפני 05:00 בבוקר הוא דהר יחד עם נתי לסרי מפקד הפלוגה לשיזפון. בבסיס האימונים של החטיבה קצת לפני 07:00 בבוקר הוא ראה על רחבת הטיפולים הענקית מראה מוזר. מצד אחד עמדו שם כבר עשרות מובילי טנקים מוכנים להעמסה מידית של הכלים, ומצד אחר נמצאו ברחבה עשרות טנקים עירומים לחלוטין. הטנקים האלה עברו רק 72 שעות קודם לכן הזדכות על כל הציוד והתחמושת שנאגרו בהם במהלך קורס מפקדי הטנקים. עתה הם עמדו חסרי יכולת אימונים, ובוודאי חסרי יכולת לצאת למלחמה. ישעיהו סיפר:

עשר שעות. זהו פרק הזמן שהקציבה הפקודה כדי להפוך את הטנקים האלה למוכנים לקרב, ולמצוא לוחמים מיומנים שיאיישו אותם. מה שקרה שם בעשר השעות האלה היה דבר מדהים. אנשי הסגל שלי הסתערו על הטנקים העירומים כדי להכין אותם ולהכשירם להעמסה. הם לא עשו את זה לבד. מכל קצות הבסיס הגיעו לעזור להם נגדים, אנשי חימוש ואנשי מנהלה ושירותים, וכולם טיפלו בטנקים. מלגזות התרוצצו בין העמדות, ארגזי עץ מן המלאים הייעודיים לחימה נפתחו, ונגדים טיפסו על הטנקים כדי למלא את הבטן שלהם בתחמושת שנשלפה מן המארזים והועברה בזריזות מיד ליד. זו הייתה תופעת טבע מדהימה שמעולם לא נתקלתי בה. שעה קלה לאחר מכן החלו להגיע למשטח חניכי הצמ"פ שהיו אמורים להתחיל את הקורס הבא של מפקדי הטנקים. אספתי אותם והתחלתי למלא את השיבוץ הקרבי שירכיב מהם צוותי לחימה לטנקים. זה לא היה קל כי בפועל לא הכרתי אף אחד מהם. הקראתי שמות, ובלב היו המון

חששות. חששתי מיכולתם של החבר'ה הצעירים האלה, שאינני מכיר, להילחם במערכת כל-כך מורכבת. במהלך השעות האלה התבצעו גם "החלפות". אנחנו מקבלים את פלוגה "ק" של מרכבות סימן 4, בפיקודו של נתי ביטון, שהטנקים שלה מועברים אלינו, ואנחנו מעבירים אליהם את הטנקים של פלוגות כ' ול' שלנו של מרכבות סימן 2 וסימן 3 מהגדוד שלנו.

לכל אלה הצטרפו בעיות טכניות של טנקים שכשירים לאימונים אך לא לקרב ושצריך במקום להכשירם. באותו היום נשבר כנראה על אותה רחבה שיא עולמי בהכנה של כוח לציאה לקרב. קצת לפני השעה 17:00 עזב אחרון המובילים את המשטח כשעל גבו אחרון הטנקים מוכן לקרב. חמש שעות לאחר מכן, גדוד 196 היה ממוקם כבר בנקודת הכינוס מוכן לקרב, עם 35 טנקי מרכבה סימן 4 מתודלקים, מזוודים, מחומשים ונכונים לקרב.⁴⁵

ביטון עצמו נזכר בחוויה של פלוגה אחת ובה לא פחות משלושה מ"פים. על הפלוגה פיקדו כאמור יהונתן בן דוד (בנדה), לשעבר מ"פ פלוגה "ש", וסגנו, גל בכר, מפקד פלוגה ר'. ביטון קיבל את הפיקוד על מחלקה 1 בפלוגה המאוחדת שפורקה בפועל בשלב ההכנות לקרב, וכל מחלקה בה נשלחה לסייע בצוות קרב פלוגתי אחר של גדוד הצנחנים 890.⁴⁶

עם הגעת הפלוגה לשטחי הכינוס אסף המג"ד את המ"פים שלו לקבוצת-פקודות. לסרי נשם לרווחה כשהוסבר לו כי הוא יישאר תחת פיקודו הישיר של הגדוד, וכי הגדוד כולו יהיה חלק מצוות הקרב החטיבתי של הצנחנים. עם זאת המשיכו לקנן בו דאגות:

חששתי שאם ניאליץ להיכנס לקרב במצב הזה - עם לוחמים שלא הוכשרו בכלל מעבר לאימון הבסיסי ביותר - זה עלול להיות גרוע. הצוותים האלה לא מגובשים עדיין, לא מכירים איש את רעהו או את

45 ריאיון טלפוני עם סגן לידור ישעיהו, סמ"פ פלוגת "חוד אלון", 1 בפברואר 2016.

46 ריאיון טלפוני עם סרן נתי ביטון, 11 באוקטובר 2015.

המפקדים וגם חסרי ניסיון. היינו זקוקים נואשות לכמה ימים לפחות על מנת לגבש אותם ולהכין אותם לחימה. חששתי גם מתקלות טכניות בטנקים שטרם תוקנו ומחוסרים פה ושם בפריטים ובציוד לחימה.

אמרתי את כל זאת לרפי, ובמקביל עמדתי גם מול הפלוגה המאולתרת שלי שנולדה זה עתה, והרגעתי את הלוחמים. מול החששות הטבעיים שלהם הסברתי להם שהעובדה שהם נשלחו מיד עם סיום הצמ"פ לקורס מפקדי טנקים מעידה עד כמה הם טובים ועד כמה אנו מאמינים בהם. אני הרגעתי אותם, ורפי המג"ד הרגיע אותי שיינתנו לנו לפחות 48 שעות לאמן אותם ואולי אפילו יותר. התחלנו להתאמן כמעט מיד.⁴⁷

הקשיים שעמם התמודד וולפסון היו לא רק בנוגע לחיבור בין טנקים לצוותים ובין מפקדים ליחידות. בתוך כל המהומה שמסביב הוא היה צריך גם להקים כמעט יש מאין פלוגת חרמ"ש של לוחמי חי"ר אורגניים של גדוד שחק. למעשה, עמדו לרשותו שלוש מסגרות חרמ"ש שונות שאותן היה עליו להפוך מיד למסגרת מגובשת אחת שתלווה את טורי השריון לקרב ותילחם עִמָם: פלוגת חרמ"ש של הגדוד, שאוחדה משתי פלוגות, וכן מחלקה נוספת של מילואים שאמורה הייתה להילחם בנפרד כשהיא כפופה ישירות למג"ד.

סרן מרדכי (מוטי) פסל, מפקד פלוגת חרמ"ש הגדודית, מצא את עצמו מיד עם גיוסו הבהול ניצב בפני משימה סבוכה ולגמרי לא מתוכננת: איך הופכים בתוך שעות שתי יחידות מילואים שונות לחלוטין ליחידה אחת האמורה לצאת בתוך כיממה לקרב? סרן פסל שחזר את האירועים:

בשנת 2013 יצאתי לקורס מפקדי פלוגות במילואים, ואחריו חזרתי לפלוגה שבה אני משרת מאז התחלתי את שירות המילואים - פלוגת חרמ"ש של גדוד 708 בחטיבה 130. לא חלפו ימים רבים, ובחודש אפריל 2014, כחודשיים לפני תחילת מבצע "צוק איתן" והחטיבה - חטיבת טנקי המג"ח האחרונה בצה"ל - נסגרה. אל"מ גיא חסון,

שהיה בעבר המח"ט שלנו, שימש באותה העת מח"ט 460. הוא "משך" אותנו אליו, והחליט לאחד את הפלוגה שלי יחד עם פלוגת חרמ"ש של גדוד 196 שהייתה, כאמור, תחת פיקודו ולתת לי את הפיקוד על הפלוגה המאוחדת.

כל זה קורה, כאמור, כחודשיים לפני פרוץ המערכה. התחלנו בעבודה פיקודית ושלישית שתכליתה למצות את כוח האדם האיכותי בשתי הפלוגות המתאחדות ולבנות פלוגה אחת חזקה. וכמו תמיד, ברגע הכי מורכב והכי לא מתאים, פורצת המלחמה. הגיוס החפוז למילואים במסגרת מבצע "צוק איתן" תופס אותי כשאני לא מכיר בערך חצי מהחיילים, לא את הרס"פ ולא את אחד המ"מים. מצד אחר, אני מכיר היטב את החיילים שמגיעים מ-708 פלוגת חרמ"ש שבה שירתתי ולצדי עומדים שני קצינים מעולים וחברים טובים - רס"ן משה צרפתי, שהיה סמ"פ בעבר וכעת הוא קצין בחפ"ק, וסרן אביעד יוסף, הס' שלי. מאידך גיסא - כמעט אינני מכיר את חילי פלוגת חרמ"ש של חטיבה 460.⁴⁸

נוסף על העובדה שפסל לא הכיר את כל אנשי הסגל היה עליו להתמודד עם בעיה אחרת לא פחות קשה: הפיקוד על פלוגת המילואים המאוחדת. פסל המשיך וסיפר:

ב-6 ביולי מצלצל אלי סא"ל רפי וולפסון המג"ד ואומר לי להגיע לאוגדת עזה עם הסמ"פ. אנחנו מגיעים לשם, נכנסים לפקודה שהמג"ד מעביר לכלל המפקדים בגדוד ובסיומה אני ממחר אל המג"ד. יחד אתי ניגש אליו גם רס"ן אריאל רוקח ששימש במשך שנים ועד לפני מספר חודשים כמפקד פלוגת החרמ"ש של גדוד 196. שנינו ניגשים אל המג"ד, וכל אחד מאתנו דורש בתוקף להכיר בו כמפקד של הפלוגה. המג"ד מחליט שאם נכנסים מחר אז רוקח הוא המ"פ וייכנס רק עם החיילים שלו, אבל אם יהיה זמן להתאמן אז אני המ"פ ואכנס עם הפלוגה המאוחדת. מאוחר יותר הוחלט שעוד יהיה

זמן לאימון ונשמתי לרווחה - אני לוקח פיקוד. בבוקר הבא הוחלט לגייס את המפקדים ולאחר עוד יום את כל הפלוגה. למעשה זאת הייתה הפעם הראשונה בה הכרתי חלק ניכר מהמפקדים ומהחיילים.

יש מאין נוצרה המסגרת החדשה - פלוגת החרמ"ש של גדוד 196.

שיעור ההתייצבות בשיזפון גבוה באופן חריג, ומפקדת הפלוגה, בראשות הרס"פ שי בניטה, עבדה ברצף בלתי פוסק יומם ולילה כדי להשיג ציוד נוסף ללוחמי המילואים. מספרם הלך ועולה משעה לשעה, חצה את שיעור ההתייצבות הצפוי, והיה גבוה מן התקן. לדוגמה, פליקס נויבר, לוחם בפלוגה ומקלען "נגב" החי בפנילנד, הפתיע את חבריו והתייצב בשיזפון. נויבר לא זומן כלל בצו 8, אבל כששמע על המבצע המתקרב עלה על מטוס לישראל, התייצב אצל שלישת הגדוד ולא הסכים לעזוב עד שיגייסו אותו.

פסל, לא בזבז רגע, והחל בהכנות ובאימונים לקראת קרב. פלוגת המילואים שלו החלה להתאמן בשיזפון, וכעבור יומיים המשיכה את האימון בצאלים. האימון הזה, המהווה בעצם אימון הקמה ואימון לקראת יציאה לקרב גם יחד מתקיים בתנאים יוצאי דופן. הוא נזכר כיצד:

פתחנו באימון הכי אינטנסיבי בתולדות הפלוגה. מעט מאוד שינה והרבה מאוד שטח. הרגשת המלחמה המתקרבת והאופי המילואימניקי של הפלוגה גרמו לניצול מיטבי של הזמן היקר: צריך לאמן את המטוליסטים ואין תחמושת? הסמ"פ עובר בין היחידות השכנות ועם קצת סחר חליפין משיג. יש לאחת המחלקות שעתיים מתות? פשוט נכנסים למטווח הקרוב ביותר, מוודאים שהוא ריק ומודיעים לחמ"ל שמתחילים לירות.

צריך אישור מבסיס האימונים של צאלים על מנת להיכנס למתקן המדמה לחימה בשטח בנוי, כי כל צה"ל רוצה להתאמן בו? אין בעיה - אחד החבר'ה מתקשר ומזדהה כקמב"ץ של מתקן האימונים ומאשר מה שצריך. עשינו הכול כדי להתאמן. המיצוי הזה של הזמן בא לידי ביטוי גם בגישה של הלוחמים עצמם. יש לנו בפלוגה "בוגרים" מכול

העימותים ב-25 השנים האחרונות: החל מ"דין וחשבון", עבור דרך "חומת מגן" ומלחמת לבנון השנייה עד "עופרת יצוקה". הרצינות, היוזמה וההתמדה המחישו שכולם מבינים שעכשיו זה רציני. לאף אחד מבין לוחמי הפלוגה לא נותר זמן להתבכיין ולמרוח את האימון. כל תרגיל שלא נעשה עכשיו (כי חם, כי רעבים, כי עייפים, כי כבד או בגלל ש"הרגע עשינו בדיוק כזה") יפגע במוכנות שלנו לדבר האמיתי. את המסר הזה הבינו היטב כולם.

האימון האינטנסיבי והממוקד חידד את המקצועיות של כוח חרמ"ש, והפך אותו משתי פלוגות לפלוגה אחת חזקה הנכונה לכל משימה. הצרה היא שהמשימות לא מיהרו להגיע. ב"סיור מודיעיני" שעורך מפקד הפלוגה במפקדת הגדוד התגלו ממצאים מדאיגים: פלוגת חרמ"ש אינה מופיעה בפקודה הגדודית, ולפלוגה לא הייתה כל משימה. מתוך ביטחון מלא בפלוגה וביכולותיה הוא הפעיל לחץ לא מתון על המג"ד לקבל משימות, וכדי לקדם את מטרתו הוא פנה ישירות למח"ט גיא חסון בדרישה כמעט אולטימטיבית להפעיל מיד את הפלוגה. לבסוף, הלחץ והאמונה של סגל הפלוגה ביכולותיו נשאו פרי. פלוגת חרמ"ש הוכפפה לגדוד ההנדסה 614 וקיבלה משימה - לאבטח את הציר הלוגיסטי החטיבתי ואת המגן החטיבתי של צוות הקרב החטיבתי של חטיבת הצנחנים.

אחד הכוחות הראשונים שנכנסו לפעולה כמעט מיד לאחר ההיערכות בשטח היה מחלקת הסיור של יחידת המילואים בגדוד 196. מפקד המסגרת השלמה של פלוגת חרמ"ש היה כאמור סרן מוטי פסל. במסגרת פלוגת החרמ"ש שלו הוא היה אחראי בימים כתיקונם בין היתר גם על מחלקת סיור. המחלקה הזאת, בפיקודו של רס"ן אריאל שונמי, הנחשבת באופן פורמלי גם בימי שגרה לחלק מכוח חרמ"ש של הגדוד, עוברת בכל מצב שבו נכנס הגדוד לחימה לפיקודו הישיר של מפקד הגדוד סא"ל וולפסון, ורגילה לפעול בהתאם להנחיותיו באופן עצמאי מול כל יחידות הגדוד.

שונמי הורה לצוות הפיקוד של מחלקת הסיור לקלוט מיד את הלוחמים המתייצבים, ובתוך פחות ביממה אנשיו כבר היו מעורבים בפעילות. הוא סיפר:

פעילות מחלקת הסיור החלה שלנו הרבה לפני הכניסה הקרקעית בסדרה של סיורים ובדיקות צירים בשטחנו עד הגבול הבין-לאומי. פעלנו ביום ובלילה בכל רוחב הגזרה החטיבתית, סרקנו בגלגלים ועברנו על כל ציר, מצאנו מעקפים וצירים חלופיים לכל מכשול שיכול למנוע את הגעת הגדוד מכיניוס להיערכות ולגבול - נקודת ההתחלה של המבצע המתוכנן.⁴⁹

חייליו הטריים מאוד של הגדוד לנו בשטח בלילה שבין יום ראשון ושני. השינה הופרעה מדי פעם על-ידי הדי פיצוצים שהלכו והתקרבו - עדות מוחשית מאוד למעבר החד בין שגרת הדרכה, קורסים ואימונים ובין כוח הנערך ליציאה לקרב וסופג אש תלולת מסלול ובלתי פוסקת המנסה לפגוע בשטחי הכיניוס.

פחות מ-36 שעות מאז שניתנה פקודת ההפעלה לגדוד יכול היה וולפסון לברך על המוגמר:

בשעה 5 בבקר של יום המחרת יום שני, 7 ביולי 2014, היה מוכן אחרון הטנקים של הגדוד ליציאה לקרב בשטח היערכות מול ח'אן יונס יחד עם חטיבת הצנחנים בהתאם לפקודה שאותה קיבלתי במוצאי שבת. הכול נעשה בקצת יותר מ-24 שעות שעות. יצרנו יש מאין. המשימה בוצעה.⁵⁰

וולפסון הצטרף אל לוחמיו בנקודת היערכות,⁵¹ ונפגש ביום ראשון בצהריים עם מח"ט הצנחנים אל"ם אליעזר טולדנו. בפגישה הוא קיבל את פקודת המבצע:

צק"ג 196 יתקדם, יתקוף ויכבוש את ש.מ. "הלב", ויבצע הטעיה באגף הצפוני. עד ש+2 יכניס ללחימה את גדוד הסיור ואת גדוד 890 ויכבוש את ש.מ. 5 ויבודד אגף צפוני עד ש+8, כל זאת על מנת לפגוע בגדוד קרארה ולאפשר לצק"ח 35 להשמיד את המנהרות.

49 מכתב של רס"ן אריאל שונמי למחבר, 22 ביולי 2016.

50 שם; שאול נגר, 2014, עמ' 54.

51 סא"ל רפי וולפסון, סיכום אישי ללחימה בצוק איתן, גדוד 196, לשכת המפקד, 5 באוגוסט

2014, עמ' 1.

לטולדנו רווח כשהתברר לו במהלך השיחה שיינתן לו זמן נוסף לאימונים ולהכנת הגדוד. למרות חששו הוא לא יצא לפעולה כפי שתוכנן מראש ביום שני בלילה, אלא התוכנית תידחה, והמבצע לא יתחיל לפני יום רביעי. זו הייתה בשורה טובה. את המתנה הזאת של זמן נוסף לאימונים הוא ביקש לנצל עד תום. וולפסון המשיך ותיאר את התפתחות הדברים:

ההבנה שלי הייתה שהדבר הכי חשוב כרגע זה לגבש את האנשים ליחידה לוחמת ברמה הכי בסיסית של צוות ומחלקה. האנשים האלה שבאו ממקומות מגוונים ושונים אפילו לא עשו תרגולות אחד עם השני. אחד המ"פים שלי אמר לי בסוף שלב הלחימה: "שמע, החלפתי טנק תוך כדי פעילות. נכנסתי כשאני אפילו לא יודע את שמות האנשים שאני נלחם אִתם עד סוף הלחימה כי בחיים לא פגשתי אותם קודם לכן. כדי להקטין את ממדי התופעה הזאת וליצור היכרות וגיבוש צוותי העברנו שלוש מחלקות טנקים לבסיס האימונים בצאלים, והאחרים התאמנו שלושה ימים בסבבים, כל פלוגה במקביל.

האימונים האלה נועדו להכשיר אותם ללחימה בתוך רצועת עזה, והם כללו לכן אימוני ירי בשטח בנוי. עבור שאר הכוחות קיבלנו לשטחי הכינוס שני מאמני צוות לאימון התותחנים והצוותים. לשטחי הכינוס הגיעו גם אנשי ההנדסה הקרבית עם הציוד שלהם והדחפורים והתאמנו במשותף.⁵²

המפגש עם רפי ועם גדוד 196 של שלושת המ"פים שהועברו ב"הצרכה" יחד עם טנקי המרכבה סימן 4 ועם סגלי קורס הצמ"פ מגדוד 532 היה טבעי וזורם. סרן גל בכר תיאר את תחושותיו ואת האירועים ערב היציאה לקרב:

את רפי וולפסון הכרנו כולנו. יונתן בן דוד, שכולנו קראנו לו "בנדה", היה קצין ההדרכה שלו בגדוד 196 בעבר, והייתה לנו גם היכרות מוקדמת וגם שפה משותפת. מיום ראשון, 6 ביולי 2014, שבו הגענו לשטחי הכינוס ועד

היציאה לקרב כמעט שבועיים לאחר מכן עברנו כמעט שבועיים של אימונים אינטנסיביים מאוד עם הסגלים, לרבות אימון בשטח בנוי במתקן האימונים הצה"לי בצאלים שנועד להכשיר אותנו ייעודית למתווה הלחימה הצפוי בעזה.⁵³ יום רביעי עבר, והפקודה עדיין לא ניתנה. וולפסון התייחס אל זמן ההמתנה כאל מתנה משמים, וביום חמישי, 10 ביולי 2014, הוא החל בסדרת אימונים אינטנסיבית ומשותפת עם הצנחנים. כל מחלקת טנקים תרגלה את הפעילות תחת פיקוד פלוגת חי"ר במסגרת של לחימת שטח בנוי. הוא הקפיד על כך שבגדוד שלו לא ייוותר ולו מ"מ שריון אחד שלא יתרגל עם אנשיו את העבודה תחת פיקודו של מ"פ חי"ר. במקביל תורגלו לא רק השריונאים.

וולפסון הקפיד על אימונים אינטנסיביים של אנשי המפקדה והדרגים הלוגיסטיים, שכללו בין היתר ירי מתוך נגמ"ש ואימונים של רופאים וחובשים לטיפול בפצועים ולפינוים. במהלך אותו שבוע של תוכניות וביטולים הוקם צוות הקרב החטיבתי של חטיבת הצנחנים ש"שחק" היה אחד מגדודיו. צוותי הקרב הגדודיים המשולבים היו מורכבים משלושה צוותי קרב פלוגתיים; כל צוות קרב פלוגתי של השריון כלל מחלקת חי"ר. הצנחנים והטנקיסטים למדו בתוך כמה ימים זה את שפתו ואופן החשיבה של זה. התברר שהמאמץ המרוכז השתלם. ערב היציאה לקרב חש וולפסון כי לוחמיו הגיעו לכשירות ולמוכנות שיאפשרו להם להשתלב כחלק אורגני בצוות הקרב החטיבתי של הצנחנים:

הגענו לרמה מצוינת של שיתוף פעולה עם הצנחנים. הרגשתי שאנחנו מוכנים לגמרי. כאשר קיבלתי במוצ"ש את הפקודה להפעיל את הגדוד ללחימה חשבתית שנצטרך שלושה ימים כדי להעביר את סדרת האימונים שתכין אותו למשימה הזאת לפחות ברמה המינימלית. בסופו של דבר קיבלתי שבוע, וזה היה פרק הזמן האופטימלי למטרה הזאת. כשניתנה בסופו של דבר הפקודה להיכנס לעזה ב-17 ביולי 2014 הייתי רגוע מאוד. ידעתי שהגדוד שלי מוכן לגמרי ללחימה, והאמנתי ובטחתי באנשים שלי ללא סייג.⁵⁴

53 ריאיון עם סרן גל בכר, 2015.
54 ריאיון עם סא"ל רפי וולפסון, 2015.

למרות התנאים הקשים בשטחי הכינוס הצליח המג"ד, כאמור, לעשות כמעט את הבלתי אפשרי. לוחמיו חסרי הניסיון של לסרי עברו אימון מקיף ואינטנסיבי ביותר. לסרי סיפר על כך:

שבנו ובדקנו את כל הכלים מבחינה מכנית, ותיקנו את כל מה שהיה צריך. לטנק שלי הוחלף מנוע, והוא שירת אותי בנאמנות לאורך הלחימה. את הצוותים החדשים אימנו בתרגולות הבסיסיות של כיבוי שריפה בטנק, חילוץ פצועים, וטכניקות שונות של ירי. הם אומנו הן באש חיה במטווחים של בסיס "צאלים", והן במט"זים – מטווחים זעירים שהובאו עבורם לשטחי הכינוס. הספקנו אפילו לאמן אותם בתרגיל מחלקה מלא באש חיה ובלוחמת שטח בנוי בבסיס האימונים המרכזי. לנו, המפקדים, הוקדשו הימים האלה לקבוצות פקודות חוזרות ונשנות ולתיאומים מול צוות הקרב החטיבתי החדש שאליו סופחנו.⁵⁵

למרות האחריות הפיקודית של צוות הקרב החטיבתי של הצנחנים הגיע גם המח"ט גיא חסון לשמוע ישירות ממפקדיו את החששות, ההצעות, ולעשות סיעור מוחות. בליל יום שני, 7 ביולי 2014, הוא השתתף בקבוצת-פקודות, ולאחר מכן שוחח אישית עם חלק מהמ"פים. לסרי חלק עמו את החששות והמח"ט הרגיע אותו והסביר שיינתנו כמה ימים נוספים לאימונים. האימונים האלה אכן המשיכו כמה ימים נוספים, אלא שהפעם דווקא בגלל שהם נמשכו הלך ופחת המתח המבצעי. לסרי הבחין בירידת המתח אצל הלוחמים ובחשש שבדומה למבצע "עמוד ענן" בסופו של דבר יחזור הכוח לשגרה בלי להשתתף בלחימה. לסרי סיפר: "הייתה הרגשה שאחרי כמה ימים שכל אחד ואחד נתן 150% מהיכולות שלו פשוט נותרנו בלי אנרגיות". בהתייעצות עם המג"ד הם החליטו שבמקביל לאימוני הלוחמים לקראת לחימה מידית יתחילו להעביר בשטחי הכינוס עצמם את חומר הלימודים של קורס מפקדי הטנקים שאותו היו אמורים ללמוד לולא הופעלה החטיבה. הניסיון לעשות זאת הצליח רק כמה ימים - זאת הן בגלל היציאה לקרב שקטעה הכול והן בגלל הקושי לשמור על ריכוז וללמוד חומר תיאורטי כאשר בכל רגע נתון עלולה להינתן הפקודה לצאת לקרב.

היציאה ללחימה נדחתה שוב ושוב. וולפסון ביצע נוהל קרב מלא, והציג את התוכניות למפקד צוות הקרב החטיבתי של הצנחנים בקבוצת-הפקודות. במקביל הוא העביר את הפקודה שקיבל הגדוד גם למ"פים שלו שעמם הוא יצא לסיוור שטח שלוה בפירוט המטרות שאותן יתקוף הגדוד - מטרות שצולמו מכלי טיס בלתי מאויש מסוג "רוכב שמים". בשלוש הזדמנויות שונות - ב-9, ב-10 וב-12 ביולי 2014 - נדחתה שוב ושוב הפעולה.⁵⁶ חלק מן המ"פים סברו כי למרות ההכנות והפקודה המפורטת תחזור החטיבה לשגרת הפעילות בלי לצאת לקרב - כפי שקרה שנה קודם לכן במבצע "עמוד ענן". אחרים סברו כי הכוונה שהגדוד יופעל במבצע הטעיה של האויב אינה ריאלי. לסרי כינה את הרעיון בשם הציורי "החיים בסרט".

ארבעה ימים לאחר מכן, בעיצומם של האימונים בשטחי הכינוס, זכרו לוחמי פלוגה כ' להפתעה נעימה: לכבוד יום ההולדת 27 של לסרי מפקד הפלוגה הובאה לשטח פיצה ענקית.

עשרים וארבע שעות לאחר מכן - ב-17 ביולי 2014 - לאחר שבוע מתוח של אימונים אינטנסיביים וביטולים חוזרים ונשנים ניתנה סוף סוף הפקודה: "נעו למשימותיכם!".

ואולם, מהפקודה התברר שהתוכנית שונתה במהלך הלילה, והיו בה כמה הפתעות. הראשונה הייתה ביטול התוכנית להטעיית האויב. הפתעה נוספת: פלוגות השריון הוכפפו ישירות לגדוד החי"ר 202. לדברי וולפסון, "פלוגות ז' ו' הועברו לפיקוד ישיר לגדודי החי"ר, והתכנון למאמץ משני בצפון הגזרה בוטל. למחרת היום הועברה גם פלוגה ח' לפיקוד ישיר של גדוד הצנחנים".⁵⁷

צוות הקרב של גדוד שחק הופעל במתחם שכונה במפות הקוד "היק גילת" בפאתי הכפר בני סוהילה. המטרות: חציית קו הגבול, כיבוש פאתי הכפר בני סוהילה ושליטה באש להמשך. מפקד צוות הקרב החטיבתי אל"ם אליעזר

56 וולפסון, 2014, עמ' 2.

טולדנו ניצל עד תום את יכולת התנועה והאש של הגדוד, והציב אותו ככוח פורץ המוביל את צוות הקרב החטיבתי כולו. וולפסון פיקד על צוות הקרב הגדודי המשוריין, שהיה הראשון שהשתלט על השטחים שהוגדרו על-ידי מח"ט הצנחנים בקבוצת-הפקודות המקדימה. לאחר שהשתלטו הטנקים על העמדות האלה הגיעו לוחמי החי"ר של הצנחנים, עברו דרכם, וכל אחד מהם "נטל" מהכוח את מחלקת השריון הייעודית לתפקודו, והמשיך עמה לטיפול במטרות שהוצבו לו בגזרתו. בריאיון עמו הסביר וולפסון את ההיגיון של ההחלטה:

אני חושב שצורת הפעילות הזאת הייתה מהלך מעולה. האויב, למרות שידע מזה שבוע שכנראה ניכנס - הופתע. התחלנו בתנועה סביב 22:00 בליל 17 ביולי 2014, והתמודדנו עם אויב מופתע שלא ממש הבין כנראה מה קורה. הם היו בהלם ולא האמינו כנראה שנעבור את הגדר, וכשזה קרה זה היה כבר מאוחר מדי עבורם. הם רצו בשטח ללא מטרה, ולעיתים ניסו להסתער על הטנקים שלנו מתוך המטעים שבסביבה.

פה ושם היו כאלה שניסו להדביק מטענים לטנקים שלנו. בבתים הראשונים שעליהם השתלטנו מצאנו עוד קפה חם על השולחנות. פה ושם היו היתקלויות ספורדיות. מישהו ניסה להדביק מטען לסגן מפקד הפלוגה של קורס קציני השריון. הוא הבחין בכך ונתן הוראה לנהג שלו לנוע במהירות לאחור, ופשוט דרס את שני המחבלים שניסו להדביק את המטען. אני עצמי הבחנתי במישהו שרץ לכיוון הטנק שלי וחיסלתי אותו בירי במקלע המקביל. הלוחמים שלי ביצעו שוב ושוב בהצלחה מלאה את "תרגולת הבזוקה" שאותה מכיר כל מפקד טנק, וחיסלו מחבלים שניסו לפגוע בהם בלי שייגרם אפילו נזק לאחד מהכלים. אפילו ניסיון להדביק מטען לכף הדחפור שהתקדם אתנו לא הצליח לעצור אותו. בכניסה ללחימה היה פה ושם ירי נ"ט מסוגים שונים. הירי לא היה בכמויות גדולות, וב"ה אף אחד מהכלים או מהאנשים שלי לא נפגע. הפקודות שלנו היו להשתלט על מתחם "היק גילת" ולחשוף ולהשמיד שלוש מנהרות שכונו "דצמבר במוסקווה", "צמה ג'ינג'ית" ו"צ'אי הודי". במהלך הלחימה הושגו כל שלוש המטרות במלואן. בבוקר של היום השני ללחימה אותרו

המנהרות על-ידי לוחמי הצנחנים והושמדו.⁵⁸

הלחימה עצמה החלה בהפתעה - לפחות עבור חלק מלוחמי הגדוד שסברו כי בלחימה הם יהיו תחת פיקודו הישיר של המג"ד. לסרי שחזר את האירועים באותו היום:

הייתי בטוח שנילחם כגדוד שריון שכפוף לצוות קרב חטיבתי של חי"ר. בפועל, ממש כשניתנה הפקודה להתחיל ולהתקדם נמסר לנו שעלינו לחבור לגדוד הצנחנים 202 וללחום עמו. חברתי אליהם באמצעות סמח"ט הצנחנים שהנחה אותי ואת הפלוגה לנקודה שבה תפסו הטנקים עמדות בקצה הדרומי של הגזרה החטיבתית.

הגענו לשם אחרי נסיעה לילית ארוכה של 7 ק"מ בטור משוריין ארוך ואטי. נותרנו שם למעלה מ-36 שעות רצופות כשאנחנו סטטיים בעמדות, ואני מוריד את האנשים שלי בסבבים למנוחה ולהתרענות בבית שעליו השתלטו לוחמי החי"ר. רק בתום יום הלחימה השני, 18 ביולי 2014, במהלך קבוצת-פקודות פגשתי לראשונה את המפקד הישיר של הגדוד ושלי סא"ל קובי ולר. התברר לי שהוא לא ממש מחבר אותי לאות הקריאה שלי בקשר, ולקח כמה דקות טובות להתיר את הפלונטר ולהסביר לו מי אני.

עד אותו שלב לא היה ברור אם אני תחת פיקוד ישיר של חי"ר או של השריון. רק אז, בקבוצת-הפקודות שקיבלנו בסוף יום הלחימה השני, הבנתי לפחות מי המפקדים שלי ומה המשימה. מאחר שבמהלך יום הלחימה נורה טיל "סאגר" שפגע בנגמ"ש פומ"ה [פורץ מכשולים הנדסי] של כוחות ההנדסה שאתנו, הוחלט מאור ראשון ביום הלחימה השלישי לתפוס את היוזמה ולנוע ללא הרף תוך תנועה ואש כדי לא לתת לאויב את ההזדמנות להרים את הראש ולחכות שנעצור כדי לפגוע בנו. המשימה של הגדוד הייתה להשתלט על צומת הצירים "היק" ו"גילת".

תחת פיקודי היה צוות קרב פלוגתי מוקטן שכלל רק שתי מחלקות, שני

דחפורי D9 וטנק נוסף שצויד במיוחד לצורכי איתור ובקרת אש. לא היה לי נוח עם המשימה הזאת מאחר שהצומת שדרכו היינו אמורים לעבור היה "שטח השמדה" קלסי עבור צידי טנקים שיכלו לפגוע בנו מן הגגות של כל אחד מן הבתים שבסביבה. הייתה לי הרגשה לא נוחה, אבל כמובן שלא הראיתי אותה ללוחמים שלי. הסברתי את המשימה ועם אור ראשון יצאנו לפשיטה.⁵⁹

את המעבר החד הזה בין מסגרות הפיקוד ואת השינוי בתוכניות עבר גם לידור ישעיהו, סגנו של לסרי. הוא הבין שמטרתה של הפלוגה היא הטעיית האויב, אבל שבמלחמה, כמו במלחמה, יכולה המשימה להשתנות במהירות. וכך סיפר ישעיהו:

המג"ד חזר והסביר שהמשימה שונתה, ושאלנו נעבוד במשותף עם גדוד 202 של צוות הקרב החטיבתי של הצנחנים. זה לא היה פשוט כל כך. מעולם לא פגשנו אותם, לא התאמנו ולא נלחמנו אתם - אפילו במהלך השבוע של "הזמן יקר" שניתן לנו להתאמן בשיתוף פעולה עם אנשי החי"ר. בהתחלה הייתה באופן טבעי בינינו חשדנות הדדית, האופיינית ליחסי שריון וחי"ר, אבל מהר מאוד למדנו לעבוד ביחד ולהעריך זה את זה למרות המבנה המעט חריג של כוח לוחם המורכב מטנקים תחת פיקוד של גדוד חי"ר.⁶⁰

הפתעה נוספת הייתה מנת חלקם של "שחקני הרכש" של הגדוד - פלוגות כ' ול' שהיו מורכבות מטנקי המרכבה סימן 4 ששימשו בימים כתיקונם להכשרת קורסי הצמ"פ בחטיבות 401 ו-7 שהועברו מגדוד שלח. בדומה לפלוגה של לסרי, ניתנה גם לפלוגות האלה הוראה להילחם כצוותי קרב פלוגתיים, ולא תחת פיקודו המוכר של מג"ד 196. עבורם זה היה השינוי השלישי בתוך שבועיים שבמהלכם עברו מגדוד שלח לגדוד שחק, ועתה לגדודי החי"ר של הצנחנים. גל בכר סיפר:

ביום חמישי, 17 ביולי 2014, נכנסנו סוף סוף ללחימה. הפלוגה של "בנדה" התפצלה לשניים, וכך הפכנו מצוות קרב גדודי של השריון

59 ריאיון עם רס"ן נתי לסרי, 2016.

60 ריאיון עם לידור ישעיהו, 1 בפברואר 2016.

לצוות קרב פלוגתי תחת פיקוד של חי"ר כאשר חצי פלוגה בפיקודי עובדת עם גדוד 202, ומחציתה השנייה בפיקודו של המ"פ "בנדה", שאני עכשיו סגנו תחת פיקוד גדוד 890. למזלי כל אנשי הצוות שלי היו מוכרים לי היטב ושירתו אתי בקורסים של צמ"פ 532. זו הייתה פלוגה הבנויה כולה מצוות אורגני של מדריכים המכירים היטב את הכלים שלהם וגם את חבריהם.⁶¹

בסמוך לכניסה החליק הטנק של בכר ונתקע בשיפוע צד, אך הוא חולץ והמשיך להתקדם כשהוא נותן חיפוי ללוחמי החי"ר המתקדמים לצדו.

ביום שישי, 18 ביולי, בשעה 05:00 בבוקר - כמה שעות לאחר שהחלה ההתקפה - נכנסה פלוגת חרמ"ש הגדודית, שהוכפפה כאמור לגדוד ההנדסה, לרצועת עזה; לוחמיה נעו על נגמ"שים. סרן פסל מפקד הפלוגה חילק את אנשיו לשלוש קבוצות לחימה: מחלקה 1, בפיקודו של נתנאל הרשקוביץ, נכנסה לאבטח את המגנן החטיבתי. מחלקה 2, בפיקודו של שחר גסטפרוינד, התמקמה בבית שולט על מרכז הציר הלוגיסטי (מוצב מחלקתי "ילו". ההשתלטות על שני הבתים של המתחם הייתה מהירה ואגרסיבית. בהיעדר אמצעים לפריצה "חמה", נשלפו הפטישים הישנים והטובים בניסיון לפרוץ את הדלתות.

כאשר התברר שבמקרה הזה השיטה המסורתית לא עבדה, חשבו אנשי הצוות על רעיון יצירתי. הם חיברו את הסורגים של החלונות לנגמ"ש באמצעות כבל גרירה וכך עקרו אותם ממקומם. המחלקה נכנסה לטהר את הבתים שהיו חשודים במלכוד, ולאחר השלמת המשימה נשארה שם בהתאם לתוכנית. מחלקה 3, בפיקודו של ניל טאוב, התמקמה במגנן מחלקתי בשטח פתוח (מוצב חי"ר בעל צורה עגולה שיצר במהירות דחפור D9) כדי לאבטח את תחילת הציר הלוגיסטי. המתחם כונה ברשת הקשר "מוצב מחלקתי אלונית".

כוח חרמ"ש של סרן פסל לא היה כוח החי"ר האורגני היחיד של חטיבת בית הספר לשריון. כאמור, במסגרת הגדוד הייתה פעילה גם מחלקת סיור עצמאית, המהווה בימי שגרה חלק מפלוגת חרמ"ש, ובלחימה מבצעת משימות בנפרד

תוך כפיפות ישירה למפקד הגדוד. עם תחילת שלב התנועה נכנסת ללחימה בנפרד גם מחלקת הסיור של המילואים, בפיקודו של רס"ן שונמי.

מחלקת החרמ"ש הובילה את יתר הכוחות מנקודת ההיערכות לגבול הבין-לאומי ושימש חלוץ לפני המחנה. כמה שעות קודם לכן מנעו אנשיו אסון כבד שכמעט נגרם כתוצאה מהתנהלות רשלנית של אזרחים. רס"ן שונמי שחזר: ביום הכניסה הקרקעית הובלנו את תנועת הגדוד מכינוס להיערכות כאשר אגב כך הגיעו אלינו ידיעות על חדירת מחבלים ליישוב עין השלושה. בעוד אנחנו נעים בצורה מאובטחת לקראת מגע זיהינו מרחוק רכב אזרחי נוסע במהירות לעברנו בדרך עפר שבין השדות. הלוחמים שלי ירדו במהירות מהרכב. הצבתי חיפוי שכלל מקלען עם מקלע "נגב" שאותו כיוון אל הרכב המתקרב. יצאתי לקראתו כדי לעצור אותו. למזלם של נוסעיו הם עצרו ויצאו מהרכב בלי שהייתי צריך לירות באוויר. התברר לנו שאלה היו משגיחי הכשרות של אחד המושבים שבאו לבדוק את מצב הכשרות של היבולים בשדות. נזפתי בהם קשות והוריתי להם להסתלק משם.⁶²

בליל הכניסה הקרקעית חולקה מחלקת הסיור של גדוד 196 לשני צוותים שנעו כל הלילה בין שטחי הכינוס ובין הגבול הבין-לאומי כשהוא מוביל מדריך ומנחה את הכוחות, מסמן את המעברים לכל אחד מהם, מאתר כוחות אבודים או כאלו שטעו בדרכם, וכאלה לא חסרו, ומחזירים ל"דרך הישר" או בחזרה לשטחי הכינוס. בנוסף לכל אלו עוסק הוא בהכוונה ובקישור בין חוליות טכניות לטנקים שבהם התגלו תקלות. באחד המקרים נאלצו לוחמי מחלקת הסיור ללוות טנק שנותר בשטח מן הנקודה שבה התגלתה התקלה בחזרה אל שטחי ההיערכות כאשר כל הדרך הטנק נסע בהילוך אחורי משום שיתר ההילוכים יצאו מכלל פעולה.⁶³

את היומיים הראשונים של הלחימה עשה הגדוד במגננים משותפים יחד עם לוחמי גדוד 202 ו-890 של צוות הקרב החטיבתי של הצנחנים. סא"ל וולפסון

62 מכתבו של רס"ן אריאל שונמי למחבר, 22 ביולי 2016.

לא ממש אהב את צורת ההגנה הזאת והעדיף את מה שהשריון יודע לעשות טוב הרבה יותר - התנועה והאש. הוא הסביר:

אני פחות אוהב את המגננים האלה התחומים בסוללות עפר בשטח. יש בדרך הזו משום סימן למחבלים היכן לתקוף. עדיף בעיניי להשתמש בבתים שטוהרו כמגננים משום ששם קו המגע עם האויב הרבה פחות מוגדר. כמות המנהרות של האויב הייתה עצומה. אם עברנו מאה מטר ולא גילינו מנהרה, הבנו שמשוהו לא בסדר. כשהיינו במגן החטיבתי מאחורי סוללות העפר חטפנו אש לא פעם. ביום השני לשהותנו שם הופעל מטען צד על ציר הגישה למגן. לאחר שחישפנו את השטח גילינו מנהרה שהגיעה בדיוק עד לפיר סמוך אלינו, כלומר המחבלים, הניחו מטען ונעלמו חזרה לתת הקרקע.⁶⁴

סרן פסל, מפקד פלוגת חרמ"ש הגדודית, סיפר על האירוע:

בשעות אחר הצהריים התכוננה חבורת הפיקוד הגדודית, ואני בתוכה, לצאת לסיור כשהיא רכובה על הנגמ"ש מהמגן החטיבתי לכיוון המוצב המחלקתי "אלונית". לפתע נשמע פיצוץ עז במרחק של כ-100 מטר מכיוון הציר, ונראו חלקי בניין עפים באוויר. הצוות התחיל בתנועה רכובה ואטית לכיוון האירוע תוך כדי סריקת האזור. לאחר כמה שניות זוהתה תנועה במטע זיתים, וכל הנשקים כוונו אליה. מתוך השיחים יצא אדם לבוש מדי צה"ל שצעק שיש פצועים ושנבוא לעזור. התקדמנו עוד כמה מטרים ופרקנו רגלית. התקרבו וראינו ג'יפ ממוגן מסוג "דוד" פגוע ולידו שוכבים חיילים פצועים. הרחקנו את הפצועים כמה מטרים לאחור תוך כדי חיפוי לעבר השטח הפתוח, והחובש שלי החל לטפל בפצועים. תוך זמן קצר חברו אל החובשים גם רופאים שהיו חלק מכוח הרפואה החטיבתי במגן הסמוך.

לאחר תשאל מהיר של אחד הפצועים הבנו כי ככל הנראה בוצע על הכלי ירי נ"ט מהשטח הפתוח או מהבתים שמעבר לו. בהתאם, שאר המפקדים בחבורת הפיקוד הקדמית - חפ"ק שאליו הצטרפו גם שני קציני הנדסה שהיו באזור -

החלו לבצע דילוגים תוך חיפוי הדדי לכיוון המשוער שממנו נורתה האש. לאחר התקדמות של כמה מטרים נעצרנו, סרקנו את השטח, ומאחר שלא אותר איום חזרתי אחורה לבחון את הכלי הפגוע.

בבדיקה עלה באופן ברור שהפגיעה קרתה רק בצד אחד - מהכיוון שממנו באנו ולא מהשטח הפתוח שאליו התקדמנו. הבנו שהפצוץ לא העריך נכון את אופי וכיוון הפגיעה ושמדובר במטען צד שהופעל עליהם בזמן שהם נסעו על הציר. חדלתי את המשך הסריקות וחזרנו לכיוון הפצועים שבינתיים הועלו על אכזריות פינוי. סריקת הנדסה לאחר האירוע גילתה במקום פיר מנהרה.⁶⁵

הפגיעה בג'יפ לא הייתה האירוע היחיד שבו הותקפו כוחות של הגדוד מן המארב. המג"ד נזכר: "יום לאחר מכן נורה מטען חלול על נגמ"ש פומ"ה של ההנדסה בתוך המגן החטיבתי. בקבוצת פקודות חטיבתית הבנו שצריך לתקוף את השטחים השולטים מסביב. למחרת בבוקר יצא גדוד 202 להתקפה".⁶⁶

פלוגה ק', ובה שלושת המ"פים, שפורקה כאמור לשלוש מחלקות טנקים נפרדות, המלוות כל אחת פלוגה של גדוד 890, נתקלה בהתנגדות קלה יחסית בכל שלבי ההתקדמות. סרן נתי ביטון, מפקד פלוגה ק', שהתמנה לימים ספורים למפקד מחלקה 1 בפלוגה תחת פיקודם של חבריו יהונתן בן דוד וגל בכר, סיכם:

בפריצה עצמה פעילים מקומיים ניסו לפגוע בנו אך לא הייתה התנגדות עיקשת. פה ושם נורה נ"ט וגם קצת פגזי מרגמה. רק לקראת סוף הלחימה נורה טיל נ"ט במהלך סקירה שלנו בוואדי סאלקה. בכח שלנו היה רק טנק אחד עם מערכת ההגנה של "מעיל רוח", וכל השאר היו טנקים מיושנים יחסית מסוג סימן 4-ב. בערב הראשון לקרב היו חששות, אבל הם עברו. גם ללא "מעיל רוח" הרגשתי מוגן ובטוח. הרגשתי לאורך כל הדרך שהאויב מפחד מאיתנו ולא להפך.⁶⁷

65 מכתב של סרן מוטי פסל למחבר, 2016.

66 נגר, 2014.

67 ריאיון עם סרן נתי ביטון, 11 באוקטובר 2015.

בעקבות קבוצת הפקודות עם מפקד צוות הקרב החטיבתי של הצנחנים אל"ם טולדנו בבוקר של היום השלישי ללחימה יצאה פלוגת החוד ללחימה על "היק גילת". הפעולה הזאת, שנועדה לחשוף מנהרות ולטהר את מוקדי הירי על המגן החטיבתי, הייתה הראשונה מבין עשרות פעולות יזומות שנמשכו ברציפות עד הכרזת הפסקת האש. לסרי המ"פ הכיר כבר פחות או יותר את כל לוחמיו בשמותיהם הפרטיים ("פה ושם לאחר לילה בלי שינה היו לי עדיין מקרים ששכחתי שם של לוחם והתנצלתי מראש" - הוא נזכר בחיך). היעד המרכזי היה גילוי והשמדה של מנהרת תקיפה המובילה לארץ שכונתה "צמה ג'ינג'ית" - זאת אגב השמדת האויב שפגע כאמור יממה קודם לכן בנגמ"ש ההנדסה, והמשיך לירות ללא הרף אש תלולת מסלול ואש צלפים על המתחם הגדודי של 202. פלוגת החוד עם 11 הטנקים שלה הובילה את ההתקפה על הצומת בתנועת איגוף שחשפה אותם - בדיוק כפי שחשש לסרי - לאש נ"ט מרוכזת ומדויקת. ישעיהו, סגן מפקד הפלוגה, שחזר את הרגעים האלה במהלך הלחימה:

תוך כדי תנועה, כשאני בצריח, ירדתי למטה כדי לבקש מהטען לאסוף את תרמילי המא"ג שהצטברו בצריח. באותו שבריר שנייה שמעתי פיצוץ עז ורקטת RPG פגעה במדויק בכוונת המפקד, מרחק סנטימטרים מהנקודה שבה הייתי שנייה קודם לכן. הטנק נפגע, ומערכות הקשר וחלק מאלה של בקרת האש קרסו אך לא איבדנו את יכולת התנועה. החשוב מכול, איש מאנשי הצוות לא נפגע.⁶⁸

ישעיהו פעל בשקט ובמקצועיות. הוא הפעיל מכשיר קשר נייד, שלא נפגע, שנמצא עמו לתיאום בין כוחות, ודיווח למפקדו כי יורים עליהם, כי הטנק נפגע אך עדיין בתנועה וכי אין נפגעים בנפש. לאחר מכן, בדיוק בהתאם לתרגולות, הוא בדק במהירות את הנזקים שנגרמו, וניסה ללא הצלחה לאתחל את המערכות שנפגעו. 50 שניות לאחר מכן הוא שב ונתן לתותחן שלו פקודת ירי: פגז בודד, ומיד אחריו הצטרף לאש גם מפקד הפלוגה רס"ן לסרי שהורה לתותחן שלו לסיים את המלאכה ולירות שני פגזים נוספים והירי נפסק.

הכול נעשה במהירות, אך בשקט, בביטחון ובמיומנות רבה. הוא המשיך להילחם עם הטנק הפגוע עד לכיבוש המתחם כולו וחישובו על-ידי הדחפורים. רק אז הוא התפנה להסיע את הטנק לאחור ולהפקידו בידיהם האמונות של אנשי החימוש כדי שיטפלו בו ויחזירו אותו לכשירות. הוא ואנשי הצוות מיהרו להחליף טנק עם צוות אחר בפלוגה. שאר הפלוגה קיבלה הוראה לפנות את השטח. לפני כן הצליח אחד הצוותים לאתר מנהרה נוספת, ולוחמי הצנחנים השתלטו על בית ששימש מפקדה של חמאס בגזרה ובו היו אמצעי לחימה וחומר מודיעיני רב ערך.⁶⁹

סא"ל וולפסון פיקד על פלוגת הטנקים שלו ככוח עתודה המתמרן בשטח בנוי בצפיפות במבנים רב קומתיים ורווי באויב ובמגוון אמצעי לחימת נ"ט. וולפסון סיפר:

הייתה שם לחימה, הטנק שלי היה אמור לחטוף מטען נ"ט, ומערכת "מעיל רוח" נטרלה אותו. טנק אחר שלי חטף נ"ט בזחל. בשני המקרים, ירי הרקטות בוצע מתוך מסגדים. אחרי שהרסנו אותם נורו עלינו פצצות מרגמה של 120 מ"מ, אבל שוב, כשאותר מקור האש הסתיים הירי בתוך כרבע שעה.⁷⁰

וולפסון המשיך לפקד על צוות הקרב הגדודי שלו, ובמהלך ששת ימי הלחימה הבאים טיהר הכוח שטח אחר שטח. בשני אירועים חיסל הכוח רוכבי אופנועים של חמאס שניסו לפגוע בטנקים, ובמקרה אחר הרס בית שמולכד כולו. כעבור שישה ימי לחימה הצטרפה לרשימה המתארכת של המטלות של צוות הקרב הגדודי גם אבטחת הציר הלוגיסטי: צינור החמצן שדרכו הועברו האספקה והחימוש לכוחות הלוחמים בשטח. המשימה הזאת בוצעה על-ידי פלוגת חרמ"ש הגדודית שהוכפפה שוב למסגרת הפיקוד של גדוד שחק, ושהמשיכה לבצע בדיוק את המשימה שבה החלה כשהייתה כפופה קודם לכן למסגרת גדוד ההנדסה. הציר שאובטח כאמור קודם לכן על-ידי לוחמי הנדסה נהפך למטרה נחשקת מאוד של ניסיונות פיגוע עד הרגע שבו הוכנסו הטנקים למרחב. לאחר

69 ריאיון עם רס"ן נתי לסרי, 2016.

70 נגר, 2014.

מכת האש של צוות הקרב הגדודי נהפך הציר לשקט ללא אירועים נוספים.⁷¹

כוח המילואים של מחלקת הסיוור, בפיקודו של שונמי, הצליח לא פעם ליזום משימות באופן עצמאי ולפעול עם כוחות נוספים בזירת הלחימה של הגדוד כולו. מכיוון שהמשימה המקורית והתוכנית בוטלו, יזם שונמי לאחר כניסת הכוחות משימות נוספות, שקיבלו את אישורו של מפקד הגדוד. בין היתר קיבלה המחלקה שלו משימת תצפית בפאתי ח'אן יונס. לוחמיו נכנסו רגלית ועצמאית עם כל הציוד על הגב, לשכונה בפאתי ח'אן יונס - שם הם חברו לפלוגת צנחנים סדירה. הלוחמים טיהרו וכבשו שני בתים, ומיקמו תצפית בשעות היום והלילה על מתחם לחימה של חמאס.

הם נותרו שם עשרה ימים, אספו מידע, הפעילו אש מסייעת - כל אלה תוך התמודדות עם החום, הפחדים והאויב שצפה עלינו ממש כשם שאנחנו צפינו עליו. הם עבדו צמוד עם הטנקים - עצם העובדה שטנק היה צמוד לעמדה שלהם כל הזמן אפשרה סגירת מעגלים מהירה ותגובה מיידית לכל זיהוי.

בתוך המתחם המחלקתי הם אלתרו "פינת פטריוטיות". כל המכתבים שהיו מצורפים לחבילות שקיבלנו מילדי ישראל נתלו שם על הקיר על-יד דגל המדינה שאחד החבריה הביא אתנו מהארץ.

במהלך ימי הלחימה אירע מקרה דומה לאירוע משגיחי הכשרות בשדות ערב יום הלחימה הראשון. הודות לערנות נמנע אסון כבד. שונמי שחזר את האירוע: באחד הלילות זיהתה התצפית בשטח הפתוח בינינו ובין מתחם חמאס שני נגמ"שים. על אחד מהם עמד אדם חשוף לחלוטין, וצפה באמצעי ראיית לילה לכיוון המתחם. ביררתי מהר אם יש תקיפה מתוכננת והתברר שלא. חבירה בקשר העלתה שמדובר ברב סמל פלוגתי של פלוגת הצנחנים שישבה בסמוך אלינו שהתברבר בדרך ועמד לחפש אותנו בתוך מתחם הלחימה של חמאס. נתנו לו הוראות מדויקות והחברנו אותו למתחם שלנו. התצפיתנים וכולם היו בתחושה של התרוממות נפש - לא היה לנו ספק שמנענו אסון.⁷²

סרן איתמר מיכאלי ופלוגת קציני השריון שעליה פיקד היו מן הראשונים

שנכנסו לקרב. הפלוגה קיבלה את טנקי המרכבה סימן 4 רק כמה ימים קודם לכן. עבור רוב הצוותים זה היה הניסיון הקרבי הראשון, אך לא עבור המ"פ. הוא היה כבר במקומות האלה בדיוק שש שנים קודם לכן כמפקד מחלקה צעיר במבצע "עופרת יצוקה". בלילה שבין 17 ל-18 ביולי, כאשר הטנקים שלו שבו וחצו את גדר הגבול, הוא יכול היה לזהות בקלות את נקודות הדמיון והשוני בין שני המבצעים:

נכנסנו כולנו ללחימה תחת פיקוד חטיבה 35 - חטיבת הצנחנים. לחמנו ארבע שעות רצופות במסגרת גדודית, ולאחר מכן הפלוגות התפצלו לצוותי קרב פלוגתיים וגדודיים. הפלוגה שלי חברה לגדוד הסיור של החטיבה (הגדס"ר) והעמיקה בחדירה אל תוך העיר ח'אן יונס. בהשוואה למבצע "עופרת יצוקה" היו הבדלים גדולים מאוד וחד משמעיים. האויב השתנה.

הוא היה הפעם הרבה יותר דינמי, ומשך החשיפה שלו היה קצר הרבה יותר. הם השתמשו רבות בלבוש אזרחי ובמנהור בממד התת קרקעי - וכל אלה הקשו עלינו לא מעט להבדיל בין אזרח תמים ובין לוחם. למרות הכול השגנו את מלוא יעדינו ללא אבדה אחת. לוחמי חמאס הבינו די מהר שיהיה להם קשה להתמודד אתנו, ולכן הם הורידו ראש והרימו אותנו רק כשהפסקנו לנוע והתארגנו במגננים. רק אז הם שבו והרימו את הראש ותקפו אותנו בהפתעה תוך שימוש במנהרות. למרות כל אלה הוא הפסיד בכל היתקלות עמנו. בהיבט הצבאי היה זה ניצחון מושלם.⁷³

סגן הראל ישי, סגנו של מיכאלי, מצא את עצמו עם הטנק החריג בגדוד – מרכבה סימן 3. הוא סיפר על מעורבותו בלחימה שהחלה כמעט מאז שהחל המבצע:

חצינו את גדר הגבול ברמת כשירות גבוהה ומוכנים מנטלית. במהלך השעה הראשונה התקדמנו וירינו, אך לא הבחנו באויב. במהלך ההתקדמות, בערך קילומטר מהגדר, שמעתי פתאום צעקת "אללה

אכבר" מאחוריי. לא ראיתי כלום, אלא רק שמעתי את הצעקות ולכן נתתי מיד פקודה לצודד את הצריח, ואז הבחנתי בשני מחבלים רצים לעברי. הם יצאו כנראה מפיר של מנהרה, והמחשבה הראשונה הייתה לירות פגז ולחסל את שניהם, אלא שאז נזכרתי שהצריח שלי מצודד ומופנה לארץ.

אם הייתי יורה פגז הייתי עלול להחטיא ולפגוע בכוחותינו. הפתרון היה מידי: צרור ארוך מהמקלע המקביל שחיסל את המחבל וזינוק של הטנק לאחור ודריסת חברו. רק לאחר מכן מצאנו את שרידי הגופה. בשלב הזה הם כנראה הבינו שלא כדאי להתעסק אתנו, ובימים הבאים הם ניתקו מגע, ויצאו לתקוף רק כשהיינו במגננים.⁷⁴

על אף הכפיפות האג"מית לגדוד הסיור של חטיבת הצנחנים נשמר היטב הקשר גם עם המסגרת המקורית של "הבית" - סא"ל רפי וולפסון מג"ד שחק. סגן הראל תיאר: "הקשר שלי עם רפי נשמר בעיקר בלילות. היינו משוחחים בקשר, משווים לקחים ומחליפים חוויות, וכך צוברים ניסיון רב לקראת יום הלחימה הבא". המידע הזה עובד מיד ויושם כבר בשעות שלאחר מכן עם תחילתו של יום הלחימה הבא. ב-19-20 ביולי המש"ך הגדוד ליזום ללא הרף התקפות על האויב והשמיד מנהרות תקיפה נוספות. הגדוד מילא עד תום את הפקודות שניתנו לו - ללא נפגעים. המג"ד תיאר:

מידע מודיעיני שהתקבל על שתי מנהרות תקיפה נוספות הביא למחרת היום להשמדתן. האויב שניסה עוד בשעות הראשונות להתמודד וספג אבדות כבדות מאוד הבין באיזשהו שלב שזה חסר תכלית, וירד למנהרות אל מתחת לקרקע, אך גם שם השגנו אותו. את האויב ראינו בעיניים, בעיקר ביום יומיים הראשונים ללחימה. לאחר מכן הוא ירד למנהרות ונעלם. המח"ט הנחה אותי לעבור לגזרה הדרומית במהלך יום הלחימה הראשון ולהתמודד שם עם אויב שניסה עדיין להשיב מלחמה.

הגענו לשם והתחלנו בטיהור המרחב. גם כשהושגה מטרה לא נשארנו על

מקומנו. התקדמנו ללא הרף קדימה, והיינו כל הזמן בתנועה כדי לא לתת לאויב את האפשרות לנצל את המנהרות ולפגוע בנו. כשעצרנו בסופו של דבר, העדפתי שהמגננים שנקים יהיו בתוך בתים שהשתלטנו עליהם, ולא בתוך מתחמים עם סוללות עפר שעורמים הדחפורים. הסוללות האלה הן סוג של "הזמנה" לאויב לבוא ולפגוע בנו בעוד שבבתים קווי המגע מטושטשים יותר ולא ברורים, ולכן קשה יותר לאויב להשיג את מטרותו.⁷⁵

הטכנולוגיה, המקצועיות והנהלים המסודרים לא שינו כהוא זה את המאפיינים של מלחמות ישראל: אומץ הלב, האלתור והחתיירה למגע. סרן איתמר מיכאלי ולוחמיו, פלוגת חניכי קורס קציני שריון בגדוד שחק, הם דוגמה אופיינית לשילוב הזה - שילוב לגמרי לא מפתיע שהודות לו נהפכים מורים ומדריכים בכל ימות השנה לטובים שבלוחמי השריון של צה"ל. הנהלים הקשוחים והשגרה הקפדנית מפנים בתוך שעות ספורות את מקומם לתכונות שונות לחלוטין: רעות, יוזמה, אומץ לב וחתיירה למגע עם האויב ולהכרעתו.

הלחימה של פלוגה ז', בפקודו של מיכאלי, הייתה דוגמה טובה מאוד לשילוב הזה בין נהלים ויוזמה ובין למידה ואומץ לב. ביום הלחימה הרביעי - 21 ביולי 2014 - עמדו כל אלה למבחן לא פשוט:

במהלך הלחימה היו היתקלויות ספורדיות עם האויב. עם זאת, היתקלויות קשות היו לנו שתיים. הראשונה הייתה לאחר שנערכנו להגנה על מתחם שכונה במפות השליטה בשמות הקוד "קונקשן בפיל". במהלך טיהור השטח מתשתיות אויב הופיעו לפתע שבעה מחבלים שיצאו מתוך מנהרה הגנתית לרחוב באמצע הכוחות שלנו. הם פתחו באש, ובמכת האש הראשונה נהרג רס"ל אוהד שמש, איש מודיעין, חוקר שבויים ולוחם שלחם יחד עם הפלס"ר.

כמו כן נפצע קשה מאוד חגי בן ארי, מפקד הסיירת. שמעתי על כל אלה בקשר, ולמרות שהייתי עם הפלוגה שלי באמצע מרחב אחר לגמרי ובגזרה שונה טסתי למקום והגעתי יחד עם אחד מקציני

הפלס"ר, חביביאן שמו, שחבר אף הוא לכוח שנתקל, והגיש עזרה ראשונה לבן ארצי הפצוע. הגעתי פיזית לידם, אך לא הצלחנו לתקשר בגלל הרעש בחוץ וערוצי הקשר העמוסים. חביביאן סימן לי בתנועות ידיים למה להתייחס ואיך, ואני הבנתי אותו מצוין. דרסתי עם הטנק שלי מבנה, חממה וגדר גבוהה, וסייעתי לפנות את הנפגעים לבית בן שלוש קומות ששלט על כל הסביבה.

יחד עם קצין ששמו ספקטור, מפקד צוות בפלס"ר, פינה אף הוא את לוחמיו ואת הפצועים לקומת הקרקע בבניין הסמוך שבקומתו העליונה היו מחבלים. תוך כדי הפינוי הספיקו שני לוחמים מן הצוות שלו לחסל את המחבלים שהיו בסמטה, ומיד לאחר מכן גררו כאמור תחת אש את הפצועים שלהם לקומה הראשונה של הבית. בקשר שמעתי את ספקטור, סגן מפקד פלוגת הסיוור של הצנחנים, מדווח שהם מנסים לעלות לקומה השנייה ולטהר אותה. רציתי לסייע לכוח, אך חששתי מכך שהירי שלי יפגע באנשינו בתוך המבנה. בשלב הזה ביקשתי שמישהו יזהה עבורי במדויק את הקומה שבה פועלים המחבלים כדי למנוע אבדות מירי דו-צדדי.

צוות צלפים של הפלס"ר שהיה מחוץ לבניין דיווח לי שהוא מזהה את המחבלים בקומה השנייה. ביקשתי ממנו לירות על קיר הקומה שבה נמצאים המחבלים, וזה אכן מה שהם עשו. מט"ק שלי זיהה את הפגיעות בקיר, וירה שוב על אותו קיר מהמא"ג בצריח. צוות הצלפים שב ואישר כי זו אכן הקומה שבה נמצאים המחבלים. נתתי פקודה למט"ק ישורון לירות פגז. ישורון, שידע כי בבניין נמצאים לוחמי הסיירת ופצועים, היסס ואז "נבחתי" עליו, ואז הוא ירה פגז אחד מדרום לבית ואני מיד אחריו פגז נוסף, מהצד השני מצפון. שנינו ירינו לאותה קומה שנייה. אני יריתי פגז "רקפת" המיועד לפגיעה בחי"ר, והוא ירה פגז "חצב" שפותח במיוחד עבור מצבים כאלה של חוליה התופסת מחסה במבנה. שני הפגזים התפוצצו והאויב חוסל. כך הסתיים האירוע. זה נשמע ארוך אבל בפועל זה היה קצר מאוד".⁷⁶

באירוע הזה באו לידי ביטוי כל הרכיבים בהכשרתם של לוחמים ומדריכי שריון. היו בו אומץ לב וחתירה למגע, וכן שימוש נכון בטכנולוגיות ובחימוש ייעודי שפותח במיוחד כדי לתת מענה למצבים כאלה.

היכולת לתחקר, להפיק לקחים ולשנות את דרכי פעולה הוטמעה בשגרת הפעולה של חטיבת בני אור, ואפיינה לא רק את הכשרת הלוחמים ואימוניהם בימי שגרה אלא גם את הלחימה עצמה. לדוגמה, בקרב על מתחם "היק גילת" למד רס"ן לסרי על הדרך האידיאלית להתקדמות משותפת של חי"ר ושריון. לסרי סיפר:

יומיים לאחר הלחימה על "היק גילת" ב-21 ביולי 2014 יצאנו שוב לפשיטה, והפעם יישמנו במלואם גם את הלקחים של הקרב הקודם ובהצלחה רבה. התקדמנו כטור משוריין של פלוגה בתוך מסגרת גדוד 202. בכל פעם שפלוגת חי"ר פנתה למתחם ולגזרה שנקבעו לה ירדה מהפלוגה שלי מחלקה אחת וסייעה לה באש ובתנועה. השיטה הזו עבדה מצוין. החששות של הימים הראשונים לעבודה משותפת עם החי"ר נעלמו.

היינו כוח למשימות מיוחדות שפותר בעיות מיד כאשר הן מתעוררות. במהלך הפשיטה נודע לנו שכוח שלנו נתקל במארב מחבלים ושנהרגו מפקד ולוחם. בדיוק כמו שלמדנו אתמול והטמענו, דהרתי על הציר לנקודת ההיתקלות, מתעלם מכך שמדובר בציר לא מטוהר שבו קיימת סכנה של מטענים ומוקשים. הגעתי תוך דקות לזירה וקיבלתי דיווח על הבית שאליו נמלט אחד המחבלים. שני פגזי "חצב" שנורו לבית ומוטטו אותו סיימו את האירוע כמעט מיד.

בלילה נערכו לוחמי פלוגה כ' לכמה שעות שינה בסבבים, כאשר האחרים שומרים על המתחם. המפקדים ניצלו את הזמן ל"שיעורים ליליים" בניצוחו של המג"ד רפי ובהדרכתו. בשיחות ועידה בקשר דיווח כל אחד מהם על ניסיונו ב-24 שעות הלחימה האחרונות, על הסיכונים, הפתרונות, והרעיונות. כל אלה הוטמעו מיד בכל אנשי הגדוד והפכו לחלק בלתי נפרד מן "הציד" שאָתו יצאו עם שחר הפלוגות לקרב. את הרגעים המתים שבין קרב לקרב ניצלו המ"פים כדי

לעודד את אנשיהם מחד גיסא וכדי לשמור על משמעת מבצעית מאידך גיסא. מטבע הדברים, המשמעת נוטה להתרופף מיד כשנפסקת האש. לסרי סיפר:

תמכתי בחיילים שלי, עודדתי אותם והתחברתי אפילו לפחדים ולחששות שלהם, אבל מעל הכול הסברתי להם שאנחנו חייבים לבצע את המשימות שלנו הכי טוב שניתן ושנצליח בכך. בייחוד הקפדתי על שגרה קשוחה מאוד של אכיפת הנהלים והתרגולות גם ודווקא בהפסקות ההולכות ומתארכות שבין סבבי הלחימה.⁷⁷

פלוגה כ', שלסרי מפקדה השתתף בלילה הקודם ב"שיעור לילי" בקשר עם יתר המ"פים של הגדוד, ניצל את ניסיונו של מיכאלי כבר למחרת היום כדי להגיב באותו אופן בדיוק:

ב-23 ביולי 2014 הגעתי עם הטנקים שלי לשטחי הכינוס של גדוד 890, ונכנסנו בדרך שכבר למדנו ליישם אותה לפעולה כשאנחנו מתקדמים בטור משוריין המשמיט בכל פעם מחלקה לטובת גזרת הלחימה של פלוגת החי"ר. תוך כדי התקדמות הגיעה אליי קריאה בקשר על כך שפלוגת החוד של הגדוד נתקלה ויש נפגעים. נזכרת מיד בשיעור של רפי בלילה הקודם וגם בניסיונו של מיכאלי, ונתתי הוראה לכל הטנקים שלי לפתוח בנסיעה מהירה על הציר אחריי. כשחי"ר בצרה זה בדיוק התפקיד שלנו להגיע לשם ולסיים את התקרית, וכך בדיוק נהגתי.

הגעתי בתוך דקות לנקודה. הירי עוד נמשך, וזיהיתי מקור ירי במרחק קרוב מאוד אליי. זה היה כל-כך קרוב שלא יכולתי אפילו לצדד או להפעיל את המקלע המקביל, ולכן שלפתי רימון מארגז הפעולה וזרקתי אותו לנקודה שממנה נורתה האש - מטרים ספורים מהטנק שלי. התרחש פיצוץ, והאש פסקה מיד. האזור עוד לא היה מטוהר, וגם הגיע אלינו דיווח על פיר של מנהרה שנמצא בו. דיווחנו על כל זה, ולמחרת חזרנו לאותו מקום בדיוק עם ציוד של "מאורת הנחש" המיועד לטיפול במנהרות ולהשמדתן. ליוויתי שני דחפורים

שתפקידם להשטיח את כל מתחמי האויב, והשארתי את הטנק שלי להשגיח על פתח המנהרה.

ירדתי למטה לצריח לבדוק משהו במפה, ואז אני שומע צעקות של הנהג שלי: "נתי, יוצאים שני מחבלים מהפיר". עליתי מיד למעלה. הערכה מידית של המרחק מהם ושל רמת הסיכון, היסוס של שבריר שנייה, ואז אני רואה שהם מרימים ידיים, ומוריד את האצבע מההדק של המא"ג. אנחנו לוחמים ולא רוצחים. שבינו אותם בזהירות, ולאחר בדיקה שגילתה שהם לא היו ממולכדים בחגורות נפץ, הם הועברו לחקירת חוקרי השבויים שליוו אותנו. התוצאות של החקירה שלהם היו מפתיעות. הן חשפו מנהרות רבות נוספות במרחב, וגילו גם מה הייתה הסיבה להתקלות של כוח הצנחנים. אנשי חמאס זיהו שהגזרה עברה מכוח אצלנו, והיה נדמה להם שהלחץ של הכוח שהחליף את קודמו היה פחות מסיבי, וזו הייתה בדיוק ההזדמנות שהם חיכו לה להלום בנו.⁷⁸

פלוגה ז', בפיקודו של איתמר מיכאלי, המשיכה בלחימה גם בימים הבאים:

ההיתקלות השנייה שלנו הייתה לאחר יומיים נוספים של לחימה על מנהרה בשם "חלה שחומה". נכנסנו לקרב עם שחר, וכמו במקרים קודמים, לאחר הפריצה שלנו עברו דרכי לוחמי פלוגת החה"ן של הצנחנים. לצערנו, הם נכנסו לחצר של בית ממולכד שפוצץ על-ידי האויב והתרומם באוויר. שם, נהרג הלוחם אליהו פז מנהריה, ונפצעו 21 אחרים.

זה היה אירוע רב נפגעים. שוב, גם שם, פעלנו בדיוק בדרך שבה התאמנו: בודדנו את הזירה ופינינו לאחור במהירות את הפצועים. הפלוגה שלי הכילה ותיפעלה את כל האירוע כשמחלקה אחת בודדה באש ושימשה חיץ בין האויב ובין הנפגעים ויתר הפלוגה - שתי המחלקות האחרות מבצעות "היסעים" הלוחך ושוב של הפצועים עד לנקודת הקליטה והטיפול בפצועים.⁷⁹

את השילוב של לחימה ללא הרף עם פיתוח טכניקות, לימוד והטמעה שלהן סיכם מפקד הגדוד סא"ל וולפסון:

במהלך כלימי הלחימה הבנתי היטב את התפקיד שממלאים הלוחמים שלי. הם המובילים בראש את הכוחות של הצנחנים ומובילים את גל ההסתערות הראשון. כוח ההלם, האש והתנועה של השריון מבטיח ללוחמי החי"ר הבאים בעקבותינו כי יוכלו למלא את משימתם עם הרבה פחות נפגעים. בדרך הזו המשכנו להתקדם וחיסלנו גם מנהרה שלישית בשם "צמה ג'ינג'ית" בכפר עבאסן אל-זע'יר.

המנהרה הזאת הייתה בתוך מתחם גדודי של חמאס, והתוכנית הייתה לבודד אותה ולפוצץ אותה. עשינו זאת שוב באותה טכניקה שלמדנו לבצע: פריצה, העברת לוחמי החי"ר, הפרדה ובידוד של כוחות האויב, ניתוקם, ובסופו של דבר פיצוץ וטיהור השטח.⁸⁰

עם תום הקרבות קיבל סרן מיכאלי ציון לשבח מאל"ם חסון מפקד החטיבה על תפקודו במבצע, המנהיגות שגילה, אומץ הלב ומעשי הגבורה. מעשיו של מיכאלי מתוארים בשפה קצרה, יבשה ותמציתית, ואין בהם כדי להעביר את תחושת הלחץ, את החשש לפגוע בחברים, את הכוחות הדרושים לקבל החלטה נחרצת להציל חיים. מתוארים בו רק המעשים היכולים לשמש דוגמה ללוחמים כולם - נבחרת "האול סטארס" של השריון כהגדרתו.

ב־21 ביולי 2014, במהלך היערכות לפעולה, נפתחה אש על לוחמים מכמה כיוונים. באירוע הזה נפגעו לוחמים ומפקדים. בזמן שבו התרחש האירוע ירו מחבלים טילים נגד טנקים לעבר הכוח שתחת פיקודו של סרן איתמר מיכאלי. מיד לאחר שנשמע ברשת הקשר דיווח על הקרב, הודיע סרן איתמר מיכאלי למפקד הפלוגה שנפגעה שהוא מגיע לסייע. מבלי להמתין להוראות נוספות, הגיע הטנק שבפיקודו אל מקום האירוע. סרן איתמר מיכאלי ראה בקומה

השלישית של מבנה שבו שהו לוחמים את המחבלים שאיימו לפגוע בכוח. לאחר תיאום ירה לעבר המחבלים פגזי טנק ואש מקלעים, ובכך הוסר האיום מעל הלוחמים. בתוך כך המשיך לפקד על פלוגתו שהשמידה חוליות מחבלים בגזרה אחרת של הקרב. לאחר סיום הקרב הוביל סרן איתמר מיכאלי בראש מחלקת טנקים חלק מנפגעי הקרב לנקודת איסוף נפגעים.

וולפסון, מפקדו של מיכאלי, ראה בשני האירועים האלה את היעד שאליו הוא שאף מלכתחילה להוביל את אנשיו. הוא ראה בהם דוגמאות מצוינות לחימה משולבת של חי"ר, הנדסה ושריון, שבה נותן כל אחד מן המשתתפים בלחימה את יתרונו היחסי. וולפסון הסביר:

בקרב הזה נתקל כוח של גדוד הסיור של הצנחנים במארב מתוכנן, ובזכות ההתערבות המהירה של הטנקים שלנו ושיתוף הפעולה המושלם בין הצדדים הסתיים האירוע הזה במהירות וללא אבדות נוספות לכוחותינו מעבר לאלה שנפגעו במכת האש הראשונה.

את האירוע עצמו הוא ניצל כמעט מיד כדי להסיק מסקנות, להפיק לקחים וללמד אותם לאחר כמה שעות את כל שאר מפקדי הגדוד. לדבריו, הלמידה, הניתוח והיכולת להטמיע פתרונות במהירות שיא תוך כדי לחימה הם נקודות החוזקה המרכזיות של בית־הספר הלוחם וסוד הצלחתו. וולפסון סיכם: אחד הדברים המשמעותיים ביותר שקרו לנו זו היכולת ללמוד וליישם דברים תוך כדי לחימה. כל לילה עם תום הלחימה נערכו שיחות ועידה בקשר עם כל המ"פים שלי, ובנפרד גם עם המח"ט ועם שני המג"דים הנוספים בחטיבה - אלה של 198 ו־532. בשיחות האלה החלפנו לצד סיפור החוויות והתחושות האישיות של כל אחד מאתנו גם את התובנות שרכשנו במהלך יממת הלחימה. אני זכר היטב כיצד סיפרתי על השיחה שלי עם מיכאלי ששאף למגע, ומיד כששמע על ההיתקלות של הגדס"ר שעט קדימה עם הטנק שלו, עלה לעמדות שולטות, ובתוך דקות סיים את האירוע.

ניתחנו בשיחה הלילית את האירוע הזה ואת תגובתו האמיצה והנכונה של מיכאלי. למחרת היום התרחש אירוע דומה מאוד לפלוגת "חוד אלון", פלוגה

ח' בפיקודו של סגן נתי לסרי. הוא סיפר לי שברגע שבו שמע את הדיווח בקשר על ההיתקלות הוא נזכר בתיאור של מיכאלי לילה קודם על מה שעבר עליו, ואז הוא טס קדימה באותה צורה בדיוק, ובכוח היוזמה והאש סיים מידית את אותו אירוע ללא אבדות נוספות.⁸¹

המעבר החד והפתאומי בין שגרה ולחימה אפיין גם את יתר הכוחות הגדודיים שהועברו לצוותי קרב אחרים, ובהם פלוגת חרמ"ש בפיקודו של מוטי פסל, שהייתה מסופחת לגדוד ההנדסה 614. פלוגת חרמ"ש של פסל נכנסה לשגרה של שמירות, פטרולים ושגרה מבצעית. בינתיים הוחלט על נטישת המגנן החטיבתי שאותו אבטחה פלוגת חרמ"ש עד אותה עת, והפלוגה קיבלה משימה לאבטח במקומו את המגנן הגדודי של גדוד ההנדסה 614. הגדוד היה מבוצר במגנן בשטח פתוח העשוי סוללות עפר גדולות. במהלכה של המשימה הזאת ב-23 ביולי התרחש במפתיע אירוע הלחימה המשמעותי ביותר של הפלוגה.

בסביבות השעה 12:00 נשמעו שלוש יריות קלצ'ניקוב בודדות בקרבת המגנן. בשונה מאירועים בימים הקודמים, שבהם דיווחו כמה חיילים על ירי באזור, את היריות הללו כולם שמעו, וכל הכוחות הוקפצו במתאר של "התקפת מוצב". הדיווח הראשוני על הירי הגיע מעמדה ג' (העמדה הדרום-מזרחית של המגנן), והצביע על ירי מדרום או דרום-מזרח. מפקד הפלוגה הגיב מיד על הירי וחתר למגע עם האויב. כוח הכוננות בפיקוד מ"מ 1 ושמונה חיילים בנגמ"ש יצא באיגוף ימני (מערבי) לעבר "ילו החדש" והציר הלוגיסטי הישן. משימתו הייתה חסימת נתיב הנסיגה של האויב לכיוון דרום (בני סוהילה).

במקביל, ובאותה עת עצמה יצא כוח נוסף, בפיקודו של המ"פ, לסריקה רגלית לכיוון מקור הירי. משימתו הייתה יצירת מגע עם האויב או תיעולו לכיוון מ"מ 1. בכוח הזה היו שבעה לוחמים. מיד עם היציאה מן המגנן ובמהלך התנועה נמסר למ"פ מידע שלפיו הירי בוצע מכיוון מזרח ולא מכיוון דרום. לנוכח המידע שהתקבל והשתנות תמונת המצב שינה המ"פ את מיקום כוח הכוננות (שבאותו רגע כבר הספיק להתמקם ליד מוצב "ילו החדש") והעביר אותו מזרחה - לעבר מוצב "אלונית" עם משימה דומה. כוח המ"פ נפרס לסריקה

עם שתי חוליות לפנים, והחל בתנועה לקראת היתקלות לכיוון מזרח. בשלב הזה התבצעה כל התנועה הרגלית מדרום לציר הלוגיסטי החדש ובכיוון כללי מקביל אליו.

כ־15 דקות מתחילת האירוע נמצא כוח המ"פ במרחק של כ־250 מטרים מזרחית למגנן הגדודי. באותה עת החלו לנוע על הציר הלוגיסטי החדש (ללא תיאום) שני כלי רכב משוריינים של יחידת הפינוי של הצנחנים מאזור המגנן לכיוון מזרח. כאשר הגיעו כלי הרכב המשוריינים לטווח 100 מטרים צפונית־מזרחית לכוח המ"פ נשמע פיצוץ עז מכיוונם אבל הם המשיכו בתנועה מזרחה. מכיוון שמדובר היה בציר פתוח שנסרק היטב ועברו בו כלי רכב רבים במשך כמה ימים, התגבשה ההערכה כי מקור הפיצוץ היה ירי נ"ט קצר טווח. בעקבות זאת שינה המ"פ את כיוון ההתקדמות צפונה, ואת אופי ההתקדמות לדילוגים לקראת הסתערות.

הכוח ביצע דילוגים והסתערות תוך כדי ירי וזרק רימונים על כמה קווי עמדות עד למרחק של כ־150 מטרים צפונית לציר הלוגיסטי החדש. מקו העמדות האחרון הייתה תצפית מלאה צפונה למרחק של כמה מאות מטרים. אופי השטח ונקודות התצפית הממוקמות על סוללות המגנן שללו את האפשרות של בריחה לכיוון. לנוכח העובדה הזאת הורה המ"פ על סריקה לאחור לעבר הציר הלוגיסטי החדש. במהלך הסריקה זיהה הלוחם גטה, נושא מטול הרימונים, שאבטח את הכוח מימין, מחסנית של קלצ'ניקוב שהייתה מונחת על האדמה. הכוח התרחק כ־10 מטרים מן המחסנית ואבטח 360 מעלות. המ"פ וקצין נוסף ביצעו סריקה באזור המחסנית. המ"פ זיהה פתח באדמה במרחק של כ־2-3 מטרים מן המחסנית שקוטרו כ־40 ס"מ שהיה מכוסה בלוח עץ. הכוח זרק רימון לתוך הפתח, הודיע לפיקוד על הממצא והמשיך לאבטח את הפיר לכל הכיוונים. המ"פ פקד להתרחק מפתח הפיר מחשש למלכוד. כעבור כשעתיים הגיעה למקום חבורת הפיקוד, ובראשה סגן מפקד גדוד ההנדסה שבגורתו פעלנו, וקיבל אחריות על האירוע. לאחר חבירת כוח ההנדסה הופעלו שני דחפורי D9 ונחשף פיר מבוטן שירד לעומק האדמה. כוח של מחלקה 2, בפיקוד מ"מ ושמונה חיילים הציב מארב על הפיר במשך הלילה.

באזור היו מותקנים גם מוקשי תאורה. לקראת סוף הלילה הגיע כוח הנדסה ופוצץ את הפיר. ממידע מודיעיני התברר שהפיר הוא חלק מהמנהרה ההתקפית "צ'אי הודי". כעבור כמה ימים פוצצו כוחות הנדסה מיוחדים את מנהרת "צ'אי הודי" תוך שימוש בפיר שנחשף על-ידי הפלוגה.⁸²

ארבעה ימים לאחר מכן, ב-27 ביולי 2014, יצאה פלוגה ח' לפשיטה נוספת על הכפר בני ע'סן. הפלוגה פעלה בהתאם לתרגולות שנלמדו במהלך ימי הקרבות: תנועה בטור, השמטת פלוגות החי"ר, הרבה אש מדויקת ותנועה ללא הרף. הקרב הסתיים ללא נפגעים, ולמחרת היום החלה סדרה של הפסקות האש, שהסתיימה רק לאחר המארב לכוח של סיירת גבעתי ולאחר אירועי "יום שישי השחור" ב-1 באוגוסט 2014 בגזרת רפיח בהפסקת־אש כוללת.

עם תום האש, לצד שמירה קפדנית על משמעת ועל כוונות, החל שלב הסיכומים - חשבון הנפש האישי והפקת הלקחים בתחום הארגוני. סרן גל בכר סיפר:

לאורך כל הקריירה שלי הייתי בתפקידי הדרכה, ולא תיארתי לעצמי שאקלע לחחימה. במבצע "עמוד ענן" דיברו אמנם על לחימה שלנו כצוות קרב גדודי על בסיס גדוד 196 אך לא יצא מזה כלום. הפעם זה בוצע ובהצלחה גדולה. חטיבת ההדרכה היא לא רק כוח צבאי אלא גם סוג של מנטליות וצורת חשיבה המטמיעה בלוחמים את היכולת ללמוד, להבין ולפעול בלחימה בדיוק כפי שהוכשרו לכך באימונים.

לכן, עבורנו כמדריכים, וגם עבור החניכים שלנו, הלחימה הייתה בעצם דומה מאד לתרגילים ולתרגולות ששונו ואשר בהן אומנו במשך שנים. טבעי שמדי לילה, עם תום כל יום קרבות, ערכנו "שיעור לילי" ברשת הקשר שבו החלפנו חוויות, למדנו זה מניסיונו של חברו וצברנו "ציוד" רב של ניסיון וידע לקראת יום הלחימה הבא.⁸³

במהלך הלחימה פונו חמישה מלוחמי הגדוד שנפצעו, רובם ככולם פציעות

82 מכתבו של סרן מוטי פסל למחבר, 2016.

83 ראיון עם גל בכר, 2015.

קלות, שהצריכו פינוי רכוב. הם פונו לאחר קבלת טיפול ראשוני מסוד בשטח על-ידי סמל אברהם סלבי החובש הגדודי וד"ר איליה דולז'ינסקי קצין הרפואה הגדודי.⁸⁴

לקראת סיום הלחימה חזרו "הביתה" לוחמי פלוגת החרמ"ש של מוטי פסל, וחברו לגדוד 196 שלו היו שייכים מלכתחילה. הפלוגה המשיכה במשימת אבטחת הצייר הלוגיסטי. בנוסף, במקום משימת אבטחת מגן ההנדסה הוטל על פלוגת חרמ"ש להיות חלק מן הכוח שאבטח את המגן הגדודי של 196 ואת הבית שבו התמקם מח"ט הצנחנים.

המשימה העיקרית בשלב הזה הייתה שמירה על כוונות ודריכות גם במסגרת של שגרה. נוסף על השגרה מבצעית מעוררת הערכה - שגרה שכללה ניקוי שגרתי של נשקים, שיעור יומי של ידע כללי שעסק בהיסטוריה של ירושלים ופעילות גופנית - התהדק מהר מאוד הקשר בין החברים בפלוגה, שגובשה כאמור משתי פלוגות שונות. המילואימניקים, בני הישיבות, הקיבוצניקים, העולים והוותיקים, הצעירים והמבוגרים יותר. אף אחד לא אכל ללא חבריו, ואף אחד לא פספס ארוחה או צ'ופר מכיוון שהיה באחת מעמדות השמירה והתצפית הרבות.

הבריחה החפוזה של האזרחים מן האזור שבו הוקם המגן הגדודי יצרה מצב שחיות משק רבות נשארו מאחור בלי טיפול. בחום ובלחות הקשים של יולי, בלי מים ובלי מזון, גורלן של החיות האלה היה נחרץ. כאילו יש מאין - ללא פקודה או הנחיה - התגלו הפנים היפות והאנושיות של צה"ל. בפלוגה נוצרה שגרה של השקיית והאכלת החיות. לוחמים שמבינים בחקלאות הסבירו לחבריהם איזה אוכל נותנים לכבשים, לעזים, לתרנגולות ולשפנים. את המים שהוקצבו ללוחמים הם חלקו עם החיות. מדי יום ניתנו שניים-שלושה ג'ריקנים לחיות. סרן פסל התחבט עם ההסדר הזה לא מעט, שכן הוא היה כרוך בסיכון חיילי:

כמ"פ זאת הייתה בשבילי דילמה. מצד אחד יש סיכון בלאפשר לאנשים להסתובב במרחב רווי מנהרות בשביל משימה כזאת. מצד

שני היה לי ברור שזה חשוב. חשוב לנו כבני אדם. חשוב בשביל שמירת צלם האדם. כפי שהשתדלנו למנוע הריסה לא נחוצה של בתים, כך גם הסתכנו וטיפלנו בחיות המשק שנותרו בשטח.

הבריחה החפוזה של האזרחים מן האזור יצרה מצב שרבות מחיות המשק נותרו בלי טיפול. בחום של חודש יולי גורלן של החיות האלה היה נחרץ ללא מים וללא מזון. בפלוגה התפתחה שגרה של השקיית החיות והאכלתן. מי שהבין משהו בחקלאות הסביר לכל היתר איזה אוכל נותנים לכבשים, לעזים, לתרנגולות ולשפנים. חילקנו את המים שלנו - 2-3 ג'ריקנים נחסכו כל היום מהחיילים שלי וניתנו לחיות המסכנות.⁸⁵

ב-27 ביולי החלה פלוגת חרמ"ש לשחרר לחופשות קצרות את לוחמיה - סבב מחלקתי של 24 שעות בבית וחזרה לחימה. יש לציין שכל הלוחמים חזרו ונכנסו שנית לעזה. בלילה שבין 1 באוגוסט ל-2 באוגוסט הסתיימה הלחימה, והפלוגה יצאה מעזה וחזרה לשטחי הכינוס.

מפקד הפלוגה סרן פסל סיכם את לחימתם של חייליו במסגרת המבצע:

הרבה פעמים נוטים להתרגל לכך שמילואים הוא סוג של מועדון חברתי. באים פעם בשנה לאימון, נפגשים עם החבר'ה, קפה, מנגל, כרס ובדיחות גסות. אבל סופו של דבר זה צבא, וצבא טבעו להילחם מדי פעם. ב"צוק איתן" זה היה תורנו. הפלוגה עמדה בכל המשימות שהוטלו עליה בהצלחה. הפגנו חתירה למגע, מקצועיות ונחישות וחשפנו מנהרת התקפית - מטרה שלשמה נועד המהלך הקרקעי של המערכה. ככלות הכול, יש לנו כל הסיבות בעולם להיות גאים במה שעשינו: קראו לנו לדגל, ואנחנו נענינו לקריאה.

כל אחד מהחיילים בפלוגה שהשתתף במבצע יודע שהוא מילא את חובתו לחברה שבה הוא חי ולעם שאליו הוא משתייך. הוא עשה זאת לא כנער בן 18, אלא כאדם בוגר שהשאיר בבית חיים שלמים

- חברים, קריירה, לימודים, בת זוג, ילדים. ההיענות הזו אינה מובנת מאליה היום, ואני גאה עד אין קץ במפקדים ובחיילים שלי, בדבקותם במשימה, בחתירתם לניצחון ובאהבת הארץ והרעות שהפגינו באותו הקיץ.⁸⁶

לצד הגאווה הגיע גם שלב המספרים וחשבון הנפש והציוד של ימי הלחימה. לוחמי הגדוד עברו במהלך ימי הקרבות 5,849 ק"מ בטנקים שפשטו מדי יום ומדי לילה על יעדים. הם ירו 1,908 פגזים והותירו אחריהם גופות של לפחות 70 לוחמי חמאס וכן הרס רב של תשתיות אויב. כאמור, כל אלה הושגו ללא אבדות בנפש של לוחמי הגדוד.⁸⁷

לאחר שהסתיימה הלחימה סיכם המג"ד סא"ל וולפסון את ההישגים: זמן קצר לאחר קבלת הפקודה לחזור לשגרת האימונים וההכשרות הוא כתב: "הגדוד עמד בכל המשימות שניתנו לו בצורה טובה. אנו שמחים על ההזדמנות שניתנה לנו כגדוד להילחם ולשמור על ביטחון מדינת ישראל. אין ספק שהלחימה והלקחים שהפקנו ישפיעו גם על הכשרת המפקדים בעתיד".⁸⁸ כמה חודשים לאחר מכן שקעו מעט הזיכרונות הטריים, אך המסקנות נותרו כשהיו, ואף הופנמו הרבה יותר עמוק, ותורגמו גם לשפת הלקחים והציפיות לעתיד. וולפסון סיכם:

נתנו טונות של ביטחון לחי"ר, למדנו עד כמה יעילה העוצמה של הטנק מחד גיסא, ועד כמה אנחנו זקוקים לחי"ר מאידך גיסא, במיוחד במשימה של טיהור בתים. למשימה הזאת היינו הכוח הראשון בהיסטוריה של השריון שעשה שימוש בתחמושת "חצב". התוצאות היו מדהימות. באחד המקרים, כאשר גילינו בית שבו שכן מרכז פיקוד של חמאס, הספיק פגז אחד בודד מסוג "חצב" כדי למחוק את הבית. המודיעין שקיבלנו לאורך כל הלחימה היה מצוין. כאשר תכננתי להיכנס לבית מסוים הייתי מקבל התרעה: "אל תיכנס

86 ש.ס.

87 סיכום מבצע צוק איתן, פרק 2: הלחימה במספרים, מפקדת חטיבה 26 באוגוסט 2014.

88 וולפסון, 2014, עמ' 3.

לאותו בית - הוא ממולכד".

קיבלנו הנחיות מדויקות מאוד להיכן בדיוק לירות, למשל, הוראה לירות לעבר הפינה התחתונה של החלון השמאלי של הבית - וכך היה. לחמנו וניצחנו במבצע הזה, כי בסופו של דבר אנחנו נלחמים בדיוק כמו שאנחנו מתאמנים. זה היה המסר המרכזי שלנו, ואת המסר הזה, העברתי ללוחמים שלי לילה לילה ב"שיחת הסיכום היומית בקשר", ואת המסר הזה אקח עמי גם הלאה לפעילות בעתיד. בסופו של דבר, כמפקד עשיתי את המרב שציפיתי מעצמי ומחיילי: כל המטרות הושגו, והחזרתי את כל לוחמי חיים הביתה.⁸⁹

ניצחון על האויב וגם על אי הוודאות - גדוד עזוז יוצא לקרב

"ועזוז מלחמה ותלהטהו מסביב ולא ידע ותבער-בו ולא ישים על-לב"
(ישעיה, מב: 25).

בניגוד לרוב קציני החטיבה שעבורם המעבר ממתכונת של למידה ותרגול למתכונת של לחימה במסגרת צוות קרב חטיבתי ברצועת עזה היה בבחינת הפתעה, היה התהליך הזה צפוי מאוד בנוגע לצעיר שבמג"דים.

סא"ל אריה ברגר, מפקד גדוד 198, גדוד השריון היחיד שנשאר ישירות במסגרת הלחימה של צוות הקרב החטיבתי, הגיע לחטיבה ביום ראשון, 13 ביולי 2014 - בדיוק שבוע לאחר שניתנה ההוראה לעבור למתכונת חירום. הוא חשש מדבר אחד בלבד: מכך שלנוכח המצב המתוח יתעכב שיבוצו לתפקיד החדש. ברגר (33) התגייס לצה"ל ב-1999 לאחר שסיים את לימודיו במכינה הקדם צבאית "עוצם" שביישוב עצמונה, בראשותו של הרב רפי פרץ, שמונה לימים לרב הצבאי הראשי. רוב המסלול הצבאי של ברגר (למעט שני תפקידים כמפקד פלוגת הכשרות בשיזפון) היה במסגרת חטיבה 188 - חטיבת ברק. תפקידו האחרון היה קצין האג"ם של החטיבה. כאשר התבשר בתחילת קיץ 2014 כי תפקידו הבא יהיה מפקד הגדוד שבו יוכשרו המועמדים לשירות בחטיבה בלחימת שריון במסגרת הצמ"פ, הוא חשש רק מכך שהוא "יפסיד" את המלחמה המתקרבת. ברגר היה משוכנע כי מבצע גדול בעזה הוא בלתי נמנע, והוא האמין שבמבצע בסדר גודל כזה תופעל חטיבת ההדרכות של השריון כצוות קרב חטיבתי לוחם לכל דבר ועניין. הוא רצה מאוד להיות חבר בצוות כזה, ולהוביל לקרב את גדוד הלוחמים שיגובש. ברגר סיפר על תחושותיו באותם הימים:

ידעתי אמנם שבלחימה לא ניתן יהיה לשלב בצמ"פ את החניכים שלי, שעדיין לא הוכשרו והוסמכו להיות לוחמי שריון, ושכפועל אפקד על סגל הגדוד, אבל זה לא ממש הפריע לי. אפילו הבאתי בחשבון שאגיע לגדוד בסמוך ליציאה לקרב כפי שאכן קרה בפועל, אבל היה לי ברור

מאוד שבשל ההכשרה הטובה שקיבלו המפקדים האלה הם יכולים להתפרק ולשוב ולהתחבר לצוותים חדשים. הפערים בין האנשים הם במישור החברתי-פרסונלי, ולא במישור המקצועי.⁹⁰

עם הידיעה הזאת הוא הגיע לחטיבה שנמצאה יותר משבוע בשלבים מתקדמים של יציאה לקרב. גדוד שחק וגדוד שלח היו כבר ערוכים בשטחי הכינוס, והמח"ט גיא חסון ביקש לבסס את צוות הקרב החטיבתי על מסגרת הגדוד שלו. חסון הסביר את השיקולים שהובילו למסקנה הזאת:

העדפתי להשאיר את הגדוד הזה בצוות הקרב החטיבתי בשל העובדה שהמג"ד הזה נכנס רק עכשיו לתפקידו, היה הצעיר ביותר ובעל ניסיון מועט. העדפתי אותו לצדי, כדי שאוכל להנחותו ולעזור לו. בפועל התברר שההחלטה הייתה נכונה ושהתפקוד של המג"ד והגדוד כולו היה למופת.⁹¹

סא"ל ברגר הסביר את שיקוליו:

גדוד עוזו מכשיר בימי שגרה את לוחמי חטיבת ברק במסלול של הצמ"פ בטנקי מרכבה סימן 3. מאחר שהייתה לי ידיעה די ברורה שעומד לקרות משהו כאשר המצב בדרום החל להתדרדר, הבנתי שזה הולך לקרות ולחצתי להיכנס תפקיד המג"ד בזמן שנקבע לפני המבצע. מאחר שהגדוד הוא בחטיבת ההכשרה הייתה איזו מחשבה שאולי לא יפעילו אותו, אבל בפועל שלושה ימים לאחר שקיבלתי את הפיקוד הופעל הגדוד למבצע.⁹²

סא"ל ברגר הגיע, כאמור, לגדוד כאשר יתר גדודי החטיבה כבר נמצאו בשטחי הכינוס ובשלב מתקדם מאוד לקראת יציאה לחגימה בפועל. בשלושת ימי החפיפה שלפני היציאה לחגימה הוא סיים במהירות חפיפה, והשלים את

90 ריאיון עם סא"ל אריה ברגר, יד לשריון, לטרון, 9 בספטמבר 2015.

91 ריאיון עם המח"ט אל"ם גיא חסון, 2014.

92 נגר, 2014, עמ' 94.

אימון הכוח שעמד לרשותו. למזלו, שני גורמים הפכו את המשימה הקשה הזאת לאפשרית. הראשון - קודמו בתפקיד סא"ל אלעד שוורץ עשה עבודת תשתית מצוינת, והכין את הגדוד לחימה במהלך השבוע שקדם לכניסתו לתפקיד. הגורם השני - אל"ם חסון, מפקד החטיבה, הותיר את גדוד עזוז ככוח השריון העיקרי בצוות הקרב החטיבתי של חטיבת בני אור ונמצא שם כל הזמן - לא רק כדי לפקד אלא גם כדי להנחות, לייעץ ולכוון.

בדומה לשני הגדודים האחרים, הוקפץ גדוד עזוז מיד עם סיום הטקס של לוחמי הצמ"פ בלטרון עוד ביום חמישי, 3 ביולי 2014. הפקודה המקורית הייתה לרדת מיד עם החניכים שסיימו זה עתה את הקורס למחנה סיירים. הפקודה הזאת בוטלה כעבור כמה שעות של המתנה בלטרון. המח"ט העדיף כאמור להקפיץ כבר בשלב הראשון את גדוד שחק - הן בשל רמת המוכנות הגבוהה יותר שלו באותו שלב והן לנוכח העובדה שבגדוד היו צפויים כאמור חילופי מג"דים במהלך השבוע שלאחר מכן.

ביום ראשון, 6 ביולי 2014, חזר צוות הפיקוד של הגדוד מחופשה מרוכזת שנקבעה עם סיום הקורס הקודם, והחל בעבודה קדחתנית להכשרת הגדוד ממשוימת הדרכה למשימת לחימה. הסגלים הוחזרו והחלו בעבודה על הטנקים: החלפת זחלים, זיווד וחתימה על ציוד לחימה לטנקים. מחלקת החימוש הגבירה את קצב העבודה על מנועים הנמצאים בטיפול שוטף והכרחי להשבתם המידית לטנקים. נערכו מסדרי שיבוץ קרבי כדי לחבר זה לזה את הצוותים הלא אורגניים, לפחות מבחינה ארגונית. מחלקת הקשר הטעינה את מפות עזה במערכות הטנקים, והגדוד כולו הספיק במהלך השבוע לעשות תרגיל כולל לבדיקת הכשירות ולבדיקות קשר כוללות.

בעקבות החלטת המח"ט, שלפיה הגדוד ישתייך לצוות הקרב החטיבתי של בני אור, התבצע נוהל קרב של הגדוד עם מפקדת צוות הקרב החטיבתי כולל אישורי תוכניות למפקדי הפלוגות, לרבות אלה החדשים שנקלטו זה עתה, ובהם גם פלוגת החרמ"ש שגויסה ואומנה בחיפזון בהתאם לנוהל קרב שנקבע. כל הכוחות נקלטו במאמץ עליון לסיים את הליכי הרישום ולהשלים סופית את שיבוצם הקרבי במערכת הגדודית.

סגל הפיקוד של פלוגת החרמ"ש, בפיקודו של רס"ן תומר ברוק, גויס כבר באותו היום. יתר הפלוגה גויסה רק עשרה ימים לאחר מכן - ב־16 ביולי 2014. פלוגת החרמ"ש לא גויסה עדיין בצו 8 כהכנה למלחמה אלא במסגרת צו מילואים לצורך ביצוע פעילות שהגדרתה הצבאית המדויקת נמצאת בתחום הביניים שבין אימון הקמה של יחידה חדשה ובין תרגיל במתכונת מצומצמת של מפקדים בלבד. הפלוגה הייתה חדשה בחלקה עקב חיבור של פלוגה 711 שפורקה כך שהן קצינים והן לוחמים חדשים הגיעו לפלוגה בפעם הראשונה וחברו אל הלוחמים הוותיקים יותר.

ההכשרה ללחימה והאימונים נערכו באינטנסיביות רבה במתקן האימונים ליחידות היבשה בצאלים. ללוחמי הפלוגה היה ברור לגמרי שבכל רגע נתון יכול להשתנות מעמדם ושהם יישלחו לקרב בהתאם לצו 8. הייתה אפשרות להכיר חלק מן הסגל, והדבר הקל מאוד על הגיוס ב־18 ביולי. יומיים לאחר הגיוס עדכן המחט אל"ם גיא חסון את לוחמי הפלוגה שמרגע זה ואילך כולם מגויסים בצו 8. הליכי הגיוס וההכנה לקרב היו מהירים. לפלוגה ניתנו שלושה ימים להתארגנות - מטווחים, קבלת ציוד והסתגלות אליו, ובעיקר תרגולות של לחימה בשטח בנוי. עם סיום האימון האינטנסיבי יצאה הפלוגה לקרב.⁹³

לא רק חניכי הקורסים ולוחמי השריון שבדרך נאלצו לשנות את התפקידים והמסגרות שלהם. סרן יוסף כהן, מפקד פלוגת נ' של טנקי מרכבה 3 בגדוד, נאלץ אף הוא להחליף תפקיד כאשר הגדוד עבר למתכונת חירום. כהן, שגדל באיתמר ועשה את מסלולו הצבאי מאז התגייס לשריון ב־2009 במסגרת חטיבת ברק (188), קיבל מיד עם שילובו של הגדוד בצוות הקרב החטיבתי תפקיד חדש - קצין המבצעים של הגדוד. כהן הסביר:

בשגרה פעלו בגדוד עזוז שלוש מסגרות פלוגתיות של חניכי קורסי המצ"פ של חטיבת ברק. עם המעבר למתכונת חירום הפכו שתיים מהן - זו של אילן נבואני וזו של רן בר - לפלוגות מבצעיות שמפקדיהן היו הסגלים של הקורסים, והלוחמים לוקטו מכל מיני מקומות. אני קיבלתי את תפקיד קצין המבצעים הגדודי, ואחת

המשימות הראשונות שלי הייתה להכשיר את כל הכוח הלא אורגני הזה למשימותיו. תיאמתי את התרגול של הגדוד במתקן הלוחמה בשטח בנוי בצאלים, ולאחר מכן, יחד עם המג"ד, הייתי מופקד על ניהול הלחימה בפועל. אחד החששות הגדולים של כולנו היה ירי של כוחותינו על כוחותינו.

החשש הזה נבע הן מהניסיון של מלחמת לבנון הראשונה והן מהסיכון של ניהול לחימה של כוחות רבים ממסגרות רבות בתא שטח קטן יחסית. דאגתי לתחום בפני כל מפקדי הגדוד עד לרמת המט"ק בצורה הכי ברורה שיכולתי את גבולות הגזרה שלהם. לפני כל ביצוע ירי לא ניתן אישור לפני שווידאנו כי בגזרה שאליה מכוון הירי לא פועלים כוחות שלנו. עמדנו במשימה הזו, ועד לסיום הלחימה ב"ה לא היו לנו נפגעים בנפש מירי דו־צדדי.⁹⁴

הצירוף הזה - של קצין מבצעים מנוסה ושל מודעות גבוהה במיוחד לסוגיית בטיחות כוחותינו - נתן את פירותיו במהלך הלחימה לא רק במניעת אבדות מתאונות אלא גם בהפעלה נכונה ויעילה יותר של הכוח נגד מטרות אויב בגזרות אחרות. ברגר סיכם:

מאחר שהיו לי בגדוד רק שתי פלוגות טנקים בניגוד לשלוש שהן המסגרת הרגילה בשגרת האימונים לקראת היציאה ללחימה, בחרתי לשבץ את המ"פ השלישי שלי כקצין מבצעים מנוסה בחמ"ל. אליי לטנק צירפתי את קצין הקישור הארטילרי. באחד הימים קצין המודיעין הגדודי איתר מטרה שמחוץ לגזרת הפעילות שלנו, והקמב"ץ דיווח עליה מידית בקשר בתדר של הגדוד השכן, שהיה לגמרי במקרה גדוד של חטיבת ברק - 188, וסגר אתם את מעגל האיתור והטיפול במטרה.⁹⁵

כיום, בחוכמה שלאחר מעשה, כאשר הוא ממלא תפקיד של מפקד פלוגה

94 ריאיון עם סרן יוסף כהן, 9 בספטמבר 2015.
95 נגר, 2014, עמ' 97; ריאיון עם סא"ל אריה ברגר, 2015.

מבצעית, יכול סרן יוסף כהן ממרחק הזמן והמקום להעריך את תפקודו כקצין מבצעים חדש של פלוגה לא אורגנית, שלוחמיה מקובצים ממסגרות שונות ומרוחקות, ומפקדיה מחליפים אף הם תפקידים לפני יציאה לחימה:

ברור לי כיום כמפקד פלוגה מבצעית שלוחמיה גדלו ביחד והתאמנו ביחד שעדיף אמנם תמיד להילחם עם כוח אורגני ויש משקל לא מועט לגיבוש החברתי בין אנשי הצוות. עם זאת, בשריון החייל עובד בעיקרו של דבר על תרגולות ואימון. המפקד נותן פקודה והיא מתבצעת מיד. זו המנטליות של השריון, וזה מה שקרה שם ברצועת עזה במהלך הלחימה. למזלנו, היעדר הגיבוש וההטרונגניות של הלוחמים לא פגע ביכולותינו המבצעיות - לא נגד האויב ולא בתאונות של אש הדדית - בגלל היעדר תיאום.⁹⁶

את סוף אותו שבוע עשו חיילי הגדוד בבסיס. הם נערכו הן לשגרה והן למלחמה: לטקס החלפת המג"דים ולכניסתו לתפקיד של המג"ד החדש בתחילת השבוע שלאחר מכן, ובמקביל ליציאה לקרב עם הינתן הפקודה בכל נקודת זמן במהלך אותו שבוע. ביום ראשון התקיים הטקס כמתוכנן, ובמקביל אליו המשך תהליך ההכנה ליציאה לקרב.⁹⁷

שלושת הימים נוצלו היטב, והמעבר משגרה לחירום נעשה אף הוא בדומה לכל יתר גדודי החטיבה באופן חלק ומהיר מאוד. סא"ל שוורץ החל בכך וברגר, המג"ד החדש, השלים את המעבר. ברגר סיפר כיצד בוצעה המשימה:

בפעילות שגרה יש לנו בגדוד שלוש פלוגות טנקים, ולמבצע התארגנו בשתי פלוגות מבצעיות שעם הלוחמים שלהן נמנו מדריכים מסגל ההדרכה שלנו, חניכים מקורס מפקדי טנקים, חניכים מקורס קציני שריון ומפקדי טנקים שהיו בתהליכי הכנה לבה"ד 1. תגברה אותנו גם פלוגת חרמ"ש מילואים על נגמ"שי M-113. הספקנו לערוך בשטחי

96 ריאיון עם סרן יוסף כהן, יד לשריון, לטרון, 9 בספטמבר 2015; ריאיון עם סרן יוסף כהן, יד לשריון, לטרון, 5 בפברואר 2016.

97 סא"ל אריה ברגר, סיכום מבצע "צוק איתן" - גודד עוזו 198, משרד המפקד, 13 באוגוסט 2014, עמ' 5.

הכינוס ליד רצועת עזה תרגול ואימון מזורז כדי להעלות את הרמה המבצעית. התמקדנו ברמת הצוות והמחלקה לאור האבחון שזה החלק הנחוץ ביותר.⁹⁸

ברגר נעזר ברס"ן אביתר מונק, סגנו של המג"ד הקודם. מונק מילא את התפקיד קרוב לתשעה חודשים - לאחר מסלול צבאי שבו פיקד על פלוגה והיה קצין האג"ם של גדוד 9 בחטיבה 401. הוא זכר היטב את טקס החלפת המג"דים שהתקיים ב-13 ביולי 2014, שאחריו היו למג"ד החדש שלושה-ארבעה ימים בלבד עד שהתקבלה הפקודה להיערך למתכונת חירום. מונק סיפר:

היו לי ארבעה ימים להכיר אותו, והכרתי מפקד מדהים. היכולת שלו לשלוט במצב ובאנשים לא התאימה לארבעה ימים אלא להיכרות של שנה לפחות. הדבר הכי בולט אצלו היה סגנון הפיקוד והאישיות שלו: היא הקרינה שקט, יציבות וביטחון. כך היה בזמן הקצר מאוד שעוד הספקנו להתאמן בו, וכך היה בעיקר בלחימה. גם במצבים לחוצים - מצד אחד הוא חותר ללא הרף למגע ולפעילות אגרסיבית נגד האויב, ומצד אחר הוא הקרין שלווח וסמכותיות. כאשר הגיעה אלינו הידיעה על המארב שבו נהרג אמוץ גרינברג הי"ד - זה לא קרה בכלל בגזרה שלנו - אבל ברגר תפס יוזמה ופשוט רץ לשם בלי שקיבל פקודה.⁹⁹

הסמג"ד וצוות המפקדים של עזוז לא היו מודעים לכך שבאירוע הכואב של המארב שבו נהרג גרינברג נפצע גם רס"ן עמית צומן, קצין האג"ם החדש של חטיבה 188. צומן החליף את אריה ברגר שבוע בדיוק קודם לכן בתפקיד קצין האג"ם של החטיבה. ברגר שמר את הכאב לעצמו, ולא חלק אותו עם איש מפקודיו.¹⁰⁰

מטרתם של אימונים בכל מסגרת צבאית היא להקנות ללוחמים את היכולות לפעול בקרב בהתאם לתרגולות שבאמצעותן אומנו קודם לכן. עבור ברגר ולוחמי עזוז זו לא הייתה סיסמה אלא המציאות שבה פעל הגדוד. ב-16 ביולי

98 נגר, 2014, עמ' 95.

99 ריאיון עם רס"ן אביתר מונק, 22 בנובמבר 2015.

100 ריאיון עם סא"ל אריה ברגר, 2015.

2017 קיבל הגדוד, שאותו אימן ברגר ללא הרף במהלך 72 השעות מאז נכנס לתפקיד, פקודה לערוך אימון פתע גדודי בבסיס האימונים בצאלים. התרגיל אמור היה לכלול לא רק את הצוותים שנאספו והורכבו במהלך השבוע הקודם, אלא גם את אנשי המילואים של החרמ"ש האמורים לפעול במשולב עם כוחות השריון של הגדוד.

מתווה התרגיל נקבע להתקפה משטח פתוח על שטח בנוי. בסיום התרגיל, בשלב החזרה לבסיס, הופעל הגדוד בפועל והחל לעשות את ההכנות ליציאה לקרב במתכונת חירום לנוכח העובדה שיתר הגדודים נכנסו כבר בפועל ללחימה בצוותי הקרב החטיבתיים שאליהם יועד כל אחד מהם. ברגר סיפר: "קיבלנו את ההודעה הזו על המעבר משגרה לחירום באוטובוסים עם סיום האימון. היציאה לקרב הייתה ברמה המקצועית כמעט זהה למתווה שעליו התאמנו והמשך של אותם אימונים"¹⁰¹.

המעבר בין תרגול ללחימה התבצע באופן מושלם. צורת הלחימה ויעדה היו זהים לחלוטין לתוכנית האימונים שאותה סיים הגדוד זמן קצר מאוד קודם לכן. המוכנות של הגדוד הייתה לא רק ללחימה נגד האויב המסוים בגזרת עזה, אלא גם ללחימה מסוג חדש וגמיש הרבה יותר - הלחימה המשולבת. המסוים בגזרת עזה, אלא גם ללחימה מסוג חדש וגמיש הרבה יותר - הלחימה המשולבת. ברגר הסביר את השוני שבתהליך המעבר מהדרכה ללחימה במסגרת צוות קרב חטיבתי וגדודי כאחד:

למדתי שהביטוי המסורתי "מג"ד שריון" כבר אינו מתאר במדויק את מסגרת הפיקוד החדשה שאותה יצרנו עם הלוחמים שלנו בצוות הקרב החטיבתי של בית הספר. תחת פיקודו של מג"ד טנקים המפקד על צוות קרב גדודי במתכונת החדשה יש פלוגת טנקים מתוגברת ושתי פלוגות חי"ר, או כמו שהיה אצלנו שתי פלוגות שריון ופלוגת חי"ר. לכן היום הייתי מגדיר את תפקידי בלחימה לא כמג"ד שריון אלא כמג"ד מתמרן בעל אוריינטציה של שריון. אינני עוד מג"ד של טנקים בלבד, ואני יודע להביא לידי ביטוי בצורה הטובה ביותר את

צורת הלחימה והתמרון בקרב משולב.

מובן שהיתרון הגדול שלי הוא היכולת להפעיל נכון את השריון, ובכך יש לי יתרון מסוים על מג"ד של חי"ר - בדיוק כמו שמג"ד החי"ר יודע להביא לידי ביטוי את היתרון היחסי שלו בהפעלת כוחות חי"ר בתמרון שלו. בסופו של דבר, יצאתי לקרב עם הידיעה שהדרך שבה אימנתי את אנשיי הביאה את כולנו לשליטה ביכולת התנועה והאש של קרב משולב, ולא חשתי שחסר לי דבר המונע ממני לבצע את המשימה הזו בצורה הטובה והאיכותית ביותר. עם התחושה הזו יצאתי לקרב עם המבנה הארגוני שהפקידו בידי.¹⁰²

התהליך כולו הושלם למחרת היום - 18 ביולי 2014. בשעה 11:00 הגדוד היה ערוך לפעילות במתכונת חירום ולכניסה מיידית ללחימה. הטנקים, שהיו מוכנים ומזוודים, חנו בשטח הכינוס "מגן". עד תחילת התנועה בפועל המשיכו הכוחות להתאמן במתקן האימונים בסדרות המכוננות "זמן יקר", שבו עובר כוח היוצא ללחימה את ההתאמות והאימונים האחרונים לפני היציאה לקרב. הם עשו זאת במסגרת תרגולות שבהן הוכשרו הצוותים ללוחמה בשטח בנוי.¹⁰³

לא כל התהליך התנהל על מי מנוחות. לצורך היערכות החירום אמורות היו שתי פלוגות בגדוד להפוך לפלוגה אחת שבה מ"פ פלוגה נ' סרן יוסי כהן יהיה קצין המבצעים של הגדוד, והפלוגה שעליה פיקד תועבר ותחולק בין שתי הפלוגות האחרות. אחת מאותן פלוגות, זו שבפיקודו של סרן אילן נבואני, אמורה הייתה להיבנות על בסיסה של פלוגת סדן, שבה הוכשרו לוחמי חטיבה 188 בקורס מפקדי טנקים. הפלוגה הזאת הוכשרה להפעיל טנקי מרכבה סימן 3, ולכן הייתה אמורה לקבל את הטנקים האלה מגדוד 196 שבו הם היו בשימוש בפלוגה ל'. ואולם, לא כל הטנקים היו במצב ראוי ללחימה. מתוך עשרת הטנקים שהועברו לצוות הקרב הגדודי של עוזב עובר פלוגה ס' היו ראויים לשימוש בלחימה שישה בלבד, וגם מהם חמישה היו בטיפולי ב'. המשמעות של העובדה הזאת הייתה אי כשירות עד רגע היציאה לקרב. חיילי הפלוגה עבדו

ללא הפוגה כדי להשמיש את הטנקים ולהכניס לפעולה. בסופו של דבר, הם הצליחו לעשות זאת.¹⁰⁴

72 שעות לאחר מכן קיבלו הלוחמים את המשימה הסופית: "גדוד 198 יתקוף וישלוט מבצעית עד מרחב ציר 'היק', ישמיד אויב ותשתיות אויב, יבודד אגף צפוני של צק"ח 460, כל זאת כדי לפגוע במערך חמאס ובתשתית המנהרות". צורת הלחימה שנמסרה בהגדרות הקצרות והיבשות האלה הייתה זהה כמעט לחלוטין למתכונת האימונים של הגדוד במתקן האימונים מאז כניסתו לתפקיד של המג"ד החדש - כוח שריון מגיע משטח פתוח אל שטח בנוי ומבוצר בצפיפות מעל הקרקע ומתחתיה, רווי מלכודות ואמצעי נ"ט. סא"ל ברגר קבע את השיטה להפעלת הכוח: התקפה לילית של שני צוותי קרב פלוגתיים של חי"ר בחיפוי צוות קרב פלוגתי משוריין. צוות הקרב הפלוגתי מ', שיכלול שתי מחלקות טנקים ומחלקת חי"ר מתוגברות בשני דחפורי D9, ינוע ככוח החוד הגדודי של עוזו, יתקוף וישלוט מבצעית על צומת - TL29 וזאת תוך השמדת האויב ותשתיותיו בגזרה.

עם הגיעו לצומת יבנה יקים ביעד מגנן, וייערך להגנה עליו. בשני צוותי הקרב האחרים יהיה התמהיל שבין החי"ר והשריון שונה. צוות הקרב הפלוגתי ס' כלל שלוש מחלקות חי"ר ומחלקת טנקים. הוא יתקוף את מתחם צומת TL68, ישלוט עליו מבצעית, ויאתר במרחב מנהרות שעליהן התקבל מידע מודיעיני. צוות הקרב הפלוגתי ב' יכלול שתי מחלקות חי"ר ומחלקת טנקים. הוא יתקוף את מתחם הווילות, ישלוט עליו מבצעית, יאתר בו מנהרות וייערך להגנה בגזרתו.

פלוגה נוספת - פלוגה ל' (לכיש) - בפיקודו של סרן עמיר חלבי, שבה הוכשרו בימי השגרה בגדוד 196 המפקדים של טנקי המרכבה סימן 3, הועברה ערב היציאה לקרב לגדוד עוזו, ועברה במשך 16 הימים שבהם הופעלה בעוד שלוש מסגרות גדודיות נוספות.

נקבע שלצד הכוח תפעל מחלקת פינוי, שבה שני נגמ"שים ושני טנקים, וכן כוח הפיקוד והשליטה של המג"ד וקצין המבצעים.

כולם ידעו שבאותו הערב הם יצאו להילחם. המג"ד אסף את אנשיו לתדרוך אחרון. לא היה עוד ספק בנוגע לשאלה אם בסופו של דבר תינתן הפקודה לתקוף. במקום זאת הייתה תחושה של נחישות דרוכה. כמה דקות לפני היציאה לקרב הקריא סא"ל ברגר ברשת הקשר הגדודית את התפילה לפני היציאה לקרב. כל האנשים בגדוד הקשיבו והשיבו איש איש בתורו את המילה "אמן". ברגר סיפר על תחושותיו באותו הרגע: "הרגשתי שהתפילה הזו היא תפילה של מפקדים בצבא יהודי המובילים את חייליהם לקרב, והיא חוליה נוספת בשרשרת ארוכה מאוד של לוחמים בעם ישראל".¹⁰⁵

הכוח יצא לדרכו בליל 21 ביולי. במהלך הלחימה נפתחה אש על צוות הקרב הפלוגתי ס'. שלושה לוחמים נפצעו קל מרסיסים. אחד הטנקים פגע בעמוד חשמל שנפל על ראשו של מפקד הטנק ופצע אותו. למרות הלחימה בשעות הלילה מזג האוויר היה חם ולח באופן קיצוני, וידיה של מחלקת הפינוי היו עמוסות עבודה. תשעה לוחמים פונו לאחור כתוצאה מהתייבשות.

ברגר היה מוכן להתמודד גם עם האויבים הלא צפויים הנוספים - החום והלחות. דרגי הסיוע הלוגיסטי של הכוחות נעו אחר הטנקים המתקדמים ומילאו שוב ושוב את המלאים של המים. כדי להקל על מלאכת פינוי הנפגעים השתמשו החובשים ומפקדי הפלוגות ברימוני עשן אדומים שהוכנו מראש ואפשרו איתור מידי ופינוי של הפצועים אחורה - אל העורף המוגן ואל הטיפול הרפואי.

צוות הקרב של פלוגה ל' קיבל פקודה להוביל את הכוח בעקבותיה של פלוגה נ', שהייתה כוח החלוץ של צוות הקרב החטיבתי כולו. מיד אחריה הוביל צוות הקרב של פלוגה ל' את יתר הכוחות. צוות הקרב הפיקודי של פלוגה ל', בפיקודו של סרן עמיר חלבי, שימש כוח החוד המוביל את ההתקדמות להתקפה של הגדוד כולו. על-פי הפקודה, הפלוגה הייתה אמורה להתקדם אל שכונת ג'בל אל-נוור, לתקוף אותה ולשלוט עליה מבצעית עד השעה "ש"4+4. לאחר מכן יפשוט הכוח על מטרות שאותרו ונחקרו קודם לכן כדי להשמיד מטרות אויב

105 סא"ל אריה ברגר, **סיכום מג"ד 198 במבצע "צוק איתן"** – גדוד "עוז" משרד המפקד, 29 ביולי 2015, עמ' 8.

במרחב. בראש הטור נע דחפור D9 שתפקידו היה לטהר את הציר ממטענים וממלכודות. את ציר ההתקדמות של הגדוד חצה תוואי ואדי המכונה במפות השליטה סליקה.

הוואדי היה כנראה תלול מדי ליכולת התמרון המוגבלת של הדחפור הכבד והמסורבל. במהלך הניסיונות לחצות את התוואי נטה לפתע הדחפור המוביל את הטור כולו על צדו ודמם. חלבי פקד על מחלקה 3 לעקוף את הדחפור הנטוי ולהמשיך להתקדם. הפלוגה איתרה את נקודת החדירה בשטח הבנוי, ומחלקה 3, שעקפה במאמץ רב את הדחפור, נפרסה בשדה חצילים בפאתי היעד. מחלקת החי"ר הגיעה מיד אחריה ותפסה עמדות במרחק של כ-50 מטרים מן השטח הבנוי. זו לא הייתה משימה פשוטה. ללא פינוי הציר על ידי הדחפור היו הטנקים של הפלוגה חשופים לפגיעה, ורק הודות לאומץ הלב של המ"פ ומפקד מחלקה 3, שדבקו במטרה, מולאה הפקודה עד תום.

יחד עם יתר כוחות הגדוד יצאה לקרב גם פלוגת החרמ"ש של רס"ן ברוק ב-22 ביולי. הפלוגה יצאה לפנות בוקר מקיבוץ כיסופים, והובילה את הכוחות הרגליים והמשוריינים לכיוון דיר אל-באלח; כוחות של הפלס"ר ושל פלוגת חי"ר נוספת סגרו את הטור. מטרת הפלוגה הייתה להתקדם בראש הגדוד אל מפגש הצירים "היק" ו"דמים" במתחם המיני-בר, לכבוש כמה מבנים במרחב ולחסל את כוחות האויב.

למרות מזג האוויר השרבי והשטח הבנוי התקדמה הפלוגה באור יום מלא, השתלטה על הבתים במרחב וחיסלה כמה מקורות אש של האויב. במהלך הלחימה נפצעו כמה לוחמים. מפקד מחלקה שתיים בפלוגת החרמ"ש, סגן גל רובך, נפצע קשה. כמו כן נפצעו כמה לוחמים מהמחלקה מרסיסים כתוצאה מפיצוץ של מטען בכניסה לבית שעליו השתלטו ושבו הם היו אמורים לשהות. סגן שי אברג'יל מילא את מקומו של המפקד הפצוע. יתר מפקדי הכוחות - סגן מתניה עמר מ"מ 1, בועז לובוצקי מ"מ 3, סגן אבי חכמון מ"מ 5 וסגן אלכסיי וניוחין מ"מ 7 - המשיכו לפקד על כוחותיהם, ומילאו את המשימות במלואן. כשהסתיים יום הלחימה, עם רדת החשכה, התברר כי הפלוגה ביצעה את משימותיה בצורה טובה וכי היא שולטת על ציר "היק"- "דמים" ומוכנה למשימות נוספות.

במרחב "היק" – "דמים" תקף צוות הקרב הפלוגתי מספר רב של בתי מחבלים, סרק את מרחב שכונת המחבלים ואת המטרות שכונו "הבית האדום", "בית המג"ד" ו"החממות" במרחב. תוך כדי תנועת הכוח בלחימה רצופה הוא זיהה ואיתר מחבלים והרג אותם – כל אלה בסיוע של כלי טיס בלתי מאויש של חיל האוויר, מסוקי קרב ואמצעי לחימה נוספים.

במקביל להתקדמות, הובלת הכוחות, הלחימה וחסול מטרות האויב הצליחו לוחמי הפלוגה לתרום רבות גם בהיבט של האיסוף המודיעיני. הם אספו מידע מודיעיני רב במהלך סריקת עשרות בתים, ובתוך כך הרגו שמונה מחבלים במרחב. מחלקת הסיור אבטחה את "בית המג"ד" וערכה תצפיות במרחב. מחלקת המרגמות ביצעה עבודה טובה של ירי לניתוק כוחות האויב, ובמקביל לסיוע ישיר לכוחות הלוחמים בגזרה. לוחמי הפלוגה היוו את כוח החוד של צוות הקרב הגדודי עזוז בסבב הלחימה הזה בין 20 ביולי ל-27 ביולי.¹⁰⁶

עד סיום הלחימה פעלה הפלוגה בשלוש מסגרות לחימה נוספות על המסגרת האורגנית שלה בגדוד עזוז. בתחילה היא הועברה לפיקודו של גדוד החרמ"ש אלון 8717, השייך לצוות הקרב של החטיבה, ולאחר מכן לפיקודה של יחידת מגלן, השייכת אף היא לחטיבה. בשלבי הסיום של המבצע – בימים האחרונים של יולי – הועברה לפיקודו של גדוד כיסופים שעסק באבטחת אזור עוטף עזה. פקודת המבצע שניתנה לפלוגה הייתה לפתוח את ציר כיסופים, ולאבטח את תיקוני הגדר תוך כדי השמדת האויב במרחב. כל המטלות שניתנו לפלוגה בוצעו עד תום – זאת חרף העובדה שהפלוגה פעלה בסד"כ חסר משום ש-25 מלוחמי הועברו למסגרות לוחמות אחרות.¹⁰⁷

פלוגה מ', בפיקודו של סרן רן בר, השתלטה על צומת TL29 שנקבע לה כיעד, ואנשיה התמקמו בבית ששימש להם מגן. על הבית נפתחה אש. זו אוכנה במדויק, ונענתה בירי של פגז "חצב" שחיסל את האיום. ליתר ביטחון "טופל" הבית גם על-ידי דחפור שהפך אותו לתל חורבות, והסיר בכך סופית כל איום מאותו כיוון.

106 מכתב של רס"ן תומר ברוך למחבר, 2016.
107 סרן עמיר חלבי, "מ"פ לכיש", בתוך: סיכום מבצע "צוק איתן" – גדוד עזוז 198, 2015

סא"ל ברגר סיכם:

במהלך לילות הלחימה הראשון והשני נלחמנו כחלק מצוות הקרב החטיבתי של חטיבה 460 במרחב דיר אל-בלח. המטרה שלנו הייתה לבדוד את האזור שבו נמצאת מנהרת תקיפה, ולאשר לכוחות המיוחדים שהוכשרו לכך לטפל בה ולפוצץ אותה. בדרך לאיתור מנהרה ערכנו סריקות, תקפנו בתי פעילים של חמאס, וגילינו אמצעי לחימה. היו לנו כמה היתקלויות עם מחבלים שירו עלינו - בעיקר מתוך הבתים. פגענו בהם בירי טנקים בסיוע אש של מחלקות החי"ר והכוונה של הארטילריה. הירי בוצע מטווחים קצרים מאוד - 300-250 מטרים, ולעיתים פחות. במהלך שלב טיהור הגזרה העברתי את חבורת הפיקוד שלי למבנה שטוהר, וממנו שלטתי על פעילות הגדוד בגזרה כולה.¹⁰⁸

זו הייתה לחימה מסוג חדש - לחימה שבה, כהגדרת המג"ד, "אין כמעט אויב" - ודווקא משום כך נכנס הגדוד כולו, לפחות בשלב הראשון, לפעולה תוך הפעלת הרבה מאוד כוח. בריאיון עמו אמר ברגר:

ידענו מהמודיעין על המיקום של פעילי האויב וחילקנו בינינו גזרות. הפקודות המקוריות שלנו היו בכלל להיכנס למחנה הפליטים מוע'אזי אבל בפועל נכנסנו לדיר אל-בלח. זה לא שינה דבר מאחר ועזה נראית פחות או יותר אותו דבר בכל מקום. מאפייני האויב והקרקע דומים בכל מקום ברצועה, המתווה של כל מקום די דומה. ההבדלים שבין זירה לזירה היו קטנים ולא משמעותיים כמו ההבדלים שבין הלחימה ברצועת עזה ובין הלחימה בלבנון. עבדנו במדויק לפי התוכניות, והאויב למד בשלב מוקדם מאוד את זה, וניתק מגע. אנחנו מצדנו לא עצרנו אלא המשכנו ללא הרף בתנועה כדי שלא לאפשר להם להרים בחזרה את הראש ולפגוע בנו.

כשנפתחה עלינו אש ממסגד אל-אדין שבפאתי דיר אל-בלח שיתקנו אותו בירי מדויק של פגזים. הירי שלנו היה מדויק ומדוד.

גם ההשתלטות על בתים הייתה זהירה ובדיוק בהתאם לתרגולת ולנוהל: פריצה דרך הקיר, סריקה ובדיקה שהבית לא ממולכד ורק אז העברת הכוחות לתוכו. הכול היה זהיר ותחת שליטה, לא יכולנו להפעיל ארטילריה כבדה של 155 מ"מ במהלך המבצע. כל הפלוגות שלי השיגו את יעדיהן בשני ימי הלחימה הראשונים. תפסנו את פאתי השטח של דיר אל-בלח ושלטנו באש על הכול. מילאנו במלואן את כל הפקודות שניתנו לנו, אך סיימנו את הלחימה עם תחושה שהיינו יכולים להשיג הרבה יותר.¹⁰⁹

התנועה והאש, סמליו של השריון, אפיינו את הלחימה במרחב דיר אל-בלח בכל ימי הלחימה הראשונים. ביום רביעי, 23 ביולי 2014, שהיה יום הלחימה השני בגזרה, כיוונו חלק ממפקדי הפלוגות מסוקי קרב של חיל האוויר ששיגרו חימוש מונחה מדויק שהשמיד עמדות אויב. באחד המקרים זוהה תצפיתן על גג, והוא חוסל בפגיעה מדויקת של פגז מרגמה - ללא צורך להפעיל ירי פגזים או מסוקי קרב. למחרת יצא הגדוד להתקפה מערבית לציר "היק", והשתלט על פאתי העיירה דיר אל-בלח.

לוחמי החי"ר בחיפוי השריון ערכו סריקות מבית לבית בשכונה שהפכה למרכז לחימה של חמאס, וגילו כי האויב ניתק מגע ונעלם. פה ושם אותרו מקומות מסתור, ולוחמי חמאס שנמלטו חוסלו באש נשק קל. במהלך הסריקה נמצא בית ממולכד, והדחפור הרס אותו בלי שנגרם נזק כלשהו לכוחותינו. ביום שישי, 25 ביולי 2014, אותרו פעילי טרור נוספים. אחד מהם - במדי צה"ל - חוסל בתקיפה של חיל האוויר. במהלך הירי והירי הנגדי נפגעו אישה וילד מקומיים בשוגג, וכוח הפינוי סיכן את חייו תחת אש כדי לפנות אותם לטיפול רפואי. מונק סיפר על כך:

זו הייתה פגיעה בשוגג בנער בעקבות ירי על זיהוי של המודיעין כמרכז לחימה של האויב בפאתי ח'אן יונס. עצרתי פעילות לחימה והגעתי בעצמי בסמוך למקום כדי לפנות משם את הנער הפלסטיני לגדר לקבלת טיפול רפואי שהציל את חייו.

מונק ראה במקרה הזה פרט המלמד על הכלל. לצד האגרסיביות, המהירות והמקצועיות, שמרו חיילי צוות הקרב החטיבתי של בני אור במשך כל המבצע על כללי הלחימה, ונזהרו ככל שביכולתם שלא לפגוע בחפים מפשע.¹¹⁰

מבצע התקפי גדול תוכנן ל-26 ביולי, ובמהלכו אמור היה הגדוד להשתלט על העיירה כולה. ואולם, המבצע בוטל. כל לוחמי הגדוד עזבו את הגזרה, וחזרו להיערכות בארץ.¹¹¹ מונק סיכם את ימי הלחימה הראשונים:

בארבעת ימי הלחימה האלה נלחמנו בגזרת דיר אל-בלח ללא הרף כאשר הגדוד ממצה באופן מיטבי את יכולות התמרון והאש של השריון. הגדוד השתמש באש חזקה, והצליח להביא למיצוי המיטבי את השילוב בין שריון, חי"ר, תותחנים וחיל אויר. בזכות השילוב הזה מילאנו את הפקודות במלואן וכבשנו את המרחב ללא אבדות בנפש. לאחר שהצלחנו לייצב את הקו התפנינו למשימות של חיפוש מנהרות והשמדתן, טיהור מרכזי לחימה של האויב, ובסופו של דבר, פינוי לאחור להתרענונות בשטחי הכינוס בארץ.¹¹²

"השיעורים הליליים" ברשת הקשר הגדודית והחטיבתית אִפשרו לכל הכוחות הלוחמים לנתח את האירועים שעברו, וללמוד מן השגיאות שנעשו באותו היום - כדי שלא יחזרו עליהן. שלושת הימים האלה שימשו בראש ובראשונה להפנמה עמוקה של החשיבות של קיום מאמץ רצוף של "תנועה ואש" - מאמץ שאינו מניח לאויב להתארגן ולהשיב מלחמה. סא"ל ברגר סיכם את מתכונת הלחימה של הגדוד בשלושת ימי הלחימה הראשונים:

ידענו מלכתחילה כיצד להפעיל את מפקדי פלוגות הטנקים שלנו כדי לא לאפשר לאויב לנוח. תקפנו בתים וייצרנו ללא הרף גם אש מרגמות שאותה יזמנו. מדי בוקר הוצאתי מפקד פלוגה משוריינת עם חמישה־שישה כלים לירי על יעדי אויב, ובלילות שילבתי את

110 ריאיון עם רס"ן אביתר מונק, 2015.

111 ברגר, 2014, עמ' 8-9.

112 ריאיון עם רס"ן אביתר מונק, 2015.

כוחות החי"ר שהיו לי במאורבים לאויב במקומות שירינו עליהם ביום הקודם. כך ניצלנו את יתרונו היחסי של החי"ר בשל היותו שקט יותר ובעל "צללית נמוכה" המאפשרת לו לגלות טוב יותר היכן נמצא האויב, ואולי גם לפגוע בו. כך ייצרנו רציפות של לחימה שלא אפשרה לאויב להרים את הראש וליזום פעילויות התקפיות נגדנו.¹¹³

במהלך שלושת ימי הלחימה האלה גובשו תוך כדי לחימה נהלים שנלמדו מן הניסיון שהושג בלחימה עצמה. המג"ד הסביר ופירט את שיקוליו במהלך הלחימה:

למדנו שבשלב הראשון של ההתקפה האגרסיביות היא חלק מרכזי בהתקפה שלא ניתן לפצות עליו או להחליף אותו בשום דרך אחרת. זו הדרך הכמעט יחידה לפעול ולהצליח בשלב הראשון, בייחוד מול אויב נעלם שכמעט אינו נראה. לאחר ההתקפה והירי המסיבי צריך להיות ממוקד הרבה יותר ולא לבזבז סתם תחמושת. פקדתי לירות נגד מטרות של אויב ודאי. אויב ודאי מבחינתי פירושו מטרות אויב שקיבלנו בפירוט רב ועדכני מאוד מהמודיעין. בתי פעילים, מטרות שזוהו ודווחו לנו - כל אלה היו עבורנו אויב ודאי מולו פעלנו באש. לעומתם, כל שאר נתוני הקרקע, כגון מנהרות לחימה שעדיין לא זיהינו אותן היו בגדר אויב אפשרי היכול להיחשף בכל רגע, אבל אין לתקוף אותן בטרם זוהה בוודאות. למדתי שכאשר אני מוביל את הגדוד להתקפה עצמה קל לי מאוד לפקד ולשלוט בכוחות מתוך הטנק.

עם זאת, לאחר מכן, בשלב טיהור המרחב, השליטה שלי בכוחות נעשית הרבה יותר מסובכת מתוך הטנק, ולכן, הגעתי למסקנה שבליה, עם תום הפעילות, עליי לפרוס את חבורת הפיקוד שלי בבית שעליו השתלטנו ולא בתוך הטנק. שם גיבשנו יחד עם קצין המבצעים, קצין הקישור הארטילרי וקצין המודיעין את ניהול

113 דוד 198 "עוז" במבצע "צוק איתן", ה.ש. 104, שם, עמ' 97; ריאיון עם סא"ל אריה ברגר, 2015.

הקרב ושליטה בכוחות ובמשימות המוטלות עליהם. בבוקר, כאשר התחדשה הלחימה, שבתו להוביל את הגדוד בראש - מתוך הטנק. עבור לוחמי השריונאים היה יתרון גדול בעובדה שכל עוד הם שהו בשטח הם היו או במצב של לחימה או במצב של עבודה והכשרה של הכלים ושל טיפולים שוטפים. במשך כל פרק הזמן הזה לא הייתה להם את האפשרות לחשוב על משהו אחר חוץ מאשר על הביצוע הכי טוב שאפשר של המשימה שהוטלה עליהם. הקשיים החלו כאשר הכוח יצא להתרעננות בארץ. באותו שלב החלו הקשיים.¹¹⁴

לאחר שלושה ימי התרעננות הגיעה הפקודה לחזור ללחימה. היעד עתה היה שכונת אבו דאכה בגזרת ח'אן יונס. בפקודה נקבע: "גדוד 198 יתקוף וישלוט מבצעית עד מרחב ציר נקט-בנה, ישמיד אויב ותשתיות אויב - וכל זאת כדי לפגוע בתשתית חמאס ובמערך המנהרות". למבצע הוקצו שלושה כוחות לוחמים, שהיוו תמהיל של יחידת מגלן וגדוד 198, ועמם צוות קרב פלוגתי של כוחות שריון, חי"ר והנדסה שיכלול שתי מחלקות טנקים, מחלקת חי"ר ושני דחפורי D9. נקבע שהכוח הזה ישמש כוח החוד הגדודי שישלוט על ציר "בנה" ויבודד את האגף הצפון-מערבי.

בכך הוא יאפשר לצוות הקרב הפלוגתי ב' לפגוע במנהרות במרחב ולהשמידן. על-פי פקודת המבצע, צוות הקרב הפלוגתי ב', שיכלול שתי מחלקות חי"ר ומחלקת טנקים, יהיה הכוח המוביל במשימה. הכוח הזה ישתלט על שני בתים, ויתחיל בפעילות אינטנסיבית של גילוי מנהרות והשמדתן. לכוח הצטרפה מחלקת פינוי שתחת פיקודה היו שני נגמ"שי "אכזרית" ("לבנות" בעגה המבצעית) ושני טנקים נוספים לחיפוי.

ב-29 ביולי 2014 יצאו לוחמי צוות הקרב של פלוגת החרמ"ש, יחד עם יתר הגדוד, מהבסיס שאליו עברו להתרעננות לאחר שלב הלחימה הראשון בקרבת קיבוץ נירים. המטרה שנקבעה לצוות הקרב הייתה כניסה למרחב ח'אן יונס

114 סא"ל אריה ברגר, "סיכום מג"ד 198 מבצע "צוק איתן", גדוד "עוזו" משרד המפקד 13/8/2014, עמ' 56-57/62. ר' ה.ש. 104.

(אבו דאכה). מטרת צוות הקרב הפלוגתי הפעם הייתה לנוע בעקבות פלוגת הטנקים, ולשמש אגב כך כוח חיפוי שמטרתו לשלוט באש ובתצפית על המרחב הצפוף ולהשמיד מחבלים בגזרתו.

צוות הקרב של פלוגת החרמ"ש תקף שלושה מבנים שולטים במרחב, ויצא לפשיטות על כמה בתים נוספים - כעשרה בסך-הכול. מחלקת הסיור ערכה תצפיות על מרחב הבתים הצפוני של המרחב. במקביל לפעולות הסריקה, האיתור וחיסול האויב ביצעה מחלקת המרגמות ירי שמטרתו הייתה בידוד כוחות האויב שנמצאו בחלק הדרומי של הגזרה. צוות הקרב הפלוגתי של החרמ"ש בגדוד עזוז שהה במרחב אבו דאכה כארבעה ימים - בין 29 ביולי עד 1 באוגוסט 2014.

על-פי פקודת הקרב, צוות הקרב הפלוגתי ס', הכולל שלוש מחלקות חי"ר ומחלקת טנקים, יתקוף ויכבוש יעדים שונים ויבודד את האגף הדרומי של פעילות הגדוד, וכך יאפשר אף הוא את הכנסתה של פלוגה ב' למרחב לשם מילוי משימותיה.

ביום רביעי, 30 ביולי 2014, יצא הגדוד למשימתו החדשה. הפעם החל המבצע ברגל שמאל. הכוחות לא הגיעו בזמן שנקבע כדי לתת חיפוי שיאפשר ללוחמי מגלן להתחיל לסרוק את השטח.¹¹⁵

היציאה למבצע נעשתה על סמך מידע מודיעיני על מנהרות ששם הקוד שלהן היה "שקל בשקל". על-פי המידע, המנהרות האלה נמצאו במתחמים המכונים "הבית הדרומי" ו"בית העשב". המטרות האלה הופצו על-ידי חיל האוויר ובאש הכוחות המתקדמים. עם תחילת ההתקפה נורו בפקודת המח"ט שני פגזי "חצב" לעבר כל קומה של המבנה כדי לפוצץ מטעני מלכוד - אם יהיו כאלה. הכוחות הגיעו למתחם, בודדו אותו ואיתרו אגב כך כמה פירי לחימה. בעקבות זאת הוחלט על הקפאת המצב. רק לאחר שטופלו כל הנקודות החשודות החלה העבודה על המבנה המרכזי במתחם שאותר כמרפאה של אונר"א (סוכנות האו"ם לטיפול בפליטים פלסטינים). שוב נורה פגז טנק

לעבר כל אחת מקומות הבית. דחפור ביצע חישוף של סביבתו כשחוליות חי"ר סורקות את השטח. באמצעות הדחפור נפערה פרצה בחומה שהקיפה את המתחם, והוכנס אליו כלב איתור ותקיפה של יחידת "עוקץ".

בשעה 08:41 חדרו לוחמי מגלן לבניין וטיהרו אותו באש חיה. לאחר טיהור הקומה השנייה הוכרז כי המבנה נקי, והחלה סריקה בחצר. ב-09:26 הגיעה חוליית הנדסה לבדוק מחסן בחצר הבניין ובמהלך הסריקה התגלו ממצאים חשודים. המסקנה הייתה שמוקד הפעילות של האויב נמצא במחסן. מפקד היחידה פקד על אנשיו להתרכז במרחב מוגן יחסית בחלקו הצפוני של המבנה כדי לא להישאר חשופים בחצר. בשעה 10:20 חזרו מפקד הפלוגה וחוליית הנדסה לבדוק את הקשר שבין פתחו של פיר שנמצא קודם לכן בבית הקברות הסמוך ובין המחסן במרפאה. ב-10:30 התרחש בבניין המרפאה פיצוץ עז. המ"פ נתן פקודת אש לנקודות חשודות במרחב, והכריז ב-10:32 על אירוע רב נפגעים.

האויב ירה אש מרגמות על המתחם כדי לעכב את החילוץ ולפגוע בו. בהמשך התברר שהירי היה החלק השני של התוכנית לנצל את פיצוץ המבנה כדי לפגוע לא רק בכוחות המעטפת וביחידות הפינני אלא גם לנצל את ההצלחה וליזום חטיפת חייל או גופה - "הניצחון האסטרטגי" המיוחל של חמאס במלחמה כולה. מיד לאחר הפיצוץ נפתחה אש תלולת מסלול על הכוח. פצצת מרגמה אחת התפוצצה וגרמה לפציעת שני לוחמים, ופצצה נוספת החטיאה את לוחמי הכוח. התגובה בכל מקרה מיידית: ירי פגזים נפיצים לעבר מקורות הירי שיתק אותו.

חלק מן הפגזים נחתו בטעות בסמוך לכוחות צוות הקרב הפלוגתי של החרמ"ש בגדוד. לאחר בירור קצר נפסקה האש, והיא הופנתה ליעדי אויב מאוכזבים. פעולות החילוץ הפינני והחיפוי נמשכו. כוח החרמ"ש התרחק מזירת הירי, והמשיך בפעולות איתור האויב וחיסולו.¹¹⁶

לפתע, כאילו משום מקום, הופיע המח"ט מתוך ענן האבק הסמיך ורעמי

פצצות המרגמה. הוא היה שקט, נמרץ וממוקד מאוד. פעולותיו באותן דקות קריטיות מנעו את הפיכת האירוע מפגיעה כואב לסיפור נוסף של חטיפה. שנה וחצי לאחר האירועים הוא זכר אותם היטב וסיפר עליהם:

בעת התרחשות האירוע הייתי קרוב מאוד למתרחש. כמו בימים הקודמים, בכל המהלכים ההתקפיים של החטיבה פיקדתי על המהלכים מהטנק שלי. במקרה הזה הייתי מטרים אחדים ממקום האירוע. הכול קרה כאשר תוך כדי שיחה בקשר עם מפקד הגדוד שפעל במבנה שהתפוצץ אירע פתאום פיצוץ אדיר. היה ברור שמדובר באר"ן [אירוע רב נפגעים], ומיד הכרזנו ברשת הקשר על אר"ן. הכוחות הלוחמים, בייחוד גדוד הטנקים עזוז (198), הגיעו במהירות לנקודת האירוע, וירו לעבר השטח הבנוי על־מנת להפסיק את האש שנורתה לעבר המבנה ולבודד את המרחב. החשש הגדול ביותר באותו רגע היה החשש לחטיפת חייל או גופה. בדיעבד התברר כי החשש הזה היה בהחלט עם יסוד, וכי זו הייתה כוונת האויב.¹¹⁷

אל"ם חסון זוכר לא רק את האירועים ואת הפקודות אלא גם, או אולי בעיקר, את ההתלבטויות ואת תחושות הלב:

המחשבה הראשונה שעלתה לי בראש הייתה שאני חייב לפעול על־פי מה שלמדתי. סדר פעולות. לשמור על קור רוח. בקיצור [...] לפקד. לעשות כל שיכולתי לאפשר פינוי מהיר של הפצועים ולוודא כי אין חטופים.

בשורה התחתונה אני יכול לומר שהתגובה המהירה של הכוחות בשטח ובמפקדת החטיבה, תוך מתן דוגמה אישית של כלל המפקדים בשטח, שהנהיגו את הכוחות שבראשם עמדו באומץ לב ובמקצועיות, הביאו בוודאות להצלת חיי אדם, לצערי לא של כולם.

מיד לאחר מכת האש הראשונה, שהצליחה לבודד ולהכיל את האירוע ולמנוע מן האויב לנצל את ההצלחה, פיקד חסון אישית על מבצע החילוץ מבין

ההריסות והפינוי לאחור:

כוחות החילוץ הגיעו במהירות לשטח. הטיפול הרפואי על-ידי רופא הגדוד שהיה בנקודה בוצע בצורה מקצועית ואמיצה. על פעילות זו קיבל הרופא של היחידה צל"ש. הטיפול הרפואי המקצועי והפינוי המהיר של הלוחמים שנפגעו הציל חיים. לצערי, לא הצלחנו להציל חיים של שלושה נפגעים אך כל החיילים פונו מהשטח כשהם מיוצבים, ושישה מהם היו במצב קשה מאוד שלושה לא שרדו.¹¹⁸

תחת פיקודו של המח"ט, ובמעורבות אינטנסיבית מאוד של פלוגת ההחייאה הקדמית של החטיבה ויחידות החילוץ, החל מיד חילוץ של הנפגעים מבין ההריסות, והשטח כולו מוסך בעשן כדי להכביד על ניסיונות פגיעה נוספים בכוח. ב-10:48 הגיעה יחידת החילוץ החטיבתית. כמה דקות לאחר מכן הגיעה גם יחידת הפינוי של גדוד עזוז והחלה לחלץ פצועים. באמצעות כף הדחפור, אלתורים רבים ותושייה הוצא עד השעה 11:05 הפצוע האחרון מבין ההריסות.

הפלה"ק, יחידת הפינוי החטיבתית שגויסה למילואים רק ימים ספורים קודם לכן תפקדה באופן מקצועי ותוך גילוי אומץ לב רב. המח"ט נזכר:

הייתי קרוב מאוד לנקודת האירוע. תהליך פינוי הנפגעים בוצע ביעילות ובמקצועיות רבות - זאת תוך כדי סיכון חייהם של צוותי הרפואה. לצערנו, שלושה מהלוחמים נהרגו. אני זוכר היטב את צוותי הרפואה של פלוגת הרפואה של החטיבה שפעלו כחץ מקשת כדי לסייע לפצועים וללכודים. הבחנתי בהם נכנסים באומץ רב למרחב האירוע לטפל בנפגעים. זיהיתי אותם בבירור. חלק מהפרצופים זכרתי מאותה שיחה שבה פגשתי אותם לראשונה בצאלים ימים אחדים קודם לכן. הייתי גאה בהם. אני יודע שפעולתם זו בוודאות הצילה חיים.¹¹⁹

בתוך פחות משעה פונה אחרון הנפגעים מן הזירה.¹²⁰ תוצאות האירוע קשות: שלושה מלוחמי מגלן נהרגו - סמ"ר מתן גוטליב בן 21 מראשון לציון, סמ"ר עומר חי בן 21 מסביון וסמ"ר גיא אלגרנטי בן 21 מתל-אביב. עשרים לוחמים נוספים נפגעו מן ההדף והרסיסים. המבנה ששימש כמרפאה מולכד על-ידי חמאס באמצעות 12 חביות ענקיות גדושות חומר נפץ. על-פי הערכה זהירה, נעשה שימוש בכמות שנעה בין 400 ל-1,000 ק"ג של חומרי נפץ תקיניים.

לפנות בוקר סיימו הכוחות להרוס את המבנה ועזבו את האזור. לפני סיום העבודות ההנדסיות, בשעה שהדחפור של חיל ההנדסה פגע בעמודי היסוד של המבנה, התקרב לוחם מגלן שאיבד את חבריו בפיצוץ הקטלני לקיר הממולכד, נעמד מולו, שלף מן התיק תפילין וסידור והתפלל לזכרם של חבריו לנשק. זו הייתה מחווה שקטה ונוגעת ללב של אחוות לוחמים.¹²¹

הכאב והאובדן היו צורבים, אך לוחמי מגלן וצוות הקרב החטיבתי של חטיבת בני אור נשכו שפתיים והמשיכו הלאה כתף אל כתף. מפקד יחידת מגלן הצביע על כך שחרף הפגיעה והאובדן התגובה הייתה מקצועית, מנעה אסון גדול יותר וסיכלה כוונה לחטיפה:

התגובה המהירה, ריכוז הכוחות הלוחמים סביב המבנה שפוצץ ותגובתם המקצועית המידית בתצפית ובאש מנעה בסבירות גבוהה חטיפה, שהייתה מתבצעת לו תוך כדי תמרון מחלקה הייתה נכנסת למבנה ונמצאת מבודדת משאר הכוח. צוותי הניוד פעלו במהירות תוך נטילת סיכון, דחפו קדימה, ועל כך הם ראויים להערכה. למרות הכאב והאובדן היחידה יצאה מחוזקת ומלוכדת מהאירוע כשהיא מוכנה להמשך המשימות, והלקחים יילמדו.¹²²

למחרת, יום חמישי, 31 ביולי 2014, נסרקו מרחבי המנהור בשכונת אבו דאכה על-ידי סיירת מטכ"ל. כוחות הגדוד שימשו להם מעטפת הגנה. צוות הקרב

120 תחקיר אר"ן - פיצוץ מבנה יחידת מגלן ת"פ צק"ח 460 במסגרת מבצע "צוק איתן", יחידת מגלן.

121 אמיר בוחבוט, "לוחם 'מגלן' נשא תפילה לזכר חבריו במרפאה הממולכדת", **וואלה**, 1 באוגוסט 2014.

122 סיכום מפקד היחידה, תחקיר אר"ן, יחידת מגלן.

הפלוגתי ב' ביצע מארב לילי במרחב המסגד ללא תוצאות.

ביום שישי, 1 באוגוסט 2014, נחשפה לפנות בוקר מנהרה שהגיעה לשטחנו, והחלה פעילות חפירה להשמדתה.

בסביבות השעה 09:32 הגיעו דיווחים ראשונים מגזרת הלחימה של גדוד הסיור של גבעתי על היתקלות וחטיפה. הוכרז נוהל חניבעל לחסימת דרכם של החוטפים. כמו באירועים קודמים, גם הפעם הגיב מיד גדוד עזו, והסמג"ד מונק דהר בראש שלוש פלוגות משכונת אבו דאכה שבח'אן יונס לזירת ההיתקלות בפאתי רפיח. המשימה המיידית שהוטלה על הגדוד הייתה השתלטות על ציר פינוי ממכשולים שישמש "פרוזדור" כניסה מאובטח לגזרת החטיפה אשר יאפשר לצוות הקרב החטיבתי של גבעתי שעסק בנוהל חניבעל למלא את תפקידו, ללא איום.¹²³

מונק היה הראשון שיכול היה לתת את המענה המבצעי לידיעה על החטיפה מכיוון שהוא פעל באופן עצמאי בשטח, והיה מעין כוח עתודה גדודי, ולכן הגיב ראשון על כל אירוע בלתי צפוי. מונק סיפר: "הובלתי במהירות את הגדוד כולו בכיוון האירוע כשאני מצרף אליו בדרך גם דחפור D9".¹²⁴ במקביל עדכן המג"ד את המ"פים על החטיפה ונתן הוראה חד־משמעית: "אף אחד לא יורה בלי פקודה מפורשת ממני". הוא הבין שבשטח פועלים כוחות רבים מאוד, לעתים ללא תיאום, והדבר מציב סכנה שמספר האבדות כתוצאה מירי לא מדויק ולא מכוון יעלה בהרבה על האבדות שייגרמו על־ידי האויב. השיקול הזה התגלה עד מהרה כנכון.

ברגר הצליח להגיע לזירה עוד לפני כוח הסמג"ד, עקף אותו ולקח פיקוד. הוא הוביל את אחת הפלוגות לאזור שאמור היה להיות ללא נוכחות כוחותינו, ונדהם לגלות שם כוחות מצוותי קרב חטיבתיים אחרים. אם היה מתבצע ירי - תוצאותיו היו עלולות להיות דומות לקרב שבין פלוגות הצמ"פ והקק"ש בפאתי עין אל־תינה במלחמת לבנון הראשונה.¹²⁵

123 ברגר, 2014, עמ' 56.

124 ריאיון עם רס"ן אביתר מונק, 2015.

125 ריאיון עם סא"ל אריה ברגר, 2015.

במקביל הועבר הגדוד כולו לפרק זמן קצר לאחריותו ולפיקודו של צוות הקרב החטיבתי של גבעתי. תפקידו היה ליצור בעומק המרחב שטח מוגן שיוכל לתת מענה לוגיסטי לכוחות המתמרנים וסוגרים בתנועת מלקחיים ענקית ועוצמתית על פרברי רפיח. כל הכוחות המשוריינים ופלוגת החרמ"ש למדו במהירות את נתוני הזירה החדשה, ונערכו לפרוץ ולהגן על "השרוול הלוגיסטי". מונק סיכם: "פתחנו וחישפנו אזורים שלמים כדי ליצור משטח שיתאים לכינוס הכלים, הציוד והתשתית המוגנת של התמיכה הלוגיסטית במהלך המתקם והולך".¹²⁶

בשלב הזה קיבל הגדוד פקודה לחזור להתארגנות לשטח ישראל, ובכך תם חלקו בלחימה.¹²⁷ לאחר כעשרה ימי לחימה התפוגג לאט לאט המתח.

צוות הקרב הגדודי יצא מהרצועה לאחר שמילא במלואן את כל המשימות שהוטלו עליו. ברגר המג"ד סיכם את האירועים שעברו הוא ולוחמיו:

עמדנו בכל המשימות שניתנו לנו לא במעט בזכותו של המג"ד הקודם, סא"ל אלעד שוורץ, כיום מפקד גדוד 53. אני הייתי זה שקטפתי את הפירות אבל הוא היה זה ששתל, דישן, השקה, וטיפח את הגדוד ולוחמיו. בסופו של דבר זה היה ניצחון כפול. לא רק על חמאס עליו גברנו בכל אחת מעשרות ההיתקלויות שהיו לגדוד כאשר בתחילה ניסה הוא לפגוע בנו אך לאחר מכן, כשהבין שזה לא כדאי ניתק מגע והסתפק בניסיונות מרחוק להציק לנו, אלא בראש ובראשונה על אי הוודאות. "אי הוודאות", שנחשבה למלכה של שדה הקרב, נחלה תבוסה מוחצת.

במהלך המבצע למדתי שממלכת אי הוודאות שולטת במקומות שבהם אנחנו לא מצליחים לייצר ודאות. במקום שאלות שנשאלות תמיד באופן טבעי, ואי אפשר להשיב עליהן תשובה חד־משמעית, כמו "מתי יוצאים?" או לכמה זמן נכנסים?", העדפתי לתת תשובות

126 ריאיון עם רס"ן אביתר מונק, 22 בנובמבר 2015.
127 סיכום מבצע "צוק איתן" גדוד עוזו 198, סיכום מג"ד, 2015, עמ' 1.

על השאלות שעליהן כן יכולתי להשיב בוודאות מוחלטת. בפגישות הערכת המצב היומית של עם המ"פים בגדוד הדגשתי שוב ושוב את רכיב "הוודאות": הסברתי בוודאות למה אנחנו כאן, מהי המשימה הנדרשת מאתנו ומה הם ההישגים. פיזור הערפל ותחושת אי הוודאות.

בדרך הזו יצרתי אותה בין האנשים שלי, חיזקתי את רכיב הוודאות, והתוצאות היו בהתאם. למרות שבכל שלושת רכיבי הלחימה - כוחותינו, השטח והאויב - לא הייתה לכאורה ודאות מוחלטת באף אחד מהם מכיוון שכוחותינו היו מאולתרים ולא מלוכדים כיחידה אורגנית, המשימה שהוטלה עלינו השתנתה מפעם לפעם ועמה פני השטח של החלקים השונים ברצועת עזה בהם פעלנו, והאויב בכלל היה ברוב המכריע של הזמן סמוי מהעין, ובכל זאת, למרות כל אי הוודאות הזו, הצלחנו לגבור עליה ולנצח. "הוודאות" של גדוד עזו בצדקת הדרך וביכולותינו המקצועיות ניצחה.

היא ניצחה בזכות היתרון הגדול ביותר שהיה לנו - יתרון של גדוד שמרבית לוחמיו הם מפקדים מנוסים וותיקים. למרות "היעדר האורגניות" והעובדה שהלוחמים בחלק גדול מאוד מן המקרים לא הכירו זה את זה, המקצועיות והאמונה ניצחו את היעדר האורגניות ואי הוודאות. כאשר בכל טנק יש ארבעה מפקדים בכל טנק כל דבר נראה אחרת. כל טנק מורכב משלושה מפקדים ומפקד אחד נוסף. הניסיון, שנבע מכך ששתיים משלוש הפלוגות היו של אנשי סגל נטו או אנשי מילואים, היה יתרון גדול.

החבר'ה האלה הביאו אתם המון שלוה ושיקול דעת, לעתים גם תחת אש. תמיד הייתה להם את היכולת להתערבות מהירה או להתנתקות מהירה, שהם המאפיינים החשובים בפעילותו הדינמית של צוות הקרב הגדודי. חייל השריון הוא לא חייל המוני, הוא חייל משפחתי - והמשפחתיות הזו יחד עם המקצועיות הביסו גם את חמאס וגם את

אי הוודאות.¹²⁸

סא"ל ברגר, מסכם במילים מדודות את מה שהשיגו אנשיו בלחימה:

מה שהושג בשדה הקרב נלקח על-ידי גדוד עוזו כנכס יקר מציאות שעיצב את דרכי ההוראה והאימון של לוחמי השריון גם לאחר מכן - בימי השגרה. הגדוד יוצא ממבצע "צוק איתן" חזק יותר ועם תחושת מסוגלות של ידע שנרכש ושישפר את ההכשרה. למדנו שצוות קרב גדודי עם ריבוי כוחות חי"ר בפיקודו של מג"ד טנקים יהפכו את אותו המג"ד ממג"ד של טנקים למג"ד מתמרן. לשמחתי סיימנו את המבצע הזה עם מעט מאוד נפגעים ועם היכולת ללמוד ולהשתפר. גדוד עוזו יהיה מוכן וערוך גם הלאה ליום פקודה לכל משימה שתוטל עליו, ועד אז ישוב לתפקידו במשימת הכשרה של לוחמים לחיל השריון. נמשיך גם הלאה לתרום את חלקנו למען קיומנו בארצנו.¹²⁹

מפקד פלוגה בגדוד עוזו, רס"ן אילן נבואני, מאמין בדברי הסיכום שלו למערכה כי כוח הרצון הוא הסיבה העיקרית לניצחון - זאת למרות אי הוודאות ותנאי הפתיחה המורכבים:

אם אתה יכול להכריח את לבך, את עצביך, את שריריך לשרת את מעשיך הרבה אחרי שעייפו הם, ובכך להחזיק מעמד לאחר שכוחותיך כלו, מלבד כוח הרצון אשר מוסיף ואומר להם "החזיקו!" בפועל, למד הוא להכיר בלחימה את מהותו של תפקידו כמפקד, והוא מגדיר אותה כ"להט המפקד", מושג שמורכב משני חלקים - אהבה וקנאות. אהבה זה לאנשים שנמצאים אתך ובצורך לסמוך עליהם, וקנאות זו היכולת תמיד ללמוד על האויב תוך כדי ולהפוך עבורו את ההתקפה שלו לסיוט תוך השתפרות מתמידה של כוחותינו.

נבואני מסכם את שישה עשר ימי הלחימה של הפלוגה שעליה פיקד:

את המבצע הזה אני יכול לסכם במשפט אחד: אני סומך על המפקדים שלי ועל הפקודים שלי. הגמישות והחתיירה למגע שהפגינה הפלוגה אפילו אני בעצמי לא ציפיתי לעמוד בזה. הצלחנו לבנות מסגל מפקדים פלוגה עם כוחות שת"פ ולהילחם ביחד, ולהצליח לנצח בלי נפגעים. זהו הישג גדול מבחינתי. כבר בתחילת הלחימה שמעתי את החששות מכאלה שמעולם לא חוו פעילות מבצעית וחששו איך יגיעו ויילחמו שם. הסברתי להם מול איזה אויב אנחנו הולכים לעמוד וכמה ביטחון ואומץ אני מצפה מהם וסומך עליהם. היה ברור מאוד שהמסר הזה עבר, ואכן תרם את תרומתו.

הפלוגה גילתה אומץ, חתיירה למגע ולמשימתיות. זה הורגש בכל חתך כמעט והורגש בכל אירוע מבחינת הזמינות בהובלת הגדוד, וזה הגיע מכלל הלוחמים כולל אנשי החוליה הטכנית שלנו, שפעלו באומץ לב ובנחישות בלתי פוסקת ועזרו לאנשי צוות הטנק בתיקוני זחל ובהעמסת הפגזים. הביטחון הזה השפיע גם על אנשי החי"ר שלחנו אתנו. החיבור של מחלקת החי"ר לפלוגה היה טוב, ומה שחשוב לי שהם סמכו על מה שאני אומר ופעלו יחד אתנו בביטחון לביצוע כל משימה.¹³⁰

לסרן יוסי כהן, מי שהיה מפקד פלוגה נ' והתמנה במהלך הלחימה לקצין המבצעים של הגדוד, היו לאחר שהסתיימה הלחימה תובנות לא רק על מה שלמד והטמיע אלא גם על הדרך שבה נלחם האויב שנגדו לחם הגדוד: "בלחימה הזו למדתי לתכלל ולהפעיל גדודית את הכוחות. האויב לעומת זאת, אנשי חמאס לחמו הרבה פחות ממה שציפינו לאחר כל ההצהרות הגדולות והמתלהמות שהם השמיעו. בפועל לא ניתן יותר מדי אשראי למילים האלו שנשארו רק מילים".¹³¹

130 ברגר, 2014, עמ' 19/62.

131 ריאיון עם סרן יוסי כהן, 2015; ריאיון עם סרן יוסי כהן, 2016.

בין בט"ש, אימון וקרבי: גדוד שלח עובר ללחימה

"באחת ידו עשה במלאכה ואחת מחזקת השלח".¹³²

פעילות ביטחון שוטף, למידה ואימונים ולחימה הם שלושה מתווים שונים לחלוטין של פעילות צבאית. בדרך-כלל מקובל שעדיף להפעיל לכל אחד מבין המתווים האלה יחידה נפרדת המתמחה בסוג הזה של הפעילות. במהלך חודשי הקיץ החמים של 2014 עבר גדוד שלח (532) של חטיבת בני אור את כל שלושת מתווי הלחימה בהצלחה מלאה וללא אבדות. המעבר בין מתווי הלחימה השונים ובין הצורות השונות של הפעילות הצבאית נעשה לעתים בפרקי זמן קצרים - בתוך כמה ימים, ואפילו בתוך כמה שעות.

היכולת הזאת לפעול במתווי לחימה שונים ובתנאי אי ודאות קיצוניים לא צמחה יש מאין.

על בניין הכוח והפעלתו היה אחראי סא"ל השאם אבראהים, הוותיק במפקדי הגדודים שבחטיבה. אבראהים, יליד ותושב הכפר מרר שבצפון הארץ, הביא אתו לא רק את הניסיון והמקצועיות אלא בעיקר את השלווה שהפכה אותו למודל חיקוי לקציני ולחיילי גדוד שלח. לפני שהגיע לגדוד הוא פיקד על גדוד מבצעי - גדוד 82 געש שבחטיבה 7. השנים האלה בגדוד המבצעי הפכו את אבראהים לבעל יכולות גם בפעילויות בט"ש ובלחימה - שתי צורות לחימה נוספות שאינן באות לידי ביטוי בחיי היום-יום בחטיבת בני אור. היכולות האלה והניסיון שהצטבר נשאו פירות כאשר בית-הספר עבר משגרה לחירום, ואבראהים נאלץ לאלתר לא מעט כדי להפוך את הכוח שבפיקודו לכוח לוחם משמעותי.

בקיץ 2014 סיים אבראהים את השנה השנייה בתפקיד מג"ד. הוא היה הוותיק שבמפקדי הגדודים בחטיבה, ולכן גם המנוסה ביותר. בימים כתיקונם מופקד

הגדוד על הכשרת הצמ"פ של לוחמי חטיבות 7 ו-401. העובדה הזאת עלולה לכאורה לפגוע ביכולת הלחימה בשעת חירום שכן החניכים הלומדים את מקצועות השריון אינם מסוגלים עדיין לשמש לוחמי שריון כאשר ניסיונם כולל רק טירונות קצרה בגדוד אדם (195) ואחריה לימודי המקצועות הנדרשים ללחימה ברמה התיאורטית בלבד.

אחת ממשימותיו של גדוד שלח לפני היציאה למבצע "שובו אחים" הייתה לעלות לפעילות ביטחון שוטף כתגבורת לחטיבה המרחבית בנימין. ואולם ביום חמישי בלילה, 12 ביוני 2014, נחטפו בגוש עציון שלושת הנערים, ומבצע "שובו אחים" החל להתגלגל. אברהמים שחזר את האירועים:

זה היה מעבר חד. עוד בבוקר יום חמישי הספקתי לראות בטלוויזיה את משחק הכדורגל של ברזיל נגד קרואטיה שפתח את אירועי אליפות העולם בכדורגל "המונדיאל". אחר כך באו הטלפונים והפקודות, וביום ראשון כבר הייתי עם כל הגדוד השלי בבסיס האימונים הפיקודי בבית ג'וברין לשלושה ימי אימון מרוכזים לקראת היציאה לפעילות ביטחון שוטף בגזרת בנימין - פעילות שתוכננה כאמור מראש והפכה עכשיו לפעילות מבצעית במסגרת מבצע "שובו אחים".¹³³

לאחר שהסתיימו שלושת ימי האימונים עלה הגדוד כולו לפעילות מבצעית בגזרת בנימין. חייליו סרקו את הגזרה כולה כדי לאתר את הנערים החטופים. שלושה שבועות עמוסי פעילות עברו על לוחמי "שלח" בקו, והמג"ד נמצא בתנועה מתמדת בין הפלוגות שלו: בודק, מנחה ומעודד. רוח המפקד שלו ושל חבורת המ"פים המנוסים, שהתאפיינה בעשייה ובמקצועיות, פיצתה על חוסר הניסיון של מאות לוחמי הגדוד. טקס הסיום של קורס הצמ"פ נדחה בשל הפעילות המבצעית הדחופה ב"שובו אחים", ורק ביום רביעי, 2 ביולי 2014, עזב הגדוד את גזרת בנימין והוחלף על-ידי "מכרים ותיקים": גדוד געש שעליו פיקד אברהמים בתפקידו הקודם.

בלילה לנו החיילים וצוות המפקדים בלטרון, והתכוננו לטקס המרגש שבו יקבלו במעמד המפקדים ובני משפחותיהם את ה"צפראגול" - סיכת הלוחם הנכספת בשריון - שעבורה הם עברו את המסלול הארוך של הטירונות, בית הספר למקצועות השריון וקורס הצמ"פ, שהסתיים באופן לא צפוי בפעילות מבצעית לאיתור החטופים. במהלך הטקס שודרה באמצעי התקשורת ההודעה על מציאת גופות הנערים ועל הירי ההולך וגובר בדרום. המג"ד נשא דברי פְּרָדה מלוחמיו. לאחר סיום הטקס התפזרו הלוחמים לשבת בבית - אחריה הם יחזרו ליחידות שמהן נשלחו בחטיבות 7 ו-401.

הקורס תם, אבל עבודת המג"ד והצוות הפיקודי שלו רק החלה. עוד במהלך הטקס קיבל המג"ד פתק בכתב ידו של המח"ט, והבין שהמלחמה כבר בדרך ושהוא יצא אליה ללא חיילי הקורס, אלא רק עם צוות הקצינים והמפקדים בקורס. הוא הבין מיד כי בפניו ניצבות שתי משימות: להכין גדוד לוחם שחייליו יהיו צוות המפקדים שלו בלבד, ולהכשיר במהירות שיא את הטנקים שמאחוריהם שעות מנוע רבות מספור במהלך הצמ"פ והפעילות המבצעית שאחריה ללחימה ברצועת עזה. אבראהים סיפר:

הרחתי את המלחמה באוויר, ולכן כבר באותו יום חמישי, 3 ביולי 2014, מיד עם תום הטקס, התחלתי לעבוד במרץ רב על שיבוץ קרבי והרכבת סגל של גדוד שאתו אוכל לצאת למלחמה, וגם הכנתי מיידית את התוכניות להכשרת הכוח במישור הטכני, הצטיידות בטנקים, זיוודם, והכשרתם לקראת יציאה לקרב. לא חיכיתי לפקודות, והיה לי ברור לגמרי מה המצב ומה עלי לעשות. התוכנית הייתה לגבש בתוך 48 שעות את הגדוד מבחינת כוח אדם ואמצעי לחימה, ואז להתחיל להתאמן במרץ ולקבל ולתת את הפקודות.¹³⁴

הקשיים המידיים שעמם התמודדו השאם והגדוד היו לא פשוטים. מכיוון שהטנקים בגדוד נועדו לצורכי לימוד והדרכה היו בגדוד פלוגות של טנקי מרכבה סימן 2 לצד טנקים מתקדמים יותר - מרכבה סימן 4. לטנקים יש מערכות טכניות שונות לחלוטין, חלקי חילוף שונים והגרוע מכול - תחמושת

שונה. בטנקי המרכבה סימן 4 נעשה שימוש בתחמושת של 120 מ"מ, ואילו בדגמים המיושנים יותר נעשה שימוש בתחמושת של 105 מ"מ. בשעות הצהריים הלוהטות ביום חמישי, 3 ביולי 2014, בשעה שהחניכים בוגרי קורס הצמ"פ נהנו בטקס באתר השריון בלטרון מבורקסים ריחניים, מקנקני מיץ קר ומפירות עסיסיים ניצל אברההים את הזמן לצרכים אחרים לגמרי.

באמצעות פנקס הטלפונים הפרטי ורשימת אנשי הקשר בטלפון הנייד הוא ארגן בתוך שעה את מה שהיה עושה מטה שלם של גדוד מסודר יותר ועתיד אמצעים במשך שבועיים של עבודה. סא"ל אברהים נזכר בחיוך ומשחזר את הדרך בה תכנן את המעבר המהיר מגדוד מתרגל לכוח לוחם: "החלטתי להעביר לגדוד 196 את הפלוגה שלנו עם טנקי המרכבה סימן 4, ולקבל מהם בתמורה פלוגה של טנקי מרכבה סימן 2 שהייתה בשימושם של קציני השריון של חטיבות 7 ו-401, המתאמנים עדיין על הטנקים האלה. הפלוגות האלה ר' רש' בפיקודם של סרן גל בכר וסרן יהונתן בן דוד ("בנדה") אוחדו לפלוגה אחת בפיקודו של "בנדה". נקבע שסרן בכר יהיה סגן מפקד הפלוגה.¹³⁵ בכר קיבל את ההודעה על שינוי המסגרת עוד במהלך הטקס בלטרון, וכמוהו גם סרן נתי ביטון, שעמד ערב כניסה לתפקידו החדש כמפקד פלוגה ק' בגדוד שלח. למרות האכזבה מן המעבר למסגרת אחרת הוא השלים עם כך מיד. את סא"ל וולפסון הוא הכיר כבר, ו"בנדה", מפקד הפלוגה של מרכבה סימן 4, שימש בתפקידו הקודם קצין ההדרכה בגדוד שלו.¹³⁶ התברר, שלעובדה שהשריון הוא "משפחה אחת גדולה" יש לא מעט יתרונות.

במקביל הנחה המג"ד את כל סגל הפיקוד של הגדוד שלו כי נותר ללא חניכים שכן מיד עם החזרה מחופשת השבת יחל אימון מסיבי לצד הכשרת הטנקים למלחמה. הוא הבין היטב לאן הרוח נושבת והריח באוויר את ריחה של המלחמה המתקרבת. לפיכך הוא הורה לאנשי הגדוד שלא להזדכות על הטנקים עמם סיימו זה עתה חניכי מחזור הצמ"פ האחרון את הכשרתם. החל מן הרגע שבו חזרו פקודיו מחופשת השבת נכנס הגדוד כולו לשגרת פעילות בלתי פוסקת של השגת רמת מוכנות מרבית: מסדרים, טיפולים בטנקים,

זיוד, השלמת חוסרים וציוד לחימה, חימוש והזנת מערכות המודיעין במחשבי הטנק. את פלוגה ע', בפיקודו של סרן אריאל קירשנבוים, הוא הסב לפלוגה לוחמת, ואילו את מפקד פלוגה פ', סרן אברהם בוצ'קו, הוא החליט להסב לתפקיד מרכזי אחר שאינו כרוך בפיקוד בלחימה - קצין המבצעים של הגדוד. אבראהים סיפר בריאיון עמו:

זו לא הייתה החלטה פשוטה. בוצ'קו, שצוות על-ידי בתחילה לתפקיד אחר, ביקש להישאר בתפקידו כמפקד פלוגה ולהוביל את האנשים שלו לקרב, אבל אני סירבתי. הגעתי למסקנה שהתפקיד שבו הוא יוכל לתת את מרב כישוריו הוא של קצין המבצעים של הגדוד. התעקשתי על החלטה זו כי הייתי זקוק לו לצדי בפיקוד - בעיקר לאור הניסיון שהוא רכש בתפקידו הקודם כקצין המבצעים של חטיבה 7. הסברתי לו שעם כל ההבנה לרצון שלו, התפקיד של קצין מבצעים גדודי בלחימה חשוב יותר מאשר מפקד פלוגה. בדיעבד, התברר שהחלטה שלי הייתה נכונה. בוצ'קו מילא מצוין את תפקידו, ושימש עבורי מכפיל כוח אמיתי של עוצמת הלחימה של הגדוד.¹³⁷

גם בוצ'קו סיפר על האירועים האלה:

היינו ארבעה מפקדי פלוגות שסיימו רק שבוע לפני כן את קורס מפקדי הפלוגות. כולנו באנו מחטיבה 7 ועברנו לחטיבה 460. למעשה, הגענו לגדוד רק ביום ראשון, 6 ביולי 2014, בעיצומו של תהליך הפיכת גדוד שלח מיחידת הדרכה והוראה לכוח לוחם. שלושה מאתנו הוצבו תחת פיקודו של אבראהים בגדוד שלח, ואחד עבר לגדוד אדם של הכשרת טירונים והוראת מקצועות השריון. אני קיבלתי פלוגה של טנקי מרכבה סימן 4, שהיו שייכים בכלל לחטיבת מילואים, ומיד עם הכרזת הכוננות נלקחו מאתנו והוחזרו לגדוד האורגני שלו הם היו שייכים.

ביום ראשון, 6 ביולי 2014, כאשר הגעתי לבסיס שיזפון בשעות

הבוקר גיליתי שלאחר העברת הפלוגה שלי ליחידת המילואים נותרו לנו לפליטה בגדוד רק שתי פלוגות לוחמות - לא כוח אדם מספיק אפילו בשביל לאייש אותם בצוותים שיוכלו להילחם בהן. השאם עבד במרץ רב כדי "לגייס" צוותים לפלוגות שנותרו לנו. לשם כך הוא הצליח לאסוף ולקבץ ערב רב של מפקדים שאותם ליקט מבוגרי קורס מפקדי טנקים, מחניכים בהשלמה של השריון וממועמדים ליציאה לבה"ד 1 מטעם השריון. הערב רב הזה קיבל תוך שעות ספורות שיבוץ קרבי וחלוקה לצוותים, והפך כמעט מיידית ליחידה לוחמת מנוסה מאוד - יחידה שלוחמיה רובם ככולם אינם רק כאלה היודעים להפעיל טנק אלא מפקדים וקצינים בשריון.

הלוחמים האלה החלו כמעט מיד לטפל בטנקים, שכאמור היו במצב די גרוע אחרי קורס שלם של צמ"פ שהתאמן עליהם. שש שעות לאחר מכן הם כבר היו מוכנים להעמסה על הגוררים שהמתינו להם להסעה לנקודת היציאה למבצע. כאשר סודרו הצוותים, התברר לי בתחילה ששיבצו אותי להיות סגן מפקד הפלוגה של יקיר קסלסי, מפקד פלוגה צ'. שעות ספורות לאחר מכן קרא לי המג"ד והודיע לי שבחר בי להיות קצין המבצעים הגדודי לאור ניסיוני בתפקיד הזה במסגרת חטיבה 7. זו הייתה החלטה מבאסת ומאכזבת כי פירושה היה שלא אוכל להילחם, ואצטרך לתפעל את הלחימה מרחוק מתוך חבורת הפיקוד או נגמ"ש 10/A, אבל למרות האכזבה שלי הבנתי מיד שהוא צודק, ושאני חייב לקבל את התפקיד הזה, ולו רק משום שאין אחרים שיעשו אותו עם ניסיון דומה לשלי.¹³⁸

סרן אריאל קירשנבוים הוא צלע נוספת ברביעיית הקצינים הטריים שהגיעו לגדוד שלח ממש ערב היציאה לקרב. קירשנבוים, תושב ההתנחלות רבבה, ובוגר המכינה הקדם צבאית עוצם שבעצמונה, גדל וצמח כמו שלושת המ"פים האחרים בחטיבה 7. תפקידיו הקודמים היו בחטיבת ההכשרות, שבה הוא היה מדריך בקורס מפקדי טנקים ("גנן"); לאחר מכן הוא שימש סגן מפקד פלוגה. הוא חזר לחטיבת בני אור יחד עם שלושת חבריו פחות משבוע מאותו

יום חמישי, 3 ביולי 2014, שבו ניתנה הפקודה הראשונית שהפכה את החטיבה מבית־ספר לאימונים ליחידה לוחמת. קירשנבוים סיפר:

למעשה, ביום שבו ניתנה פקודת הכוננות לחטיבה כולה, 3 ביולי 2014, סיימנו אני ושלושת חברי את קורס המ"פים בטקס במקום אחר, וביום ראשון שאחריו, 6 ביולי 2014, הגענו לחטיבה. ארבעה ימים לאחר מכן - ביום חמישי, 10 ביולי 2014, קיבלתי את פלוגה ע'. הפלוגה הזו הורכבה מחניכים שהיו אמורים להתחיל קורס מט"קים, חניכי קורס קציני שריון (קק"ש) וחניכים נוספים שעמדו לפני יציאה לקורס קצינים בבה"ד 1.

הם היו קבוצה מגוונת מאוד עם רמות אנושיות ומקצועיות שונות מאוד איש מרעהו. כל אלה חייבו אותי במקביל להכנות הבלתי פוסקות להכשרת הכלים ולאימונים לעשות גם הכנות מקדימות מסוג אחר: ערכתי להם תדריכים וסדרת ראיונות להיכרות אישית ומקצועית. שני אלה נרכשו בזמן קצר מאוד עוד לפני שיצאנו ללחימה. היה חשוב לי מאוד ליצור את הגיבוש המקצועי והחברתי הראשוני לפני היציאה לקרב, ואכן עמדתי ביעד הזה.¹³⁹

בניגוד למג"ד הוותיק מאוד, ולחבורת המ"פים הצעירה מאוד שהגיעה מתוך חטיבה 7 ומיתר החטיבות הלוחמות אל המסגרות הגדודיות של חטיבה 460, הגיע סרן עודד עדני, לגדוד ממרחקים: הוא סיים קורס מ"פים שאליו נשלח בצבא ארצות־הברית וחזר לארץ ב־29 ביוני 2014 - ארבעה ימים בלבד לפני מתן פקודת הכוננות. לעדני (28), יליד פרדסיה, הוא בעל ניסיון רב בשריון. הוא מילא לסירווגין תפקידי לחימה ותפקידי הדרכה: מפקד מחלקה בגדוד 82 בחטיבה 7, מדריך בקורס מפקדי טנקים בגדוד 196, קצין המבצעים בחטיבה 7 וקצין המבצעים של סא"ל אברהמים בתפקידו הקודם כמג"ד 82, גדוד "געש" בחטיבה 7. עדני סיים קורס מ"פים בחטיבה 7, ונשלח אחרי לקורס מ"פים בצבא ארצות־הברית, שממנו שב כאמור בשבוע שבו ניתנה פקודת הכוננות. את כל המסלול הצבאי עשה בטנק מרכבה סימן 2, וגם בתפקידו המיועד

כמפקד פלוגה כ' ("כנרת") בגדוד 196 של קציני השריון של חטיבות 7 ו-401 הוא היה אמור לפקד על חניכים בטנק הזה.

בעבר הוא עמד לצאת לקרב כלוחם שריון בשלושה מקרים, אך בסופו של דבר לא יצא ללחימה. ב־2006 הוא היה טען בצוות טנק בגדוד שלח במסגרת הצמ"פ שהיה אמור להישלח כתגבורת ללחימה משימה שבוטלה בסופו של דבר. כך קרה גם ב־2008 - במהלך מבצע "עופרת יצוקה" הועבר הגדוד כולו על מובילים דרומה לקראת כניסה ללחימה לעזה, אך בסופו של דבר בוטלה המשימה. חמש שנים לאחר מכן, ב־2013, במהלך מבצע "עמוד ענן", היה עדני קצין המבצעים של גדוד 75, והיה אמור להשתתף בלחימה בעזה, ואולם ברגע האחרון בוטלה גם המשימה הזאת. הפעם הוא יצא לקרב, אך לא לפני שעבר שינויים בכל תחום כמעט: ביחידה האם שהוצב בה, בזהות החיילים שעליהם פיקד, ביחידה שהוקמה בחיפזון, ואפילו בגזרת הלחימה. בריאיון עמו סיפר עדני:

ברגע שבו חזרתי מהקורס בארצות־הברית, עוד לפני שהספקתי להתאושש לגמרי מהג'ט לג, הייתה לי תחושה שהפעם אחרי שלוש מלחמות של "כמעט" אני הולך להילחם. התפקיד המיועד שלי היה מפקד פלוגה כ' של טנקי מרכבה סימן 2 בגדוד 196 המכשיר את קציני השריון. הכרתי היטב את הכלי הזה, אהבתי אותו ובטחתי בו. סמכתי על ה"סימן 2" בעיניים עצומות: גדלתי עליו והאמנתי בלב שלם כי כשמטפלים בו נכון, הוא משיב לך באותו מטבע ומשרת אותך נאמנה. חשתי בו מוגן ובטוח ולא הפריע לי אפילו שטכנולוגית הוא מיושן יותר ואין בו, בניגוד לטנקי המרכבה סימן 4, את מערכת "מעיל הרוח" שאמורה להגן עליו מנשק אנטי טנקי.

הגעתי ביום חמישי, 3 ביולי 2014, לטקס בלטרון, וראיתי את האוטובוסים יוצאים עם חניכי קורס קציני השריון שסיימו זה עתה את הסמכתם בגדוד 196. הם יצאו לחופשה שאחריה יחזרו ביום ראשון לתפקידם החדש בגדודים שמהם הגיעו. פגשתי את החבר'ה של הסגל שאותו אשרת בתפקידי החדש בגדוד, וקבענו מסיבה של גיבוש חברתי במוצאי שבת בביתו של הדר גינדי, אחד מאנשי הצוות.

הגעתי למסיבה יחד עם אלעד ביתן, מפקד הפלוגה היוצא של פלוגה כ', שעליה הייתי אמור לקבל את הפיקוד.

אלעד קם לברך במסיבה, ובדיוק ברגע שהוא התחיל לדבר הגיעה שיחת טלפון מהמג"ד רפי וולפסון [שבה הורה] להתחיל להתכונן מיידית למעבר ממתכונת שגרה למתכונת חירום. המסיבה הסתיימה בבת אחת ו"ההפגנה התפזרה". כולם רצו הביתה לארוז ולהתכונן למחר. למחרת בבוקר החלה הכנת הסגל לקראת הקורס הבא של קציני השריון בבית גולדמינץ בנתניה. זה היה מצב מוזר כי כל הגדוד עבר מיידית למתכונת חירום, והטנקים טופלו והועברו עם הצוותים לגבול הרצועה. אבל אלה היו רק הפלוגות של טנקי מרכבה סימן 4.

מהפלוגה שלי, פלוגה כ', הוצאה מחלקה של טנקי מרכבה סימן 4 והועברה ל-196, ואני נותרתי עם פלוגה מוקטנת של שתי מחלקות בלבד של מרכבה סימן 2. הגדוד של "סימן 2", "שלח", עדיין לא הופעל בשלב הזה למרות שהיה לי ברור לחלוטין מהרגע הראשון שאני יוצא למלחמה תחת פיקודו של השאם. בינתיים נשארנו "ישובים על הגדר" וממשיכים כאילו הכול כרגיל את ההכנה לקראת הקורס הבא של קציני השריון ההולכים ללמוד את הפיקוד על הטנק הזה בפלוגה שלי. הצוותים שלי היו אנשי סגל - מפקדי טנקים ומפקדי מחלקות, כולם צעירים מאוד וללא ניסיון מבצעי. השאם יצר אתי קשר כבר ביום ראשון, וביקש שארד דחוף עם הפלוגה שלי ואצטרף לגדוד שלח, אבל באותה נשימה, רפי המג"ד שלי, נתן לי כל הזמן הנחיה להמשיך בהכנת הסגל לקראת הקורס הבא. ביום שני, 8 ביולי 2014, ירדנו כחלק מתוכנית הכנת הסגל לבסיס שיזפון, ואז החלטתי שבמקביל להכנה לקורס אתחיל בכל מקרה להכין את הטנקים ואת האנשים שלי ללחימה. נוצר מצב מוזר שבו מצד אחד נמשך הקורס של קציני השריון ב-196 כאילו כרגיל, ובמקביל היה ברור כאמור לגמרי שהולכים להילחם במסגרת גדוד אחר - גדוד שלח 532.¹⁴⁰

ביום שישי, 11 ביולי 2014, לאחר שבוע מבולבל, התקבלה סוף סוף הפקודה: פלוגה כ' מועברת לגדוד שלח כפי שצפה אבראהים למעלה משבוע לפני כן. ההחלטה להכין את הטנקים לחגימה כבר מן הרגע שבו ירדו הצוותים המאולתרים לשיזפון שלושה ימים קודם לכן הוכיחה את עצמה כנכונה. בשלב ההוא הבינו כבר כולם כי הולכים לצאת לחגימה. במהלך הימים שקדמו למתן הפקודה המשיך סדר היום להיות מעורב - בחלק משעות היממה המשיכו החניכים את מתכונת הקורס, אבל בפועל ניתנו כבר הפקודות לחגימה - זאת תוך עבודה בלתי פוסקת להכשרת הכלים ומסדרי מג"ד חוזרים ונשנים של אבראהים. המג"ד לא היה מוכן להתפשר אפילו על הפרט הקטן ביותר. אף שהמצב היה יוצא דופן, ובשטח הדברים היו מעורפלים, הוא תבע שלמות וודאות בכל הנוגע למצבם של הטנקים ושל הלוחמים. עדני סיפר:

קיבלנו את הפקודה למעבר משגרה לחירום ביום שישי, 11 ביולי 2014 - שבוע אחרי כולם. התחלנו לזווד במרץ את הטנקים בתחמושת הייעודית להם, זו של ה-105 מ"מ שאותה הוצאנו בארגזים מתוך מחסני החירום, הימ"חים, שנפתחו בדיוק עבור התכלית הזאת. זו הייתה עבודה קדחתנית, שבה הצלחנו להעביר את הטנקים לשלב הגבוה ביותר של ההכנה: מוכנות לקרב. כשהייתי עם עצמי היה לי לעתים זמן להרהר במה שעברתי.

חשבתי על קורס מפקדי הפלוגות בצבא ארצות-הברית שאותו סיימתי רק ימים ספורים קודם. חשבתי על מה שלמדתי שם ועל הרלוונטיות שלו למה שאני עושה עכשיו. בקורס הזה היו מפקדים מ-26 מדינות, כולל ארצות ערביות, ובעיקר קצינים מנאט"ו. לנו ולאמריקנים היה את הניסיון הקרבי הכמעט יחיד. נושאים של מעבר משגרה לחירום ומכוננות לחגימה היו מוכרים לנו ולהם. מה שרכשתי בקורס הזה היה בעיקר בתחום התיאורטי ובתחום התרבותי.

העשרתי את הידע ולמדתי על צבאות אחרים, על שיטות הפעולה שלהם ועל האפשרות לשיתוף פעולה עמם. אנשי הצבא האמריקנים, היו מודעים לעובדה הזאת, והעריכו מאוד את היתרון של הניסיון

המבצעי שלנו. בתחום המעשי הקורס כמעט לא חידש לי דבר. כל מה שהבאתי אתי, הן ברמת הערכים והן ברמה המקצועית, למדתי מתפקידי בגדוד ההכשרה של קציני השריון - 196, ומתפקידי הקודמים בחטיבה 7 ובגדוד 532, שבו קיבלתי אגב לאחר תום הקרבות את תפקיד הסמג"ד.¹⁴¹

הפתגם הערבי קובע כי "לא ניתן להחזיק שני אבטיחים ביד אחת", היינו, לא ניתן לבצע בעת ובעונה אחת שתי משימות שונות. סא"ל השאם אבראהים, שפיקד על כל תהליך המעבר של גדוד שלח משגרה לחירום, הוכיח כי כאשר אין ברירה ניתן בהחלט לשאת לא רק שני אבטיחים ביד אחת אלא אפילו שלושה.

במהלך השבועיים שבין 4 ביולי ל-18 ביולי הצליח המג"ד לעמוד בהצלחה בשלוש משימות שונות לחלוטין, הסותרות זו את זו. הוא המשיך בהכנת הסגלים החדשים של הצמ"פ. פלוגה צ' בפיקודו של סרן יקיר קסלסי ופלוגה ע' בפיקודו של אריאל קירשנבוים המשיכו בשיזפון בהכנת הסגלים של הקורס הבא של הצמ"פ עבור לוחמי חטיבות 7 ו-401, ופלוגה כ' המשיכה להתכונן למחזור הבא של קורס קציני השריון. בהתאם לדרישת השאם, הועברה הכשרת הסגלים מבית גולדמינץ שבנתניה אל בסיס שיזפון, צעד שאפשר להכין את הגדוד כולו ללחימה ולהחזיר את הטנקים לכשירות - בתחילה לרמה שתאפשר להשתמש בהם באימונים, ובהמשך לרמה שתאפשר שימוש בהם בלחימה.

המג"ד לא הסתפק ב"שני האבטיחים", והצליח לשאת "אבטיח שלישי": הכנת הגדוד ללחימה ברמת התיאום הפיקודי מול המסגרת החטיבתית. גם המשימה הזאת הייתה לא פשוטה. אבראהים האמין בשלב הראשון כי הוא יצא ללחימה במסגרת צוות הקרב החטיבתי של חטיבה 460 תחת פיקודו של גיא חסון, שהיה חבר ותיק שלו.

לפיכך, במקביל לגיבוש הכוח של שלוש פלוגות השריון בגדוד שלו הוא לחץ ללא הרף על הממ"ט להורות על גיוס פלוגת החרמ"ש - כוח המילואים של חיילי החי"ר במסגרת צוות הקרב הגדודי ההולך ומוקם. המשימה הזאת

הצליחה בסופו של דבר, ובליל שישי ניתנה הפקודה לגייס גם את כוח החרמ"ש שנוסף עתה למצבת הכוחות של גדוד שלח. רק אז, כאשר הגדוד נערך כבר בפועל לחימה, הגיעה פקודה חדשה שעמדה בסתירה לכל המבנה שהוקם במהלך השבוע האחרון: גדוד שלח יועבר לפיקוד צוות הקרב החטיבתי של חטיבה 261, חטיבת החי"ר של בית־הספר לקצינים ולא יפעל תחת פיקודו של חסון. אבראהים סיפר:

הפקודה שמעבירה אותנו לצוות של בית־הספר לקצינים ניתנה בליל שישי, 11 ביולי 2014. כבר למחרת בבוקר בשבת גייסה פלוגת החרמ"ש שאנשיה הגיעו עם מפקדם רס"ן לירן זך בשבת בבוקר. בינתיים, תיאמתי את הפעלת הגדוד מול חטיבת בית־הספר לקצינים. נמסר לי שאנחנו נפעל במסגרת אוגדה 162 כשמטרתנו לפגוע בתשתיות אויב במרכז הרצועה לאורך ציר כיסופים. גם כאן הדברים מורכבים יותר ממה שזה נראה. מבחינה מבצעית טהורה אני אמנם כפוף לחטיבה 261, אבל בפועל ברמה המקצועית טכנית אני בהחלט מקבל הוראות, הנחיות ועצות טובות מגיא חסון מפקד החטיבה - שנשאר בעצם המפקד שלי.

אני בודק שוב את הסגלים שאימנו כל השבוע ואת החיבור שלהם לטנקים. מדובר בטנקים מיושנים יחסית שאינם מוגנים לא על־ידי "מעיל רוח" ולא על־ידי אמצעי הגנה אחרים כמו פלטות גחון או "קרני חזיר", האמורים לסייע נגד מטעני גחון רבי עוצמה או מכשולים בנויים. האנשים המדהימים שלי עבדו כל השבוע על הכלים האלה בשיזפון, וגם כשהועלו לנקודת הכינוס המשיכו לעבוד עליהם עד הרגע האחרון ממש. הם קיבלו ממני את פקודת התנועה לצאת, ופשוט ירדו מן הטנקים שבהם טיפלו ונכנסו לעמדות. המעבר הזה בין שגרה לחימה היה חד מאוד, ולמרות הכול ברור לי לגמרי שזו מלחמה, וכאן לא שואלים שאלות, ושאיני מאמין לגמרי גם באנשים שלי וגם בכלים שאני מצליח להעמיד לרשותם.¹⁴²

במקביל להכפפת גדוד שלח לחטיבת בית־הספר לקצינים הזעיק אבראהים גם

את פלוגת החרמ"ש, לוחמי החי"ר האורגניים של הגדוד שלו. פלוגת המילואים הזאת, בפיקודו של רס"ן לירן זך, פעלה עם גדוד 532 כבר למעלה מעשור, והיא גויסה אך ורק לקראת לחימה בכל פעם שבה הגדוד היה אמור לפעול במתווה של לחימה. בימים כתיקונם, כאשר הגדוד עסק בתפקידו המקורי - הכשרת צוותי הטנקים - גויסה פלוגת החרמ"ש לאימונים במטרה להבטיח את יכולותיהם של חייליה.

לשיחת הטלפון הזאת ביום שישי חיכה רס"ן זך כבר יותר מעשר שנים. זך (39), שנולד בקיבוץ יגור וחבר בו, מנהל את מחלקת הייצור בחברת "לגין טובופלסט" המייצרת שפופרות פלסטיק. הוא איש מילואים למעלה מעשור. את דרכו הצבאית החל זך בפלוגת בני המשקים של הנח"ל המוצנח - גדוד 50. את שירותו הצבאי הסדיר סיים לאחר שמילא תפקיד של מפקד פלוגה בבית-הספר למ"כים, ולאחר מכן בגדוד חרוב שבחטיבת כפיר.

לאחר שסיים את השירות הסדיר ב-2003 הוא החל את פרק ב' בשירותו הצבאי - זך מונה למפקד פלוגת החי"ר המשוריין של גדוד שלח. לצד ההתמקצעות בתחום לחימת החי"ר חייב התפקיד הזה הרבה סבלנות ואורך רוח משום שבניגוד ליחידת מילואים רגילה, הפועלת כישות עצמאית, פלוגת החרמ"ש שבפיקודו מתפקדת בפועל לא כיחידת מילואים אלא כחלק אורגני של יחידה סדירה. פלוגת החרמ"ש מתאמנת באופן שוטף וסדיר, כמו כל יחידת מילואים לוחמת אחרת בצה"ל, אך היא מופעלת רק כאשר הופך הגדוד ממסגרת אימון והדרכה למסגרת לוחמת, ואז היא חוברת אליו כפלוגת החי"ר האורגנית של גדוד השריון.

בניגוד מוחלט לתחלופה הגבוהה מאוד של חיילי גדוד שלח - שהם בימים כתיקונם חניכים בצמ"פ במשך כמה חודשים, או לכל היותר אנשי סגל העושים בגדוד את שירותם הסדיר - לוחמי פלוגת החרמ"ש נותרים בה שנים רבות. הם מתאמנים שוב ושוב בתרגולות החי"ר הידועות: לחימה בשטח פתוח, לחימה בשטח בנוי, לחימה ביעד מבוצר, התמודדות עם מנהרות, מטווחים ומסעות. לוחמה משקיעים במשך שנים מאמצים רבים כדי לשמור על רמה מקצועית גבוהה כך שיוכלו לפעול ביום פקודה ככוח חי"ר מקצועי

שייתן מענה אופטימלי למפקד הגדוד.

במלחמת לבנון השנייה, ב-2006, כאשר אבראהים היה קצין המבצעים של גדוד 82 (געש), הפלוגה לא גויסה כלל מכיוון שהגדוד לא יועד ללחימה. העובדה הזאת גרמה לתסכול רב בקרב לוחמי הפלוגה. התחושה הייתה שהפלוגה לא גויסה משום שאין בה צורך מבצעי של ממש, ומשמעות הדבר היא שאין טעם בהמשך האימונים המתשיים. רס"ן זך, המ"פ הוותיק, השקיע מאמצים רבים כדי לשכנע את חייליו כי תרומתם משמעותית וכי יבוא יום והגדוד ייקרא לקרב.

שנתיים לאחר מכן - במהלך מבצע "עופרת יצוקה" - התקבלו פקודה להפעלת הפלוגה לקראת לחימה ברצועת עזה. הפלוגה גויסה, חוילה במהירות, ולאחר אימון קצר קיבלה משימות משמעותיות לביצוע. המורל של לוחמי המילואים הרקיע שחקים, אולם אז באה האכזבה - המבצעים המתוכננים לא בוצעו בסופו של דבר. שוב נשמעו קולות שטענו שהפלוגה גויסה אף שהיה ברור שאין כוונה לשלוח אותה ללחימה בפועל. ההחלטה על הפעלתה של פלוגת החרמ"ש ככוח לוחם הייתה תלויה לחלוטין בהחלטה על הפעלתה של חטיבת בני אור ככוח ההופך מגוף הדרכה לכוח לחימה.

ואז הגיעה שיחת הטלפון ביום שישי, 18 ביולי 2014. אחרי למעלה מעשור הפכה השיחה הזאת באחת את פלוגת החרמ"ש - כמו את כל יתר שלושת גדודי ההכשרות וגדוד אמצעי הלחימה של חטיבת בני אור - לכוח לוחם מהשורה הראשונה.

לוחמי הפלוגה התקבצו במהירות, ועד שבת, 19 ביולי, המצבה הייתה מלאה. לנקודת הכינוס הגיעו במקביל גם חיילי מילואים מפלוגות אחרות. מפה לאוזן עברה בעקשנות שמועה שלפיה מילואי החי"ר גויסו למטרות שמירה ואבטחה בתחומי מדינת ישראל או במחנות שבויים העתידיים לקום באזור. השמועות האלה לא התקבלו באהדה בפלוגת החרמ"ש של שלח - הם לא הגיעו לכאן למטרה שונה מאשר לצאת לקרב ולנצח.

מפקד הפלוגה הבהיר באופן בוטה למג"ד שהפעם הגדוד פשוט "חייב" לקבל משימות לחימה משמעותיות, שאם לא כן, ייפגע קשות המורל של הלוחמים שבעי האכזבות. הוא התפרץ לדלת פתוחה - המג"ד לא רק חתר למגע עם האויב, אלא דרש מן הפיקוד שמעליו לקבל משימות איכותיות. עד מהרה ניתנו הפקודות, ועמן המטרה: צפון רצועת עזה.

המ"פ העביר את התדרוכים ליעדים שהוקצו לגדוד שלח ולפלוגה - תפיסת יעדים באזור בית חאנון. בקרב הלוחמים התפשטה תחושה של סיפוק ואתגר - לאחר שנים רבות של אימונים הולכים הפעם על הדבר האמיתי. לפתע התברר שכל השנים של אימונים ותרגולים הכשירו את כולם בדיוק לרגע הזה: כניסה ללחימה כדי להגן על המדינה עם הרבה ביטחון עצמי ודבקות במשימה. במהלך 48 השעות של ההכנות לפני מתן הפקודה והכניסה ללחימה הספיקו לוחמי הפלוגה לראות את שובלי האש של הרקטות הנורות מרצועת עזה לעורף של ישראל ולשמוע את הדיווחים בתקשורת על הנפגעים. הם היו חדורי מוטיבציה להיכנס ללחימה ולהשתיק את האש. זך סיכם:

הבנו כולנו שלאחר כל השנים הרבות שבהן התאמנו ללחימה - תוך ניצול האימונים להתאמה יעדים שנקבל בפועל בלחימה - אנחנו מוכנים לדבר האמיתי. כולם הבינו שאנחנו יוצאים מוכנים לאחר שעברנו את כל המסלול של אימונים שנתיים, תעסוקות מבצעיות, סיורים אופרטיביים, הכנת נוהלי קרב, סגירה קפדנית של השיבוץ הקרבי והכרת השטח במסגרת הגדוד שאליו הסתפחנו עם אמצעי הלחימה שלנו.¹⁴³

צוות המפקדים של חטיבת בית הספר לקצינים התכנס במתקן האימונים בצאלים, וניתנו פקודות אחרונות. שוב, לאחר שינויים רבים, הגיע שינוי לא צפוי שהוכיח כי לא רק שהמלחמה היא ממלכת אי הוודאות, אלא שגם ההכנות לקראתה שייכות לממלכה הזאת. קבוצת הפקודות הסתיימה בשעה 19:00, והתברר שהשתנה יעד התקיפה של הגדוד: לא ציר כיסופים אלא אזור בית חאנון בצפון הרצועה - גזרה שבה יחליף הכוח את צוות הקרב החטיבתי

של "עקבות הברזל" של חטיבה 401. הכול נעשה במהירות מטורפת ותוך כדי קיצור הליכים.

אבראהים הציג בפני קציניו את התכנון וקבוצת הפקודות ביחד, וארבע שעות בלבד לאחר שהסתיימה קבוצת הפקודות בצאלים ניתנה הפקודה לגדוד 532 לצאת לקרב. בשעה 01:00 יצא הטור לדרך; שעת מעבר הגדר נקבעה ל-05:00. 25 טנקי מרכבה סימן 2, יצאו לדרך כשהמג"ד בראש. למרות לחץ הזמן הוא הצליח לעמוד בדיוק רב במשימה. ב-05:00 בבוקר הוא חצה את הגדר. מטרתו הייתה להשתלט על הרכס שבו פעל ביממה האחרונה גדוד 9 עד השעה 08:00 בבוקר. לקראת אור ראשון הוא גילה שהפקודה המקורית שקיבל - לפרוס את כוחותיו בנקודה שנקבעה במפת הקרב - אינה ריאלית. החתירה למגע ורוח הקרב הכתיבו התנהלות אחרת.

לאחר תיאום מהיר באמצעות בוצ'קו קצין המבצעים שלו ועם פיקוד החטיבה והכוחות האחרים המתמרנים בזירה הוא "גנב" כמה מאות מטרים נוספים מהיעד שנקבע לו, ומיקם את הטנקים של הגדוד בעמדה הרבה יותר טובה שממנה השיג גדוד שלח שליטה מצוינת בתצפית ובאש על תא הלחימה הבא. הוא סיכם: "הפקודות כולן בוצעו במדויק, והגדוד תיפקד מצוין למרות שהצוותים שלו נאספו רק שבועיים לפני כן. העובדה שבכל אחד מהטנקים ישבו ארבעה מפקדים בשריון עם יכולות מקצועיות מוכחות הפכה את הכוח שלי לגורם מכריע בזירה".¹⁴⁴

בעת היציאה לקרב וחציית קו הגבול חשו הכוחות כולם מתיחות רבה. בייחוד לוותיקים שבין המפקדים הייתה תחושה מוזרה של התקדמות בנופים מוכרים עוד מהתקופה שלפני ההתנתקות. זך שחזר:

אני ומספר לא גדול של חיילים שלי שירתנו בעזה לפני תקופת ההתנתקות ב-2007. הייתה לנו תחושה לא פשוטה משום שנלחמנו במקומות שבהם הסתובבנו חופשי בעבר, שהיו בשליטה ביטחונית של צה"ל, כמו ניסנית. אינך מבין איך לא לא מזמן היינו שם, ופתאום

המקומות האלה הופכים להיות לאיום הכי גדול עלינו. כל לוחמי פלוגת החרמ"ש היו דרוכים לבצע את תפקידם והתמודדו עם התחושות הטבעיות כל-כך של פחד מחד גיסא ושל רצון אדיר לבצע את המשימה מאידך גיסא.

רגע הכניסה לעזה מיוחד מאוד וקשה מנטלית. אתה מתנתק מן המשפחה, החברים והתקשורת בכך שמשאיר את הטלפון בשטח הכינוס. מגיע נציג של השלישות לוודא שלכולם יש דסקיות ולבדוק העתק של רשימות השיבוץ הקרבי. כאן מתחילים להפנים את העובדה שלא בטוח שכולם יחזרו שלמים, אבל הנחישות והדבקות במשימה חזקים יותר מהכול, ונכנסים בשיא ה"רעל" כדי להשיב את השקט לכל מדינת ישראל.¹⁴⁵

25 טנקים, ובעקבותיהם טור ארוך של נגמ"שים, ובהם לוחמי פלוגת החרמ"ש ודרגים מסייעים לגדוד, עשו את הדרך הארוכה והאטית שבין נקודת הכינוס לנקודת חציית הגדר. גדוד שלח יצא לקרב.

סרן עדני סבור שלרמת הלחימה הגבוהה ולהישגים תרמו לא רק כוח האדם האיכותי והצוותים ב־25 הטנקים של הפלוגות והמעטפת של פיקוד הגדוד אלא גם, ואפילו בעיקר, האימונים והתרגולות המפרכים:

זו הייתה המלחמה הראשונה שלי, ומהר מאוד גיליתי בה שסדר הפעולות המקצועיות והערכים שעוברים אצלנו בחטיבה בפרט, ובשריון בכלל, מדור לדור הם אלה שהכריעו את הקרב. מיד לאחר סיום כל אקט של לחימה עברנו לפעולות השגרה של הכנת הכלים והטיפולים בהם לפני תנועה ואחריה. התרגולות שחזרנו עליהן מאות ואלפי פעמים, ושכל צוות מכיר אותן בעל-פה, שימשו אותנו גם בלחימה עצמה וגם בהמתנה הארוכה לאחר כל אקט של לחימה באותה דרך בדיוק כמו בשגרה. החשש הגדול שלי כמפקד היה מירידת המתח של האנשים שלי מיד

לאחר סיום לחימה. בפועל זה כמעט לא קרה מכיוון ששמרנו על שגרה מבצעית גבוהה. ברגע שסיימנו לירות מה שהחזיק את כולם היו הפקודות, הנהלים והתרגולות שהמשיכו לפעול אוטומטית בדיוק כמו בשגרת האימונים או הלימודים בגדוד.

הדמיון שבין אימון ללחימה ובין תרגולת במתקן אימונים לפעולה בשטח אבו דאכה בח'אן יונס, הביא ליכולת הגמישות של הגדוד לבצע כל פקודה באופן מידי למרות שינוי המשימה. עדני סיכם:

למרות שהפקודות המקוריות שלנו היו לתקוף את האויב מכיוון מזרח, וממש ברגע האחרון הן שונות ואנו תקפנו מכיוון צפון, ביצענו את המשימה במלוואה. זו הייתה תפנית מאוד מאוד חדה - הן מנטלית והן טכנית - מכיוון שנאלצנו תוך כדי תנועה להחליף מפות וללמוד הכול מחדש בדרך לתפיסת העמדות שיחליפו את גדוד 9. השעות האלה היו לא פשוטות. היו הרבה חששות בלב בדרך לחציית הגדר, אבל באופן מוזר דווקא ברגע שחצינו את הגדר והתחלנו להתקדם בתוך הרצועה כל החששות נעלמו והמתח התפוגג. כולנו הבנו פתאום שבצעם אנחנו עושים עכשיו בלחימה בדיוק את מה שעשינו קודם לכן באימונים: אותן תרגולות, אותם גבולות גזרה, אותם יעדים, אותם נוהלי קשר, פיקוד ושליטה ובקרת אש. ההבדל היחיד הוא שהפעם הכול נעשה בכלים טעונים ובדריכות מפני האויב. היינו הכוחות הראשונים בשטח ולא היה לנו שום כוח אחר בגזרה שיכין אותנו ויבצע אֶתנו חפיפה מסודרת. פעלנו בהתאם לתרגולות ולנהלים, וכמובן למדנו לבד במקביל כל הזמן איך לפעול בשיתוף פעולה אופטימלי עם כל החי"ר שמסביב ועם שדרת הפיקוד של חטיבת בית-הספר לקצינים. התוצאות בסופו של קרב היו אופטימליות: מילאנו את כל המשימות בשלמותן וללא אבדות בגדוד.¹⁴⁶

הגדוד סיים בשעות הבוקר את המשימה בהצלחה מלאה, והחליף את גדוד

9 בעמדות שולטות על תא השטח הבא. 24 שעות לאחר מכן ניתנה המשימה הבאה: השתלטות על רכס הגבעות הנמוך שעליו שכנה בעבר ההתנחלות ניסנית, ומשם תקיפת שכונת מגורים שהפכה בפועל למתחם ממונהר וממוגן היטב של חמאס המכונה "מגורי הקצינים".

ביציאה למשימה הזאת נאלצו המג"ד, הקמב"ץ וכל המ"פים להתמודד עם יריב נוסף ומסוכן לא פחות מחמאס: היעד שליטה בכוחות בשטח העלול להביא לירי של כוחותינו על כוחותינו. בשטח נמצאו כוחות רבים, והפיקוד על האירוע היה מורכב. סרן אברהם בוצ'קו הקמב"ץ, שניהל את הלחימה מאחור בנגמ"ש 10/א, תיאר את אירועי הקרב על מתחם "שכונת הקצינים":

מתוך הנגמ"ש הצפוף יחד עם כל שאר בעלי התפקידים כמו קצין המודיעין, קצין השלישות וקצין המינהל האזרחי, אני מתכלל את הכוחות וחייב לשלוט היטב במה שקורה בשטח. השליטה בכלי-כך הרבה כוחות כשאתה לא ממש בעין הסערה אלא מאחור בנגמ"ש היא משימה מורכבת ולא פשוטה.

ביותר ממקרה אחד וביותר משניים התרענו והצלחנו למנוע ירי דו-צדדי ואבדות, ולמרות הכול, במהלך ביצוע המשימה השנייה באזור ניסנית נפתחה אש, ואחד מלוחמי בה"ד 1 נהרג כנראה כתוצאה מירי דו-צדדי. זה קרה כאשר פלוגת חי"ר של בה"ד 1 נכנסה למרחב של הטנקים בקרבה גדולה מדי של טנקים לחי"ר וללא תיאום מספיק, והטנקים שזיהו דמויות חשודות פתחו באש. אחד הלוחמים נפגע - כנראה כתוצאה מהאש הזו.¹⁴⁷

את המאבק הכפול הזה - מול האויב ומול טעויות של כוחותינו - באותן שעות לחימה בין החורבות של ניסנית ומפקדת החטיבה הצפונית ברצועה זוכר היטב גם מפקד פלוגת החרמ"ש רס"ן לירן זך:

נלחמנו ברציפות כאשר לא פעם ולא פעמיים היו מקרים שללא ערנות של המג"ד, ובעיקר שלי, היינו יכולים לצאת למשימה שלא

נסגרו בה כל הפרטים ולהיכנס לדו"צ או לא לקבל חיפוי בזמן ובמקום הדרושים. בשני המקרים עלולות היו להיות תוצאות קשות ואבדות רבות בנפש. הרגשתי כל הזמן שאני חייב מצד אחד לא להעביר את החששות שלי לחיילים, ומצד אחר לטפל בעניין מול הגדוד. אני זוכר היטב לדוגמה כיצד ביקשו שניכנס באזור זיקים לתוך רצועת עזה למשימות הגנה, תצפית ואיתור מנהרות התקפיות.

כאשר נכנסתי לבדי עם מחלקת טנקים של הגדוד לבצע סיור מקדים עוד לפני היציאה למשימה העיקרית זיהיתי כוח של בה"ד 1 שנמצא בדיוק במקום וביצע את המשימה שאנו היינו אמורים לבצע שעות בודדות לאחר מכן. באותו מקום בדיוק היה לאחר מכן ירי קטלני בין כוח של בה"ד 1 לטנקים של הגדוד (כולל המג"ד והסמג"ד), ונהרג חייל של בה"ד 1 ועוד חייל נפצע, כאשר הפלוגה שלי בתווך. מבחינתנו, לא היה חסר הרבה שגם חייל שלנו ייהרג.¹⁴⁸

המטרה של משימת תפיסת רכס ניסנית הייתה לשלוט באש על שכונת "מגורי הקצינים". השכונה הזאת הוקמה במימון האיחוד האירופי, ולכן נהנתה בעבר ממעין חסינות, ולא נערכו נגדה פעולות כמו אלה שנעשו נגד יתר המתחמים של חמאס. ב־22 ביולי 2014 בבוקר פעל בגזרה גדוד 932 גרניט של חטיבת הנח"ל, ומכיוון שכונת "מגורי הקצינים" נפתחה עליו אש. סא"ל אבראהים קיבל פקודה לתקוף את השכונה כדי לבודד את האגף של גדוד גרניט ולאפשר לו לבצע ללא הפרעה את משימותיו.

הוא ביצע את הפקודה תוך שילוב התנועה והאש האופייני לשריון מחד גיסא והחתיירה למגע האופיינית לגדוד מאידך גיסא. בהנחייתו ובהכוונת הקמב"ץ סומנו המטרות, והגדוד פגע בעשרות מהן באמצעות ירי של עשרות פגזי "חלולין", ולראשונה בתולדותיו, גם באמצעות ירי של פגזי "רקפת", המותאמים לתותחי ה־105 מ"מ, הנמצאים בטנקים של הגדוד. הפקודות שהוטלו על הגדוד מולאו במלואן, המטרות הושגו והאש פסקה. הגדוד סיים את הלחימה ללא נפגעים.

לאחר שהסתיים שיתוק מקורות הירי ב"שכונת הקצינים" הקים הגדוד מגן ברכס ניסנית. ואולם למג"ד לא הייתה כל כוונה להותיר את אנשיו במגן ולחזור לשגרה ולטפולים בכלים בשעה שהלחימה מסביב נמשכת. את הלילות הבאים הוא ניצל היטב לפשיטות לילות על יעדי האויב שבסביבה. בפשיטות האלה הוא ניצל היטב את כוחות העזר שעמדו לרשות הגדוד - סוללת הארטילריה והפעלת מטוס קרב של חיל האוויר - שסייעו בטיפול במטרות מורכבות במיוחד. לאחר שהסתיימה הלחימה באזור פינה הגדוד את המגן וחזר לארץ. סרן אריאל קירשנבויים מפקד פלוגה ע' יצא עם הפלוגה שלו מדי לילה לתקוף יעדים בשכונת הפחונים שמצפון לשכונת אל-עטטרה שבה התנהל שש שנים קודם לכן קרב הדמים הקשה במבצע "עופרת יצוקה". קירשנבויים סיפר:

היו לנו שם מספר זיהויים שפגענו בהם ללא מגע ישיר עם האויב. ירינו למטרות שנתן לנו המודיעין, או לכיוון דמויות חשודות תוך שימוש מסיבי בפגזי ה"חלולך", המיושנים יחסית, ובפגזי ה"רקפת", החדשים יותר, שהיו מתאימים לטנקי המרכבה סימן 2 שלנו. עשינו הכול בביטחון עצמי רב, ומעולם לא הפריע לנו שבגלל הדגם המיושן יחסית של הטנקים אין בהם מנגנון הגנה ממטענים חלולים של "מעיל רוח". הלוחמים שלי - אותה תערובת של צוערי קורס קציני שריון, מועמדים ליציאה לקורס קצינים בה"ד 1 וצוות ההכנה לקורס מט"קים שרובם לא הכירו בתחילת הלחימה זה את זה - היו כעבור פחות מ-48 שעות של לחימה צוות מגובש שנלחם ביחד וממלא את כל משימותיו. הם למדו להכיר זה את זה, להעשיר הדדית איש את רעהו בניסיון הקרבי שרכשו ביחד, להתחבר ולהילחם, וב"ה בסופו של כל המסלול הזה הם חזרו הביתה בשלום.¹⁴⁹

עם תום הלחימה חזרו אט אט הכוחות לשגרת החיים של מסלול הכשרת לוחמי שריון במסגרת גדוד הצמ"פ ולהסקת המסקנות והלקחים מן הלחימה. זה בדיוק הזמן לבדיקת המאמצים וההישגים שהושגו ולמעבר של הכוח כולו ממתכונת של כוח מבצעי לוחם למסגרת של כוח לומד, מתרגל ומעצב את דמותם של לוחמיו כאנשי שריון.

במהלך ימי הקרבות עברו לוחמי הגדוד 3,434 ק"מ בטנקים שפשטו מדי יום וליילה על יעדים. הם ירו 1,131 פגזים. לפחות 37 לוחמי חמאס נהרגו, ונפגעו קשות תשתיות האויב. כאמור, כל אלה הושגו ללא אבדות בנפש של לוחמי הגדוד.¹⁵⁰

סא"ל אברהמים סיכם את התוצאות, ולנוכח ניסיונו העשיר הוא היה יכול להפיק לקחים תוך השוואה למערכות הקודמות שבהן השתתף:

במלחמת לבנון השנייה הייתי קצין מבצעים בגדוד 82 שהוזעק לנגמ"ש הקמב"ץ ישירות מהלימודים. הפעם, למרות השינויים התכופים בגזרת הלחימה, בצידוד, בצוותים ובמשימות שהוטלו עלינו, הבנו כולנו כל הזמן בדיוק מה רוצים מאתנו, וביצענו את הפקודות בדרך הטובה ביותר. דיברנו זה עם זה ועם כוחות שחברו אלינו בשפה מקצועית טובה וברורה מאוד. למדתי באופן אישי שלהיות מפקד גדוד שריון בצוות קרב גדודי פירושו אמנם שיחה באותה שפה במישור הטקטי של משימות והשגתן, אך בשפה אחרת לחלוטין במישור הלוגיסטי-מינהלתי.

למדתי שמילוי בטן של טנק בפגזים ללא עזרתו של מ"פ מפקדה "אורגינלי" משלך זו משימה לגמרי לא פשוטה, כפי שלא קל להסביר לקצין לוגיסטיקה של גדוד חי"ר עד כמה שונה הליך התדלוק של טנק מזה של כלי רכב רכים שאותו הוא מכיר מגדוד החי"ר. הייתי גאה מאוד בהישגים של הגדוד שלי שאותו הצלחתי לגבש בתוך ימים ספורים עם שני מ"פים חדשים לחלוטין וחסרי ניסיון, ולצדם גם קמב"ץ המתחיל לראשונה את תפקידו אצלי בגדוד. עבורי כמפקד, זו תחושה, שאין טובה ממנה, לראות את הגדוד שבנית מבצע משימות במקצועיות ובגמישות מרבית, משיג את כל מטרותיו עד האחרונה שבהן וחוזר הביתה ללא נפגעים.¹⁵¹

150 סיכום מבצע צוק איתן, פרק 2: הלחימה במספרים, 2014.

151 ריאיון עם סא"ל השאם אברהמים, 2015.

סרן אברהם בוצ'קו, הקמב"ץ המאוכזב, הצטרף לדעתו והרחיב את מסקנתו של אברהם בנוגע לגדוד 532 לשריון כולו: "למדנו כולנו שטנקיסט יכול לבצע כל תפקיד שמטילים עליו גם אם הוא שונה מהמתוכנן בתוך שעות בודדות מקבלת הפקודה".¹⁵² זך, בניגוד ליתר מפקדי הפלוגות בגדוד ששבו לשגרת העשייה הצבאית של הכשרת צוותי טנקים, חזר למחלקת הייצור של מפעל האריזות בקיבוץ יגור. אנשיו, שהשתחררו לאחר 14 ימים אינטנסיביים מאוד של אימונים ולחימה, חזרו לחיי האזרחות שלהם. בניגוד למלחמת לבנון השנייה, למבצע "עופרת יצוקה" ולמבצע "עמוד ענן", הוא יכול עתה ללחוץ ידיים, להביט בעיני אנשיו ולומר להם עד כמה הוא גאה בהם ובכל מה שעשו. זך סיכם: "מבצע 'צוק איתן' תרם הרבה למבצעיית של הפלוגה ולהבנה של כלל הלוחמים שיש להם חלק חשוב בהצלחת המבצע בכך שסומכים על הפלוגה ומאמינים בה. זו הייתה התחושה של האנשים שלי כאשר נפרדתי מהם".¹⁵³

הראש הרב־תחומי: גדוד הסיוע הקרבי, הופעת בכורה של יכולות וציונים לשבח

"טוב אשר תִּאָחַז בְּזֶה וְגַם־מִזֶּה אֶל־תִּנַּח אֶת־יָדְךָ".¹⁵⁴

הצורך לנהל לחימה שבה נוטלים חלק כוחות רבים ומגוונים, שלהם דרכי חשיבה שונות, הביא לכך שגם בתוך מסגרת חטיבת בני אור הוקמה מסגרת לימודים ואימונים של יחידות שאינן שייכות לשריון אך יכולות להשתלב בו באופן טבעי לגמרי. כך בא לעולם גדוד 330 - גדוד הסיוע הקרבי. הרעיון שהנחה את הקמת הגדוד היה הצורך של שילוב יכולות לחימת חי"ר, ארטילריה ומודיעין שאותן יוכל הכוח הלוחם לקבל ישירות מגורמים במסגרתו בלי להזדקק לסיוע חיצוני מגורם אחר שיספק לו את הנדרש מאחת המערכות האלה. במסגרת בית־הספר לסיוע קרבי היו אמורים לוחמי השריון להשתלם בכמה מקצועות נוסף על הכשרתם הבסיסית כשריונרים: סיור, תצפית, מרגמות ואמצעי בקרת האש המודרניים.

סא"ל עומר לוין היה זה שהפך את הרעיונות האלה למציאות, והקים את בית־הספר. לוין, יליד המושב כורזים, גדל כבוקר המלווה את עדרי הצאן למרעה במושב גבעת יואב שברמת־הגולן. הוא עשה דרך ארוכה שבה למד לשלב בפועל את המיומנויות שלהן הוכשר ושאותן שאף להקנות לחניכיו בבית־הספר הרב־תחומי שהקים. הוא התגייס לצה"ל ב־1996 בתקופה של עימותים רבים עם חזבאללה, שגבו מחיר דמים גבוה ברצועת הביטחון בלבנון. את שירותו הצבאי החל בחטיבה 7 שאליה שב כמפקד מחלקה לאחר סיום קורס קציני השריון. בניגוד לשאר מפקדי הגדודים בחטיבת בני אור, הניסיון המקצועי של לוין אינו מצטמצם לתפקידי פיקוד בשריון ולמקצועות הקשורים לטנקים. כבר בחטיבה 7 הוא קיבל את האחריות על הפלוגה המסייעת, ולאחר מכן על המרגמות הכבדות בפלוגה המסייעת. התחומים האלה אינם שייכים במדויק למסלול ההכשרה של לוחם השריון, אך יכולות הפיקוד שאותן רכש נלמדו

תמיד מנקודת המבט של כוחות החוברים עם הכוח המשוריין, מוטמעים בו והופכים לחלק בלתי נפרד מיכולותיו המבצעיות של הכוח המשוריין. גם תפקיד הרוחב שאותו מילא - קצין המבצעים של הגדוד - לא היה בגדוד שריון, ובשונה מן התפקידים שמילאו חבריו המג"דים, הוא מילא את התפקיד בגדוד לימן - גדוד שמקום מושבו במפקדת עוצבת הגליל השוכנת בבירנית שבמערב הגליל.

עם סיום התפקיד חזר לוי ל"מקורות" ולתפקיד מפקד הכשרת הצמ"פ בגדוד עוז 77 של חטיבה 7, ולאחר מכן היה מפקד פלוגה ו' - אחת הפלוגות הלוחמות בגדוד. התפקיד הבא שמילא היה סגן מפקד הגדוד. אחריו יצא לוי ללימודים אקדמיים במכללה האזורית עמק יזרעאל, וסיים לימודי מדעי המדינה בהתמחות בתקשורת פוליטית. כשחזר לשירות הצבאי הוא קיבל שוב את תפקיד הסמג"ד, והפעם בגדוד אדם (195) בחטיבת בני אור. לאחר מכן מילא תפקיד רוחב נוסף של קצין ההדרכה בעוצבת הפלדה (162). עם סיום תפקידו הוא למד במכללה לפיקוד ולמטה שבה עבר השתלמות והכשרה גם של מפקד חי"ר. לאחר שסיים את לימודיו הוא קיבל את הפיקוד על הסיירת של חטיבה 7, ובפועל הוביל את לוחמיו לסדרת פעולות בצפון השומרון, שהיו אופייניות לא לשריון, ואפילו לא לחי"ר, אלא ליחידות עילית המתמחות בלוחמה זעירה. בין היתר הצליחה הסיירת שבפיקודו לסכל פגיעה בהסעות לגני ילדים באחת ההתנחלויות ולעצור את הרוצחים של משפחת פוגל ביישוב איתמר.

בקיץ 2013, לאחר 17 שנות שירות קרבי, היו ללוי מיומנויות מקצועיות מגוונות מבחינה מבצעית ומקצועית גם יחד. מבחינה מבצעית. הייתה לו כל ההכשרה הנדרשת ממפקד בשריון, אך בד בבד הוא הכיר היטב גם את לוחמת החי"ר הן מנקודת המבט של הלוחם הפשוט, המתרגל את חיילות הפרט שלו ומתמחה במתארי לחימה של שטח פתוח, יעד מבוצר ושטח בנוי, והן מנקודת המבט של לחימה טקטית ופיקוד כקצין. נוסף על אלה הוא קיבל הכשרה מודיעינית של תצפית והשגת מידע מודיעני חזותי (ויזינט), הפעלת ארטילריה תלולת מסלול של מרגמות, ואפילו פרק משמעותי מאוד של פיקוד על כוחות מיוחדים ולוחמה זעירה המתמחה במאבק בטרור. את היכולת הזאת רכש לוי הן באולמות ההרצאות של המכללה האקדמית בעמק יזרעאל והן במחנות

הפליטים של צפון השומרון עם הסיירת שעליה פיקד. לוי סיפר בריאיון עמו:

הרעיון המקורי היה להקים בכל אחד מגדודי השריון בצה"ל פלוגה ייעודית שתוכל לתקשר בלי בעיה עם שאר פלוגות השריון בגדוד, אבל תהיה במקביל גם עם יכולות ייחודיות של לוחמת חי"ר. בשלב הראשון הוקמו בסך־הכול שלוש פלוגות כאלה - שתיים בחטיבת ברק (188) ואחת בחטיבה 7. בפלוגות האלה הוסבו לוחמי שריון ללוחמי חי"ר. המתכונת הניסיונית הזאת הצליחה, ומיד אחריה הוכשרה גם פלוגה שלישית לגדוד האחרון בחטיבה 188, ואחריה הוכשרו שלוש פלוגות נוספות לחטיבת עקבות הברזל (401).

בתוך שנתיים הפך הרעיון הזה מחזון למציאות, ולסדר־הכוחות של השריון נוספו תשע פלוגות ייעודיות - אחת לכל גדוד. כשהתברר שהניסיון הזה הצליח, הוחלט לעשות צעד אחד הלאה. בדומה לקורסים של הצמ"פ - שהכשירו את לוחמי השריון בעבר בתוך המסגרות האורגניות של הגדוד והחטיבה, והועברו למסגרת מרכזית בבית־הספר למקצועות השריון לגדודי שלח ועוז (532 ו־198) - הוחלט ליצור מערכת דומה גם להכשרת לוחמי הסיוע: הקמת גדוד שבו יוסבו שריונרים למקצועות נוספים שאינם כלולים בהכשרה הרגילה של לוחם שריון, ועם הידע הייחודי הזה יילחמו לצד חבריהם שבטנקים.

בתחילה הוכשרו שני מחזורים רצופים כאלה ברציפות. אחד כמחזור ניסויי (פיילוט) והשני כבר כמחזור רגיל שהתמחה במסגרת גדוד ההכשרות של קציני השריון שחק (196). ובמקביל הוקם הגדוד של הסיוע הקרבי בפיקודי, גדוד 330, שקלט מיד כשהוקם את המחזור הראשון של צוות הפיקוד העתידי של הענף החדש. כך בא לעולם באופן ממוסד בית־הספר לסיוע קרבי. יצור כלאיים שבין שריונר וחייל חי"ר המכיר את שתי השפות, ושולט היטב בשתי צורות הלחימה לפרטי פרטים.¹⁵⁵

הרעיון הזה של יצירת לוחם בעל מיומנויות מגוונות התאים כמו כפפה ליד ליכולות שצבר לזמן בקריירה הצבאית שלו. את מערכי ההדרכה והשיעורים הוא לא נאלץ ללמוד במכללות צבאיות ובקורסים. הם היו חלק בלתי נפרד מעולמו המבצעי. כל אחד מתחומי המשנה שבו הוכשרו הלוחמים נועד לשמש את הגוף הלוחם המרכזי: צוות קרב גדודי מתמרן המבוסס על פלוגות שריון וכוחות נוספים. בוגרי ההכשרות האלה למדו בדיוק את נקודות הממשק בין הכוחות השונים של צוות הקרב הגדודי.

כך, לדוגמה, לוחמי הסיור הוכשרו לא רק בניווטים רכובים ביום ובלילה, אלא גם ביכולת הבסיסית להבין אם הצירים שאותם עברו יהיו עבירים לטנקים על שרשרות, למעבר בין שטחים שביניהם קיימים הבדלי גבהים, למעבר מכשולים כמו חממות ולחציית שטחים בנויים. כמו כן עליהם להיות מוכשרים לכך שהטנקים שלהם לא יידרדרו בשטח, לא ישקעו או ייתקעו באופן שיהפכו לטרף קל לציידים טנקים בשדה הקרב המודרני רווי לוחמת נ"ט מכל סוג ומלכודים העלולים להפוך למלכודות מוות לטנק תקוע ללא יכולת תנועה. יכולות דומות נדרשו גם מלוחמי התצפיות.

לצד ההכשרה המודיעינית־טכנית של שימוש בציוד תצפית אופטית מתקדמת ושל הסתוות בשטח המאפשרת להם להישאר בזירה שעות וימים כשהם נסתרים מעין האויב, הם הוכשרו לשמש כ"עיניים הקדמיות" של המג"ד לפני הגיעו לשטח. בשדה הקרב יוכלו הלוחמים האלה לאבטח כלים שנתקעו או נפגעו ולחלץ משם נפגעים. שתי המשימות אינן פשוטות למי שאינו מכיר את הטנק ואינו מבין עד כמה פשוט יכול להיות תהליך החילוץ של לוחמים הלכודים בו אם אתה שולט באנטומיה של המכונה הגדולה הזאת הנקראת "מרכבה". יכולת כזאת אין ללוחם חי"ר רגיל וגם לא ללוחם יחידה מיוחדת.

היכולות המגוונות האלה הוקנו גם ללוחמים שהוכשרו בתחום התצפית. לוחמי שריון הוכשרו לרכוש יכולות הן בתחום המודיעין והן בתחום התיאום הארטילרי. כל אלה הצטרפו ליכולת הבסיסית להסתוות בשטח ולתצפת על האויב קט במשך שעות רבות. התוצאה הסופית של המכלול הייתה לוחם המסוגל לתצפת שעות, ולעתים ימים רצופים, ממקום המרבץ המוסווה שלו

על היעד, וברגע שבו ניתן האות - להעביר בדיוק רב את נקודות הציון למרכז הבקרה ולסגור בתוך שניות מעגלי אש. במלחמות העבר היה לעתים פער של שעות רבות בין הרגע שבו דווחו הנתונים ובין הירי בפועל, שבמקרים רבים היה לא יעיל בגלל הזמן שחלף. לוחם התצפית, בדומה לצלף מוסווה בשדה הקרב, חייב לשמור על אורך רוח. לעתים חולפים מול עיניו מחבלים הנצפים בכוונות הטובות והמאוזנות של נשקו האישי והוא לא יורה בהם. עליו להתאפק ולחכות לרגע המתאים שבו יושלם מעגל האש שבין התצפית, הדיווח והירי שיביאו למקסום הנזק שייגרם לאויב.

בדרך דומה יוכשרו גם לוחמי השריון שיקבלו הכשרה בתחום טכנולוגיית בקרת האש והשליטה, ויסייעו לצוותים הלוחמים בשטח לשפר את היכולות האלה ולהביאן לידי מיצוי אופטימלי. כך בדיוק יוכשרו גם אנשי הסיוע שיאומנו בשליטה במרגמות כבדות של 160 מ"מ. הם יהפכו ללוחמי שריון לכל דבר ועניין, אך יהיה להם יתרון משמעותי שאינו נכלל בהכשרתו של לוחם שריון רגיל בבטן המרכבה: היכולת לייצר אש תלולת מסלול, שאותה הטנק אינו מסוגל לתת כסיוע, ושתלך כעמוד האש לפני המחנה של השריון המתקדם להשגת יעדי. את היכולת הזאת הם יעבירו הלאה, ויחזרו למטרה הכוללת, שבסופה ידע כל קצין שריון באשר הוא להפוך ברגע המכריע לקצין סיוע ארטיילרי, המסוגל למקם סוללת מרגמות כבדות, לתת לה מטרות ולהסתייע במסך אש מתגלגל שיגן על הכוח שלו בדרך למשימה. לזין סיכום:

בעבר הייתה פעורה תהום תרבותית בין השריון והחי"ר. הענף שאותו פיתחתי בגדוד החדש של הסיוע המבצעי הוא הגשר על פני התהום הזו. כך באו לעולם היצורים המיוחדים האלה: לוחמים עם ראש כפול ששולטים בתרגולות של חי"ר, מודיעין, לוחמה זעירה ואפילו תותחנים מחד, ומדברים שריונרית שוטפת מאידך.

לזין הגדיר את מכלול ההישגים של גדוד 330 בשנה שקדמה למלחמה: "המסייעת היא כל השלבים בדרך אל הסערה. הסיור הוא השקט שלפני הסערה, התצפית היא הרוח שלפני הסערה, והמרגמות הן הגשם שמקדים את הסערה. כל אלה מקדימים את הסערה עצמה - את תנופת ההסתערות של

התנועה והאש בקצב השריון".¹⁵⁶

בקיץ 2013, זמן קצר לאחר שהוקם גדוד הסיוע הקרבי, הונפה מעליו חרב הקיצוצים. הרך הנולד, שזה עתה בא לעולם, עמד בפני סכנה מיידית של גוויעה מרעב מטעמי התייעלות. לאחר דיונים מעמיקים, ובמסגרת מדיניות החיסכון שעליה החליט המטה הכללי, הוחלט לצמצם את היחידה, לחתוך בבושר החי ולהותיר בה בסופו של התהליך צוות מצומצם של קצינים שישמרו את הידע שהושג, ושימשיכו בעתיד להנחיל אותו ללוחמים. לוי ספר:

קיבלתי הנחיה לצד הקמת הגדוד לצמצם באופן דרסטי את מצבת כוח האדם שלו, ולהותיר ביחידה קצינים בודדים בלבד שישמשו מוקד שימור הידע. קיבלנו הנחיות להתחיל בהליכי פירוק של הגדוד שזה עתה הוקם. בשלב הראשון היינו אמורים להעביר את הגדוד ממסגרת של שירות סדיר למערך שיתבסס בלמעלה מ-90% על אנשי מילואים, אלא שאז הגיע מבצע "צוק איתן" והכול השתנה והתהפך. לאור תפקודם של לוחמי היחידה במבצע הוחלט כי מדובר ביכולות מצילות חיים, ולכן לא רק שהיחידה לא קוצצה אלא הורחבה מאוד לאחר סיום הקרבות.¹⁵⁷

המהפך הזה החל באותו יום חמישי לווהט, שבו נערכו טקסי סיום הקורסים של גדודי קציני השריון והצמ"פ בלטרון, 3 ביולי 2014. בשעה שיתר הכוחות קיבלו התרעה מן המח"ט על כוננות, קיבלה החטיבה הוראה ישירה מאגף המבצעים במטכ"ל להקדים ולשלוח ליישובים שמסביב לרצועת עזה כמה צוותים של לוחמי שריון בעלי יכולות בתחום התצפית לביצוע תצפיות מודיעיניות ראשוניות על הזירה.

הלוחמים האלה היו הראשונים שהוקפצו לשטח: בתחילה שלושה צוותים, לאחר מכן שישה, ובסופו של דבר היחידה כולה נפרשה כחיל חלוץ לכל יתר הגדודים מסביב לרצועה, כדי למלא את תפקידה המקורי: להעביר הן למפקדת

החטיבה והן ללוחמים מידע מודיעיני על זירת הלחימה שעמה ייאלצו כנראה להתמודד. במקביל ניתנה פקודה להפסיק את כל הקורסים וההכשרות בבית הספר ולהעביר את הלוחמים לאבטוח נקודות הכינוס והריכוז של הגדודים על גבול רצועת עזה - לא הרחק מאגדרת אוגדת האש שם הוקמה בחיפזון מפקדת החטיבה.

סרן ענר גורני, שפיקד על הפלוגה המבצעית בגדוד רומח שבחטיבה 7, ואמור היה שלושה שבועות לאחר מכן להתחיל את תפקידו הבא בבית הספר לסיוע קרבי קיבל לביתו את שיחת הטלפון שקטעה את חופשתו והבהירה לו שכל התוכניות השתנו בבת אחת. גורני סיפר:

הייתי אמור להחליף עם סיום החופשה את סרן צפריר לדרמן, אחד ממפקדי הפלוגות בבית הספר. כשהתחיל הבלגן הוקפצו בהדרגה פלוגות ההכשרה השונות לגזרות שבעוטף עזה - כל אחת מן ההשתלמויות קיבלה משימה שונה ובגזרה שונה. התקשרתי למג"ד סא"ל עומר לוי, וממנו הבנתי שהמ"פ שאותו אני צריך להפעיל נמצא כבר עם הלוחמים שלו במסגרת הגדודים שנפרשו בשטח.

ירדתי לבסיס היחידה בשיזפון, וממנו עליתי לגבול הרצועה כדי להתחיל יחד עם צפריר את החפיפה לקראת כניסתי לתפקיד. את המח"ט אל"ם גיא חסון הכרתי עוד מתקופת שירותי בגדוד 82 שבו מילאתי תפקיד של קצין מבצעים. חסון ביקש שאחזור לקראת הלחימה לתפקיד הזה במסגרת אחד הגדודים בצוות הקרב החטיבתי שהוקם זה עתה. מאידך גיסא, ביקש לוי המג"ד שלי שאמשיך את החפיפה עם המ"פ הקודם - צפריר.

בסופו של דבר, במהלך הלחימה מילאתי את שני התפקידים האלה לסירוגין. חברתי לצפריר לדרמן, המ"פ העוזב ואתו ישבתי בקבוצות פקודות ובתדריכים. עם תחילת הלחימה עבדנו ביחד כשאנחנו מפקדים על הלוחמים שלנו, שכאמור היו מפוזרים ברחבי כל הגזרה. האחריות הפיקודית על הכוחות האלה הייתה של

המסגרות שבהן הם שירתו, והאחריות המקצועית הייתה שלנו - של בית־הספר למקצועות הלחימה. בדומה לחלוקה שבין חילות ועוצבות בצה"ל, אנחנו נשאנו באחריות על בניין הכוח ושימורו והיחידות הלוחמות - על הפעלת האנשים שלנו. צפרייר לדרמן המשיך למלא את תפקיד המ"פ של האנשים המפוזרים של בית־הספר לסיוע קרבי, ואני מילאתי את תפקיד הסמ"פ.¹⁵⁸

לאחר שהסתיים סבב הלחימה הראשון של צוות הקרב החטיבתי התמנה גורני לקצין המבצעים של גדוד שלח (532) שנלחם כחלק מצוות הקרב החטיבתי של חטיבת בה"ד 1 (261). מפקדת החטיבה הייתה ממוקמת לא הרחק מגדר הגבול בזיקים. עם תום הלחימה נמסר לענר שהחלט לבטל את ההחלטה הקודמת לצמצם את היחידה, ואף הוחלט להגדיל אותה. את הסיבות לשינוי ההחלטה פירט מפקד גדוד בית־הספר סא"ל לויין:

לאורך כל הלחימה היינו בראש, והביצוע של האנשים שלנו לא פחת בשום מקרה מהאבסולוטי - הכי טוב. צברנו ידע רב על הפעלת כל הכוחות המסייעים ללחימה, ומילאנו בהצלחה רבה את תפקידנו הכי טוב שאפשר. פתרנו את הבעיות של כולם. אני עצמי הייתי אמור להיכנס ללחימה בטנק עם חבורת הפיקוד של מפקד החטיבה כשאני מפקד על הטנק שמלווה אותו. בסופו של דבר, על־פי בקשת המח"ט, נותרתי יחד עם ראש מטה החטיבה ב"קדמית" - מפקדת החטיבה, ומשם סייעתי בפיקוד ובשליטה על הכוחות.¹⁵⁹

עם סיום הלחימה הוענקו לגדוד הסיוע הקרבי שני ציונים לשבח. האחד - של מפקד האוגדה על תפקודו הכולל כגדוד; והשני - צל"ש אישי של המח"ט גיא חסון לרן לוי אחד מקציני היחידה שתותח הטנק שלו נפגע במהלך הלחימה ושותק. במשך שעות רבות המשיך לוי להילחם עם טנק ללא תותח. הוא הפעיל את מקלעיו, את המרגמה ואת כלי הנשק האישיים שלו ושל חייליו, ועמם את "הנשק הסודי" שלו: מבט חודר ובוהן לאיתור מקורות אש ודיווח בקשר על

158 ריאיון עם סרן ענר גורני, 4 באוקטובר 2015.

159 ריאיון עם סא"ל עומר לויין, 2016.

המטרות בסביבה. לוי הוכיח כי יכולת תצפית טובה וזוג עיניים יכולים להיות יעילים לא פחות מאשר תותח ה־120 מ"מ של טנק המרכבה סימן 4 שעליו פיקד. לוי סיכם:

הייתי קצין הדרכה במהלך מבצע "עופרת יצוקה", ועסקתי בהדרכה ולימוד מניסיון. מה שקרה ב"צוק איתן" היה יישום ראשון מסוגו שהוכיח כי ניתן להיעזר רבות בחיילים האלה עם הראש הכפול: זה של לוחמי השריון וזה של לוחמי הי"ר או המודיעין הלוחמים בצמוד עם חבריהם לאותו בית־ספר ולאותו צוות קרב חטיבתי.¹⁶⁰

לוחמי של גדוד הסיוע הקרבי מילאו בלחימה עד תום את כל משימותיהם ללא נפגעים. לאחר שהסתיימה הלחימה והוענקו הצל"שים הוחלט, כאמור, להרחיב את מסגרתו במקום לצמצמו, ולהפוך אותו לחלק קבוע ממצבת הכוחות של חטיבת בני אור.

ההולכים לפני המחנה: פלוגת הסיור של "בני אור"¹⁶¹

מבצע "צוק איתן" היה מלכתחילה בבחינת מערכה צבאית להגנת הבית: התושבים של יישובי עוטף עזה ויתר תושבי מדינת ישראל היו הקורבנות של חמאס, שביצעה שוב ושוב פיגועים ברמות שונות של הצלחה.

למסקנה הזאת הגיע סא"ל דניאל נחמיה מפקד פלוגת הסיור של החטיבה (הפלס"ר). הוא הגיע למסקנה הזאת עוד לפני שניתן שם למבצע, ואף לפני שהחטיבה אורגנה כצוות קרב חטיבתי, שאליו סופחו כוחות המילואים שהשלימו את סדר-הכוחות שלה לקראת היציאה לקרב. נחמיה עשה את כל מסלול הלחימה והפיקוד בפלוגת הסיור של חטיבה 500. הוא קיבל את הפיקוד על פלוגת הסיור החטיבתית כבר ב-2003. כתושב קיבוץ זיקים היה מבצע "צוק איתן" עבורו בבחינת מלחמה על הבית במובן הבסיסי ביותר של המושג.

דניאל נחמיה היה כנראה איש המילואים הראשון שהיה מעורב בלחימה לפני שנשלחו צווי 8 ליעדיהם. הוא סיפר שהמלחמה פשוט הגיעה אליו לביתו: "ב-8 ביולי 2014 בבוקר הייתה מתיחות בזיקים. כתושבי עוטף עזה 12 שנים, וכבעלה של בת זיקים פיתחתי רגישות כלפי האירועים הביטחוניים. וכך, באותו הבוקר לפני צאתי לעבודה בתל-אביב, ביקשה ממני לילך לחזור מוקדם הביתה, ואני נענית. בכל יום שלישי בערב נפגשים לארוחת ערב משותפת בחדר האוכל, ואחריה "קפה גן" - מפגשים של חברים וילדים לקפה ועוגה ולקשקושים. תושבי זיקים חוו מדי פעם התרעות צבע אדום במהלך ארוחת ערב בחדר האוכל. ההודעה שהגיעה בשעה 19:00 לביפרים של חברי כיתת הכוננות על חדירה מן הים הייתה מדאיגה במיוחד. כולם התפנו במהירות לבתיהם במהירות רבה וננעלו בחדרי הביטחון.

נחמיה שחזר: "פיניתי את לילך אשתי ואת שלושת ילדיי הביתה למרחב המוגן

ומיד לאחר מכן קפצתי לעמדה המערבית של הקיבוץ, שם רואים ושומעים הכול, ילדיי [...] המוגן [...], הכול. התעדכנתי מחבר כיתת הכוננות על הקרב המתרחש בחוף. עוד לפני שכיתת הכוננות הספיקה לתאם עם הצבא את גזרות ההגנה על היישוב החלה הפגזה מדויקת מאוד של פצצות מרגמה. ההפגזה ליוותה את החדירה. תחילה נחתה ההפגזה בחוף, ולאחר מכן התקדמה מזרחה עד גדר הקיבוץ, וגרמה הרס רב לתשתיות.

נפילת רקטות קסאם, שהן נשק סטטיסטי מאוד, אינה דבר יוצא דופן בעוטף עזה, אבל שימוש בפצצות מרגמה במטרה לחפות על התקפה קרקעית, הוא אירוע מסוג שונה לחלוטין. בהמשך הערב חזרתי הביתה למשפחתי והודעתי ללילך שבהפוגה הראשונה (שהגיעה רק ב־11 בלילה) אנחנו מתפנים. התקשרתי למפקדי, אל"ם גיא חסון מפקד החטיבה מתוך הממ"ד, סיפרתי לו על אירועי החדירה לזיקים וביקשתי שידאג לגייס אותנו בהקדם כי הפעם זה הכי אישי שזה יכול להיות.

בלילה כאשר התרעות הצבע האדום הפכו דלילות יותר, יצאנו עם הילדים לעבר המרכז. מהחנייה ניתן היה לראות את החברים הברזילאים אצל ג'וני במרפסת ביחד עם קבוצת חיילים וכמה עיתונאים תופסים את הראש בייאוש לא רק מההתקפה הראית של חמאס אלא גם מניצחונה המוחץ של נבחרת גרמניה על ברזיל 1:7. במשחקי המונדיאל. אין ספק שזה היה יום קשה ביישובי עוטף עזה".

האור הירוק לגיוס אנשי הסיירת ניתן, והכול החל לדהור קדימה במהירות מטורפת.

כאשר ניתן האישור לגייס את חיילי המילואים של החטיבה - בפלס"ר הכול כבר היה מוכן. בין היתר גיוס המפקדים שהקדים את הגיוס הטלפוני. "מרגע שהופעל החייגן ההיענות הייתה מהירה וגייסנו בזמן שיא את כל 124 החיילים ביחידה. לא היה אפילו מקרה אחד שבו חייל לא התייצב. לוחמים שהיו בחו"ל עלו על הטיסה הראשונה לארץ, והצטרפו אלינו בזמן".

חרף המורכבות של גיוס החירום הכול התבצע במהירות רבה. החיילים הגיעו לשיזפון מכל קצות הארץ. הם הצטיידו והועברו במהירות לבסיס האימונים המרכזי של זרועות היבשה בצאלים (מל"י) לאימון לחימה לפני מבצע. בתוכנית המקורית הוקצו 24 שעות בלבד לגיוס, ו־24 שעות נוספות לאימון, והיחידה עמדה בכך. ההנחה הזאת התבססה על ההערכה שלנוהל הקרב ייוותרו עוד 24 שעות, ולאחר מכן תתחיל כניסת הכוחות לקרב. בפועל, בעקבות שלוש דחיות במועד הכניסה לקרב, ניתן היה לקיים נוהל קרב ארוך יותר, ולהשלים פערים באימונים ובהצטיידות.

היחידה הייתה חריגה מבחינות רבות נוספות. פלס"ר 460, הסיירת של החטיבה, הייתה מלכתחילה יחידה מיוחדת שיעודה היה איסוף מודיעין שטח קרבי לשם בניית תמונת מצבו של האויב ולשם השמדתו. היעדים של הסיירת נקבעו על־ידי מפקד החטיבה בצי"חים שלו ובהתאם להתפתחות הקרב. כאשר החל מבצע "צוק איתן" שימש סא"ל דניאל נחמיה זה עשר שנים כמפקד הסיירת במפקדת הפלוגה היו לוחמים ותיקים מאוד נוספים: סרן עופר איפרגן המפל"ג, שהיה אחראי על ניהול הלחימה של הצוותים ממפקדת החטיבה בשטח, "הקדמית"; סרן נועם רותם הסמ"פ שבהתאם לתפיסת ההפעלה של הכוח נלחם יחד עם החפ"ק והצוותים בתוך הגזרה החטיבתית; רס"ל יוגב לביא הקמ"ן, איש מודיעין שטח מהטובים בתחומו; סרן עומרי לפידות הקמב"ץ שהרג באירועי "מגן 12" ב־2003 2 מחבלים בהתקפת המוצב במחסום ארז; וסרן ירב מאירי קצין ההכשרות. יחד עם המפקדה כלל סגל הפיקוד חמישה מפקדי צוותים. שלושה מהם היו מנוסים וותיקים: רס"ל אופיר ברנט מפקד צוות 2, סרן ישראל בן שושן מפקד צוות 3 ורס"ל רונן פרייבורג מפקד צוות 5. נוסף אליהם, נכללו בסדר הכוחות של היחידה גם שני מפקדי צוותים חדשים: סגן ישראל קאופמן מפקד צוות 1 וסגן אהרון בירנבאום מפקד צוות 3. זה היה אירוע המילואים השני בחייהם.

ערב המבצע, בוצעו שינויי היערכות נרחבים בפלס"ר. נעשתה החלפה של צוותים כפי שנדרש מדי כמה שנים. לפיכך ערב המבצע שלושה צוותים בלבד היו אורגניים, צוות אחד נבנה מחדש לקראת המבצע, והצוות האחרון הגיע כשירות המילואים הראשון שלו.

מבנה היחידה חייב את מפקדיה לעסוק תוך כדי גיוס החירום, ההצטיידות והכנת התוכניות גם ביצירת אורגניות פנים צוותית בצוותים החדשים בכל צורות הקרב - שטח פתוח, שטח בנוי, שטחים סגורים ביום ובלילה. המצב הזה לא היה פשוט כאשר מביאים בחשבון שלכל חייל בכל צוות בסיירת יש מעבר לפק"ל הלחימה שלו תפקיד נוסף מעולם הסיוור. לפיכך פעל סא"ל נחמיה מלכתחילה במרץ רב כדי לנצל את הזמן ולהתאמן ביעילות.

יחידת מילואים בחטיבה סדירה חייבת בעת הפעלה בחירום להדביק מהר את הקצב. נחמיה ולוחמיו התמודדו עם הפער הזה בעת גיוס החירום במלחמת לבנון השנייה ובמבצע "עמוד ענן". לכן ביקשו וקיבלו אישור לגייס מוקדם את מפקדת הפלס"ר שהצטרפה למפקדת החטיבה בקבוצות התכנון השונות במחנה רעים. את הבקשה הזאת הציג כאמור מפקד הפלס"ר בשיחת טלפון שקיים מן הממ"ד שבביתו עם המח"ט בשעה שעל זיקים ניתכו פצצות מרגמה וחוליית מחבלים עמדה לתקוף את היישוב.

תפיסת ההפעלה של הפלס"ר, שסוכמה ותואמה עם מפקדת החטיבה זמן קצר מאוד לפני הגיוס, כללה את המרכיבים הבאים:

1. איסוף מקדים המלווה על-ידי צוותי חוץ ("צוותי ישראל") ממרחב היישובים הישראליים לתוך שטח הרצועה (2 צוותים).
2. איסוף אחר מקצה קווי הלחימה החטיבתיים לשם השמדת האויב וכדי לתת מענה למטלות שיטיל המח"ט על הצוותים (צי"חים) (שני צוותים).
3. עתודה לסבב משימות קישור, ניתוב ואבטחת מפקדות (צוות אחד).

בפלס"ר העדיפו תמיד שהפעילות בשטח תיעשה בחתימה נמוכה ככל האפשר, ואף פיתחו מומחיות בכך. הגישה הזאת יושמה אפילו באירועים רועשים במיוחד כאשר החטיבה כולה בהתקפה, או במקרים שבהם הוכנסו כלי צמ"ה כבדים, כמו דחפורים, כאשר גדוד פזור מסביב. תפקיד היחידה היה להילחם על הצי"חים ולא אתר אויב. לא ניתן היה לבצע את המשימה שלא מהמקום המוגדר והמיועד, ולא ניתן היה לקיים את המשימה לאורך זמן מנקודה ספציפית בלי לסכן את הכוח ללא עבודה בחתימה נמוכה.

בהתאם לעיקרון חשוב נוסף בתפיסת ההפעלה, ההיערכות בשטח מתחילת המבצע הייתה רגלית בלבד. הפעילות הזאת כללה נשיאה על הגב לא רק של אמצעי הלחימה, אלא גם של המים והמזון שנלקחו – זאת אף שבמהלך המבצע התניידה הסיירת גם על גבי נגמ"שים בתוך גורת הלחימה.

אתגר נוסף שבפניו עמדה יחידת המודיעין הקרבי הייתה ההתמודדות עם אויב נעלם. הקושי הזה היה קיים לפני היציאה למבצע הזה, והורגש ביתר שאת במהלכו. התפיסה בעניין הזה התפתחה בשנים שקדמו ל"צוק איתן" – במסגרת הלקחים ממלחמת לבנון השנייה. בשדה הקרב כיום אין עוד מודיעין קרבי על כוחות מסודרים וגדולים, אלא על אויב המקיים חיי גרילה גם במהלך הלחימה, אויב הנטמע באוכלוסייה אזרחית, מסתתר בה ומחפש הזדמנויות להצלחות מקומיות.

המשמעות המבצעית הייתה לעבור מאיסוף מודיעין קרבי על מרחב, שבו פועלות מסגרות צבאיות מסודרות וגדולות של האויב, לאיתור האויב – מודיעין קרבי המתקבל באמצעות איסוף וניתוח ממושך של סימנים מעידים. הטכניקה הזאת, תוך שילוב מודיעין ממקורות מידע נוספים הוטמעה בפלס"ר. היא הופעלה ואף זכתה להצלחה שנתיים לפני המבצע בחודש של פעילות מבצעית איכותית באוגדה 91. אך למרות זאת, נוצר אתגר חדש, בעיקר לבוגרי מבצע "עופרת יצוקה", בעקבות הירידה של האויב למנהרות מתחת לפני הקרקע והיעלמותו בהן. האתגר החדש הזה באיתור האויב היה קשה מאי פעם, וגרם לתסכול רב בקרב התצפיתנים.

הסיירת, כאמור, התמודדה כבר בעבר עם משימות דומות במסגרת החטיבה ב"עמוד ענן". המבצע הזה היה ההכנה הטובה ביותר שניתן להעלות על הדעת. היחידה אומנה היטב ויצאה ללחימה מיד לאחר ביצוע תרגיל - זאת תוך יישום כמעט מושלם של מסורת האימונים הנהוגה בצה"ל של "יבש לפני רטוב". למבצע "עמוד ענן" יצאו לוחמי הסיירת מתוך סוף שבוע שאחרי תרגיל אוגדה שהתקצר עקב האירועים. הם עברו במהירות את כל התהליך של גיוס חירום, הצטיידות, אימונים, התמודדות עם נוהלי קרב וצוותי כוחות משתנים. במקביל הופעלו כמעט מיד גם צוותי האיסוף המקדים כאשר שלושה צוותי הלחימה

יחד עם החפ"ק נעצרו יחד עם החטיבה בדרך לביצוע המשימה וטרם הכניסה לרצועה עת הוכרזה הפסקת האש.

ההתמודדות עם יציאה למבצע ההוא - ארבע שנים קודם לכן אפשרה למפקדי הסיירת לשכלל את התהליכים, למקד את האימונים, ובעיקר להקל על המעבר המנטלי משגרה לחירום בכניסה למבצע.

היתרון הזה הורגש במפקדת הפלס"ר ובקרב המפקדים והלוחמים הבוגרים שררה תחושה בריאה של "שידור חוזר". הניסיון שנרכש במבצע עמוד ענן" כלל גם את הדחיות בביצוע משימת הכיבוש החטיבתית בדרום הרצועה ובגזרת רפיח. מפקדי הפלס"ר למדו בהחלט לנצל את הדחיות האלה כדי להתכונן טוב יותר למשימה, כל זאת בנוהל קרב שהחל אז למשך 24 שעות והסתיים ארבעה ימים לאחר מכן בלי שהתממש.

לפני שהתקבלה המשימה הראשונה של החטיבה ב"צוק איתן" שררה ציפייה דרוכה בקרב מפקדי הסיירת לחזור לתוכנית המקורית של "עמוד ענן" הציפייה הייתה שהפעם יבוצעו התוכניות במלואן עד השגת היעדים שנקבעו בעצמונה ובחוף הים.

עם היציאה לקרב, מחלק סא"ל נחמיה את צוותי הפלס"ר למשימותיהם. היעדים שנקבעו בגזרת דיר אל-בלח כללו את צוותים 4 ו-5 שנשלחו למשימות איסוף מקדים מקו היישובים וממרחב הגדר לתוך שטח הרצועה. את צוותים 1 ו-2 בקצה קווי הלחימה החטיבתיים ואת צוות 3 והחפ"ק במרכז הגזרה החטיבתית. כבר במהלך היממה הראשונה למלחמה נאלץ התמודד עם כישלון האיסוף המקדים. התברר שהעסק פשוט אינו עובד. המרחקים היו גדולים מדי לאמצעי התצפית והאיסוף של צוות 5 שאסף את המידע מקו היישובים. למגבלה הזאת נוסף המתח שנוצר עקב ריבוי חדירות אויב דרך המנהרות שהקשה על הפעילות בגזרה המרחבית. מערכת האישורים והביטולים של משימות צוות 4 ממרחב הגדר

הייתה בלתי אפשרית לבסוף אושר לו מיקום שלא אפשר לצוות לתת ערך אמיתי של איסוף מקדים ומלווה. הלקחים האלה יושמו באופן מלא, וההפעלה והתוצרים של צוותי החוץ במהלך השלישי של החטיבה (ח'אן יונס והמרפאה) השתפרו בעקבות החלפת האמצעים והסדרת ההתנהלות במרחב הגדר.

ההישגים של הפלס"ר במהלך ההשתלטות על "רכס היק" היו הגשמת חלומו של כל תצפיתן. מכיוון שתוואי השטח בעזה מישורי ובנוי בצפיפות קיימים מעט מאוד מקומות שמאפשרים כיסוי בתצפית ובאש מקצות קווי הלחימה החטיבתיים לעבר מרחב ההשפעה החטיבתי. כאשר קיבלה הסיירת את משימת השמדת המנהרה במרחב דיר אל-בלח ברור היה לקמ"ן הפלס"ר שיש לו הזדמנות פז למקם תצפיות במקום ששולט באש ובתצפית בצורה ניכרת למרחק של 2 ק"מ מערבה. הצירוף של "רכס היק", שאפשר איתור מדויק ממקום גבוה, השקט ששרר באזור והחתימה הנמוכה – כל אלה אפשרו לייצב באש ובתצפית ליצור תנאים אידיאליים להשמדת האויב, וסייעו למלא את משימת האיתור וההשמדה של המנהרה. במהלך התכנון המקדים והכנת נוהל הקרב התגלעו חילוקי דעות, ואף פרצו לא מעט ויכוחים על היכולת למקם כוח קטן במרחב מבלי שייפגע ויגביל את עבודת כוחותינו. בסופו של דבר אושרה התוכנית במפקדת האוגדה, ומשימת התצפית ב"רכס היק" יצאה לדרך.

לוחמים בסיירת מעדיפים תמיד לפעול בחתימה נמוכה ביעד, בעיקר - בדרך אל היעד. ואולם לא תמיד קיימת האפשרות הזאת בפועל. ככל שנוהל הקרב התקדם, התברר לנחמיה וללוחמיו שהדרך אל היעד כוללת תנועת יום והתקפת יום - זאת כשהלוחמים חשופים לעתים לאש האויב. הדרך אל היעד התחלקה לשני חלקים. בשל הצורך בשליטה מוקמו הצוותים 1 ו-2 בסדר תנועה לאחר פלוגת החרמ"ש. בתוכנית הקרב זה היה אמור להיות סדר התנועה עד נקודת הפיצול - משם אושר להם לנוע עצמאית אל היעד כדי לשמר

את אופי המשימה בחתימה נמוכה.

התנועה אל הגדר לאחר פלוגת החרמ"ש החלה לפנות בוקר, והייתה אטית ופחות חשאית מן המצופה. חציית הגדר כבר התרחשה באור יום. 005 מטרים לאחר החצייה נתקל צוות 2 בירי מדויק מאחד הבתים באגף. הציוד של ברנט מפקד הצוות חטף רסיסים, אך למרבה המזל הוא ויתר הלוחמים יצאו ללא פגע.

סגן מפקד החטיבה הוכוון למקור האש - ליד שכונת "בית הדודים" - ונטרל את האיום. ואולם בשל הצליפה מהמרחק ואור היום הייתה התמהמהות רבה באישור של פלוגת החרמ"ש וצוותי הפלס"ר בעקבותיה להמשיך לנוע למשימה. לאחר שלוש שעות ועיכוב משמעותי, ולאחר שיחה בין נחמיה מפקד הסיירת ובין אריה ברגר מג"ד עזוז, הגדוד המקורי היחיד של החטיבה שנותר בפיקודה הישיר, שונתה התוכנית, וניתן אישור לצוותים לנוע למשימתם יחד עם מחלקת טנקים בפיקוד סמ"פ מהגדוד של ברגר.

באיחור של שש שעות הגיעו הצוותים 1 ו-2 לבית שבו תכננו למקם את התצפית, אך בדיקה מקדימה ראשונית גילתה מיד כי הבית והחצר ממולכדים וכי לא ניתן להיאחז בהם. כמו בכל משימת איסוף קרבי, פנו הצוותים לתצפית חלופית, אשר נותחה, נלמדה ואושרה מראש. מפקד צוות 2 הוביל את הכוח לתצפית החלופית, אך כשהתקרב אליה נפתחה עליו אש - הפעם מדויקת יותר ומטווח קרוב יותר. ברנט מפקד הצוות נתן לטנק לעקוף אותו. מפקד הטנק ירה שני פגזים לעבר הבית, והירי מפסיק. בשלב הזה הבין מפקד צוות 2 שאין סיכוי לבצע את המשימה בחתימה נמוכה או שמבצעים כיבוש היעדים או שממתינים, הוא לא מצליח ליצור איתי קשר ומקבל החלטה ביחד עם המ"פ המנמ"רי שלא להמשיך במשימה.

המשימה שלא הושלמה אתגרה את סא"ל נחמיה המפקד. לנוכח ההתפתחויות והזמן הרב שחלף הוא החליט לשנות את התוכנית.

במקום הגעה רגלית ליעדים הוא אישר כניסה רכובה של חבורת הפיקוד שלו יחד עם צוות 3 למגנן הגדודי, ומשם לפגישה עם צוותים 1 ו-2 כדי לצרפם למשימה. לפנות בוקר הוא פגש את המג"ד שליווה אותו עם הטנק שלו עד המגנן הגדודי בלב אזור הלחימה. נחמיה ואנשיו ירדו בזריזות ופרקו מן הנגמ"שים במגנן את הציוד הייעודי של לוחמי הפלס"ר וחברו לצוותים. רק שם, בשיחה עם לוחמיו בפעם הראשונה הוא הבין את עומק הפער המנטלי שבין תפיסת העולם של לוחמיו ובין המשימה כפי שהוגדרה להם. נחמיה שחזר:

ניסיתי להבין ממפקדי הצוותים מדוע כוח של מחלקת טנקים ושני צוותים מהסיירת לא גומר במהירות היתקלות עם חוליית מחבלים. התשובה החד-משמעית שלהם הייתה שלחימה על הבית הייתה חושפת את העמדה שלהם, והורסת את המשימה כולה.

במענה ללוחמיו הוא הסביר שהמשימה שאותה היו אמורים לבצע בראש ובראשונה הייתה השמדת מחבלים. לדבריו, המשימה לא מולאה בשל אי הבנה:

הבנתי את הפער המנטלי. מפקדי הצוותים היו בראש של מבצע חשאי ולא של מלחמה. יתר על כן, הם יצאו למשימה לפני יותר מ-24 שעות, נתקלו פעמיים, מלכדו להם את הבית והם לא ירו אף לא כדור אחד. ביקשתי וקיבלתי אישור לעקב את מיקום הכוח ונכנסתי עם הצוותים לכבוש ברטוב איתורים סמוכים.

הפקק שבצוואר הבקבוק שוחרר. הסיירת יצאה עם תובנות חדשות לחלוטין בנוגע לדרך שבה יש למלא את המשימות. העסק עבד. הלוחמים השתחררו מן החשש להיחשף ומן המנטליות של מבצע חשאי. נחמיה אמר:

קיבלתי מחדש את הלוחמים שלי. הפעם הם היו הרבה יותר מפוכחים, מחויבים וממוקדים. אני למדתי שיעור מדהים במנהיגות צבאית. מתברר שהמקצועיות חשובה מאוד, אך לא פחות ממנה חשובה ההתאמה המנטלית לכל סיטואציה אצל כל לוחם. זה נכון לכל לוחם בצבא. זה נכון שבעתיים ביחידות מיוחדות שבהן המשקל הסגולי של כל לוחם הוא עצום.

בצהרי אותו היום שני הצוותים היו בעמדות, והצטרף אליהם צוות 3, שנכנס לאיתור החלופי של הכוח החטיבתי המערבי ביותר. נחמיה הוסיף:

מרגע זה והלאה היו לנו שלוש יממות לבצע את האיסוף הקרבי השוטף בהתאם להנחיות ולצי"חים של המח"ט. המשימות היו: את אבטוח גזרת הפעולה החטיבתית, איתור והפעלת אש ארטילריה וטנקים על זיהויים ומתן אפשרות לכוחות הסורקים לאתר את המנהרה ולהשמיד אותה.

החריקות בשלבים הראשונים של הלחימה נפסקו בימים שלאחר מכן, והמנגנון כולו המשיך לפעול ביעילות רבה. הלחימה נערכה נטו מול האויב. בכל סביבת הלחימה לא נראו כלל אזרחים נעים מחוץ לבתים, ותנועת כלי הרכב התקיימה רק כ-1 ק"מ מערבה. לכן הלוחמים הופתעו מאוד כאשר ביום השני הגיעה אל המקום אישה זקנה רכובה על חמור. מכיוון שהם היו מוסווים היטב, היא לא הבחינה בהם.

לאחר פעולת הסחה, ובלי לחשוף את העמדה, נתפסה האישה הזקנה ונבדקה כדי לברר אם היא או החמור ממולכדים. היא תושאלה על-ידי חוקר שבויים, איש יחידת המודיעין 504, שהיה בצוות הסיירת. בפני הלוחמים ניצבה דילמה: האם לשחרר את האישה הזקנה - זאת מכיוון ששחרורה היה מביא בוודאות לחשיפת הצוות כולו.

הלוחמים בחרו באפשרות המוסרית, שהייתה הרבה פחות נוחה. הם שמרו עליה במשך יממה שלמה עד שהתאפשר להעביר אותה לרשות הגדוד - זאת בתנאי המתח של לחימה ושל מארב מוסווה. האישה הוחזקה בבית החפ"ק. הלוחמים נתנו לה לאכול מהאוכל שלהם, אך מנעו ממנה לצאת מהעמדה כדי לא לחשוף את מיקומם. כמה ימים לאחר המבצע התראיינה האישה בטלוויזיה המקומית וסיפרה על היחס הטוב שקיבלה מהחיילים בעת שהותה במקום.

הלחימה במכלול הגזרות שבהן פעלו לוחמי הסיירת כללה התמודדות עם קשיים אופייניים לאזור כה צפוף. אחד מהם הוא הקושי ב"סגירת מעגלים" בין זיהוי מטרה, דיווח על איתורה המדויק וחיסולה. בשטח בנוי צפוף קשה ל"סגור מעגלים" עם גורמי אש עיליים, למשל, מסוקי קרב וכלי טיס בלתי מאוישים. הקושי הזה גרם לצוותים להתחבר לגורם האש הקטלני הזמין והיעיל ביותר שהיה בסביבתם - הטנק. הטנקיות של "סגירת מעגלים" מהירה מול הטנקים - חפיפות הדדיות שנועדו להבטיח דיוק ומניעת ירי דרצדדי של כוחותינו וזיהוי מטרות, בעיקר תקשורת בין הלוחמים למפקדי הטנקים - התפתחו והשתפרו תוך כדי המבצע. בסוף המבצע התגבשה תובנה, שלא הייתה חד־משמעית קודם לכן: בשטח בנוי מפעילים קודם כול את אש הטנקים, ורק לאחר מכן את כל היתר. זה היה שיעור נוסף שנרכש במהלך הלחימה על־ידי הלוחמים של בני אור, הוטמע עוד במהלך הלחימה, והפך למסד ולאבן דרך בעתיד.

לאחר זמן מה שב הכוח לגזרת ח'אן יונס והחל להתכונן לקרב הבא. האירוע דימה התקפה חטיבתית וסגירה ובידוד שטחים לשם סריקות של פירים ואיתור תוואי מנהרה התקפית נוספת. ואולם הפעם המרחב הבנוי היה קרוב יותר לשטחנו, צפוף יותר וגבוה יותר. הלקחים מהלחימה ביממות הקודמות נלמדו היטב, הוטמעו ויושמו. צוות 5 חבר לצוות איסוף מיחידה 504. הידע המבצעי של הפלס"ר בהשגת מודיעין חוזי (ויזינט) והאמצעים של לוחמי יחידה

504 - הן החבירים והן הייעודיים - הפכו לשילוב מנצח. כמה שעות לפני הכניסה הצוות הפליל מטרות וירה אש מדויקת מאוד מישראל לשטח הרצועה.

התוכנית לצוותי הפנים, שנותרו בינתיים על הקו הגבול, נכתבה מחדש לפי הלקחים שהופקו ביממה הקודמת, והמתונה לאישור.

בשל המבנים הגבוהים בשטח, מורכבות פני השטח והצפיפות, הוכפלו סדרי הכוחות שהופעלו על-ידי הפלס"ר והושקעו מאמצים רבים יותר בנייתוח מצבו של האויב. בשלב הזה השתנתה התוכנית החטיבתית, וצוות הקרב החטיבתי צומצם מאוד.

במהלך השלב הזה הושלמה בהצלחה אחת המשימות האחרונות של צוות הקרב החטיבתי: השמדת מנהרת הטרור ההתקפית "מכירה סיטונאית". לאחר השמדתה ניתנה הפקודה לסגת אל מעבר לגבול. בהתאם לסדר פינוי הכוחות עזבו את השטח שלושת צוותי הפלס"ר והחפ"ק. הם היו בין הכוחות האחרונים שיצאו. בצד השני זיהו את תנועת הכוחות החוצה, ובגבולות הגזרה החלה תכונה. האויב ניסה להשיג הישג של הרגע האחרון תוך שימוש באמצעי הבדוק והזול ביותר שברשותו: מחבל מתאבד. חצי שעה לפני שהכוח עזב את עמדותיו דהר אופנוען חמוש לעבר החיילים. האופנוען נפצע, כוחותינו לא נפגעו.

נחמיה קיבל החלטה מבצעית אחרונה: בשל הרגישות והחשש מירי דו-צדדי הוא קבע כי יש לפנות בבת אחת את כל הצוותים, החפ"ק והנגמ"שים - זאת למרות הסרבול הכרוך בכך. התברר שזו הייתה החלטה נכונה. הפינוי הושלם ללא כל תקלה.

מעבר לגדר, קרוב מאוד לבית הקולקטיבי של כלל הלוחמים וקרוב לבתי הפרטי של נחמיה, חיכה ללוחמים ששבו אחרי חמישה ימי לחימה רצופים הרס"פ המיתולוגי עם מנגל והרבה בשר.

ואולם התברר שקרב עדיין לא הסתיים. בבוקר יום שישי, 1 באוגוסט 2014, הגיעו למפקדת החטיבה הידיעות על הקרב ברפיח והפעלת נוהל חניבעל. החטיבה קיבלה פקודה לרדת מיד דרומה. בבת אחת שב הפלס"ר לכוונות מבצעית, נערך בשטחי הכינוס ליד קיבוץ סופה - ממש כפי שהיה ארבע שנים קודם לכן - והמפקדים החלו לתכנן כניסה לאזור הלחימה.

ארבעת ימי הקרב של "עמוד ענן" נתנו לפלס"ר יתרון עצום היכרות מלאה של השטח, הצירים ונקודות התצפית. בנוסף, במסגרת ההכנות, הושלם המידע על האויב ותוכננה פריסת האיסוף. ואז, אחר הצהריים, בדרך המזכירה מעט את אירועי שני הסבבים הקודמים של "עמו ענן" ו"עופרת יצוקה", התקבלה הוראת הביטול - החייל החטוף נהרג, ולא תהיה כניסה לרצועה.

ימים ספורים לאחר מכן החל בהדרגה תהליך השחרור משירות המילואים הפעיל. לוחמי הפלס"ר חזרו להיות אזרחים מהשורה - עד הפעם הבאה שבה הם ייקראו לדגל, ללכת חלוצים לפני המחנה.

אחים לנשק: המפח"ט, מגלן, גדוד אלון וכוחות נוספים בצק"ח בני אור

הַרְעוֹת נְשָׂאוֹן בְּלִי מַלִּים
אֶפְרָה עֶקְשָׁנִית וְשִׁתְקָת
מִלִּילוֹת הָאֵימָה הַגְּדוֹלִים
אֶת נִתְרַת בְּהִירָה וְדוֹלְקָת.
("הרעות", מילים: חיים גורי).

מבצע "צוק איתן" היה הראשון במלחמות ישראל שבו לא נלחמו הכוחות תחת הכותרות "יחידות חי"ר", "יחידות שריון" או "יחידות תותחנים". הכותרת שלו הייתה "הקרב המשולב". חלק מגדודי החטיבה נלחמו כתף אל כתף בתוך מסגרות אחרות של חטיבות הצנחנים ובית הספר לקצינים, ובנוסף קלטה החטיבה אל שורותיה יחידות אחרות ששולבו במסגרת צוות הקרב החטיבתי. לצד מפקדת החטיבה וגדוד עזו, בפיקודו של סא"ל אריה ברגר שהיה הכוח האורגני היחיד שנותר מחטיבה 460, לחמו כוחות נוספים: יחידת מגלן מאוגדה 98, גדוד המילואים של בה"ד 1, גדוד אלון 8717, פלוגת סיור, פלוגת רפואה, יחידת מילואים, ששמה הרשמי "פלוגת החיילא קדמית" (פלה"ק), פלוגת ציוד מכני הנדסי מוקטנת (6643) צוות של מודיעין שטח עם כטב"ם מסוג "רוכב שמים", ומחלקה מגדוד 330 של החטיבה. נוסף על כל הכוחות שהיוו את גוף החטיבה הוכפפו לה ארבעה כוחות סיוע ישיר נוספים: סוללת תותחי 155 מ"מ, כלי טיס בלתי מאויש, חימוש מונחה מדויק ומסוק קרב או מטוס קרב שעמדו לרשות החטיבה בכל פעם שהתבקשה פעילות אווירית.

הלחימה במתווה מגוון כל-כך הציבה בפני החטיבה שני אתגרים. האחד חדש לחלוטין, והשני ותיק, שימיו כימי מלחמות ישראל. האתגר הראשון - תיאום טכני וטקטי בין יחידות שונות, אמצעי לחימה שונים ואף זרועות שונות הנלחמות באותה מסגרת צבאית עצמה. לשם כך נדרשו כמה ימי אימונים אינטנסיביים במסגרת "זמן יקר" לפני היציאה לפעולה. לצורך האתגר השני לא נדרש דבר. אחוות הלוחמים של האחים לנשק קיימת בצה"ל מראשית דרכו, והיא אפיינה את הלחימה המשולבת גם בצוות הקרב החטיבתי.

זו לא הייתה משימה פשוטה. לעתים היה המפגש בין חטיבת בני אור ובין היחידות שסופחו לצוות הקרב ראשון מסוגו, והתיאום נעשה בבהילות רבה ובתנאים של לחץ זמן לפני יציאה משותפת לקרב. שילובה של יחידת מגלן הוא דוגמה טובה להחימה כתף אל כתף למרות היעדר היכרות קודמת ומתווה לחימה שונה לחלוטין מזה של השריון שעליו אמונה חטיבה 460.

מגלן היא יחידה עילית של צה"ל, והיא מוגדרת כיחידה העוסקת בלחימה בתנאי שטח מגוונים ושמה דגש רב על מקצועות הסיור הרגלי והרכוב השונים, על יכולת הסתוות בשטח ועל לוחמה זעירה. הלוחמים ביחידה עוברים הכשרה של לוחם חי"ר לכל דבר - לימוד מעמיק מאוד של מקצועות הסיור, שימוש בציוד לחימה טכנולוגי משובלל ברמה גבוהה וכן תחומים נוספים. בכל מחזור גיוס נפתחים שני צוותי לוחמים. החיילים נושאים תגים וסמלים של חטיבת הצנחנים, אך אינם קשורים אליה. היחידה הוקמה ב-1986 כאחד מן הלקחים המאוחרים של מלחמת יום הכיפורים בעקבות ההחלטה שהתקבלה בצה"ל להקים יחידה המתמחה בפעילות מיוחדת ומתוחכמת. מאז הקמתה פעלה היחידה בכל החזיתות. כדי להקים את היחידה העביר צה"ל לוחמים מיחידות מיוחדות שונות, בעיקר סירות החי"ר. היחידה פעלה ופועלת רבות בעזה ואיו"ש - תוך שימת דגש על מעצרי איכות ותפיסת מבוקשים. חיילי היחידה השתתפו במבצעים באזור הביטחון בדרום לבנון וכן במבצעים "דין וחשבון", "ענבי זעם" ו"חומת מגן", והם מכונים "ציידים המחבלים" של צה"ל.

עם הקמת צוות הקרב החטיבתי בשעה 02:00 ביום שישי, 18 ביולי 2014, צורפה אליו יחידת מגלן. ב-ביום גיוס גם גדוד המילואים של בה"ד 1, גדוד אלון (8717), שהיווה את הצלע השלישית של שלושת גדודי צוות הקרב החטיבתי.

את המח"ט אל"ם גיא חסון לא הטרידה יותר מדי העובדה שייאלץ לפקד על צוות קרב חטיבתי, הכולל לא רק כוחות שריון, חי"ר הנדסה וארטילריה אלא גם כוחות מיוחדים, העוסקים בלוחמה זעירה ובמבצעי קומנדו נקודתיים. הוא לא חשש מצירופה של מגלן לצוות הקרב החטיבתי. חסון הסביר:

אני יכול לומר כי כאשר הבסיס המקצועי קיים כמעט שניתן לנהל

שיח מקצועי עם כל יחידה. העובדה כי מפקד מגלן ומפקדי הפלוגות במגלן הם בעלי רקע פיקודי ביחידות חי"ר רגילות אפשרה לי לעבוד עִמָם בשפה המקצועית שאני מכיר. הם ידעו לבצע את ההתאמות בתוך היחידה.

היכולת לקלוט ולהכיל את היחידה אינה רק בתחום המקצועי אלא גם, ואולי בעיקר, בתחומי הקשר האישי, האמון ואחוות הלוחמים. אמון וקשר אישי נרקמו כמעט מהרגע הראשון. מהר מאוד נוצר אמון וקשר בין־אישי מצוין ביני לבין מפקד היחידה ובין המפקדה שלו למפקדת היחידה. הם מצדם הגיעו עם צניעות ראויה לציון, ואנחנו מבחינתנו קיבלנו אותם כיחידה אורגנית בחטיבה. השתמשנו בכישורים המיוחדים שלהם כדי להגיע למיצוי הכוח - בכל תכנון של משימה קיבלה היחידה את המשימה המורכבת ביותר, אפשר לומר שאת משימת הליבה. הם הרגישו זאת, וחשו - על אף העובדה שלא היו חלק אורגני מן החטיבה שלי - אחריות מלאה כלפי המשימה שהוטלה עליהם ואחריות כלפיי.

התקשורת ביני ובין פיקוד היחידה התאפיינה בשיח הדדי כן ופתוח. [...] כמפקד אני נוהג לבצע קבוצות תכנון משותפות עם המג"דים והמטה ולאפשר לאנשים להשפיע על גיבוש הרעיון המבצעי והתוכנית. הדיונים האלה לפני הפעולה תרמו ליכולת שלי, של המפקדה שלי ושל שאר היחידות שלחמו עם החטיבה להכיר זה את זה טוב יותר ולשתף פעולה. זו הייתה משימה קלה וכמעט טבעית כשהמכנה המשותף הוא המקצועיות. ליחידת מגלן היה נוח להתחבר לחטיבה מקצועית. כמו בשריון, כך בחטיבה 460, עבדנו על־פי נהלים סדורים. כאשר אתה פועל כך קל יותר להבין מה אתה רוצה, קל יותר להיות מעורב וקל יותר ליזום. בגלל כל הגורמים האלה החיבור של היחידה לחטיבה היה יוצא מן הכלל. היחידה שידרגה באופן משמעותי את יכולות החטיבה, וסייעה רבות לביצוע המשימות כאשר ברובן היא בליבת המשימה.¹⁶²

מפקדי גדוד המילואים אלון גויסו יום קודם לכן, ב־17 ביולי 2014 - בדיוק שבועיים לאחר שניתנה פקודת הכוננות לחטיבה כולה. המעבר של גדוד אלון מגיוס להפעלה היה מהיר מאוד: הלוחמים התייצבו כבר ביום שישי, 18 ביולי 2014, ולאחר יומיים אינטנסיביים של אימונים במסגרת "זמן יקר", שהוקדשו להעלאת רמת האימונים והמוכנות ולתיאומים ההכרחיים בין לוחמי חי"ר וטנקיסטים, התקיים ביום ראשון, 20 ביולי 2014 נוהל קרב גדודי שבו פורטו ללוחמים משימות הגדוד במסגרת צוות הקרב החטיבתי.¹⁶³

בדומה לקשר שנרקם מיד עם לוחמי מגלן נקלטו גם לוחמי החי"ר של גדוד המילואים אלון בשורות צוות הקרב החטיבתי של בני אור. וכך תיאר זאת המח"ט גיא חסון:

החיבור לגדוד אלון היה מצוין עוד בנהל הקרב. למעשה, גדוד אלון היה הגדוד היחידי שתוכנן להילחם עם החטיבה, ואכן לחם אִתָּה. הגדוד היה מעורב בנהל הקרב החטיבתי האופרטיבי ולכן ההיכרות הזאת הקלה על החיבור במלחמה. לשמחתי, עוד לפני המבצע הכרתי את המ"פים של הגדוד ונוצרו אמון וביטחון הדדי. השיח המשותף, המעורבות, היכולת לומר מה אתה חושב, השיחות שביצעתי עם הגדוד באימונים האחרונים לפני הלחימה ובמהלכה חיזקו מיום ליום את הקשר.¹⁶⁴

קצין המודיעין החטיבתי רס"ן שובל וקצין המבצעים החטיבתי רס"ן עידן חמו עסקו ב־18 ביולי 2014 בבוקר בקליטתה המהירה של יחידת המילואים שהצטרפה לצוות הקרב החטיבתי. בה בעת הם קיבלו "שינוי משימה ראשון מרבים של הגזרה שאליה התכוננו לצאת ללחימה". שובל סיפר על ההכנות האחרונות:

המשימה המקורית שלנו בתחילת הדרך הייתה לתקוף את פאתיה

163 סא"ל אלי לבנון, מג"ד אלון, גדוד 8717 "אלון" - סיכום לחימת הגדוד במסגרת מבצע "צוק איתן", 29 ביוני 2015, עמ' 1/3.

164 מכתבו של המח"ט אל"ם גיא חסון למחבר, שם.

של העיירה ח'אן יונס ולכבוש את שכונת חירבת ח'זיעה. המח"ט, הקמב"ץ אני קיבלנו ב-18 ביולי 2014, במקביל לגיוס גדוד המילואים שינוי משימה לגזרה הנמצאת צפונית לדיר אל-בלח מול מחנה הפליטים מוע'זי שבמרכז הרצועה. התחלתי לעבוד במרץ על הכנת הפקודה לכיבוש האזור. במקביל אספתי מסביבי מכאן ומשם צוות של כעשרים חברים ותיקים שהפכו מיד להיות מחלקת המודיעין של צוות הקרב החטיבתי שזה עתה הוקם. הכנתי תשתית מודיעינית של פני הקרקע, האויב שמולנו ודרכי פעולה אפשריות שלנו. סיימתי בתוך כשעתיים, והתכוונתי להציג את התוכניות בפני גיא במפקדה הקדמית של החטיבה ליד קיבוץ מגן. המשימה הזאת השתנתה עוד שלוש פעמים לפני שזזנו להילחם.

בכל הפעמים הייתי חייב להתחיל הכול מהתחלה, ולהציג בתוך כמה שעות לגיא המח"ט תוכנית חלופית שתכלול מחדש את כל הרכיבים האלה. בסופו של דבר, תכננו לערוך תצפית על מחנה הפליטים מוע'זי עם מפקדי הגדודים של צוות הקרב החטיבתי, ושעתיים לאחר מכן שמענו שבאותה נקודה בדיוק עלו לתצפית מפקדים קציני חטיבת ברק שקיבלו פקודה דומה לתקוף את אותה מטרה בדיוק. [...] נסענו למפקד אוגדת עזה כדי לאשר את התוכניות ולנסות להסדיר קצת את חלוקת הגזרות, ובדרך שמענו על המארב שבו נהרג רס"ן אמוץ גרינברג מחטיבה 188. מפקד האוגדה מסר לנו שיש לנו עוד יום לאימונים. שעת ה"ש" נדחתה שוב ושוב. ניצלנו בינתיים את הזמן הן לאימונים והן לבניית תשתית טובה יותר של מפקדת החטיבה: עוד אוהלים, עוד ערוצי קשר, עוד עמדות מחשב, עוד עזרי מודיעין שיעזרו מחר ללוחמי צוות הקרב החטיבתי היוצאים לקרב.¹⁶⁵

אחת הסיבות לשילוב המהיר כל-כך של גדוד אלון בתוך שעות ספורות בתוך מרקם הכוחות המרכיבים את צוות הקרב החטיבתי הייתה ניסיונו המקצועי של המח"ט עצמו כמפקד עוצבת הבזקה - חטיבת השריון 130. המח"ט הסביר:

בעברי הייתי ארבע שנים מח"ט מילואים. אני מכיר היטב את

האוכלוסייה. יש על מי לסמוך. מצד אחד אסור לוותר להם על כלום, מצד שני להסביר ולדבר. כשהם מבינים - הם אתך עד הסוף. תפיסת העולם הזאת הוכיחה את עצמה במלואה במהלך השבועיים שלאחר מכן. הגדוד לחם בגבורה, ביצע את המוטל עליו בצורה מקצועית והוכיח דבקות במשימה ואומץ לב. שיתוף הפעולה בין הטנקיסטים ללוחמי החי"ר הלך והתייעל במהלך הלחימה. הוא קרה בשל תרבות הלמידה תוך כדי הלחימה בחטיבה. ביצענו עצירות למידה, דיברנו על הטעויות והפקנו לקחים. אני הקפדתי בקרב הראשון להיות עם הגדוד בעצירת הלמידה הראשונה שהתרחשה ביום השני או השלישי בצהריים. הם ראו אותי, שמעתי אותם, הם שמעו אותי, למדו יחד, קיבלו עצות והמשיכו בלחימה.

לצד הליכי הלמידה והפקת הלקחים, המהווים את לב לבה של הוויית חטיבת בני אור, הורגשה ללא הרף הדוגמה האישית של המפקדים בכל רמות צוות הקרב החטיבתי. המח"ט הוסיף:

הנראות של המפקד בניהול הקרב היא קריטית. בכל הזדמנות הייתי נע בין הכוחות. בכל הזדמנות דיברתי עם המפקדים, הלוחמים, הפלוגות ועם מפקדת החטיבה. היה לי חשוב שיראו אותי, ישמעו אותי, יבינו מה קורה ומה עושים.¹⁶⁶

לצד ההליכים השלישתיים והלוגיסטיים של הקמת צוות קרב חטיבתי הוקמה מיד גם המפקדה, או "הקדמית" כפי שמכונה פריסת מערכת הפיקוד בנקודת החבירה והכניסו של הכוחות בשטח. על-פי תורת הלחימה של צה"ל, אמור מפקד צוות הקרב החטיבתי לחלק את זמנו בין השהות ב"קדמית" יחד עם קציני המטה שלו והדיווחים המסודרים ברשתות הקשר והחוזי מן השטח, ובין פיקוד על הכוחות מלפנים. מלחמת לבנון השנייה הציפה במלוא חריפותה את שאלת מקומו הראוי של המפקד: עם כוחותיו בלחימה או מול מסכי הפלזמה במפקדה היכולים להעניק לו יכולות שליטה טובות הרבה יותר על הכוחות שאותם הוא מפעיל.

המח"ט החליט לפעול "לפי הספר", אבל בעת ובעונה אחת לאכול את העוגה ולהשאיר אותה שלמה, ואפילו לא לחשוש מהקלוריות ומצבעי המאכל. הוא הסביר:

בשל המרחק הקצר בין מרחב הלחימה למיקום ה"קדמית" החלטתי שאני לא לוקח איתי את חבורת הפיקוד שלי. כלומר, אני יוצא לפיקוד מלפנים עם הטנק שלי ועוד טנק מאבטח כשאני נמצא רק קצין האג"ם. מפקד הסיוע החטיבתי והקמ"ן נותרו מאחור. ההחלטה הזאת התבררה כנכונה, והביאה לידי ביטוי את מקצועיותם של מפקד הסיוע החטיבתי והקמ"ן ב"קדמית". החטיבה ניהלה שעון משימה, כלומר, סדר פעולות קבוע במפקדה אשר סייע לי לפקד ולשלוט על הקרב.¹⁶⁷

טור אוהלים הוקם במהירות לא הרחק מקיבוץ מגן, ולצדו שטחי הכינוס לכלי הרכב הכבדים - הקרביים, ולכלי הרכב הקלים - המנהלתיים.¹⁶⁸ את הקמת כל המתחם זה הפקיד המח"ט בידיו של חבר ותיק - סא"ל מרדכי (מוטי) רבי, שהיה מפקד גדוד ההנדסה בחטיבת המילואים "הבזקה" (130) של טנקי המג"ח שעליה פיקד בעבר חסון. גיא בחר את מוטי לתפקיד הרמ"ט משום שראה בו לא רק בעל תפקיד מנהלתי המופקד על הקמת מפקדת החטיבה ותפקודה אלא חבר אמיתי. לשניהם היו אותם ערכים ותפיסות מקצועיות. סא"ל רבי עמד במשימה של ההקמה המהירה של מתחם "הקדמית". עם פרוץ הקרבות ותחילת האש הצטרף אליו גם אל"ם ג'וני כהן כעוזר וכממלא מקום בעת הצורך, ובהמשך הצטרף גם סא"ל עומר לוי, מפקד בית-הספר לסיוע קרבי, לצוות "הקדמית". אל"ם כהן הגיע למקום ישירות מתפקידו כמפקד המרכז לאימון מפקדי חטיבות (מרא"ם). הוא פיקד קודם לכן על גדוד עזו, ובהמשך על חטיבת המילואים 600 - עוצבת נתיבי האש. זו הייתה החטיבה האחרונה של טנקי המג"ח הוותיקים, והיא נסגרה כמה חודשים קודם לכן - ב-25 באפריל 2014.¹⁶⁹

167 מכתב של אל"ם גיא חסון למחבר, 3 במרס 2016.

168 רס"ן עידו חמו, "סיכום אישי למבצע "צוק איתן" קצין אג"ם 460, חטיבה 460 עוצבת בני אור, 18 באוגוסט 2016, עמ' 1/3.

169 יואב זיתון, "משוחרר! צה"ל נפרד מהטנק שחצה את התעלה", Ynet, 25 באפריל 2014.

16 שעות לאחר מתן הפקודה, עם כניסת השבת, בשעה 18:00, כינס המח"ט חסון להערכת מצב את ארבעת המג"דים שלו; שלושה מהם הוא לא הכיר מעבודה משותפת בעבר. הערכת המצב התקיימה באזור קיבוץ רעים. בשלב הזה הפקודה שניתנה לצוות הקרב החטיבתי הייתה לבצע פעולת הטעיה, ולאחר מכן להשתלט על אזור מחנה הפליטים מוע"זי שבמרכז הרצועה. חסון וארבעת המג"דים שלו הכינו את התוכניות, ולמחרת, בשבת, 19 ביולי 2014, הם הגישו אותן למפקד אוגדת עזה לאישור. פחות משעה לאחר הגשת התוכניות בסביבות השעה 14:00 בוטלה הפקודה המקורית וניתנה במקומה פקודה חדשה - הפעם היעד הוא השתלטות על העיירה דיר אל-בלח: "צוות הקרב החטיבתי 460 יתקוף ויכבוש את מרחב טיסקאות, ישמיד אויב, תשתיות, בדגש על תת קרקעי התקפי. כל זאת על מנת לפגוע באויב ולשפר את ההגנה בגזרת האוגדה". בשעה 15:15 ניתנה לצוות הקרב החטיבתי פקודת ההתרעה, והמג"דים החלו לתכנן מחדש את נוהל הקרב החפוז בחטיבה שגדודיה הורכבו זה עתה ושרוב לוחמיה אינם מכירים זה את זה, ולא את דרכי הלחימה שלהם.

שש שעות לאחר מכן הוגשו התוכניות למח"ט בזו אחר זו. שלושה מן המג"דים הגישו את תוכניותיהם במוצאי שבת, 19 ביולי 2014, בשעה 20:00. עם סיום הצגת התוכניות, בשעה 23:00, הוצגו ואושרו התוכניות של גדוד עזוז ויחידת מגלן גם על-ידי קצין האג"ם של אוגדת עזה - אוגדת "שועלי הדרום" (643). שעה לאחר מכן אושרה גם התוכנית של סא"ל אלי לבנון, מג"ד גדוד המילואים אלון. למחרת, ביום ראשון, 20 ביולי 2014, בשעה 07:00 נערכה שוב פגישה בין המח"ט וארבעת המג"דים להערכת מצב ולדיווח של כל אחד מן המג"דים על המוכנות למשימה של הכוח שבפיקודו. לאחר שהסתיימה הישיבה התקבלה הודעה על דחיית שעת ה"ש" של היציאה למבצע. עם תום הפגישה יצא המח"ט להציג את התוכניות ולקבל את אישורו הסופי של מפקד אוגדת שועלי הדרום. במהלך השעות שלאחר מכן אושרו תוכניות האש, איסוף המודיעין והפעלת הכוחות.

ביום ראשון, 20 ביולי 2014, נערכו בזו אחר זו קבוצות פקודות ברמה הגדודית וברמה החטיבתית, שבהן פורטו הפקודות לביצוע המשימה במרחב דיר אל-בלח. למחרת, 21 ביולי התקיימה בבוקר הערכת מצב בניהולו של המח"ט,

ובה נבחנה שוב רמת המוכנות של כל אחד מן הכוחות ליציאה מיידית לפעולה. בעקבות הפגישה נערכה בפעם השלישית קבוצת-פקודות לכל הכוחות בשעה 06:00, ובשעה 16:00 עבר צוות הקרב החטיבתי מנוהל קרב לניהול קרב. יומני המלחמה של חדרי הפיקוד נפתחו. לאחר דחייה אחרונה בהחלט של שעת ה"ש" בסביבות השעה 19:00 נקבעה השעה הסופית - 04:00 בבוקר ביום שלישי, 22 ביולי 2014.

לפני שעת ה"ש" הכינה חטיבת קטיף, החטיבה הדרומית של אוגדת עזה (643), את המעברים של הגבול הבין-לאומי למעבר הכוח. בשעה 01:00 נפתחה אש על מטרות של האויב, ושעה לאחר מכן נפתחו השערים של הגבול הבין-לאומי. בשעה 03:55 ניתנה הפקודה של האוגדה בכל רשתות הקשר. המנועים הותנעו, והכוח נע לאטו. בשעה 04:49 חצו הנגמ"שים של גדוד אלון את קו הגבול הבין-לאומי ככוח החלוץ של צוות הקרב החטיבתי כולו. מעמדת המפקד שבצריח המרכבה שלו הבחין המח"ט בצלליות של כלים הנדסיים שאינם שייכים לסדר הכוחות של צוות הקרב החטיבתי ושאינם אמורים להיות בנקודת החצייה של הגבול. בירור מהיר בקשר עם קצין המבצעים החטיבתי ומפקדת צוות הקרב העלה כי אלה כלים הנדסיים השייכים לחטיבה הדרומית וכי הם אכן לא אמורים להיות בגזרה. העניין תוקן מיד.¹⁷⁰

גדוד עזוז היה השני - בשעה 05:23 הוא חצה את הגדר. כוח מגלן היה האחרון בסדר התנועה של צוות הקרב החטיבתי, וחצה את הגבול בשעה 05:55 - כשעתיים מאז שעת ה"ש". בדיוק כאשר הכוח של מגלן חצה את קו הגבול הגיעו לוחמי גדוד אלון לציר "היק" - אל פאתי דיר אל-בלח. זו הייתה נקודת העצירה הראשונה של הכוח. בשעה 06:39 הגיע לציר גם גדוד עזוז, ועשר דקות אחריו הגיע כוח מגלן. פחות משעתיים משעת ה"ש" עמד צוות הקרב החטיבתי בכל המשימות שהוטלו עליו ללא היתקלות משמעותית עם האויב. בשעה 08:27 נפתחה אש מרגמות על לוחמי אלון ומגלן שהיו פרוסים לאורך ציר "היק". בירי נפצעו שלושה לוחמים. הירי לא עיכב את הכוחות, ועשר דקות לאחר מכן הם איתרו מנהרת הגנה על ציר מוחיט, החוצה את ציר הרוחב "היק". לאחר עשר דקות נחשפו ונטרלו שני בניינים ממולכדים. בהמשך הבוקר זיהו

לוחמי אלון מנהרה נוספת ובור כניסה נוסף למנהרה ממולכדת בגזרה שאותה תפס הגדוד. ניסיונות של האויב לפגוע מרחוק בכוחות נכשלו. לוחמי אלון ביצעו ירי תגובה, וזיהו לפחות שלושה הרוגים של האויב. עם השקיעה, בשעה 19:00, נערכו שלושת הגדודים שבשטח במגננים של כל אחד מצוותי הקרב הגדודיים. בזו אחר זו התקיימו "ישיבות לימודים" של מפקדי הגדודים עם המח"ט, שבהן הועבר מידע, דווח על הניסיון שנרכש במהלך יום הלחימה, ניתנו התרעות והופקו הלקחים מאותו היום. הלקחים יושמו כבר ביום הלחימה הבא. למחרת, 23 ביולי 2014, נפתחה בשעה 08:48 אש אוטומטית מן המארב על כוחותינו בגזרת מיני בר. לראשונה הופעל אמצעי לחימה אווירי הכפוף ישירות למפקדת צוות הקרב החטיבתי. כלי טיס בלתי מאויש של חיל האוויר איתר את החוליה שארבה לכוחות וירתה עליהם, וחסיל אותה בירי מן האוויר. "מעגל האש" כולו - מן הרגע שבו נורתה הירייה הראשונה ועד חיסולה על-ידי יחידת זיק, המפעילה את הכטב"מים - נמשך בסך-הכול 17 דקות. האירוע הסתיים ללא נפגעים. שעה לאחר מכן הצליחו לוחמי מגלן להשתלט על בתים לאחר שבדקו כי אינם ממולכדים, ומצאו בתוכם ציוד לחימה ומסמכים של חמאס. הפיקוד על החטיבה נעשה "מלפנים". המח"ט עבר ללא הרף בין הגדודים הלוחמים, קיבל מידע והעביר פקודות בקשר. מאחור, במפקדת החטיבה, נותרו ממלאי מקומו: ראש מטה החטיבה (הרמ"ט) סא"ל מוטי רבי, שקיבל בהיעדרו החלטות במקומו, ועמו אל"ם ג'וני כהן, שהיה בעבר קצין בחטיבה, וחזר אליה ביום שבו פרצו הקרבות. עתה, כאשר חבריו לחטיבה נלחמים, הוא נמצא מאחור במפקדת החטיבה, והעביר למח"ט את כל המידע שזרם אליו מכל היחידות שבשטח ומיחידות הסיוע הכפופות לצוות הקרב החטיבתי.

התכנון המקורי - להציב מאחור ב"קדמית" שני קצינים מנוסים מאוד, שלהם יש אותו ניסיון ואותם ערכים כמו אלה של המח"ט - התברר כהחלטה נבונה שנשאה פירות. הקמת "הקדמית" בפיקודו של רבי, ולצדו המקצועיות של ג'וני כהן, הביאו לידי ביטוי את השילוב הדוק שבין מפקדת החטיבה והכוחות הלוחמים בשטח. השילוב הזה, הושג במאמץ רב. כולם עמלו קשות להשיגו כבר מרגע קבלת פקודת הכוננות שבועיים קודם לכן, ולאחר מכן באימון אינטנסיבי של כל רכיבי המפקדה ובתיאום ציפיות ונהלי עבודה ביני לבין המטה. צורת התפקוד הזאת מאפשרת למפקד צוות הקרב החטיבתי ליהנות מכל

העולמות: מצד אחד, היתרון של שהות בשטח בין הלוחמים תוך שמירה על מגע ישיר והדוק עמם במשך כל שלבי הלחימה, ומצד אחר, שליטה אופטימלית בכוחות בעזרת "הקדמית" הניצבת כל הזמן מאחוריו. שובל תיאר את התפקוד של "הקדמית":

גיא עצמו היה רוב רובו של היום בשטח כשהוא נע בין כל הכוחות של החטיבה. פעם ביום בממוצע הוא קפץ לעדכן ולהתעדכן אצלנו במפקדה הקדמית. שם נוהלו העניינים על-ידי הרמ"ט וממלא מקומו, ובמקביל עבודה רצופה של הקמב"ץ עידן בן חמו ושל רס"ן ליאור שובל וכן של חגי מפקד הסיוע החטיבתי (המס"ח) שהגיע אלינו ישר מהלימודים אל תוך הלחימה. כולנו כצוות ניהלנו באופן שוטף את נושא המטרות והאש וגם את המטלות הלוגיסטיות שלא חדלו לרגע. המפקדה הקדמית ניהלה את הלחימה ברצף כשלושתנו רואים תמונה מלאה של מיקום כל הכוחות בכל רגע נתון ונותנים באישור הרמ"ט ללא הרף מטרות לכל הכוחות הפעילים. כשקרה האירוע רב הנפגעים במרפאה שפוצצה פיקחנו משם על הפינוי והטיפול. ההישג הכי חשוב שלי ושל הקמב"ץ והמס"ח היה שסיימנו את הלחימה בסופו של דבר בלי אף הרוג של החטיבה שלנו מירי דו צדדי.¹⁷¹

התכנון המוקדם בוצע בשלמות. חסון סיכם:

החלטתי לפעול באופן הבא: בכניסה למשימה ובליה הראשון הייתי עם הכוחות הלוחמים במקום שנראה לי המורכב ביותר ללחימה. במהלך היום ערכתי עצירת למידה בשטח עם המפקדים, וביקרתי בגזרות. פעם ביום יצאתי לכמה שעות ל"קדמית" - בדרך כלל בשעות הצהריים. בשעות האלה תדרכתי את "הקדמית" ומיקדתי אותה בנושאים החשובים לי. ביצענו קבוצת-תפקודות קדמית ובייחוד של איסוף מטרות ואש, ואישרתי את תוכנית האיסוף והאש לשעות הקרובות. בנוסף הקפדתי לבצע הערכת מצב עם המטה על מנת ללמוד מקרוב על המתרחש בעיקר בגזרות האחרות ולהעריך כיצד

מתקדם הקרב. בנוסף, הייתי מאשר לראש המטה את לוח הזמנים המבצעי ואת לוח המשימות ללילה וליום המחרת. השילוב הזה עבד מצוין וללא תקלות. חלוקת התפקידים ביני ובין הרמ"ט הייתה על-פי הספר: המפקד מלפנים נותן את הפקודות ומתזמן את הקרב, הרמ"ט מסנכרן את עבודת המטה ותומך את פקודות המח"ט.¹⁷²

השליטה הזאת בכוחות ובאירועים חסכה ביותר ממקרה אחד תאונות מבצעיות מכאיבות. במהלך היום הסתיים בדרך נס ללא נפגעים אירוע שעלול היה להפוך לרב נפגעים כתוצאה מטעות בזיהוי ומירי דו-צדדי של כוחות בגזרות שכנות. פלוגה ג' של גדוד אלון התמקמה להגנה במרחב ציר אליטה. לוחמי הפלוגה שמעו קולות ירי שאותם זיהו כירי קלצ'ניקוב - נשק הנמצא בלעדית בשימוש האויב מכיוון צפון. הכוחות השיבו אש למקורות הירי מחוץ לגבולות הגזרה שהוקצו לפלוגה. הירי החטיא במעט את לוחמי פלוגה ג' של גדוד אלון שסופחו באותו השלב לצוות הקרב הגדודי של גדוד עזוז ושנע כ-300 מטרים מצפון לציר אליטה. קולות הירי שזוהו בטעות כירי של קלצ'ניקובים היו ירי מונע של לוחמי עזוז, ולא של האויב. הבנה מהירה של קצין האג"ם החטיבתי ושל מפקדי הגדודים בשטח מנעה את המשך הירי.¹⁷³

היום הסתיים בתאונה מבצעית בגזרת גדוד אלון - דחפור כבד מסוג D9 התהפך. לא היו נפגעים.

יום הלחימה השלישי, יום חמישי, 24 ביולי 2014, נפתח באירוע שבו זיהה גדוד עזוז מחבל וחסיל אותו. למפקדת החטיבה הגיע לביקור בשעה 12:30 הרמטכ"ל בני גנץ, ועמד על התפתחות הקרב ועל הישגי צוות הקרב החטיבתי של חטיבת בני אור. בשעה 16:00 אותרה מנהרה התקפית גדולה, המובילה אל תוך תחומי מדינת ישראל, שעליה התריע המודיעין. המנהרה, שנקראה "מכירה סיטונאית", נוטרלה. יום הלחימה הסתיים, בדיוק כמו שני קודמיו, ב"שיעור" של המח"ט שהפך את קבוצת הפקודות השגריתית עם המג"דים שלו

172 מכתבו של אל"ם גיא חסון למחבר, 3 במרס 2016.

173 גדוד 8717 "אלון" סיכום לחימת הגדוד במסגרת מבצע "צוק איתן", עמ' 3/3.

ברשת הקשר לתהליך מהיר של למידה, הפקת לקחים ויישומם המידי. יום שישי, 25 ביולי 2014, החל בכך שלוחמי אלון גילו באחד הבתים אפודים צה"ליים מוכנים לשימוש. אחד הלוחמים נגע בהם ונפצע מהתפוצצות רימון ממולכד שהוטמן בו. הפצוע פונה לאחור. בסביבות השעה 10:00 התקבל דיווח על חמוש במדי צה"ל שזוהה בגזרת גדוד עזו. לאחר מכן זוהו שתי דמויות שנמלטו מן המקום. הכוח פתח באש ופגע באם ובבנה. מפקדת החטיבה ארגנה חילוץ מידי של הילד הפצוע באמצעות מסוק מזירת הלחימה של הגדוד. במשך כל החילוץ נמשך הירי מסביב. בשעות הצהריים זוהה מארב נ"ט לטנקים לגדוד "עזו". המחבל שירה את הרקטה אותר וחוסל.¹⁷⁴

במהלך היום ביקר במפקדת החטיבה אלון פיקוד הדרום האלון סמי תורג'מן. הוא קיבל סקירה על האירועים באותו היום ועל האירועים המתוכננים להמשך יום הלחימה - הראשון שבהם הוא פיצוץ מנהרה שנחשפה על-ידי לוחמי אלון באמצעות מוקשים כבדים נגד טנקים. המשימה הושלמה בשעה 19:26 סמוך לשקיעת השמש.¹⁷⁵ למחרת היום, לאחר שהושלמו במלואן כל המשימות שהוטלו על צוות הקרב החטיבתי, וללא אבדות בנפש, החל צוות הקרב החטיבתי להתארגן לחזרה לתחומי מדינת ישראל. "מסיבת הסיום" של פעילותו של צוות הקרב החטיבתי במרחב כללה את פיצוץ של מנהרת ההתקפה "מכירה סיטונאית" בשעות הבוקר המוקדמות בשבת, 26 ביולי 2014.

צוות הקרב החטיבתי הצליח לאתר במרחב הלחימה את המנהרה לאחר שקיבל עליה את המידע ממערכת המודיעין. הפינוי החל בשעות הלילה. למחרת, ביום ראשון, 27 ביולי 2014, יצא לפני עלות השחר אחרון הכלים של צוות הקרב החטיבתי מתחומי רצועת עזה לארץ. החטיבה, מילאה את המשימה במלואה וכאמור, ללא אבדות בנפש.¹⁷⁶ כבר עם השלמת הפינוי נערך גדוד אלון הנוהל קרב לתגבור כוחות בגזרה המזרחית.¹⁷⁷

174 גאנט זמנים נוה"ק לדיר אל-בלח", סיכום מבצע "צוק איתן" לשכת מפח"ט 460 - 26/8/2014

175 ש.ס.

176 סיכום מבצע "צוק איתן", "פרק 3 – יומן מלחמה, גאנט זמנים" כללי לשכת מח"ט 460, 26 באוגוסט 2014.

177 גדוד 8717 "אלון" סיכום לחימת הגדוד במסגרת מבצע "צוק איתן", ע' 1/3.

למחרת היום קיבל צוות הקרב החטיבתי את המשימה השנייה שלו: "צק"ח 460 יתקוף ויכבוש את שכונת אבו דאכה, יפגע באויב ובתשתיות עד ש+72, כל זאת על מנת לשפר את ההגנה בגזרת האוגדה. משימה צפויה נוספת: כיבוש עבאסן הגדולה".¹⁷⁸

שעת ה"ש" נקבעת ל-02:24. גם הפעם הוביל גדוד המילואים אלון את סדר התנועה החטיבתי לקראת חציית הגדר. הגדוד העביר במהלך המשימה את פלוגה ב' לגדוד עזוז ככוח חי"ר שיסייע לגדוד השריון בביצוע המשימה.¹⁷⁹ בסמוך לגדר המערכת חיסל כוח של החטיבה שלושה פעילי חמאס במהלך ההתקדמות לתפיסת היעדים ולשליטה בתצפית ובאש על שכונת אבו דאכה.¹⁸⁰ במהלך שעות הבוקר, לאחר ההתבססות בשטח, איתרו לוחמי מגלן בזה אחר זה פירים במתחם שבין המרפאה ובין בית הקברות הסמוך אליה. בשעה 10:32 התרחש פיצוץ אדיר של מאות קילוגרמים של חומרי נפץ שהוסתרו בחביות מתחת לבניין. המרפאה קרסה, וצוות הקרב החטיבתי נאלץ להתמודד עם אירוע רב נפגעים. פגזי המרגמה שנורו על הכוח לימדו על כך שהפיצוץ היה חלק מתוכנית סדורה של חמאס שמטרתה היו בין היתר פגיעה בכוחות החילוץ וניסיון חטיפה. התגובה המהירה מאוד של טנקי עזוז ששעטו למקום, יחד עם אש מדויקת אל מקורות הירי, הביאו לסיום האירוע.

המחיר כבד מאוד: שלושה מלוחמי מגלן נהרגו וארבעה עשר נפצעו. מפקד היחידה סיכם:

עם זאת, התגובה המהירה, ריכוז הכוחות הלוחמים והמעטפת ההגנתית למבנה מנעו בסבירות גבוהה את המשך המבצע של חמאס וביצוע חטיפה באמצעות אירוע אחר שתכליתו לבודד מחלקה של מגלן משאר הכוח. לוחמי מגלן דילגו קדימה, תוך סיכון חייהם, לחלץ נפגעים תוך דילוג על שלבי פינוי קודמים במחשבה תחילה. כך בדיוק נהגו גם צוותי הפינוי והניוד של צוות הקרב החטיבתי כולו. [יחידת] מגלן יצאה מהאירוע כואבת אך מחוזקת ומלוכדת, והחשוב מכול -

178 משימה 2 "סיכום מבצע צוק איתן" ש.ס.

179 גדוד 8717 "אלון" סיכום לחימת הגדוד במסגרת מבצע "צוק איתן".

180 סיכום מבצע "צוק איתן" פרק 2 - הלחימה במספרים - טבלת חיסול הפעילים.

מוכנה לביצוע המשך המשימות.¹⁸¹

קצין המודיעין שובל הסביר:

גם לנו, צוות מפקדת החטיבה, היה את החלק שלנו בכך שהאירוע הזה לא הפך לניצול הצלחה של האויב. מתוך "הקדמית" ניהלנו באופן שוטף הן את התגובה המהירה מאוד של הכוחות בשטח, והן את ההגעה של המח"ט לזירה בתוך דקות, ומיד אחריו את ההגעה של מג"ד 198 עם הכלים שלו, שהנחיתו מכת האש שמנעה מן האויב להמשיך למבצע חטיפה מתוכנן. במקביל פיקחנו גם על הפינוי לגדר, ומשם במסוקים לבתי החולים.

פיצוץ המרפאה התרחש במהלך המשמרת של סא"ל לויין במפקדת החטיבה. לויין סיכם:

הייתי באותן דקות ראש מטה מתפקד שתפקידו המרכזי להכיל את האירוע, להפעיל את הכוחות ולתכלל את הכול. הכול נעשה בהתאם לנהלים, כולל הכניסה של לוחמי מגלן וג' מפקדם אל המרפאה. המטען של מעל 400 ק"ג חומרי נפץ שהוטמנו בחביות מתחת לבניין היה אמור להיות התחלה למבצע שתכננה חמאס ושאמור היה להגיע לשיאו בחטיפת לוחמים שלנו. הם נכשלו מאחר שהתגובה הייתה מיידית. סא"ל ברגר, והטנקים של עזוז 198, וכן צוותו של המח"ט היו במקום בתוך דקות. אני זיהיתי את הפיצוץ בעזרת כלי טיס של חיל האוויר, שהעביר אליי נתונים בזמן אמת, וברגע שהבנתי את המתרחש הזעקתי מסוק שנחת ליד הגדר, ויחידת חילוץ העבירה את הנפגעים הראשונים לשם - 700 מטרים בקירוב ממקום הפיצוץ. עבדתי בדיוק לפי הספר, והצלחתי להשליט סדר במהומה הגדולה. העבודה הייתה מסודרת מאוד: בתחילה חילוץ הנפגעים, אחריהם תצפית בוחנת מסביב של יחידות בשטח, כולל יחידות הסיוע הקרבי שלי ושל חיל

181 תחקיר אר"ן פיצוץ מבנה - יחידת מגלן ת"פ צק"ח 460 במסגרת מבצע "צוק איתן", סיכום מפקד היחידה, עמ' 43.

האוויר, אש נגדית למרגמות שניסו לירות עלינו, ולסיום - שילוב גדוד עזוז לבידוד המתחם ולסיום האירוע תוך מטח אש מדויקת מאוד נגד מטרות האויב. האש הזאת מנעה ממנו להגיע להישגים נוספים.

פינוי הנפגעים הסתיים בתוך פחות מ־30 דקות. ב־12:01, שעה וחצי לאחר הפיצוץ, ניתן כבר היה לסכם את האירוע כולו לאחר מאמץ מרוכז לגילוי מנהרה התקפית שכונתה "שקל בשקל". נמצאו כמה פירי כניסה למנהרות והם הושמדו, אך לא ברור אם בסדרת הפיצוצים הושמדה גם המנהרה המבוקשת. יחידת מגלן, שספגה מכה כואבת, המשיכה מיד עם תום האירוע במטלות שהוטלו עליה על-ידי מפקדת החטיבה. זו הייתה עדות כואבת אך ברורה מאוד לחוסנה המקצועי, החברתי והאנושי של היחידה.

במהלך יום הלחימה הוצא גדוד אלון (8717) מצוות הקרב החטיבתי, והועבר אל צוות הקרב של חטיבה 84, חטיבת גבעתי שתמרנה באזור רפיח. המעבר הזה היה ל־24 שעות בלבד, ולמחרת היום הוחזר הגדוד למסגרת של צוות הקרב החטיבתי.¹⁸²

המאמץ לאיתור מנהרת "שקל בשקל" נמשך גם למחרת היום, 31 ביולי 2014. במהלך הלילה חיסלו לוחמי מגלן, שהמשיכו למרות כאב האבדות שספגה היחידה במהלך היממה האחרונה, למלא את כל משימותיהם, והם סיימו את יום הלחימה הקשה בהשמדת ארבעה בתים של פעילי חמאס - זאת ללא נפגעים לכוחותינו.¹⁸³

למחרת, יום שישי, 1 באוגוסט 2014, יצא צוות הקרב החטיבתי כולו משכונת אבו דאכה. הטנק האחרון עזב את המתחם בשעה 10:26. ארבע דקות לאחר מכן קיבל צוות הקרב החטיבתי כולו פקודות בהולות כחלק מנוהל חניבעל שעליו הוכרז לאחר היתקלות של צוות הסיור של גבעתי באזור "החלקה של פוג'ו". גדוד עזוז כולו הוכפף לצוות הקרב החטיבתי של גבעתי כדי לסגור

182 גדוד 8717 "אלון" סיכום לחימת הגדוד במסגרת מבצע "צוק איתן", ע' 1/3.
183 סיכום מבצע "צוק איתן" משימת אבו דאכה, 31.7.14, לשכת מפח"ט 26, באוגוסט 2014.

את ציר הנסיגה המשוער של אנשי חמאס שבאותן דקות סברו כי הצליחו לחטוף את סג"ם הדר גולדין. במקביל למשימה החדשה קיבלה חטיבה 460 ב"תמורה" לשני הגדודים שנלקחו מצוות הקרב החטיבתי שני גדודים אחרים שהוכפפו אליו: גדוד השריון עוז 77 של חטיבה 7 וגדוד החי"ר שקד 424 של חטיבת גבעתי, שהיה עד לאותו שלב תחת פיקודו של צוות הקרב החטיבתי של חטיבת השריון ברק (188).

המח"ט ועמו ארבעת המג"דים (אלה של צוות הקרב החטיבתי "שלו", היינו, אריה ברגר מג"ד עוזו ועומר לוי מג"ד 330, לצד מפקדי שני הגדודים שסופחו זה עתה לצוות הקרב החטיבתי) התכנסו בשעה 06:00 לקבלת קבוצת פקודות ומשימות, שהעיקרית שבהן הייתה פתיחת פרוזדור דרך חורבות ההתנחלות מורג באזור רפיח כדי לאבטח את ציר ההספקה של צוות הקרב החטיבתי של גבעתי. שעתיים לאחר מכן קיבל צוות הקרב החטיבתי כולו פקודות מדויקות יותר מן האוגדה למשימות הגנה במרחב.

המג"דים עמלו במרץ רב על הכנת נוהלי הקרב לקראת קיומה של קבוצת פקודות בשעות הערב, אך כשהגיע הערב הוחלט על שינוי המשימה: המסדרון שיפתח צוות הקרב החטיבתי של בני האור לא יהיה באזור מורג אלא לאורך ציר כיסופים, המוביל מקו הגבול הבין-לאומי אל חורבות גוש קטיף. המשימה החדשה ניתנה בשעה 22:00, ובלילה נעשו הכנות קדחתניות של המג"דים, המח"ט וקציני המבצעים לקראת קבוצת הפקודות הקדמית שאמורה הייתה להתקיים באוגדת עזה למחרת ב-8 בבוקר. למחרת, יום שבת, 2 באוגוסט 2014, סיימו המג"דים לאחר קבוצת הפקודות את התכנונים ועבודת המטה בניצוחם של צוות הקדמית: הרמ"ט, הקמב"ץ והקמ"ן והצוותים שהופעלו על ידי כל אחד מהם. 12:00, הם הגישו למח"ט אישור של תוכניות האש והתצפית, וארבע שעות לאחר מכן את יתר התוכניות ברמה הגדודית.

בשעות שלאחר מכן השתנו התוכניות שוב ושוב. לצד קבלת אישורו של מפקד אוגדת עזה לתוכניות שאושרו עוד באותו בוקר למשימת פתיחת המסדרון לכיסופים התקבלה פקודה על סיום תפקודו של צוות הקרב החטיבתי ככוח לוחם ועל חזרה לשגרת ההכשרות והאימונים. ב-2 באוגוסט 2014 בשעה

18:00 התקבלו הפקודות לסיים את משימות הלחימה ולפרק את צוות הקרב החטיבתי. הכוחות עזבו את שטחי הרצועה וחזרו לתחומי ישראל. בשעות הערב נערכו בכל מכלולי החטיבה שיחות סיכום ברמות הגדודיות, הטכניות והפולוגיות.

למחרת, 3 באוגוסט 2014, תם חלקו של צוות הקרב החטיבתי במבצע "צוק איתן". גדוד שחק וגדוד שלח חזרו למסגרת חטיבת בני אור, וחיילי המילואים של גדוד אלון עזבו את צוות הקרב החטיבתי לכיוון בה"ד 1 כדי להזדכות על הציוד ולהשתחרר בחזרה לחיי האזרחות למחרת היום.¹⁸⁴ בשעה 10:00 בבוקר עזב טור ארוך של אוטובוסים, רכבים מנהלתיים ומשאיות כבדות שהחזירו לשיזפון את הטנקים שסיימו את הלחימה. מאות לוחמים מאובקים ועייפים עשו את דרכם בחזרה למסגרת הסדורה והמוכרת של הכשרת לוחמי שריון, ועמם מאות הטנקים.

במהלך השבועיים האחרונים הם עברו 13,303 ק"מ של תנועה ולחימה, וירו 4,580 פגזים.¹⁸⁵ הן לוחמי השריון של חטיבת בני אור, והן כלי הלחימה הכבדים שלהם חזרו בשלום לבסיסם. הם מילאו במלואן את המשימות שהוטלו עליהם. צוות הקרב החטיבתי הותיר אחריו לפחות 70 מחבלים הרוגים, ושני הגדודים הנוספים הותירו אחריהם 107 מחבלים הרוגים נוספים ומטרות אויב רבות הרוסות. צוות הקרב החטיבתי ויחידות הארטילריה וחיל האוויר תחת פיקודו הישיר תקפו במהלך הלחימה 903 מטרות אויב,¹⁸⁶ והשמידו במהלך הלחימה לפחות 216 מטרות אויב, בין היתר מחסני אמצעי לחימה, בתי פעילים, דירות מבצעיות, מבנים ממולכדים, פירי מנהרות ומרחבי שיגור של רקטות.¹⁸⁷ בקרב לוחמי בית הספר לשריון - הן במסגרת צוות הקרב החטיבתי והן במסגרת חטיבות 261 וחטיבת הצנחנים שאליהן צורפו גדוד "שחק" וגדוד שלח - לא היו הרוגים. שלושה מלוחמי יחידת מגלן, שצורפה לצוות הקרב החטיבתי, נפלו באירוע פיצוץ המרפאה במהלך הלחימה בשכונת אבו דאכה.

76 מלוחמי צוות הקרב החטיבתי נפגעו במהלך הלחימה. הטיפול ב־61 מהם

184 גדוד 8717 "אלון" - סיכום לחימת הגדוד במסגרת מבצע "צוק איתן".

185 סיכום מבצע "צוק איתן" פרק 2 - הלחימה במספרים - משאבים.

186 סיכום מבצע "צוק איתן" פרק 2 - הלחימה במספרים - הפעלת אש צק"ח.

187 סיכום מבצע "צוק איתן" פרק 2 - הלחימה במספרים - תקיפת תשתיות.

הוגדר כלא דחוף. הפגיעה של שליש מהם הייתה כתוצאה מהתייבשות. 19 פצועים נפגעו ופוננו בדחיפות - רובם הגדול באירוע פיצוץ המרפאה.¹⁸⁸

המח"ט לא העניק ללוחמיו ימי חסד עם גמר הלחימה. להפך, מיד לאחר שהסתיימה האש, ועוד לפני חזרת החטיבה למתכונתה הרגילה, הוא מצא את הזמן ללמוד, לתחקר ולהפיק לקחים לעתיד. חסון הסביר: "חשוב לציין כי תהליך החזרה לשגרה מהמלחמה היה תהליך מסודר ומאורגן. הוא לא פחות חשוב. שיחות עם מפקדים, עיבוד הלחימה, סיכומים, שיתוף תחושות ועוד. לשמחתי הרבה גם בתהליך הזה ראוייה החטיבה לציין".¹⁸⁹

בדיוק כמו במהלך ימי הלחימה, המשיך חסון לעבור ללא הרף בין לוחמיו: להקשיב, לעודד, וכשצריך גם לנזוף ולהורות כיצד יש לתקן ולשפר. הוא עבר בין כל גדודי החטיבה שהשתתפו בקרב, והיה שותף מלא למלאכת הפקת הלקחים. שילובה של פלוגת החי"א הקדמית, כוח הרפואה שגויס למילואים ושצורף לצוות הקרב החטיבתי מיד עם הקמתו, ושלא היה חלק אורגני ממנו לפני שהוקם צוות הקרב החטיבתי, הוא דוגמה מצוינת לאפשרות ללמוד מטעויות ולפעול כמעט מיד לתיקונן. חסון הסביר:

את הפלה"ק [פלוגת החי"א קדמית] לא הכרתי כלל. פגשתי אותם בפעם הראשונה ברצועת עזה לאחר תחילת הלחימה - בשיחה במהלך הלחימה. הם התפזרו לצוותי רפואה בודדים. את תפקידיהם הם ביצעו כמעט ללא אימונים מקדימים. בשיחה בסוף המלחמה הבנתי שלא עסקנו מספיק בפלה"ק. כוחות רבים ממנו - בעיקר מנהלה - נותרו מאחור ולא נכנסו לאזור הלחימה, ולצערי לא דברנו עמם מספיק. הצוות הרפואי נלחם בגבורה, וחלק ממנו אף השתתף באר"ן [אירוע רב נפגעים] המפורסם.

מעבר למסקנות בתחום הארגוני נחרתה בזיכרונו הפגישה עם אנשי הפינוי והרפואה, שהתקיימה מיד בתום הלחימה לפני ששוחררו משירות המילואים:

188 סיכום מבצע "צוק איתן" פרק 2 - הלחימה במספרים - דו"ח פגיעות כוחותינו. מכתבו של אל"ם גיא חסון למחבר, 3 במרס 2016.

לאחר המלחמה לא הסתפקתי בקריאת הדוחות המבצעיים והקפדתי לקיים שיחת סיכום עם כלל יחידות החטיבה. הראשונות היו דווקא יחידות המילואים. היה חשוב לי לדבר אתם לפני שיסיימו את תהליך הסיכומים, יחזירו את הציוד ויחזרו לשגרת החיים שלהם. גם כאן, כמו בשיחה עם ערב המלחמה בצאלים ובמהלך האירוע בשכונת אבו דאכה, זכורה לי במיוחד השיחה עם פלוגת הרפואה.

הפלוגה התאספה בחדר ההרצאות של אחד הגדודים. חשתי שהאווירה שונה מאווירת הסיפוק שחשתי לאחר המבצע. במהלך השיחה סיפרתי לפלוגה על ההישגים המבצעיים של החטיבה ועל תרומתה למבצע. ציינתי את הערכתי לאופן הפעולה של צוותי הרפואה במבצע ובעיקר באירוע רב הנפגעים במרפאה עם מגלן.

בעיניהם הדברים היו שונים. צוותי הרפואה הלינו על חוסר החיבור לחטיבה, ועל כך שנדרשו להילחם לא כפי שהתאמנו. הבנתי אותם. נהגי האמבולנסים שלא הופעלו כלל במבצע, ונשארו בשטחי ההיערכות, ציינו את סכנת התמ"ס שחוו. היה ברור להם שלא נדרש היה להפעילם כדי לקצר את זמני הפינוי. שאלתי אותם: "מדוע לא ביקשם להשתחרר?" והם ענו: "במלחמה לא מבקשים להשתחרר". מיד הבנתי עם מי יש לי עסק. זו הייתה חבורה רצינית ביותר של רופאים, חובשים ולוחמים שהיו מוכנים לסכן את חייהם בכל משימה מבצעית שלה יידרשו.

עוד במהלך השיחה עמם התחייבתי לאימון של פלוגת הרפואה בחטיבה. שלושה חודשים לאחר המבצע גויסה שוב פלוגת הרפואה - הפעם הם הגיעו לאימון בשיזפון. האימון היה בעיקר ברובאות - פער שעלה במלחמה. חשיבות האימון הייתה לתת להם ביטחון מקצועי בחיילות הפרט, כפי שביקשו, ולשקם את האמון בחטיבה. שלושה ימים התייחסנו לפלה"ק כאל מלכים - יחס שהגיע להם. הם העריכו זאת מאוד, וכך נבנה האמון בין יחידת המילואים - שלה יש חשיבות

קריטית בעת הלחימה - לחטיבה.[...] ¹⁹⁰ השקענו מאמצים רבים באירוחם בחטיבה כאורחי כבוד. סיימנו את האימון בערב מיוחד ברחבת הברכה של החטיבה. כיום, הפלוגה ממש חלק מהחטיבה.

הפגישה עם לוחמי הפלה"ק הייתה עבורי הזדמנות נוספת להביע את הערכתי לפלוגת הרפואה במילואים של חטיבה 064 – פלוגה שלה היה ערך מוסף משמעותי ביותר לחטיבה במבצע "צוק איתן" ¹⁹¹

לצד המספרים, הדוחות והלקחים המבצעיים והטכניים שעובדו ונלמדו בנחת בחודשים שלאחר תום האש, נותר לקח אחד מרכזי שבו המלחמה הזאת, דווקא לא חידשה רבות - הרעות ואחוות הלוחמים. בדיוק כמו ב־1948, ובכל המלחמות שאחריה, נותרה אחוות הלוחמים "הנשק הסודי" של צה"ל המופעל בכל פעם מחדש תחת אש. הפעם, בניגוד אולי למלחמות קודמות, זו הייתה אחוות לוחמים שאינה מוגבלת לבני יחידה אחת אלא ללוחמים מיחידות שונות, שרובם אינם מכירים כלל זה את זה, ובכל זאת, הם סיכנו את חייהם פעם אחר פעם איש למען רעהו. צוות הקרב החטיבתי ומאות לוחמיו לחמו בדיוק כמו יחידה מגובשת שחבריה עשו יחדיו את כל המכלול הצבאי. ההכשרה המקצועית והמנטלית של בית־הספר למקצועות השריון העניקה מבלי משים לכל אחד מבוגריה את היכולות האלה שהוכיחו את עצמן ביום פקודה. אחוות הלוחמים של האחים לנשק הייתה ונשארה הקלף המנצח של צה"ל בכל פעם מחדש.

ואחרי ככלות הכל: חזל"ש, סיכומים, למידה ולקחים

"לכל זמן ועת לכל-חפץ תחת השמים. [...] עת להרוג ועת לרפוא עת לפרוץ ועת לבנות".¹⁹²

ראשי התיבות של "חזל"ש" הם חזרה לשגרה. משמעות הביטוי הזה היא מעבר בין היוצא דופן והחריג אל סדר היום השגרתי והמקובל. בחטיבת בני אור נעשה השלב הזה כמעט כהרף עין. המעבר בין הלחימה בשכונותיה של עזה ובין החזרה לכיתות הלימוד, למטווחים ולתרגול בכיסאות "הגננים" בצריחי הטנקים נעשה בתוך זמן קצר. בדיוק כפי שנאמר בספר **קהלת** של שלמה המלך החכם באדם - לאחר סיום הלחימה והטיפול בפצועים הגיעה העת לחזור.

טור האוהלים של "הקדמית", ששקק חיים יומם ולילה במהלך 12 ימי הלחימה, פורק, והשטח נוקה וחוזר להיות מה שהיה עד מבצע "צוק איתן": שילוב של שדות בור ושדות של גידולי שדה שאותם המשיכו לעבד בחודשים שלאחר מכן חברי הקיבוצים בסביבה.

בזיכרון הקולקטיבי של עוצבת בני אור תישאר הפעילות של מפקדת צוות הקרב החטיבתי כסיפור הצלחה. החטיבה לא רק מילאה באופן מושלם את כל המשימות שהוטלו עליה, ובמספר נמוך יחסית של נפגעים, אלא בראש ובראשונה הפגינה יכולת ליישם בדקדקנות מקצועית את כל מה שתוכנן מראש. חסון סיכם:

במחשבה שלאחר מעשה חשוב לי לסכם ולקבוע שמפקדת החטיבה הייתה אפקטיבית ביותר. האימונים וההכנות שביצענו מאז כניסתי לתפקיד - 10 חודשים לפני המלחמה, שילמו עצמם. הייתי כל-כך גאה בעבודת המטה וביכולת של המטה להוציא לפועל את החלטותיי, במקצועיות ובאחריות. הדוגמה הטובה ביותר לכך היא

האירוע רב הנפגעים של פיצוץ המרפאה בשכונת אבו דאכה על לוחמי מגלן - שבו פיקד סא"ל עומר לוינ מג"ד 330 על "הקדמית" וניהל את האירוע באופן מקצועי ומעורר הערכה.

התחושות האלו, תורגמו כמעט מיד למעשים, ולתובנות, כפי שהוא ממשיך ומתאר:

התהליך הזה הכרחי כדי להפיק לקחים וללמוד איך להימנע מתופעות שליליות האופייניות לתקופה שלאחר מלחמה, וכן כדי להחזיר את החטיבה מהר ככל שניתן למצב של מוכנות.

השיטה שקבעתי הייתה תהליך של סיכום המבצע בכל יחידות המילואים - כל אחת עם הצוות שעמו נלחמה - ושיחת סיכום אתי לפני השחרור. קבעתי שהמסגרות הסדירות יערכו תהליך סגירה ארוך יותר בשילוב הארגוני של החטיבה, שיחות בפלוגות ובגדודים וסיכום חטיבתי. בנוסף, מערך הייעוץ הארגוני, יחד עם גוף ההדרכה החטיבתי, יקבלו משוב מן הלוחמים והמפקדים שלחמו בחטיבה ומחיילים שהוכשרו בחטיבה ולחמו במסגרת הצוותים בנוגע לאיכות ההכשרה.

תהליך הלמידה ו"סגירת המלחמה" היה חשוב ומשמעותי ביותר. המפגש עם הלוחמים והמפקדים, שבו ניתן לדבר על הכול, למתוח ביקורת, לחזק ולהתחזק היה משמעותי עבור כולנו. לכל אחד מהלוחמים שהשתתפו במלחמה הייתה הזדמנות לדבר על הכול. זה תהליך למידה משמעותי מאוד. אני מעריך שהתהליך הסדור סייע רבות למפקדים וללוחמים - בסדיר ובמילואים - לחזור לשגרה.¹⁹³

אל"ם ג'וני כהן, שמילא בחלק מימי הלחימה את תפקיד הרמ"ט, תרם אף הוא מניסיונו הקרבי להפקת המסקנות והלקחים:

התפקיד שלנו כראשי מטה היה בעיקרו של דבר לאפשר למח"ט לפקד ולשלוט, ולאפשר לו לקבל החלטות בזמן, בהקשר, בסיכונים

ובהזדמנויות להשגת המשימה לאור המטרה. לטעמי, חטיבה 460 עמדה במשימות שהטילו עליה, הפעילה והביאה לידי מיצוי והפעלה מיטבית של העוצמה הקרבית שניתנה בידה (על אף שהייתה צוות קרב חטיבתי, שבו הושם דגש על רכיב החי"ר, מאחר ושניים משלושת גדודיו המתמרנים הם כוחות חי"ר). יתרה מזו: המפקדה הקדמית של החטיבה אפשרה למח"ט לשלוט בכוחות ולסייע למערך התמרון למימוש המשימה בגזרתה. כל הנושאים שעלו בנושאים לשיפור טופלו והשתפרו עוד תוך כדי לחימה.¹⁹⁴

מעבר לניתוח הפורמלי ולכל ההערות וההמלצות לשינוי ולשיפור, דבריו של כהן הם גם סיכום של הניסיון האישי שצבר ב־12 ימי לחימה שאליהם נקלע ללא הכנה של ממש. כהן המשיך וסיכם:

היו לי ההזדמנויות והכבוד לעבוד עם צוות "הקדמית" על אף נקודת פתיחה מאתגרת של "נחיתה" תוך כדי קרב ללא היכרות מקדימה וללא אימון מכין משותף עם צוות הקרב החטיבתי, כאשר צורת החשיבה שונה וההרגלים אחרים. במבחן התוצאה קציני המטה במילואים ובסדיר גילו גמישות ובגרות הכרחיות במצב המיוחד הזה, והביאו לתפקוד טוב יותר של "הקדמית", ועל כך הערכת.

בנימה אישית אני סבור שתרמתי לתפקוד המפקדה הקדמית של צוות הקרב החטיבתי ולמימוש משימותיה. הלחימה עם חטיבה 460 הייתה עבורי הזדמנות מרתקת וחשובה להמשך. זו מוגדרת בעיניי כתרומה משמעותית גם למשימותי כמפקד מרכז לאימון מפקדות חטיבתיות. שגיתי ולמדתי כאחד על ההבדל שבין לחנוך מפקדים ובין לשבת בכיסא של ראש המטה בפועל במהלך לחימה.¹⁹⁵

מבצע "צוק איתן" היה הראשון שבו לחמו מסגרות מעורבות שלא אומנו

194 אל"ם ג'וני כהן, סיכום צוק איתן חטיבה 460 סיכום ממלא מקום רמ"ט, מרא"מ המרכז לאימון מפקדי חטיבות 7500, לשכת המפקד, 8 בספטמבר 2014, עמ' 2/17.

195 סיכום צוק איתן חטיבה 460 סיכום ממלא מקום רמ"ט, שם, עמ' 5/17.

מראש להילחם ככאלה. צוותי קרב חטיבתיים, גדודיים ופולגתיים מתמרנים תפסו את מקומם של חטיבות וגדודי השריון והחי"ר המסורתיים. טכנולוגיות חדשות נוסו בהצלחה, ובהן מערכות "מעיל הרוח" להגנה נגד נשק אנטי טנקי מגוון, ובנוסף נוסו גם סוגי התחמושת החדשים. את מקומם של הפגזים המסורתיים המעיכים, החלולים וחודרי השריון תפסו אמצעי חימוש חדישים. הפעילות המלחמתית הגדולה הראשונה של ה"חצב" הייתה במבצע "צוק איתן" ביולי-אוגוסט 2014: במהלך המבצע ירו טנקי המרכבה סימן 4 של חיל השריון כ-500 פגזי "חצב" וכן פגזי "כלנית" נגד מחבלים ומטרות טרור. הפגזים שימשו לצד ה"חלולין" הישן שנורה בכמויות הרבה יותר גדולות, והם היו יעילים ממנו. בעקבות ההצלחה והביקורות החיוביות הוחלט להגביר את הצטיידות ב"חצב".¹⁹⁶

עוצבת בני אור סיימה את הלחימה בלי לאבד אף רכב קרבי משוריין אחד מבין המאות שהופעלו. למעט האירוע המכאיב במרפאה שבשכונת אבו דאכה הסתיימה הלחימה ללא נפגעים בנפש מאנשי החטיבה.

כפי שנאמר בשיר "השריון עשה היסטוריה" - השריון עשה שוב היסטוריה במבצע "צוק איתן". הוא עשה זאת בטכנולוגיות של המאה ה-21 אך עם אותו סוג של לוחמים, והאדם שבטנק שב וניצח. זה היה אותו לוחם שלחם במשוריינים המאולתרים של 1948, בטנקי השרמן הכבדים שנתרו מגרוטאות מלחמת העולם השנייה במלחמת סיני, במלחמת ששת הימים ובמלחמת יום הכיפורים, וכן בדגמים הראשונים של טנק המרכבה במלחמת לבנון. זה אותו לוחם מאומן, המאמין בצדקת דרכו, שהיה מצויד הפעם בכלי מלחמה משוכללים הרבה יותר. הטכנולוגיה השתנתה, אך הלוחמים לא.

¹⁹⁶ "החצב" יחליף את החלולין", 2015; "פרחים בקנה": כדור החצב נכנס לשימוש בחיל השריון", אתר צה"ל, 24 בספטמבר 2014.

מוסר הלחימה: רוח צה"ל וחטיבת "בני אור"

אַכְזָרִית מִלְחָמָה! הַמְטִיף הַתְּמִים

בְּאַגְרוֹף מִפְּנֵי יַחַד!

אך לָכֵן

צו הַיִּשָּׁר וְצו הַרְחָמִים

לו יְהִיָּה בָּהֶם כְּמוֹת אַכְזָר! ¹⁹⁷

מלחמה מסכמים לא רק במספרים, בדוחות ובפירוט של כמויות הפגזים שנורו בה ושל אבדות האויב. מטבע הדברים, מתחייב גם סיכום מסוג אחר, ויש להתמודד עם שאלות הנמצאות בתחום השיפוט המוסרי והערכי - שאלות שאינן מצטמצמות ל"כמה" ו"איך" אלא בעיקר ל"האם" ו"למה". העיקרון הזה, הנכון לכל מלחמה בכל מקום, נכון היה שבעתים למבצע "צוק איתן", שבו התמודדה יחידה צבאית, אשר בימים כתיקונם אינה עוסקת בלחימה אלא בעיקר בהדרכה ובאימונים בשדה קרב רווי דילמות מוסריות וערכיות, עמוק בתוך האזור הצפוף ביותר עלי אדמות. עימות כזה הפך את ההתמודדות עם האתגרים הערכיים לחלק כמעט בלתי נפרד ממעשה הלחימה עצמו.

לפני למעלה מ-20 שנים ניסחו האלוף יורם יאיר ("ייה") ופרופ' אסא כשר את ערכי היסוד של "רוח צה"ל". הם לא המציאו או חידשו דבר, אלא הגדירו בדרך בהירה וממצה את הערכים שאותם אמור כל לוחם בצה"ל לשאת בתרמילו. הערכים האלה מצופים ממנו כחייל בשורות צבא ההגנה לישראל וכאזרח המדינה. הם רלוונטיים במיוחד ללוחמי עוצבת בני אור, שרובם ככולם מפקדים וקצינים בצה"ל, ומשמשים דגם ומופת לחיילי השריון שעליהם יפקדו בתפקידיהם הבאים.

לצד ההישגים במישור הצבאי, אימוצן של הטכנולוגיות החדשות והפעלתם המושכלת של הכוחות, עמדה המלחמה בסימן יישומם של הערכים האלה בכל שלבי הלחימה. הערכים, יושמו ככלל על-ידי לוחמי צה"ל ולוחמי צוות הקרב החטיבתי של חטיבה 460. הם יושמו בדרך הראויה להערכה ולציון על-ידי לוחמי החטיבה - החל מאל"ם גיא חסון, שפיקד עליה ביד בוטחת ותוך מתן דוגמה אישית וכלה באחרון הלוחמים ובתומכי הלחימה בשורותיה.

חיילי החטיבה פעלו במשך כל עשרות ימי הלחימה בהתאם לערכים האלה ולפקודות שניתנו להם, זאת תוך שמירה על חוקי המדינה וכבוד האדם וכיבוד ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. הם יישמו במלואם את כל הערכים שהראשון שבהם הוא הגנה על אזרחי המדינה ותושביה. הם עשו זאת תוך סיכון נפשם מול אש, מלכודות ומנהרות באומץ לב ובהחלטיות. לחימתם התאפיינה באהבת המולדת ובנאמנות למדינה מחד גיסא, ובדבקות במשימה ובמקצועיות מאידך גיסא - כל אלה תוך שמירה על כבוד האדם של חבריהם לנשק ואף של האויב שמולו נלחמו. הדבקות במשימה והחתימה לניצחון, כפי שהוגדר הראשון שבערכים, היה הקו המנחה של היחידות כולן. בשפה פשוטה יותר, ובמילים שבהן השתמשו הלוחמים עצמם, אומץ הנוהל: "לא משנה עד כמה קשה המשימה, היא תבוצע על הצד הטוב ביותר".

החתימה לעמידה באתגרים גם מול סכנות ותנאים, שלעתים היו קשים מאוד, אפיינה את כל שלבי הלחימה מראשית המבצע ועד סופו: מול לוחות זמנים בלתי אפשריים של ארגון הצליחה החטיבה בפרקי זמן של שעות ספורות להפוך מכוח הדרכה לכוח לוחם. מחסני החירום והציוד ללחימה שנפתחו במהירות, ה"הצרחות" באיוש וציוות הכוחות והחלוקה המזורזת למסגרות חדשות לפי הדגמים השונים של המרכבה ולדרישות החימוש השונות - כל אלה נעשו בשקט, בזריזות רבה ובמקצועיות רבה. מפקדים בכירים בחטיבה, בעיקר מפקדי גדודים ופלוגות שנכנסו לפעילות כמה ימים לפני שהחלה

האש, מילאו את תפקידם במלואו על אף חוסר הניסיון הפיקודי, ולעתים גם המבצעי. ההיערכות הזאת נעשתה בתנאים מורכבים וקשים תוך התגברות על אלפי קשיים קטנים, שיכלו לתת תירוצים לעיכובים.

חיילי צוות הקרב החטיבתי של החניכים והמדריכים של בית-הספר למקצועות השריון חתרו עם מתן הפקודה למגע עם האויב תוך נשיאה באחריות, אך גם סיכון עצמי, והגשימו בכך את השני בערכי צה"ל. שתי דוגמאות אופייניות להטמעת ערכי הדבקות במשימה והחתימה למגע הן: אל"ם אברהים, שתפס עם לוחמיו עמדות שולטות טובות יותר שהיו מרוחקות כמה מאות מטרים מן העמדות הייעודיות, כדי לשלוט טוב יותר בתצפית ובאש על הזירה; וסא"ל רפי וולפסון ולוחמיו ששעטו קדימה והשמידו בדרכם ניסיונות חוזרים ונשנים לפגוע בהם ובחיילי החי"ר שהגנו עליהם. כך פעלו גם אנשי המילואים של הפלס"ר - שהלכו בראש, איתרו וטיווחו שוב ושוב מטרות, וחיסלו כוחות אויב תוך שיתוף פעולה הדוק עם צוותי השריון. כאלה היו גם לוחמי מגלן שחירפו את נפשם להציל את חבריהם במהלך האירוע רב הנפגעים במרפאה הממולכדת, וכמותם גם סא"ל אריה ברגר, מפקד גדוד 198, שהגיעו המידית לזירת הקרב סיימה את האירוע ומנעו ממנו להפוך לאירוע של חטיפה. כולם נשאו באחריות תוך תחושה של שותפות בהגנה על המדינה ואזרחיה, והכול תוך ידיעה כי בחלק מן הפעולות האלה הם עלולים שלא לשוב.

במשך כל שלבי הלחימה נשמרו האמינות והדוגמה האישית - הערך השלישי והערך הרביעי של ערכי צה"ל. הלוחמים, ובעיקר המפקדים, היו מודעים לדרישה הבלתי מתפשרת לאמינות בדיווח ולאמינות בביצוע המטלות. לכול היה ברור כי רק האמינות תוכל להבטיח את הביטחון ללא סייג של החיילים במפקדיהם. וכך המפקדים - מעבר לדוגמה האישית שנתנו הם הקפידו הקפדה יתרה לחלוק עם חייליהם את כל מה שהתרחש בשטח. סא"ל עומר לוי, שחייליו היו פזורים בין הכוחות המתמרנים, דאג במקביל הן להם והן לתפקידי במסגרת מפקדת החטיבה. ההתמודדות עם האירוע רב הנפגעים היא דוגמה טובה למנהיגות מן הסוג הזה - מנהיגות המשמשת דוגמה לשמירה על אלה שאתה מופקד על שלומם, ובעת ובעונה אחת המקפידה על העברת דיווחים מן השטח למפקדה באופן שבו מפקדיך יכולים לסמוך עליך לחלוטין.

במקרה של לויין ושל גדוד ההדרכה הקרבית 330 שעליו פיקד - הוא הוביל את השילוב הזה לביצוע מושלם של המשימות שהוטלו על הגדוד עד האחרונה שבהן. המח"ט אל"ם גיא חסון ידע במשך כל ימי הלחימה כי גם כשיעזוב את המפקדה הקדמית שלו, ויעבור בין לוחמיו הפזורים בשטח ובמסגרות שונות, הוא יוכל לסמוך ללא היסוס על כך שמישהו מאחור יפקד על המסגרת הכוללת - זאת תוך קבלת דיווחי אמת על הנעשה בשטח והפעלת שיקול נבון כאשר הוא עצמו עובר מגדוד לגדוד ומפלוגה לפלוגה במהלך הלחימה. מול הדילמה הקבועה של מח"ט המתחבט אם להישאר בקרב לוחמיו ולשמש דוגמה או לפקח על הקרב הרחק מאחור מהמפקדה החטיבתית הצליח חסון לאכול את העוגה ולהשאיר אותה שלמה. הוא נוכח בכל מקום, בוחן, מעודד, מנתח, מסיק מסקנות ומדריך - הן במפקדת החטיבה והן בשטח.

המח"ט, המג"דים, המ"פים וקציני המודיעין, הלוגיסטיקה, החימוש השלישות והרפואה נתנו במשך כל המבצע דוגמה ראויה לאנשיהם מחד גיסא, והקפידו על דיווח אמין למפקדיהם מאידך גיסא. האמירה עתיקת היומין, שלפיה בצה"ל לא אומרים "קדימה" אלא "אחריי", המשכה להיות עמוד האש הערכי שלפני המחנה.

היחס המכבד חיי אדם והשמירה על טוהר הנשק - בהתאם לערך החמישי ולערך השישי של ערכי צה"ל - נשמרו במשך כל שלבי הלחימה. זו הייתה הקשה במשימות שכן האויב - שידע היטב כי צה"ל מקפיד על הפעלה מושכלת של כוח ומנסה ככל הניתן שלא לפגוע באזרחים - ניצל את העובדה הזאת באופן בזוי. שוב ושוב הופרו הפסקות אש מוסכמות, שוב ושוב נשלחו נשים לפיגועי התאבדות, שוב ושוב מולכדו בתים אזרחיים, בעלי חיים ונורו רקטות מבתי חולים או ממסגדים. על אף כל אלה נשמרו בקפדנות כללי הלחימה. לוחם אויב שהשליך את נשקו והרים את ידיו חיינו ניתנו לו לשלל.

לא תמיד היו הדברים פשוטים.

לוחמי הפלס"ר נקלעו לדילמה קשה מאוד, שעמה התמודדו לוחמים בכל מלחמות ישראל: כיצד לנהוג בשבוי שאינו לוחם שנקלע בטעות למקום וששחררו עלול לחשוף אותם. לדוגמה, שיירת הל"ה - לוחמים שיצאו בינואר

1948 לגוש עציון במטרה לתגבר אותו. מברור שערך דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון, בעזרת עזרא דנין, שהיה איש מודיעין ותיק, עלה שהכוח נתקל בקרבת הכפר צוריף ברועה ערבי זקן, וחס על חייו. הרועה הזעיק את אנשי הכפר, וגורלה של "מחלקת ההר" נחרץ.¹⁹⁸ אף שלימים התעוררו ספקות בנוגע למידת הדיוק של הסיפור, הדילמה הייתה ונותרה ברבות ממלחמות ישראל: כיצד לנהוג באויב שאינו מעורב בקרב וששחרורו עלול לסכן את חיי חיילי הכוח?

אומץ לבם של חיילי כוח התצפיתנים של הפלס"ר, קור רוחם ומעל לכל - רמת המוסריות הגבוהה שלהם, הובילו לפתרון הדילמה שגם לא סיכן אותם. הלוחמים חסו על חיי הזקנה אף שהדבר היה כרוך באי נוחות, ואולי אף בסיכון, והעדיפו זאת על פני פתרון קל, אך לא מוסרי.

סיפורו של גדוד אלון - שלוחמי פגעו בשוגג בנער פלסטיני, והמבצע המורכב שבו הוא חולץ מלב שדה הקרב לאחר טיפול רפואי והנחתת מסוק - הוא דוגמה מאפיינת ליישומם של הערכים האלה. במבצע לקחו חלק הן לוחמי הגדוד והן מפקדת החטיבה, והוא נערך כאשר שניהם סיכנו את חייהם למען נער ממחנה האויב, שאחיו מנסים ללא הרף לפגוע בו ובאלה המושיטים לו עזרה באמצעות אש צלפים וירי תלול מסלול בלתי פוסק.

היחס הזה של חמלה כלפי כל יצור חי באשר הוא על אף אכזריות המלחמה בא לידי ביטוי יום-יומי עז בפעילות של חלק מן הכוחות. פלוגת החרמ"ש של גדוד שחק, בפיקודו של סרן מוטי פסל היא דוגמה אופיינית לאיזון העדין והמורכב הזה שבין הצרכים המבצעיים ובין האנושיות וצו המצפון. בעיצומה של הלחימה - כשאנשיו במתחם המוגן חשופים לעתים לאש צלפים מזדמנת, למטעני צד ולחשש מתמיד לחטיפות - השקיע מוטי פסל מאמצים כדי להגן על החפים מפשע: בעלי-החיים בסביבה. מדובר בכאלה שהופקרו על-ידי בעליהם לחמסין היוקד ללא מזון ומשקה.

198 הבלוג של גילי חסקין, מחלקת ההר (הל"ה) וטוהר הנשק. ר' גמ: מ. זעירא, "על ראשית צמיחת המיתוס של הל"ה", יהדות בת זמננו, גליון 10, תשנ"ו, ע' 41-71.

פסל מילא במקביל לתפקידו הפיקודי המורכב תפקיד יוצא דופן שאליו לא הכין אותו כל דרג פיקודי: הוא למד את צורכי המזון והשתייה של בעלי-החיים, והוא וחייליו חלקו עמם את המים היקרים ואת המזון המתאים להם ובכך הבטיח את הישרדותם. הוא עשה זאת אגב שגרת לחימה - בלי שאיש נתן לו פקודה מפורשת לעשות כך. פסל הפעיל שיקול דעת מתמיד וזהיר מאוד לבל יעבור את הגבול ויסקן את חייליו. הוא עשה זאת אך ורק משום שהוא לוחם יהודי בצבא ההגנה לישראל, השומר על ערכי צה"ל ועל חמלה ואנושיות גם בלחימה אכזרית מול אויב שהערכים האלה זרים לו.

המקצועיות והמשמעת, הערך השביעי והערך השמיני, היו החוט המקשר של רוב פעולות הלחימה שנעשו במרחב. הידע המקצועי שנאסף בשנים הרבות של האימונים הייעודיים, שהגיעו לשיאם באימוני "זמן יקר" במחצית הראשונה של חודש יולי, וכן השמירה על המשמעת נתנו את פריים בלחימה.

מה שאפיין אולי את עוצבת בני אור מיחידות אחרות שלחמו ב"צוק איתן" הוא היכולת ללמוד גם תוך כדי לחימה. מסורת "בית-הספר" והליכי הלמידה שאותם ביקש אל"ם חסון להטמיע בלוחמיו במהלך פיקודו על בית-הספר בתקופה שקדמה למחמה נתנה פרי גם לאחר שהחלה הלחימה. "ישיבות הלימוד" המשותפות בלילות הארוכים באמצעות הקשר, הביאו ללימוד טוב יותר ולהכנה טובה יותר ליום הלחימה שלמחרת, וחסכו בכך את מחירן הנורא של שגיאות במהלך לחימה.

הישג נוסף שאותו ניתן לזקוף לשמירה הקשוחה על המשמעת והנהלים הוא העובדה שמבין אלפי לוחמי צוות הקרב החטיבתי במשך כל עשרות ימי הלחימה לא נהרג אף חייל בתאונה של אש שנורתה בשוגג. לצד המקצועיות פעלו חיילי צוות הקרב כתף אל כתף תוך גילויי רעות ושליחות - שני הערכים החותמים את ערכי היסוד של צה"ל. הם באו מכל קצות החברה הישראלית, מכל העדות והדתות ומכל שכבות האוכלוסייה. הם באו מכל קצותיו של צה"ל, והיו בהם חובשי כומתות שחורות, ירוקות, אדומות ואפורות. כולם, לחמו כתף אל כתף בנחישות עד הניצחון.

אחרית דבר

ביולי 2014 הופעלה חטיבה 460 במבצע "צוק איתן".

כל אחד מגדודי הטנקים פעל תחת צוות קרב חטיבתי אחר. צוותי הקרב החטיבתיים התעצבו במהלך עשרים וארבע השעות הראשונות של הפעלת החטיבה, ותוך זמן קצר הפך כל אחד מהם למוכוון משימה, מקצועי ונחוש. מפקדת החטיבה קלטה לשורותיה את אנשי המילואים שהספיקו לקיים כמה אימונים יחד לפני המלחמה. פלוגת הסיור ופלוגת הרפואה של החטיבה התגייסו.

במהלך המבצע נלחמו כוחות החטיבה ברצועת עזה בשלושה צוותי קרב חטיבתיים שונים. בשלושת צוותי הקרב פעלו יחידות החטיבה באופן מקצועי ויעיל במיוחד, וזכו להערכה רבה על לחימתם. צוות הקרב החטיבתי חשף שתי מנהרות התקפיות שחדרו לשטח מדינת ישראל, ופגע בעשרות מחבלים. במהלך המבצע נהרגו שלושה לוחמי יחידת מגלן שפעלו תחת צוות קרבי חטיבתי.

מבצע "צוק איתן" הוא פרק משמעותי בתולדות חטיבה 460. כמו בעבר פעלו לוחמי החטיבה ומפקדיה מתוך תחושת שליחות עצומה ואמונה בצדקת הדרך. מקצועיות החטיבה והכנותיה נשאו פרי במבצע. סיפורו של החטיבה הובא כאן בפניכם.

זכות גדולה נפלה בחלקי לפקד על חטיבה 460 ב"צוק איתן". זכיתי לפקד על צוות קרב מקצועי ביותר ומחויב למשימות. במשך כל הלחימה חשתי שיש לי צוות מקצועי הפועל מתוך תחושת שליחות ורעות ראויות להערכה. חשתי שמפקדיי סומכים עליי במהלך כל הדרך, ומאפשרים לי חופש פעולה ויוזמה בתכנון המבצע ובמהלכו.

אני מבקש להביע הערכה רבה למטה החטיבה - בסדר ובמילואים - על המקצועיות והנחישות שבלעדיהן לא ניתן היה לפקד על החטיבה בדרך בה

פיקדתי, ולהשיג את כלל המשימות המבצעיות. מפקדת החטיבה הייתה לנו לעזר רב.

מפקדי הגדודים ומפקדי החטיבות היו עבורי צוות של ממש. הדבקות במשימה לצד המקצועיות הרבה, שהיו הבסיס ללחימה לאורך כל המבצע, הביאו להצלחה בביצוע. השיח המקצועי בינינו הוביל לגיבוש תוכניות מבצעיות שהתאימו לאתגר המבצעי שעמו התמודדנו. במשך כל המבצע הרגשתי שאנחנו גוף אחד. בעיניי התחושה הזאת אינה מובנת מאליה. היא נגזרת מרעות הלוחמים, מהמחויבות למשימה ומהקצועיות.

פרק נוסף בתולדות חטיבה 460 – עוצבת בני אור – ובתולדות ההגנה על מדינת ישראל, הגיע לסיומו.

גאה בכם.

היו גאים בעשייתכם.

ברעות שריונאים,

גיא חסון, תא"ל

קצין השריון הראשי

נספח תמונות

חטיבת בני אור
במבצע
"צוק איתן"

קידוש ליל שבת. במרכז: רב החטיבה רס"ן ניר יפה והמח"ט אל"ם גיא חסון

קדמית החטיבה בפריסה בעין השלושה. מפקד מגלן סא"ל יובל גז, מג"ד 8717 סא"ל (מיל') אלי לבנון, מנהל הלחימה במבצע סא"ל עומר לוין, מח"ט 460 אל"ם גיא חסון, מג"ד 198 סא"ל אריה ברגר, מס"ח רס"ן חגי בן שושן וקמב"ץ מגלן רס"ן אביב סייח

קדמית החטיבה בפריסה בעין השלושה. במרכז: קצין האג"ם של החטיבה רס"ן עידן חמו

קדמית החטיבה בפריסה בעין השלושה. מימין לשמאל: קמ"ן החטיבה רס"ן ליאור שובל, ק. אג"ם החטיבה רס"ן עידן חמו, המח"ט אל"ם גיא חסון, מנהל הלחימה במבצע סא"ל עומר לוין וקמב"ץ החטיבה סרן (מיל) נועם קידר

אג"ם חטיבה 460 בסדיר ובמילואים

מכלול האש של חטיבה 460

מימין לשמאל: קצינת שו"ב סגן (מיל") לירון וקנין, סרן (מיל") ירון נבו והקשר"ח, רס"ן נתי זוריסט

חיילי החטיבה באוהל מלכ"א (מרכז לוגיסטיקה וכוח אדם)

מימין לשמאל: מג"ד 8717 סא"ל (מיל') אלי לבנון מח"ט 460 אל"ם גיא חסון, סמח"ט 460 סא"ל חובב ורדי

ביקור הרמטכ"ל בקדמית החטיבה, עין השלושה. מימין לשמאל: קמ"ן החטיבה רס"ן ליאור שובל, קשני"ר תא"ל שמואל אולנסקי, רא"ל בני גנץ, מח"ט 460 אל"ם גיא חסון, ראש אמ"ץ אלוף יואב הר אבן

הרמטכ"ל בביקור בקדמית החטיבה, עין השלושה

מימין לשמאל: סמח"ט 460 סא"ל חובב ורדי, רמ"ט אל"ם גוני כהן, מאו"ג עזה תא"ל מיקי אדלשטיין, מח"ט 460 אל"ם גיא חסון וק. אג"ם 460 רס"ן עידן חמו

מח"ט 460 אל"ם גיא חסון, וסמח"ט 460 סא"ל חובב ורדי בתצפית מפקדים

רס"ר החטיבה רנ"ג שמעון בן עמי (מימין) והמח"ט אל"ם גיא חסון בשיחת נפש

מימין לשמאל: ק. אג"ם 460 רס"ן עידן חמו, מח"ט 460 אל"ם גיא חסון ומפקד מגלן סא"ל יובל גז. למעלה מימין: מג"ד "רותם" הנכנס מחטיבת גבעתי, סא"ל לירון בטיטו

קבוצת תכנון חפ"ק מח"ט 460

קפ"ק התארגנות, במרכז: מח"ט 460 אל"ם גיא חסון

מימין לשמאל: ק. אג"ם 460 רס"ן עידן חמו, קשלי"חית 460 רס"ן מיטל שינדלר וקמ"ן 460 רס"ן ליאור שובל

לוחמי החטיבה במיגונית עם פתקים שנשלחו אליהם מילדים ברחבי הארץ

מפקד יחידה 330 ומנל"ח סא"ל עומר לוין בביקור באחד המשטחים עם צוות הטנק של מח"ט 460 אל"ם גיא חסון

קצין ההדרכה החטיבתי סגן דור שלגי (מימין) והקצא"גית סגן גל ליבנה ששימשה רל"שית בלחימה

צוות מח"ט 460 אל"ם גיא חסון בטנק

ביקור מפקד זרוע היבשה, אלוף גיא צור בשטח

מפגש מפקדים בלחימה

צוות טנק מח"ט 460 בהפוגה

קדמית החטיבה בפריסה בעין השלושה. קמב"ץ חטיבה 460 סגן אור נהרי, קשל"חית 460 רס"ן מיטל שינדלר

הערכת מצב בקדמית החטיבה. במרכז: מח"ט 460 אל"ם גיא חסון

הערכת מצב בקדמית החטיבה. במרכז: מח"ט 460 אל"ם גיא חסון

קצין המבצעים סרן (מיל') נועם קידר (מימין) וקצין ההנדסה איתי

צוות טנק סמח"ט 460 סא"ל חובב ורדי

מימין לשמאל: סמאו"ג עזה, אל"ם נוחי מנדל, מח"ט 460 אל"ם גיא חסון, תא"ל איתי וירוב, מפקד זרוע היבשה, אלוף גיא צור ומאו"ג עזה תא"ל מיקי אדלשטיין

מרחב הלחימה מעיני צוות טנק סמח"ט 460 סא"ל חובב ורדי

קצין ההדרכה החטיבתי סרן דור שלגי בטנק הסמח"ט סא"ל חובב ורדי

טנקים במרחב הלחימה

טנק מח"ט 460 וסגנו בשיזפון רגע לפני היציאה למבצע

יוצאים למבצע – חציית הגדר במרחב כיסופים

צוות מ"פ 196 במרחב הלחימה

מבט מטונק הסמח"ט על המסגד באבו דאכה

עבודות הנדסיות לאיתור מנהרה התקפית

מבנה המרפאה ששימש תשתית טרור לחמאס

סנק בעמדת הצצה במרחב ח'אן יונס

סנק בעמדת חיפוי במרחב ח'אן יונס

גדוד 196, התארגנות אחרונה לכניסה

מוכנים!!!

פלוגת חרמ"ש של גדוד 196 באבטחת מרחב הלחימה

התארגנות במגן לחימה בתוך רצועת עזה

פלוגת חרמ"ש של גדוד 196 באימונים אחרונים במל"י

פלוגת חרמ"ש של גדוד 196 באימונים אחרונים במל"י

פלוגת חרמ"ש של גדוד 196 באימונים אחרונים במל"י

פלוגת חרמ"ש של גדוד 198 בסריקות אחר מחבלים ותשתיות אויב

פלוגת חרמ"ש 198 ברגע של מנוחה

פלוגת חרמ"ש של גדוד 198 בסריקות אחר מחבלים ותשתיות אויב

צוברים כוחות בין המבצעים

פלוגת חרמ"ש של גדוד 532 מוכנים לפעולה מחוץ לרצועה

פלוגת חרמ"ש של גדוד 532 באימון לפני לחימה במאל"א

מבצע "צוק איתן" החל ב-8 ביולי 2014 ונמשך 50 ימים עד 26 באוגוסט 2014. ב-17 ביולי נכנס צה"ל לפעולה קרקעית ברצועת עזה במגמה לאתר את המנהרות ההתקפיות ולהשמידן. במהלך הלחימה ניהלו חיילי צה"ל קרבות עזים עם המחבלים מחמאס. כבר במהלך המבצע, באוגוסט 2014, החליט חיל החינוך והנוער לאסוף עדויות של לוחמים שהשתתפו בקרבות לשם הפקת ערכות הדרכה בנושא מורשת קרב של צה"ל מן המבצע. הצורך הזה עלה מן השטח באופן מובהק על-ידי מפקדי השדה ברמות השונות. זאת בין היתר כלקחים שנלמדו ממלחמות העבר, בייחוד ממלחמת לבנון השנייה, שבהן לא נעשה מאמץ כזה באופן סדור ושיטתי מיד עם סיום הלחימה ומחסור בחומר אותנטי הורגש גם שנים רבות לאחר מכן. כשמוסיפים לכך את היעדר האיסוף והתיעוד ביחידות שמתחת לרמת החטיבה, ברור שיש לעשות מאמץ ולהירתם בהקדם למשימה החשובה הזאת.

חיל החינוך והנוער גייס מתחקרים רבים בהנחייתי לכתיבת מורשות הקרב של החטיבות והזרועות שנטלו חלק במבצע "צוק איתן" בסמוך לאירועים, ולפני שהחיילים והמפקדים יחזרו למסלול החיים התקין שלהם או יפוזרו ליחידות. ספר זה הוא אחד התוצרים של הפעילות הזאת.

אל"ם (מיל') בני מיכלסון,

לשעבר ראש המחלקה להיסטוריה של צה"ל.

